

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

SREDNJA UMJETNIČKA MUZIČKA ŠKOLA I

SREDNJA UMJETNIČKA BALETSKA ŠKOLA

Sarajevo, avgust 2016. godina.

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31711, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za srednju umjetničku muzičku školu i srednju umjetničku baletsku školu.

Pripremili i uredili:

doc. dr. Valida Akšamija
red. prof. dr. Ivan Čavlović

Tim za izradu NPP – a u suradnji s ministarstvom (agencijom)

- Dijana Rogić, prof. – predstavnik i koordinator ispred Ministarstva
- doc. dr. Valida Akšamija – Metodika muzičke nastave, koordinator za vertikalno povezivanje svih nivoa Muzičkog obrazovanja – Muzička akademija Sarajevo – šef Odsjeka za muzičku teoriju i pedagogiju i Centra za muzičku edukaciju
Srednja muzička škola
- Skupno muziciranje – predstavnik Marina Tomić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
- Individualna nastava – predstavnik Greta Šečerkadić-Ganović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
- Stručno – teorijska nastava – predstavnik Branka Vidović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
- Baletska škola za oba nivoa – predstavnik mr. Ivana Gojmerac, prof. – Osnovna muzička škola Novo Sarajevo

Članovi komisije za srednju umjetničku muzičku i baletsku školu:

Koordinator: doc. dr. Valida Akšamija – Muzička akademija Sarajevo

PREDMET: VIOLINA

1. doc. mr. Emina Smolović – Muzička akademija Sarajevo
2. Marina Tomić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Dijana Đurčević, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"
4. Sanja Manov, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
5. Mia Jašarbegović, – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: VIOLA

1. red. prof. Pavel Kandrušević – Muzička akademija Sarajevo
2. mr. Tatjana Romanić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: VIOLONČELO

1. red. prof. Yevgeny Xaviereff – Muzička akademija Sarajevo
2. doc. mr. Belma Alić – Muzička akademija Sarajevo
3. Anela Smajić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
4. Dijana Pelidija, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"
5. Belma Kubat, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
6. Dijana Božuta, prof. – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: KONTRABAS

1. Fahrudin Strojil, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: KLAVIR

1. van. prof. mr. Nihad Krečo – glavni predmet struke – Muzička akademija Sarajevo
2. doc. mr. Dragan Opančić – glavni predmet struke – Muzička akademija Sarajevo
3. van. prof. mr. Ehlimana Tikveša – obavezni predmet struke – Muzička akademija Sarajevo
4. Greta Šečerkadić-Ganović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
5. Marijana Planinšek-Perković, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"
6. Iva Pašić, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
7. Larisa Begić – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: FLAUTA

1. van. prof. mr. Sakib Lačević – Muzička akademija Sarajevo
2. Ana Pokrklić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Larisa Talam, prof. – OMŠ – "Mladen Pozajić"
4. Lovorka K. Filipjak, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
5. Ranka Kojadinović – OMŠ – "Ilidža"

PREDMET: KLARINET I SAKSOFON

1. van. prof. mr. Vedran Tuče – Muzička akademija Sarajevo
2. Adnan Cico, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Adnan Mašić, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"
4. Afrodita Obućina, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
5. Edin Bahtić, prof. – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: TRUBA

1. ass. Admir Vračo – Muzička akademija Sarajevo
2. Darko Beus, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Igor Jankoski, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"

PREDMET: HORNA

1. Asim Gadžo, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: GITARA

1. doc. mr. Đani Šehu – Muzička akademija Sarajevo
2. Belma Tuzović – Mujkić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Vesna Padović, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"
4. Aremela Mašić, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
5. Sanel Sabitović – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: HARMONIKA

1. van. prof. dr. Belma Šarančić – Nahodović – Muzička akademija Sarajevo
2. Alen Hodžić, prof. Srednja muzička škola Sarajevo
3. Elvis Bećar, prof. – OMŠ "Mladen Pozajić"
4. Olivera Gušić, prof. – OMŠ "Novo Sarajevo"
5. Aida Kalić, prof. – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: SOLO PJEVANJE

1. doc. mr. Adema Pljevljak – Krehić – Muzička akademija Sarajevo
2. Sanja Vilov-Bejdić, prof. Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: UDARALJKE

1. van. prof. mr. Davor Maraus – Muzička akademija Sarajevo
2. Sabina Šehović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Faruk Karasalihović, prof. – OMŠ "Ilidža"

PREDMET: HARMONIJA I HARMONIJSKA ANALIZA

1. van. prof. dr. Refik Hodžić – Muzička akademija Sarajevo
2. mr. Refik Smajlović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: KONTRAPUNKT

1. doc. mr. Dino Rešidbegović – Muzička akademija Sarajevo
2. mr. Samir Fejzić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: MUZIČKI OBLICI

1. red. prof. dr. Ivan Čavlović – Muzička akademija Sarajevo
2. Jasna Prguda, prof. Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: HISTORIJA MUZIKE

1. doc. dr. Fatima Hadžić – Muzička akademija Sarajevo
2. Amna Kruhović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: MUZIČKI FOLKLOR

1. van. prof. dr. Tamara Karača-Beljak – Muzička akademija Sarajevo
2. Amna Kruhović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: OSNOVI VOKALNE TEHNIKE

1. doc. mr. Adema Pljevljak-Krehić – Muzička akademija Sarajevo
2. Amna Kruhović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: AUDIO VIDEO TEHNIKA

1. Amna Kruhović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: SOLFEGGIO I MUZIČKA TEORIJA

1. van. prof. dr. Senad Kazić – Muzička akademija Sarajevo
2. Branka Vidović, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Mirela Jusić, prof. – OMS "Mladen Pozajić"
4. Vanesa Poturović, prof. – OMS "Novo Sarajevo"
5. Erna Mešanović, prof. – OMS "Ilidža"

PREDMETI: ORKESTAR, HOR, DIRIGOVANJE, ČITANJE ORKESTRASKI
PARTITURA, SVIRANJE HORSKIH PARTITURA

1. red. prof. spec. Rešad Arnautović – Muzička akademija Sarajevo
2. Tijana Vignjević, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo
3. Željka Andrić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMET: POZNAVANJE INSTRUMENTATA

1. Tijana Vignjević, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

PREDMETI ZA SREDNJU BALETKU ŠKOLU:

1. Tanja Smajić, prof. – Srednja muzička škola Sarajevo

SADRŽAJ

- I. KONCEPCIJA SREDNJE UMJETNIČKE MUZIČKE ŠKOLE SREDNJE UMJETNIČKE BALETSKE ŠKOLE/9
  - I.1. UVODNE NAPOMENE/9
  - I.2. CILJ I ZADACI SREDNJE UMJETNIČKE MUZIČKE I SREDNJE UMJETNIČKE BALETSKE ŠKOLE/9
  - I.3. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA/9
    - I.3.1. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA MUZIČARA SOLISTE/9
    - I.3.2. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA MUZIČARA OPĆEG SMJERA/10
    - I.3.3. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA ZA BALETSKOG IGRAČA/11
  - I.4. STRUKTURA ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNOSTI U SREDNJIM UMJETNIČKIM ŠKOLAMA/11
  - I.5. KADROVSKI I DRUGI USLOVI ZA REALIZACIJU ODGOJA I OBRAZOVANJA U SREDNJIM UMJETNIČKIM ŠKOLAMA/12
  - I.6. ORGANIZACIJA ŠKOLE PO ODSJECIMA I SMJEROVIMA/13
  - I.7. UPIS UČENIKA U SREDNJU MUZIČKU I SREDNJU BALETSKU ŠKOLU/13
  - I.8. PREDMETI ZA POLAGANJE PRIJEMNOG ISPITA ZA SOLISTE, MUZIČARA OPĆEG SMJERA I BALETA/14
  - I.9. PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PRIJEMNOG ISPITA ZA MUZIČARA SOLISTU/ 14
  - I.10. PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PRIJEMNOG ISPITA ZA MUZIČARA OPĆEG SMJERA/16
  - I.11. PRIJEMNI ISPIT ZA SOLFEGGIO – SVI ODSJECI/16
  - I.12. PRIJEMNI ISPIT ZA UČENIKE SA ZAVRŠENOM MUZIČKOM ŠKOLOM/16
  - I.13. PRIJEMNI ISPIT ZA UČENIKE BEZ OSNOVNE MUZIČKE ŠKOLE/16
  - I.14. PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PRIJEMNOG ISPITA U SREDNJU BALETSKU ŠKOLU/17
  - I.15. ZAVRŠNI ISPIT U SREDNJOJ MUZIČKOJ ŠKOLI/17
  - I.16. ZAVRŠNI ISPIT U SREDNJOJ BALETSKOJ ŠKOLI/17
- II. NASTAVNI PLANOWI PO ODSJECIMA ZA SREDNJU UMJETNIČKU MUZIČKU ŠKOLU/19
  - II.1. ODSJEK ZA SOLO PJEVANJE/19
  - II.2. ODSJEK ZA KLAVIR/20
  - II.3. ODSJEK ZA UDARALJKE/21
  - II.4. ODSJEK ZA HARFU/22
  - II.5. ODSJEK ZA GUDAČKE INSTRUMENTE/23
  - II.6. ODSJEK ZA GITARU/24
  - II.7. ODSJEK ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE/25
  - II.8. ODSJEK ZA HARMONIKU/ 26
  - II.9. ODSJEK ZA MUZIČAR OPĆEG SMJERA/27
  - II.10. DRUGE ODGOJNO-OBRAZOVNE AKTIVNOSTI ZA SVE ODSJEKE/28
  - II.11. OBRAZLOŽENJE NASTAVNIH PLANOVA SREDNJE UMJETNIČKE MUZIČKE ŠKOLE/28
- III. NASTAVNI PROGRAMI ZA MUZIČARA SOLISTU/29

- III.1. SOLO PJEVANJE/29
  - III.1.1. KAMERNA MUZIKA ZA SOLO PJEVANJE/32
  - III.1.2. KOREPETICIJA ZA SOLO PJEVANJE/33
- III.2. KLAVIR/34
  - III.2.1. KAMERNA MUZIKA ZA KLAVIR/39
  - III.2.2. KOREPETICIJA ZA KLAVIR/42
- III.3. UDARALJKE/43
  - III.3.1. KAMERNA MUZIKA ZA UDARALJKE/ 48
  - III.3.2. KOREPETICIJA ZA UDARALJKE/49
- III.4. HARFA/51
- III.5. GUDAČKI INSTRUMENTI/54
  - III.5.1. VIOLINA/55
  - III.5.2. VIOLA/61
  - III.5.3. VIOLONČELO/ 62
  - III.5.4. KONTRABAS/66
  - III.5.5. KAMERNA MUZIKA ZA GUDAČKE INSTRUMENTE/69
  - III.5.6. KOREPETICIJA ZA GUDAČKE INSTRUMENTE/72
    - III.5.6.1. KOREPETICIJA ZA VIOLINU/74
    - III.5.6.2. KOREPETICIJA ZA VIOLU/ 76
    - III.5.6.3. KOREPETICIJA ZA VIOLONČELO/77
    - III.5.6.4. KOREPETICIJA ZA KONTRABAS/78
- III.6. GITARA/80
  - III.6.1. KAMERNA MUZIKA ZA GITARU/84
  - III.6.2. ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA/86
- III.7. DUVAČKI/PUHAČKI INSTRUMENTI /87
  - III.7.1. FLAUTA/88
  - III.7.2. OBOA/91
  - III.7.3. KLARINET/93
  - III.7.4. SAKSOFON/95
  - III.7.5. FAGOT/98
  - III.7.6. TRUBA/100
  - III.7.7. TROMBON/101
  - III.7.8. HORNA/103
  - III.7.9. KAMERNA MUZIKA ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE/105
    - III.7.9.1. KAMERNA MUZIKA ZA FLAUTU/106
    - III.7.9.2. KAMERNA MUZIKA ZA OBOU/106
    - III.7.9.3. KAMERNA MUZIKA ZA KLARINET/SAKSOFON/107
    - III.7.9.4. KAMERNA MUZIKA ZA FAGOT/108
    - III.7.9.5. KAMERNA ZA TRUBU/108
    - III.7.9.6. KAMERNA MUZIKA ZA TROMBON/109
    - III.7.9.7. KAMERNA MUZIKA ZA HORNU/110
  - III.7.10. KOREPETICIJA ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE/111
- III.8. HARMONIKA/112
  - III.8.1. KAMERNA MUZIKA ZA HARMONIKU/116
  - III.8.2. ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA/ 116
  - III.8.3. ORKESTAR HARMONIKA/117

- IV. HOR I ORKESTAR/118
  - IV.1. HOR/118
  - IV.2. ORKESTAR/120
    - IV.2.1. ČITANJE ORKESTARSKI DIONICA/122
- V. KLAVIR – UPOREDNI/124
  - V.1. KLAVIR ZA ZA SOLO PJEVANJE/124
  - V.2. KLAVIR – UPOREDNI: UDARALJKE, HARFA, GUDAČI, GITARA, DUVAČI, HARMONIKA /126
- VI. MUZIČKO-TEORETSKI PREDMETI ZA MUZIČARA SOLISTU/128
  - VI.1. SOLFEGGIO/128
  - VI.2. MUZIČKA TEORIJA /132
  - VI.3. HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM/134
  - VI.4. KONTRAPUNKT/137
- VII. ITALIJANSKI JEZIK/139
- VIII. NASTAVNI PROGRAMI ZA MUZIČARA OPĆEG SMJERA/141
  - VIII.1. SOLFEGGIO/141
  - VIII.2. MUZIČKA TEORIJA/144
  - VIII.3. HARMONIJA/146
  - VIII.4. KONTRAPUNKT/150
  - VIII.5. MUZIČKI OBLICI/152
  - VIII.6. KLAVIR– MUZIČAR OPĆEG SMJERA /155
  - VIII.7. OSNOVI DIRIGOVANJA/158
  - VIII.8. SVIRANJE HORSKIH PARTITURA/161
  - VIII.9. VOKALNA TEHNIKA/163
  - VIII.10. MUZIČKI FOLKLOR /164
  - VIII.11. HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE/166
  - VIII.12. POZNAVANJE MUZIČKIH INSTRUMENATA/168
  - VIII.13. DRUGI INSTRUMENT/171
    - VIII.13.1. SOLO PJEVANJE/171
    - VIII.13.2. UDARALJKE/171
    - VIII.13.3. VIOLINA/174
    - VIII.13.4. VIOLA/184
    - VIII.13.5. VIOLONČELO/185
    - VIII.13.6. GITARA/188
    - VIII.13.7. DUVAČKI/PUHAČKI INSTRUMENTI/192
      - VIII.13.7.1. TRUBA/193
      - VIII.13.7.2. HORNA/193
    - VIII.13.8. HARMONIKA/196
  - VIII.14. AUDIO-VIDEO TEHNIKA/198
- IX. FAKULTATIVNA NASTAVA/199
  - IX.1. OSNOVI KOMPOZICIJE/199
  - IX.2. ETNOMUZIKOLOGIJA/200
  - IX.3. OSNOVI MUZIČKE INFORMATIKE/201
- X. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA I SARADNIKA/202

- I. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA SREDNJU UMJETNIČKU BALETNU ŠKOLU/210
  - I.1. ODSJEK ZA KLASIČNI BALET /210
  - I.2. DRUGE ODGOJNO OBRAZOVNE AKTIVNOSTI ZA SVE ODSJEKE/211
  - I.3. OBRAZLOŽENJE NASTAVNOG PLANA/211
- II. NASTAVNI PROGRAMI ZA SREDNJU UMJETNIČKU BALETNU ŠKOLU/211
  - II.1. CILJ I ZADACI/211
  - II.2. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA/211
  - II.3. PRIPREMNA NASTAVA (HOSPITACIJA)/212
- III. NASTAVNI PROGRAMI PO PREDMETIMA/213
  - III.1. KLASIČNI BALET/213
  - III.2. KARAKTERNE I FOLKLORNE IGRE/220
  - III.3. KLASIČNA PODRŠKA (PAS DE DEUX)/225
  - III.4. REPERTOAR/228
  - III.5. HISTORIJA IGRE/229
  - III.6. HISTORIJSKE IGRE/231
  - III.7. GLUMA/232
  - III.8. KLAVIR/233
  - III.9. FAKULTATIVNA NASTAVA/234
    - III.9.1. SAVREMENI BALET/234
- IV. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA ZA SREDNJE BALETSKO OBRAZOVANJE/236

I. KONCEPCIJA SREDNJE UMJETNIČKE MUZIČKE ŠKOLE SREDNJE UMJETNIČKE BALETSKE ŠKOLE

I.1. UVODNE NAPOMENE

Umjetničke škole čine posebnu vrstu srednjih škola. U srednjim umjetničkim školama obrazuju se učenici po odgovarajućim nastavnim planovima i programima iz oblasti muzičke i baletske umjetnosti u trajanju od četiri godine.

I.2. CILJ I ZADACI SREDNJE UMJETNIČKE MUZIČKE I SREDNJE UMJETNIČKE BALETSKE ŠKOLE

Cilj srednjeg umjetničkog odgoja i obrazovanja je razvijanje interesovanja, navika i potreba kod učenika za umjetnošću, kao i sticanje potrebnih znanja i sposobnosti za stvaralački rad u oblasti muzičke i baletske umjetnosti i za nastavak obrazovanja u odgovarajućoj visokoškolskoj ustanovi.

Zadaci odgoja i obrazovanja u srednjoj umjetničkoj muzičkoj i baletskoj školi su: da omogući učenicima sistematsko sticanje općih, stručno-teorijskih i praktičnih znanja iz određene oblasti muzičke i baletske umjetnosti, da se kod učenika aktivira i razvija emocionalni senzibilitet, izražavanje i kreativne sposobnosti, kao i umješnost u stvaralačkom radu, da se doprinese razvoju estetske kulture i podizanja nivoa opće lične kulture učenika, da se razvija pozitivan stav prema raznim oblicima estetskog stvaralaštva i potreba za učešćem u javnom i kulturnom životu sredine, da se upoznavanjem vrijednih sadržaja domaćih autora i narodnog stvaralaštva razvija osjećanje ljubavi i privrženosti prema domovini, kao i svijest o značaju i potrebi zaštite kulturnog nasljeđa Bosne i Hercegovine, kao dijelom kulturnog i nacionalnog identiteta ličnosti.

I.3. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA

I.3.1. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA MUZIČARA SOLISTE
PRAKTIČKI ISHODI: Po završetku srednje škole učenici treba da steknu sljedeća praktička znanja /vještine: Vještine umjetničkog izražavanja (sposobnost realizovanja javnih nastupa kako solističkih, tako kamernih pod mentorstvom); Repertoarske vještine (sposobnost produblivanja usvojenog i izbora novog repertoara pod mentorstvom); Vještine samostalnog rada (sposobnost samostalnog vježbanja, čitanja notnog teksta odgovarajuće težine, formiranje kriterijuma za izbor programa); Verbalne vještine (sposobnost kako verbalnog, tako i pismenog prezentovanja usvojenih znanja); Vještine javnog nastupa (sposobnost javnog izvođenja naučenih djela, odgovarajući nivo scenske samokontrole); Improvizacijske vještine (primjenjujući sva stečena znanja i vještine u korelaciji nastave instrumenta i drugih predmeta) biti u stanju praktično improvizirati na početnom stadiju na elementarnom nivou;
TEORIJSKI ISHODI: Po završetku srednje škole, učenik treba da stekne sljedeća teorijska znanja: Znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala; Poznavanje odgovarajućeg repertoara instrumenta, njegove umjetničke i tehničke problematike; Poznavanje osnovnih harmonijskih, polifonih, formalnih i drugih koncepta muzičkog djela; Prepoznavanje i razgraničenje vrijednosti od ne vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim mjerilima; Poznavanje muzičke historije; Posjedovanje osnovnih znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu; Formiranje jasne predstave o društvenoj ulozi muzičke umjetnosti;
GENERIČKI/OPĆI ISHODI: Očekivani generički ishodi koje učenik treba da stekne po završetku srednje škole su: Psihološko razumijevanje (u smislu opredjeljenosti za željenu profesiju); Prostorno-vremensko rasuđivanje (povećanje kognitivne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika); Razvoj samostalnosti, samopoštovanja i samopouzdanja; Razvoj kritičnosti, samokritičnosti, kao i pravih kriterijuma u osjećanju zadovoljstva postignutim rezultatima; Razvoj komunikacijskih i

lingvističkih vještina (u smislu vještine adekvatne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom, prepoznavanja i reprodukovanja različitih dionica, sposobnost razlikovanja tona od šuma i buke); Jačanje motornog korteksa (kroz proces sviranja formiraju se nervni impulsi koji pokreću voljnu mišićnu aktivnost pa se u tom smislu poboljšava i vladanje pokretima mišića i cijelog tijela); Poboljšanje kratkoročne i dugoročne memorije, koncentracije i nošenja sa stresom (poboljšava se organizacija pažnje, vještina, upravljanja tjeskobom i emocionalna kontrola, razvijaju se svi vidovi memorije i scenske samokontrole); Viši nivo kreativnosti (sviranjem instrumenta razvija se opća sposobnost za kreativnost, sposobnost improvizacije kao i pronalaženja uvijek novih načina za kombinovanje informacija, znanja i vještina, u cilju rješavanja postavljenih zadataka).

I.3.2. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA MUZIČARA OPĆEG SMJERA

TEORIJSKI ISHODI: Po završetku srednje škole, učenik treba da stekne sljedeća teorijska znanja: Znanje i razumijevanje osnovnih intencija svakog teorijskog predmeta u mjeri potpunog razumijevanja pređenog gradiva za dalje školovanje učenika; Prepoznavanje i razgraničavanje vrijednosti od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim ili zahtjevima; Znanje i razumijevanje osnovnih intencija svakog teorijskog predmeta u mjeri potpunog razumijevanja pređenog gradiva; Formiranje jasne predstave o društvenoj ulozi muzičke umjetnosti; **PRAKTIČKI ISHODI:** Po završetku srednje škole učenici treba da steknu sljedeća praktička znanja/vještine: Vještine umjetničkog izražavanja: u mjeri u kojoj je prošao nastavu klavira i izbornog instrumenta, u stanju realizirati jednostavni program u samostalnom i grupnom muziciranju; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar uz pomoć nastavnika, sposoban izvedbeno-stilski determinirati vlastiti repertoar; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i reproduktivne vještine: samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnete težine, kreirati samostalni program i reproducirati zvučni sadržaj na elementarnom nivou, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati stečeno znanje iz teorijskih predmeta; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite sposobnosti; **GENERIČKI/OPĆI ISHODI:** Očekivani generički ishodi koje učenik treba da stekne po završetku srednje škole su: Psihološka opredjeljenost i motivisanost za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost i samostalnost vršenja praktične muzičke djelatnosti na elementarnom nivou; Psihološka usmjerenost k izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Prostorno-vremensko rasuđivanje (povećanje kognitivne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika); Razvoj samostalnosti, samopoštovanja i samopouzdanja; Razvoj kritičnosti, samokritičnosti, kao i prave kriterijume u osjećanju zadovoljstva postignutim rezultatima; Razvoj komunikacijskih i lingvističkih vještina (u smislu vještine adekvatne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom; razvoj fonološke svijesti, sposobnosti pamćenja i učenja zvučnih primjera, prepoznavanja i reprodukovanja različitih dionica; sposobnost razlikovanja tona od šuma i buke); Osposobljenost za samostalno izražavanje vlastitog mišljenja/stava; Jačanje motornog korteksa (kroz proces sviranja formiraju se nervni impulsi koji pokreću voljnu mišićnu aktivnost pa se u tom smislu poboljšava i vladanje pokretima mišića i cijelog tijela); Poboljšanje kratkoročne i dugoročne memorije, koncentracije i nošenja sa stresom (poboljšava se organizacija pažnje, vještina, upravljanja tjeskobom i emocionalna kontrola, razvijaju se svi vidovi memorije i scenske samokontrole); Viši nivo kreativnosti (sviranjem instrumenta razvija se opća sposobnost za kreativnost, sposobnost improvizacije kao i pronalaženja uvijek novih načina za kombinovanje informacija, znanja i vještina, u cilju rješavanja postavljenih zadataka).

I.3.3. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA ZA BALETSKOG IGRAČA

PRAKTIČKI ISHODI: Po završetku srednje škole učenici treba da steknu sljedeća praktička znanja/vještine: Vještine umjetničkog izražavanja: realizirati javni nastup pod mentorstvom, realizirati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar uz pomoć mentora, sposoban izvedbeno-stilski odrediti vlastiti repertoar; Vještine rada u ansamblu: sposoban izvesti osnovni školski repertoar, vježbanje, probe, kreativne i rekreativne vještine, samostalno vježbati, razumijevati program dosegnute težine; Kreirati samostalni program: Slušno i vizuelno prepoznavati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća, vještine javnog nastupanja, bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti; **TEORIJSKI ISHODI:** Po završetku srednje škole, učenik treba da stekne sljedeća teorijska znanja: znanje i razumijevanje repertoara, znati početni repertoar baleta, razumijevati koncept baletnog djela, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od ne vrijednosti u muzici u osnovnim, stilsko - estetskim zahtjevima, znanje i razumijevanje konteksta, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi baletne umjetnosti u društvenom kontekstu; **GENERIČKI/OPĆI ISHODI:** Očekivani generički ishodi koje učenik treba da stekne po završetku srednje škole su: Psihološka opredjeljenost i motivisanost za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost i samostalnost vršenja praktične muzičke djelatnosti na elementarnom nivou; Psihološka usmjerenost k izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Neovisnost i samostalnost vršenja praktične baletne djelatnosti na elementarnom nivou; Razvoj kritičnosti, samokritičnosti, kao i pravih kriterijuma u osjećanju zadovoljstva postignutim rezultatima i kreiranje elementarne kritičke svijesti o muzici i baletu; Razvoj komunikacijskih i lingvističkih vještina (u smislu vještine adekvatne komunikacije s muzičkim i baletnim djelom i društvenom okolinom; razvoj fonološke svijesti, sposobnosti pamćenja i učenja zvučnih primjera, prepoznavanja i reprodukovanja različitih dionica, sposobnost razlikovanja tona od šuma i buke); Prostorno-vremensko rasuđivanje (povećanje kognitivne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika); Razvoj samostalnosti, samopoštovanja i samopouzdanja.

I.4. STRUKTURA ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNOSTI U SREDNJIM UMJETNIČKIM ŠKOLAMA

Odgojno-obrazovnu djelatnost u srednjim umjetničkim školama čine: redovna nastava, fakultativna nastava, dodatni rad sa izuzetno talentiranim učenicima, slobodne aktivnosti učenika, kulturna i javna djelatnost, rad sa odjeljenskom zajednicom, saradnja sa porodicom učenika.

Redovna nastava je najorganiziraniji vid odgojno-obrazovnog rada kojim se ostvaruju planom i programom predviđeni sadržaji za sve učenike umjetničkih škola.

Fakultativna nastava se može organizirati iz oblasti koje nisu zastupljene nastavnim planom i programom škole, a radi zadovoljavanja posebnih potreba učenika i društvene sredine. U muzičkoj školi fakultativna nastava se može organizirati iz etnomuzikologije i osnova komponiranja, a u baletskoj školi iz savremenog baleta. U umjetničkim školama fakultativna nastava se može organizirati i iz informatike. Odluku o uvođenju fakultativne nastave donosi nadležni organ škole u skladu sa godišnjim programom rada škole. Učenik nije obavezan da pohađa ovu nastavu. Ako je uspješno završi ocjena mu se unosi u svjedočanstvo, a ako je ne završi sa pozitivnim uspjehom ne upisuje se podatak o pohađanju ove nastave.

Dodatni rad se organizira sa izuzetno talentiranim učenicima umjetničkih škola, prema posebno utvrđenim programima, a u cilju njihovog optimalnog razvoja i bržeg

napredovanja. Dodatni rad se može organizirati i za učenike koji se pripremaju za regionalno, državno ili međudržavno takmičenje, prema specijalnim programima, a u skladu sa godišnjim programom rada škole.

Slobodne aktivnosti se organiziraju radi zadovoljavanja posebnih interesa, sklonosti i stvaralačkih sposobnosti učenika, isključivo na principu dobrovoljnosti i u okviru njihovog slobodnog vremena. Slobodne aktivnosti se organiziraju u sekcijama, grupama, ansamblima, družinama, klubovima i slično. Program rada, plan realizacije i rukovodioca slobodnih aktivnosti utvrđuje Nastavničko vijeće škole.

Kulturna i javna djelatnost obavezna je za sve učenike i predstavlja rezime cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada škole. Organizira se u obliku internih i javnih priredbi, koncerata, izložbi radova učenika, smotri, takmičenja, festivala i drugih manifestacija, a realizira kontinuirano od početka do kraja školske godine u skladu sa godišnjim programom rada škole.

Rad sa odjeljenskom zajednicom obaveza je razrednika. Program i plan rada odjeljenske zajednice utvrđuje se godišnjim programom rada škole.

Saradnja sa porodicom učenika ostvaruje se putem redovnih roditeljskih sastanaka, javnih sastanaka direktora škole sa svim roditeljima i starateljima učenika, individualnim razgovorima sa roditeljima i starateljima učenika itd.

1.5. KADROVSKI I DRUGI USLOVI ZA REALIZACIJU ODGOJA I OBRAZOVANJA U SREDNJIM UMJETNIČKIM ŠKOLAMA

Za realizaciju cilja i zadataka odgoja i obrazovanja u srednjim umjetničkim školama neophodno je obezbijediti adekvatno osposobljene nastavnike, neophodnu stručnu literaturu, odgovarajući školski prostor, opremu i nastavna sredstva u skladu sa naučnim i tehnološkim razvojem kao i potrebna financijska sredstva.

Kadrovski uslovi: Nastavnik je osnovni i najznačajniji faktor odgojno-obrazovnog rada. Od njegove stručne, pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke osposobljenosti, angažovanosti i kreativnosti u najvećoj mjeri zavisi uspješnost ostvarivanja svih oblika odgojno-obrazovnog rada u umjetničkim školama. Od njega se očekuje da bude dobar animator, propagator i realizator umjetničkih ostvarenja, da posjeduje visok nivo općeg obrazovanja i široku opću kulturu.

Profil i stručna sprema nastavnika za svaki predmet utvrđuje se odgovarajućim nastavnim programom.

Materijalni uslovi za realizaciju cilja i zadataka odgoja i obrazovanja u srednjim umjetničkim školama utvrđuje se odgovarajućim normativnim standardima.

Finansiranje djelatnosti srednjih umjetničkih škola vrši se prema planovima i programima i godišnjim programima rada škole. Sredstva za financiranje djelatnosti umjetničkih škola obezbjeđuje osnivač. Financiranje djelatnosti umjetničkih škola može se obezbijediti i po osnovu sponzorstva ili donatorstva, uz saglasnost osnivača i nadležnog ministarstva.

I.6. ORGANIZACIJA ŠKOLE PO ODSJECIMA I SMJEROVIMA

SREDNJA UMJETNIČKA MUZIČKA ŠKOLA		
NAZIV ODSJEKA	GLAVNI PREDMET	STRUČNO ZVANJE PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA
Odsjek za solo pjevanje	Solo pjevanje	Muzičar –solo pjevač
Odsjek za klavir	Klavir	Muzičar–klavirist
Odsjek za udaraljke	Udaraljke i drugi udarački instrumenti	Muzičaru–udarkaljaš
Odsjek za harfu	Harfa	Muzičar–harfist
Odsjek za gudačke instrumente	Violina	Muzičar–violinist
	Viola	Muzičar–violist
	Violončelo	Muzičar–violončelist
	Kontrabas	Muzičar– kontrabasist
Odsjek za gitaru	Gitara	Muzičar–gjarist
Odsjek za duvačke/puhačke instrumente	Flauta	Muzičar–flautist
	Oboa	Muzičar–oboist
	Klarinet	Muzičar–klarinetist
	Saksofon	Muzičar–saksofonist
	Fagot	Muzičar–fagotist
	Truba	Muzičar–trubač
	Trombon	Muzičar–trombonist
Horna	Muzičar–hornist	
Odsjek za harmoniku	Harmonika	Muzičar–harmonikaš
Muzičar općeg smjera		Muzičar općeg smjera
SREDNJA UMJETNIČKA BALETSKA ŠKOLA		
Odsjek za klasični balet	Klasični balet	Baletni igrač

I.7. UPIS UČENIKA U SREDNJU MUZIČKU I SREDNJU BALETSKU ŠKOLU

Za upis u prvi razred srednje umjetničke muzičke i baletske škole mogu da konkurišu i da se upišu učenici koji ispunjavaju opće i posebne uslove. Opći uslovi utvrđuju se zakonom i konkursom. Učenici koji konkurišu za upis u srednju muzičku i srednju baletsku školu moraju prethodno završiti osnovnu muzičku, odnosno osnovnu baletsku školu i osnovnu devetogodišnju školu.

Izuzetno u srednju muzičku školu, zanimanja muzičar općeg smjera mogu upisati i učenici koji nisu završili osnovnu muzičku školu, pod uslovom da uspješno polože prijemni ispit. .

Pod posebnim uslovima podrazumijeva se provjera odgovarajućih sklonosti, sposobnosti, talenata neophodnih za uspješno obavljanje poslova određenog umjetničkog područja.

Posebni uslovi provjeravaju se prijemnim ispitom koji je obavezan za sve učenike koji konkurišu za prijem u srednju muzičku i srednju baletsku školu. Program prijemnog ispita utvrđuje se odgovarajućim nastavnim planom i programom. Načini i uslovi polaganja

prijemnog ispita propisuje se posebnim pravilnikom. Opći uslovi utvrđuju se zakonom i konkursom.

I.8. PREDMETI ZA POLAGANJE PRIJEMNOG ISPITA ZA SOLISTE, MUZIČARA OPĆEG SMJERA I BALETA

U srednjoj muzičkoj školi prijemni ispit se polaže iz sljedećih predmeta: a) Za muzičara–solistu: Praktičnog ispita iz glavnog predmeta - instrumenta, Solfeggia, Muzičke teorije; b) Za muzičara općeg smjera: Solfeggia, Muzičke teorije; U srednjoj baletskoj školi prijemni ispit se sastoji iz: Praktičnog ispita iz baleta

I.9. PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PRIJEMNOG ISPITA ZA MUZIČARA SOLISTU

1. Solo pjevanje

Za upis u srednju školu odsjeka solo pjevanje (glavni predmet), profesori iz dugogodišnje prakse sa učenicima, smatraju da nije obavezna završena osnovna muzička škola. Na prijemnom ispitu za upis na solo pjevanje prioritetan je glasovni materijal, obim glasa, sluh, odgovarajuće godine i zdravlje. Pokazalo se da su u većini slučajeva bolji bili učenici koju su upisani bez osnovne muzičke škole. Stručan profesor solo pjevanja kada ima učenika početnika kroz program vrlo brzo savlada i muzičku pismenost. Pjevanje nije samo pravilan organski, nego i psihološki rad, zato je i održavanje glasovne i psihičke kondicije izuzetno važno u nastavi solo pjevanja, i upravo naš cilj u Srednjoj muzičkoj školi je da mladim pjevačima pokažemo kako da glas koriste kao glavno izražajno sredstvo.

2. Klavir

Ispitni zahtjevi: jedna skala prema programu klavira za vi razred muzičke škole, jedna etida (Czerny Op.299 III i IV svezak; C. Bulow: II i III svezak, i ostale etide slične težine), jedna polifona kompozicija iz perioda baroka, J. S. Bach: jedna dvoglasna invencija (c mol, D dur, Es dur, E dur, e mol, G dur, g mol, A dur, B dur, h mol), jedna klasična sonata u cjelini: J. Haydn: Sonata D dur HOB XVI/ 37, Sonata cis mol HOB XVI/36, Sonata D dur HOB XVI/ 14, Sonata F dur HOB XVI/21, Sonata e mol HOB XVI, Sonata G dur HOB XVI/27; W. A. Mozart: Sonata C dur KW 309, Sonata C dur KW 310, Sonata C dur KW 330, Sonata A dur KW, Sonata F dur KW 332, Sonata B dur KW 570; L. van Beethoven: Sonata Op.79 G dur; Druge sonate slične težine drugih ili istih kompozitora iz perioda klasicizma, jedan komad po vlastitom izboru iz 19. ili 20. stoljeća. Program prijemnog ispita se izvodi napamet.

3. Udaraljke

Kako za upis na instrumentalni odsjek, smjer udaraljke nije obavezna završena niža muzička škola, prijemni ispit se sastoji iz provjere sluha i ritma. Kandidat treba da ponavlja ritmičke obrasce koje profesor svira. Osim toga učenik polaže prijemni iz predmeta Solfeggia i Muzičke teorije. Ukoliko učenik ima završenu osnovnu muzičku školu za udaraljke, svira program završnog ispita za šesti razred osnovne muzičke škole, smjer udaraljke. Program prijemnog ispita učenik koji ima završenu osnovnu školu za udaraljke izvodi napamet.

4. Harfa

Prijemnom ispitu za instrumenta harfa mogu pristupiti učenici sa završenom osnovnom muzičkom školom ukoliko uspješno polože prijemni ispit koji se sastoji iz provjere sluha, memorije i ritma na način kako je to dato u zahtjevima za predmete Solfeggio i Muzička teorija. Prijemnom ispitu mogu pristupiti i učenici bez završene osnovne muzičke škole.

5. Gudački instrumenti

Prijemni ispit se polaže prije upisa u prvi razred srednje muzičke škole, odsjek Gudački – instrumentalni, glavni predmet Violina. Prijemnom ispitu mogu pristupiti kandidati koji imaju završenu osnovnu muzičku školu i učenici koji nemaju završenu osnovnu muzičku školu, ako prethodno polože ispit za provjeru znanja na nivou završnog razreda osnovne muzičke škole. Izuzetno, u srednju muzičku školu se mogu upisati i kandidati koji nemaju završeno redovno osnovno školovanje, a imaju završenu osnovnu muzičku školu. Škola može vršiti provjeru psihofizičkih sposobnosti za bavljenje muzikom.

a) Violina

Ispitni zahtjevi: skala kroz 3 oktave (durska i istoimena molska) sa trozvucima (durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsekstakord) i četverozvucima (umanjeni i dominantni septakord), dvije etide ili jedna etida, jedan komad, I ili II i III stav koncerta.

b) Viola

Ispitni zahtjevi: skala kroz 3 oktave (durska i istoimena molska) sa trozvucima (durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsekstakord) i četverozvucima (umanjeni i dominantni septakord), dvije etide ili jedna etida, jedna komad, I ili II i III stavak koncerta.

c) Violončelo

Ispitni zahtjevi: skala kroz 3 oktave sa štrihovima (*détaché, martelé, spiccato, sautillé, staccato*), trozvucima (*durski i molski*) i četverozvucima (*dominantni i umanjeni*), dvije etide ili jedna etida, jedan komad po slobodnom izboru, I ili II i III stav koncerta po slobodnom izboru.

d) Kontrabas

Ispitni zahtjevi: jedna durska skala sa trozvucima do VII pozicije; M. Prosinek Škola za kontrabas II dio (jednu vježbu po izboru); F. Nani Škola kontrabas (jednu vježbu po izboru), - jedan komad.

Program prijemnog ispita se izvodi napamet, komad uz klavirsku pratnju.

6. Gitara

Prijemni ispit obuhvata gradivo šestog razreda osnovne muzičke škole po stilovima.

Ispitni zahtjevi: jedna etida, jedna polifona kompozicija, jedan stav sonate / sonatine, jedan komad, čitanje s lista, dvooktavna ljestvica.

Program prijemnog ispita se izvodi napamet.

7. Duhački/puhački instrumenti

Flauta, Oboa, Klarinet, Fagot, Saksofon, Truba, Trombon, Horna.

Učenici koji konkurišu za upis na jedan od duvačkih/puhačkih instrumenata na prijemnom ispitu sviraju program iz završnog razreda osnovne muzičke škole prema vlastitom izboru.

Ispitni zahtjevi: jednu skalnu, dvije edite, jedan komad, jedan stavak iz nekog cikličnog oblika.

Program prijemnog ispita se izvodi napamet, komad i koncert uz klavirsku pratnju. Prijemnom ispitu za instrument horna mogu pristupiti učenici sa završenom osnovnom muzičkom školom ukoliko uspješno polože prijemni ispit koji se sastoji iz provjere sluha, memorije i ritma na način kako je to dato u zahtjevima za predmete Solfeggio i Muzička teorija. Prijemnom ispitu mogu pristupiti i učenici bez završene osnovne muzičke škole.

8. Harmonika

Ispitni zahtjevi: jedna durska i molska skala, jedna koncertna etida ili (1 etida sa tehničkim zahtjevima za desnu ruku, jedna etida sa tehničkim zahtjevima za lijevu ruku), polifona

kompozicija (preludij i fuga, fugetta, dvoglasna invencija), ciklična kompozicija u cjelosti (sonata, svita, tema sa varijacijama), jedna jednostavačna kompozicija – komad, jedna kompozicija mora biti pisana originalno za harmoniku. Program prijemnog ispita se izvodi napamet

9. Muzičar općeg smjera

Prijemnom ispitu za muzičara općeg smjera mogu pristupiti učenici sa završenom osnovnom muzičkom školom ukoliko uspješno polože prijemni ispit koji se sastoji iz provjere sluha, memorije i ritma na način kako je to dato u zahtjevima za predmete Solfeggio i Muzička teorija. Prijemnom ispitu mogu pristupiti i učenici bez završene osnovne muzičke škole.

I.10. PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PRIJEMNOG ISPITA ZA MUZIČARA OPĆEG SMJERA

Prijemnom ispitu za muzičara općeg smjera mogu pristupiti učenici sa završenom osnovnom muzičkom školom ukoliko uspješno polože prijemni ispit koji se sastoji iz provjere sluha, memorije i ritma, na način kako je to dato u zahtjevima za predmete Solfeggio i Muzička teorija. Prijemnom ispitu mogu pristupiti i učenici bez završene osnovne muzičke škole.

I.11. PRIJEMNI ISPIT ZA SOLFEGGIO – SVI ODSJECI

Prijemni ispit iz oblasti solfeggio je obavezan uvjet za upis u srednju muzičku školu za sve odsjeke i smjerove (Muzičar solista i Muzičar općeg smjera). Ulazni rezultat trebao bi biti kompatibilan izlaznom rezultatu iz osnovne muzičke škole, što će obezbijediti nesmetan prohod kroz sve nivoe školovanja. Prijemnom ispitu mogu pristupiti i kandidati bez završene osnovne muzičke škole. Za polaganje prijemnog ispita iz predmeta Solfeggio i Muzička teorija škola će organizirati pripremnu nastavu u skladu sa slobodnim kapacitetima.

I.12. PRIJEMNI ISPIT ZA UČENIKE SA ZAVRŠENOM MUZIČKOM ŠKOLOM

Program prijemnog ispita: provjera sluha i memorije: izvođenje pjesme po vlastitom izboru, reprodukcija pojedinačnih i akordskih tonova odsviranih na klaviru (neutralni slog), memorisanje i reprodukcija kraće melodijske fraze (neutralni slog), memorisanje i reprodukcija kraće ritamske cjeline (neutralni slog); Melodijsko područje: izvođenje 2 meloritamska á vista primjera (dur i odgovarajući mol do 2 predznaka), 1 primjer u violinskom i 1 primjer u bas ključu (dvodjelna i četverodjelna podjela dobe). Ritamsko područje izvođenje 2 á vista ritamska primjera u različitim jedinicama mjere (polovinska, četvrtinska i osminska jedinica mjere); Muzička teorija (pismena provjera): identifikacija tonova u violinskom i bas ključu – opseg od c- c³, identifikacija durskih i molskih ljestvica na osnovu predznaka, durska i molska ljestvica sa svim elementima: stupanj, stepen i polustepen, identifikacija intervala do oktave – veličina i vrsta (čisti, veliki i mali intervali), oznake za tempa i dinamiku. Izbor meloritamskih i ritamskih á vista primjera, kao i primjere zadataka za Muzičku teoriju kandidati mogu preuzeti u prostorijama škole.

I.13. PRIJEMNI ISPIT ZA UČENIKE BEZ OSNOVNE MUZIČKE ŠKOLE

Program prijemnog ispita: Provjera sluha i memorije: izvođenje pjesme po vlastitom izboru, reprodukcija pojedinačnih i akordskih tonova odsviranih na klaviru (neutralni slog), memorisanje i reprodukcija kraće melodijske fraze (neutralni slog), memorisanje i reprodukcija kraće ritamske cjeline (neutralni slog); Melodijsko područje: izvođenje kratke melodijske fraze napisane na tabli (postupno kretanje sa melodijskim skokom), ritamsko područje – izvođenje kratkih ritamskih cjelina sa podjelom jedinice brojanja na dva dijela uključujući i pauzu; Muzička teorija: čitanje nota u violinskom i bas ključu c–g², notna

trajanja i pauze, takt i jedinica mjere, osnovni pojmovi: stupanj, stepen, polustepen, ljestvica, oznake tempa i dinamike. Pripremna nastava biće organizirana za predmete Solfeggio i Muzička teorija, na kojoj će se obraditi zahtjevi navedeni u prijemnom ispitu.

I.14. PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PRIJEMNOG ISPITA U SREDNJU BALETSKU ŠKOLU

Program prijemnog ispita: obavezne vježbe baletne tehnike iz nastavnog programa osnovne baletne škole (vježbe pored štapa, vježbe na sredini sale, allegro i vježbe na prstima). Vježbe prezentira baletni pedagog u dogovoru sa ostalim članovima ispitne komisije i u saradnji sa korepetitoroom (klavirista). Nakon završene provjere obaveznih vježbi kandidati mogu, po slobodnom izboru, da izvedu i jednu varijaciju iz klasičnog baletnog repertoara. Bliže odredbe o načinu i uslovima polaganja prijemnog ispita škola utvrđuje se posebnim pravilnikom.

I.15. ZAVRŠNI ISPIT U SREDNJOJ MUZIČKOJ ŠKOLI

Nakon uspješno završenog četvrtog razreda, učenici srednje muzičke škole polažu završni ispit. Nakon uspješno položenog završnog ispita učeniku se izdaje diploma kojom stiče srednju stručnu spremu, stručno zvanje i sva prava koja mu po zakonu pripadaju. Program završnog ispita utvrđuje se nastavnim planom i programom srednje muzičke škole. Uslovi i način polaganja završnog ispita utvrđuje se posebnim pravilnikom. Završni ispit za zvanje muzičar–klavirist, pjevač, flautist itd. se sastoji iz: pismenog rada iz BHS jezika i književnosti, recitala – koncerta iz glavnog predmeta. Završni ispit za zvanje muzičar općeg smjera se sastoji iz: pismenog rada iz BHS jezika i književnosti, domaćeg pismenog rada iz jednog od stručnih predmeta, usmenog obrazloženja domaćeg pismenog rada. Programski zahtjevi završnog ispita za pojedina zanimanja detaljnije će biti obrazložena u programima izbornih instrumenata, stručnih predmeta i klasičnog baleta.

I.16. ZAVRŠNI ISPIT U SREDNJOJ BALETSKOJ ŠKOLI

Nakon uspješno završenog četvrtog razreda, učenici srednje muzičke škole polažu završni ispit. Nakon uspješno položenog završnog ispita učeniku se izdaje diploma kojom stiče stručno zvanje, srednju stručnu spremu i sva prava koja mu po zakonu pripadaju. Program završnog ispita utvrđuje se Nastavnim planom i programom srednje baletske škole. Uslovi i način polaganja završnog ispita utvrđuje se posebnim pravilnikom. U srednjoj baletskoj školi završni ispit se sastoji iz: pismenog rada iz BHS jezika i književnosti, klasičnog baleta, klasične podrške ili karakternih igara, po izboru učenika. Programski zahtjevi završnog ispita za pojedina zanimanja detaljnije će biti obrazložena u programima stručnih predmeta i klasičnog baleta.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
SREDNJA UMJETNIČKA MUZIČKA ŠKOLA

II. NASTAVNI PLANOVI PO ODSJECIMA ZA SREDNJU UMJETNIČKU MUZIČKU ŠKOLU

II.1. ODSJEK ZA SOLO PJEVANJE					
Redni broj	Nastavni predmeti – grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET–SOLO PJEVANJE	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	–	–	1	1
3.	KOREPETICIJA	1	1	1	1
4.	KLAVIR – UPOREDNI	2	1	1	1
5.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
6.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
7.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
8.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
9.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
10.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
11.	HOR	–	4	4	4
12.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
13.	ITALIJANSKI JEZIK	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		12	19	20	18
B	Opće-obrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A+B+C+D)		27	30	33	29
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		15	16	17	15
BROJ RADNIH SEDMICA		35	35	35	30

II.2. ODSJEK ZA KLAVIR					
Redn i broj	Nastavni predmeti - grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET – KLAVIR	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	1	1	1	1
3.	KOREPETICIJA	–	–	1	1
4.	HOR / ORKESTAR	4	4	4	4
5.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
6.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
7.	HARMONIJA SA HARMONJISKOM ANALIZOM	–	2	2	2
8.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
9.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
10.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
11.	POZNAVANJE INSTRUMENTATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		13	17	19	17
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A+B+C+D)		28	28	32	28
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		14	14	16	14
BROJ RADNIH SEDMICA		35	35	35	30

II.3. ODSJEK ZA UDARALJKE					
Redni broj	Nastavni predmeti - grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET – UDARALJKE	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	1	1	1	1
3.	KOREPETICIJA	–	–	1	1
4.	ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA	1	1	1	1
5.	ORKESTAR	4	4	4	4
6.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
7.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
8.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
9.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
10.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
11.	KLAVIR – UPOREDNI	–	1	1	1
12.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
13.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		14	19	21	19
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA				2
4.	GRADANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A + B+C+ D)		29	30	34	30
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		15	16	18	16
BROJ RADNIH SEDMICA		35	35	35	30

II.4. ODSJEK ZA HARFU					
Redni broj	Nastavni predmeti – grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET–HARFA	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	1	1	1	1
3.	ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA	1	1	1	1
4.	HOR	4	4	4	4
5.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
6.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
7.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
8.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
9.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
10.	KLAVIR – UPOREDNI		1	1	1
11.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
12.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		14	19	20	18
B	Opće-obrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2			
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE/ DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE/ VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A+B+C+D)		29	30	33	29
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		15	16	17	15
BROJ RADNIH SEDMICA		35	35	35	30

II.5. ODSJEK ZA GUDAČKE INSTRUMENTE					
Redni broj	Nastavni predmeti - grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET–VIOLINA, VIOLA, VIOLONČELO KONTRABAS	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	1	1	1	1
3.	KOREPETICIJA	1	1	1	1
4.	ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA	1	1	1	1
5.	ORKESTAR /HOR	4	4	4	4
6.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
7.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
8.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
9.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
10.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
11.	KLAVIR – UPOREDNI	–	1	1	1
12.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
13.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		15	20	21	19
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A+ B,+C+ D)		30	31	34	30
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		16	17	18	16
BROJ RADNIH SEDMICA		35	35	35	30

II.6. ODSJEK ZA GITARU					
Redni broj	Nastavni predmeti -grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET – GITARA	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	2	2	1	1
3.	ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA	1	1	1	1
4.	HOR	4	4	4	4
5.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
6.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
7.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
8.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
9.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
10.	KLAVIR – UPOREDNI	–	1	1	1
11.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
12.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		15	20	20	18
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A + B+C+ D)		30	31	33	29
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		15	16	17	15
BROJ RADNIH SEMICA		35	35	35	30

II.7. ODSJEK ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE					
Redni broj	Nastavni predmeti -grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET – FLAUTA, OBOA, KLARINET, SAKSOFON, FAGOT, TRUBA, TROMBON, HORNA	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	1	1	1	1
3.	KOREPETICIJA	1	1	1	1
4.	ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA	1	1	1	1
5.	ORKESTAR	4	4	4	4
6.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
7.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
8.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
9.	KONTRAPUNKT	–	2	2	–
10.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
11.	KLAVIR – UPOREDNI	–	1	1	1
12.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
13.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		15	20	21	19
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A + B+C+ D)		30	31	34	30
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		16	17	18	16
BROJ RADNIH SEMICA		35	35	35	30

II.8. ODSJEK ZA HARMONIKU					
Redni broj	Nastavni predmeti -grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET – HARMONIKA	3	3	3	3
2.	KAMERNA MUZIKA	1	1	1	1
3.	ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA	1	1	1	1
4.	ORKESTAR HARMONIKA	4	4	4	4
5.	SOLFEGGIO	2	2	2	2
6.	MUZIČKA TEORIJA	2	–	–	–
7.	HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM	–	2	2	2
8.	KONTRAPUNKT	–	2	2	
9.	MUZIČKI OBLICI	–		2	2
10.	KLAVIR – UPOREDNI	–	1	1	1
11.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
12.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		14	19	20	18
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE/ DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A+B+C+ D)		29	30	33	29
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		15	16	17	15
BROJ RADNIH SEMICA		35	35	35	30

II.9. ODSJEK ZA MUZIČAR OPĆEG SMJERA					
Redni broj	Nastavni predmeti–grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PO PREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručni predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	SOLFEGGIO	3	3	2	2
2.	MUZIČKA TEORIJA	3	–	–	–
3.	HARMONIJA	–	3	3	2
4.	KONTRAPUNKT	–	3	2	2
5.	MUZIČKI OBLICI	–	–	2	2
6.	KLAVIR	2	2	2	2
7.	HOR	4	4	4	4
8.	SVIRANJE HORSKIH PARTITURA	–	–	1	1
9.	OSNOVE VOKALNE TEHNIKE	2	–	–	–
10.	MUZIČKI FOLKLOR	–	1	–	–
11.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
12.	OSNOVI DIRIGOVANJA	–	–	2	2
13.	POZNAVANJE INSTRUMENATA	1	1	–	–
14.	DRUGI INSTRUMENT	1	1	1	1
15.	AUDIO-VIDEO TEHNIKA	–	–	1	–
UKUPAN BROJ ČASOVA A		16	20	22	20
B	Opće-obrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
4.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	2	2	2	2
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRADANSKO OBRAZOVANJE/DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	FIZIKA – AKUSTIKA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		13	9	11	9
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE/ VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A + B + C+ D)		31	31	35	31
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		15	15	18	16
BROJ RADNIH SEMICA		35	35	35	30

II.10. DRUGE ODGOJNO-OBRAZOVNE AKTIVNOSTI ZA SVE ODSJEKE								
NAZIV NASTAVE/AKTIVNOSTI	BROJ ČASOVA SEDMIČNO I GODIŠNJE PO RAZREDIMA I PO PREDMETIMA							
	I RAZRED		II RAZRED		III RAZRED		IV RAZRED	
	sed.	god.	sed.	god.	sed.	god.	sed.	god.
1. FAKULTATIVNA NASTAVA								
• OSNOVI KOMPOZICIJE								
• ETNOMUZIKOLOGIJA								
• OSNOVI MUZIČKE INFORMATIKE	-	-	-	-	2	70	2	60
2.DODATNA NASTAVA DO	2	70	2	70	2	70	2	60
3. SLOBODNE AKTIVNOSTI UČENIKA I KULTURNA I JAVNA DJELATNOST	2	70	2	70	2	70	2	60

II.11. OBRAZLOŽENJE NASTAVNIH PLANOVA SREDNJE UMJETNIČKE MUZIČKE ŠKOLE

Nastava opće-obrazovnih predmeta, Historije muzike, Poznavanje instrumenata, Italijanskog jezika, Muzičkog folkloru i Audio-video tehnike izvodi se na nivou odjeljenja. Nastava Glavnog predmeta (instrument i solo pjevanje) i Klavira-dodatnog uporednog i Drugog instrumenta (za muzičara općeg smjera) izvodi se individualno. Nastava Korepeticije, odnosno Čitanja orkestarskih dionica za gitariste i harmonikaše izvodi se u grupama od 2 do 4 učenika. Nastava Kameronne muzike izvodi se u grupama od 2 do 9 učenika. Nastava Sviranja horskih partitura izvodi se u grupama od 3 učenika. Nastava Solfeggia, Muzičke teorije, Harmonije, Kontrapunkta, Muzičkih oblika, Vokalne tehnike i Osnova dirigovanja izvodi se u grupama od 8 do 15 učenika. Ovisno o broju učenika i vrsti instrumenata koji se izučavaju, škola može organizirati razne vrste orkestara (gudački, duvački, mješoviti, simfonijski i dr.) i horova (ženski, muški i mješoviti). Troglasni hor ima po pravilu do 40 pjevača, mješoviti do 80, a orkestrom se može tretirati skupina od 20 (10-30) izvođača. Fakultativna nastava iz predmeta Osnovi kompozicije, Etnomuzikologije i Osnovi muzičke informatike organizira se za učenike kako bi kroz fakultativnu nastavu proširili, objedinili, učvrstili i stekli nova znanja koja su potrebna za dalji nastavak školovanja. Škola je dužna da u toku obrazovanja sistematski prati razvoj učenika, njihove sklonosti i sposobnosti i vrednuje rezultate njihovog rada. U tom smislu škola je obavezna da za sve učenike tokom školske godine organiziraju raznovrsne oblike provjere njihovih sposobnosti i napredovanja (smotra, interni i javni nastupi, koncerti, takmičenja i sl). U ovim oblicima obavezno je učešće svih učenika, najmanje jednom godišnje. Škola utvrđuje obavezu javnog nastupa hora i orkestra (najmanje jednom godišnje).

III. NASTAVNI PROGRAMI ZA MUZIČARA SOLISTU

III.1. SOLO PJEVANJE

NAZIV PREDMETA: SOLO PJEVANJE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za solo pjevanje

ODSJEK: Odsjek za solo pjevanje

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Solo pjevanje je da učeniku obezbijedi plansko, programske, kadrovske, prostorne, materijalne, uslove za sticanje znanja koji će mu omogućiti nastavak daljnjeg školovanja: razvijanje smisla i ljubavi prema muzičkim ostvarenjima pjevanjem različitih kompozicija, razvijanje muzikalnosti, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave su: razvijanje i postavljanje glasa kod učenika (impostacija glasa), pravilna upotreba daha, rad na prirodnom stavu tijela, glave i cijelog pjevačkog aparata, primjena appoggia, pravilna ataka tona, rad na jednostavnim tehničkim vježbama bez forsiranja, insistiranje na jasnoj artikulaciji, tehnički rad povezati sa razvijanjem muzikalnosti, upoznavanje učenika sa literaturom, učenje intonativne i tonske sigurnosti, obraćanje pažnje na čistu i preciznu interpretaciju teksta.

Veoma važan faktor u obrazovanju učenika je njegova individualna sposobnost zbog čega je gradivo propisano ovim programom samo okosnica. S obzirom na osjetljivost vokalnog instrumenta tehničke vježbe treba raditi postepeno, pedantno i bez forsiranja glasa. Samo pomoću vokalne tehnike postizemo muzički dobru interpretaciju. Učenika moramo što prije osposobiti da se sam sluša i kontroliše kako bi mogao sam vježbati. Literatura mora biti birana prema tehničkim mogućnostima učenika, karakteru glasa, temperamentu, uzrastu, zrelosti, afinitetu i nadarenosti.

ISHODI UČENJA: Praktični ishodi: Vještine umjetničkog izražavanja ustanju realizirati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine produbljanja stečenog repertoara uz pomoć mentora; Vještine muziciranja u ansamblu: vježbane probe, čitanje, kreativne i reaktivne vještine; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: biti u stanju prezentirati svoje sposobnosti pod mentorstvom; Teorijski ishodi: Znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala, znati početni repertoar, Znanje i razumijevanja konteksta, razumijevati glavne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom stilu; Generički/opći ishod: Psihološko razumjevanje: opredijeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati, zadovoljstvo, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja, kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici, komunikacijske vještine: steći vještinu ugodne komunikacije s muzičim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Vokalize–melodijske vježbe sa tekstem ili bez teksta (1-6): Franz Abt, Nicola Vaccai, B. Lutgen, Giuseppe Conconne, Nikola Cvejić: Izbor vokaliza, Heinrich Panofka, S. C. Marchese, Šir-Pirnat: Četrdeset vokali; Pjesme autora 17. i 18 stoljeća – stari

majstori (1-3): Andrea Falconieri, Tommaso Giordani, Alessandro Scarlatti, Antonio Caldara, Giulio Caccini...; Pjesme autora 19. stoljeća (12): Franz Schubert, Felix Mendelssohn, Wolfgang Amadeus Mozart, Johannes Brahms...; Pjesme bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora (1): Milan Prebanda, Petar Konjović, Ivan plemeniti Zajc, Vatroslav Lisinski.

ISPITNI PROGRAM: jedna arija starog majstora 17. stoljeće, jedna pjesma autora 19. stoljeća, jedna pjesma bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora. Ispitni program se izvodi napamet

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Vokalize–sa tekstom i bez teksta (5): Nicola Vaccai, Franz Abt, S.C. Marchese, B. Lutgen, Heinrich Panofka, Giuseppe Conconne, Šir-Pirnat: 40 vokaliza, Tirnanić: Izbor Vokaliza...; Pjesme starih majstora xvii i xviii vijeka – stari majstori (1-3): Alessandro Scarlatti, Giovanni Paisiello, Giovanni Battista Pergolesi, Francesco Durante, Domenico Cimarosa, Antonio Caldara...; Pjesme autora xix vijeka (1-3): Franz Schubert, Wolfgang Amadeus Mozart, Robert Schumann, Johannes Brahms...; Pjesme bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora (1-3): Milan Prebanda, Stanislav Binički, Ivo Lhotka- Kalinski, Ivan plemeniti Zajc, Josip Hatze, Vatroslav Lisinski...

Ispitni program: jedna arija starog majstora 17. stoljeće, jedna pjesma autora 19. stoljeća, jedna pjesma bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Vokalize: Giuseppe Conconne, B. Lutgen, Franz Abt, S.C. Marchese, Šir Pirnat: četrdeset vokaliza, Heinrich Panofka... (1–2); Arije autora xvii i xviii vijeka -stari majstori (1–3): Domenico Cimarosa, Giovanni Battista Pergolesi, Giovanni Paisiello, Alessandro Scarlatti, Francois Joseph Fetis, Claudio Monteverdi, Francesco Durante, Giovanni Bononcini...; Oratorijska arija ili kantata (1 arija): Georg Friedrich Händel, Joseph Haydn, Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart...; Pjesme autora 19. stoljeća (1–2): Franz Schubert, Robert Schumann, Edvard Grieg, Johannes Brahms, Felix Mendelssohn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven...; Pjesme bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora (1–2): Stevan Mokranjac, Vatroslav Lisinski, Ivan plemeniti Zajc, Krešmir Baranović, Petar Konjević, Milan Prebanda, Ivo Lhotka-Kalinski, Josip Magdić...; Opera arija (1): Christoph Willibald Gluck, Wolfgang Amadeus Mozart, Domenico Cimarosa, Georg Friedrich Händel, Gaetano Donizetti, Gioachino Rossini, Giuseppe Verdi...

Ispitni program: jedna arija autora 17. stoljeća – stari majstor, jedna pjesma autora 19. stoljeća, jedna operska arija ili arija iz kantate ili oratorijuma, jedna pjesma bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)
--

TEMATSKE CJELINE: Arije autora 17. i 18. stoljeća – stari majstor (1-3): Domenico Cimarosa, Giovanni Battista Pergolesi, Giovanni Paisiello, Alessandro Scarlatti, Christoph Willibald Gluck, Alessandro Parisotti, Giovanni Bononcini, Antonio Lotti, Benedetto Marcello...; Oratorijska arija ili kantata (1): Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart...; Pjesme autora 19. stoljeća (1–3): Franz Schubert, Wolfgang Amadeus Mozart, Felix Mendelssohn, Johannes Brahms, Robert Schumann, Edvard Grieg...; Pjesme autora 19. stoljeća (1): Maurice Ravel, Bela Bartok, Gustav Mahler...; Pjesme bosansko-hercegovačkih, odnosno slavenskih autora (1–3): Stevan Mokranjac, Milan Prebanda, Ivan plemeniti Zajc, Ivo Lhotka Kalinski, Krešimir Baranović, Samir Fejzić, Rada Nuić...; Operne arije (1–2): Christoph Willibald Gluck, W. A. Mozart, Gioachino Rossini, Domenico Cimarosa, Giacomo Puccini, Giuseppe Verdi...

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA GODIŠNJEG ISPITA: Ispitni program: jedna arija autora 17. stoljeća – stari majstor, jedna pjesma autora 19. stoljeća, jedna arija iz kantate ili oratorijuma, jedna operna arija, jedna pjesma bosansko-hercegovačkih, odnosno slavenskih autora. Ispitni program se izvodi napamet. U slučaju popravnog ispita program ispitnog gradiva za sve četiri godine je adekvatan programu ispitnog gradiva na kraju školske godine.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA ZAVRŠNOG MATURSKOG ISPIT: Program maturalnog ispita: jedna pjesma ili arija autora 17. ili 18. stoljeća – stari majstor, jedna arija iz kantate ili oratorijuma, dvije pjesme autora 19. stoljeća, dvije pjesme bosanskohercegovačkih, odnosno slavenskih autora, jedna operna arija. Ispitni program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Kako umjetnost pjevanja obuhvata-objedinjuje poeziju ili muziku, potrebno je da pjevačka pedagogija bude usmjerne koliko na muziku, toliko ili na riječi. Kod mladog pjevača je veoma štetno i pogrešno razvijati samo glasovne mogućnosti. Važno je raditi na otklanjanju grešaka, koje mogu biti fiziološke ili stečene lošim navikama. Da bi se one eliminisale potreban je intenzivan rad na dahu, pravilnom disanju i ekonomisanju dahom kako bi tonovi bili dobro apođirani, a samim tim nestale bi fiksacije. Rad na dahu traje sve četiri godine školovanja. Tokom učenja mora se misliti na to, da se ritmički udah poveže sa muzičkim odgojem učenika. Veoma važan factor u obrazovanju učenika je njegova individualna sposobnost zbog čega je gradivo, propisano ovim programom, samo okosnica. S obzirom na osjetljivost vokalnog instrumenta glasa, tehničke vježbe treba raditi postepeno, pedantno i bez forsiranja bilo opsega ili volumena glasa. Raditi na karakteru glasa prema mogućnostima učenika. Samo pomoću pravilne vokalne tehnike postizemo muzičku dobru interpretaciju. Učenika moramo što prije osposobiti da se sam sluša i kontroliše kako bi mogao sam vježbati. Literatura mora biti birana prema tehničkim mogućnostima učenika, karakteru glasa, temperament, uzrastu, zrelosti, afinitetu inadarenosti, a izbjegavati kompozicije sa dramskim momentima da ne bi došlo do forsiranja glasa. Pedagog mora kod učenika da razvija muzički smisao, ukus, interpretaciju djela, a u isto vrijeme da pomaže rješavanju vokalno-tehničkih problema. Učenika naučiti da vježba sam i da na nastavu dolazi sa naučenim programom kako bi na času ostalo više vremena za tehničku dogradnju i oblikovanje djela u cjelini. Učeniku stalno skretati pažnju na čistu intonaciju. Još nekoliko važnih uputstava u radu kroz sve četiri godine: kostoabdominalno disanje, primjena apođa, oslobađanje svih krivih fiksacija(kočenje), primjenjivanja direktne atake na rezonator, sistematski rad na koncentriranim tonovima (fonaciji), to jest, propulziju (divlji zrak), obratiti pažnju na prisustvo parcijalnih tonova(oberlang), u starijim razredima raditi na povećanju volumena tona, ne velikim otvorom usta nego razapetošću rezonatora (usna šupljina, ždrijela, meko

nepce), voditi računa da prejaki, emotivni momenat ne ometa učenika u obradi tehničkih problema, te posebno ukazivati na način interpretacije svake kompozicije. Za učenike su veoma važni redovni časovi korepeticije kako bi dobio dopunsku sliku programa koji pjeva i savladao ritmički udah, kao preduslov ekonomičnog raspolaganja dahom, dinamikom i frazom.

III.1.1. KAMERNA MUZIKA ZA SOLO PJEVANJE

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA SOLO PJEVANJE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za solo pjevanje

ODSJEK: Odsjek za solo pjevanje

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

Cilj nastave predmeta Kamerna muzika za solo pjevanje je osposobljavanje učenika za kamerno muziciranje u ansamblima u vokalne muzike.

Zadaci nastave su: razvijanje kod učenika ljubavi prema ovoj vrsti muziciranja, upoznavanje učenika sa vokalnom literaturom (dueti, terceti, ansamblima), stvaranje navike kod učenika da slušaju druge izvođače i da im se prilagođavaju, razvijanje kod učenika samostalnosti u izvođenju svoje dionice, razvijanje osjećaja odgovornosti kao člana kamernog sastava, navikavanje učenika da stiču intonativnu i tonsku sigurnost, osposobljavanje učenika za čistu i preciznu interpretaciju teksta.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CIJELINE

1. DUETI,

2. TERCETI I ANSAMBLI

IZBOR AUTORA: Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart, Claudio Monteverdi, Gaetano Donizetti, Christoph Willibald Gluck, Robert Schumann, Felix Mendelssohn, Franz Schubert, Hugo Wolf, Ivan Lukačić, Luka Sorkočević, Rešad Arnautović... Učenik je obavezan da savlada najmanje dva dueta, tria ili ansambla.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEMATSKE CIJELINE

1. DUETI,

2. TERCETI I

3. ANSAMBLI IZ KANTATA,

4. ORATORIJA I KLASIČNIH OPERA

IZBOR AUTORA: Domenico Cimarosa, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Giovanni Battista Pergolesi, Wolfgang Amadeus Mozart, Giuseppe Verdi, Luka Sorkočević...

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Tokom školske godine učenik je obavezan da, zavisno od svojih glasovnih mogućnosti, vrste glasa, savlada najmanje tri dueta, terceta ili ansambla iz klasičnih opera navedenih autora. Predmet Kamerna muzika je u tijesnoj vezi sa

predmetom Korepeticija i glavnim predmetom Solo pjevanje. Ovu činjenicu svaki nastavnik mora imati u vidu prilikom planiranja godišnjeg programa rada. S obzirom da su mogućnosti učenika individualna stvar, treba i kamernu muziku posmatrati na taj način, bez obzira koliko je učesnika u grupi u jednom satu. Normalno je da se program za jednog učenika, dok se vodi kroz predmet Kamerna muzika prilagođava njegovim glasovnim mogućnostima, prije svega, a zatim njegovoj spretnosti, znanju i brzini savladavanja zadataka.

III.1.2. KOREPETICIJA ZA SOLO PJEVANJE

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA SOLO PJEVANJE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za solo pjevanje

ODSJEK: Odsjek za solo pjevanje

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Korepeticija za solo pjevanje je osposobljavanje učenika za samostalno izvođenje dionice uz klavirsku pratnju.

Zadaci nastave su: da solo pjevač pravilno izvede kompoziciju ritmički i melodijski, razvijanje samostalnosti kod učenika u izvođenju svoje dionice, razvijanje intonativne i ritmičke sigurnosti, izbor literature mora biti prema tehničkim mogućnostima učenika zrelosti i anifitetu, razvijanje dinamike i fraze. Klavirska pratnja svojom jačinom zvuka ne smije ići na štetu glasa. Klavirsku pratnju preuzima korepetitor to jeste profesor klavira. Dužnost iskusnog korepetitora je da pazi na muzičku stranu izvođenja to jeste da pjevač kompoziciju izvodi pravilno ritmički i melodijski. Korepetitor ne učestuje u vokalno tehničkoj strani pjevača. Korepeticija se odvija obavezno uz prisustvu profesora solo pjevanja.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

Gradivo se izvodi isključivo u sklopu gradiva nastave solo pjevanja.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

Gradivo se izvodi isključivo u sklopu gradiva nastave solo pjevanja.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

Gradivo se izvodi isključivo u sklopu gradiva nastave solo pjevanja.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

Gradivo se izvodi isključivo u sklopu gradiva nastave solo pjevanja, kao i časova korepeticije za maturalni ispit.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Na časovima korepeticije učenik u saradnji sa korepetitorom i uz prisustvo predmetnog nastavnika (profesor glavnog predmeta), muzički doraduje sadržaje navedene u nastavnom programu glavnog predmeta Solo pjevanja, kao i druge kompozicije po izboru nastavnika. Odabrane kompozicije za rad učenika sa korepetitorom, nastavnik priprema (uvježbava) sa učenicima na redovnim časovima. Veoma je važno da na časove korepeticije učenici dolaze tehnički pripremljeni (savladan notni tekst, dinamika, ritam, fraza i stil). Prilikom izbora sadržaja treba voditi računa o tehničkom nivou svakog učenika, njegovoj spretnosti, muzikalnosti, znanju, brzini i lakoći savladavanja zadataka. Tokom svake školske godine učenici su obavezni da javno, kao solisti (najmanje jednom) nastupe u školi ili van škole sa klavirskom pratnjom.

III.2. KLAVIR

NAZIV PREDMETA: KLAVIR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

ODSJEK: Odsjek za klavir

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Klavir je da učeniku obezbijedi sticanje takvog nivoa znanja koje će mu omogućiti izvođenje vrijednih djela domaće i svjetske muzičke literature, kao i: nastavak školovanja na Muzičkoj akademiji, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine, pripremu za aktivno uključivanje u solistički koncertni život i u rad kamernih, operskih, simfonijskih i drugih orkestara.

Zadaci nastave su: savladavanje osnovnih odlika dobrog pijanizma, razvijanje interesa za muziku i smisla za izvođenje muzičkih djela, razvijanje muzičkih sposobnosti, razvijanje ljubavi, volje, interesa i estetskog ukusa za muziku i umjetnost uopšte, iniciranje stvaralačke volje, upoznavanje učenika sa značajnim stilskim pravcima naših i stranih autora, razvijanje sposobnosti analize i sinteze djela u korelaciji sa drugim muzičkim predmetima, privikavanje učenika na postojan, uporan i organizovan rad, razvijanje navike samostalnog rada.

Operativni zadaci: raditi na prirodnosti pokreta i opuštenosti pijanističkog aparata, razvijati smisao za muzičku i zvučnu predstavu o djelu, insistirati na svrsishodnosti pokreta i razvijati dobar kontakt sa instrumentom, razvijati muzičku memoriju, posvetiti pažnju sposobnosti slušanja samog sebe i drugih, insistirati na dobroj pedalizaciji, obratiti pažnju na razvoj sposobnosti proizvođenja lijepog, pjevnog i kvalitetnog klavirskog tona, kod učenika poticati istraživački duh, te stečena znanja komparirati kroz djela i stilove, posvetiti pažnju slušanju i vođenju polifonih dionica, upoznati harmonijsko tkivo muzičkog djela, upoznati muzičku formu djela, insistirati na sadržajnosti djela.

ISHODI UČENJA: Praktični ishodi: Vještine umjetničkog izražavanja, u stanju realizirati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine: produbljivati stečeni repertoar uz pomoć mentora; Vještine muziciranja u ansamblu: vježbane probe, čitanje, kreativne i reaktivne vještine; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: biti u stanju prezentirati svoje sposobnosti pod mentorstvom; Teorijski ishod: Znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala, znati početni repertoar; Znanje i razumijevanja konteksta, razumijevati glavne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom stilu; Generički/opći ishod: Psihološko razumijevanje: opredijeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati, zadovoljstvo, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja; Krićka svijest: imati elementarnu

kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještinu ugodne komunikacije s muzičim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEHNIČKE VJEŽBE: Ch. L. Hanon: Pijanista virtuoz, E. Timakin: Svakodnevne vježbe mladog pijaniste; **SKALE:** Dijatonske (durske i molske) skale u razmaku oktave, terce, sekste i decime u šesnaestinama u paralelnom i suprotnom kretanju. Tempo izvođenja MM=108-112 za jednu četvrtinu. Trozvuci i četverozzvuci u akordima, malom i velikom razlaganju kroz 4 oktave sa obrtajima u paralelnom i suprotnom kretanju. Duple oktave kroz 2 oktave u paralelnom i suprotnom kretanju. Zadatak: rad na tehnici prstiju, akorada, oktava, malog i velikog razlaganja; **ETIDE:** Tokom godine obraditi najmanje 6 etida sa različitim zahtjevima: C. Czerny: Etide Op. 740 I-II sv. br. 1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 31; J. B. Cramer-H.von Bülow: 60 izabranih studija II, III sv. br. 24, 25, 26, 28, 29, 31, 35, 42; F. Liszt: Edite Op. 1 – izbor. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine. Zadatak: rad na primjeni klavirske tehnike, razvoj kontrole pijanističke tehnike, rad na legatu, non legatu, leggiero, stakatu, dvohvatima, akordima, razloženim oktavama, repeticionoj tehnici, hromatici, tehničkoj izdržljivosti, koncentraciji; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** u toku godine obraditi najmanje dvije kompozicije: J. S. Bach: Francuske svite (br. 3 h mol, br. 6 E dur), Simfonije ili Troglasne invencije (br. 1 Cdur, br. 6 E dur, br. 13 a mol, br. 2 c mol, br.15 h mol), F. Händel: Svite–izbor i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine. Zadatak: rad na polifonom slušanju i vođenju dionica, razvoj memorije, upoznavanje sa bogatstvom ukrasa i njihovo dešifrovanje, spoznaja o baroknom fraziranju i dinamičkom nijansiranju, primjena pedala u polifonim djelima; **SONATE:** u toku godine obraditi jednu sonatu i jedan sonatni stav iz druge sonate ili koncerta: J. Haydn: Sonata Hob. XVI/33 ili E.P. 20, D dur, Sonata Hob. XVI/23 ili E.P. 21, F dur, Sonata Hob. XVI/32 ili E.P. 39, h mol; W. A. Mozart: Sonata KV 570, B dur, Sonata KV 330, C dur, Sonata KV 311, D dur, Sonata KV 333, B dur, Sonata KV 331, A dur; L. van. Beethoven: Sonata Op. 79, G dur. **KONCERTI:** K. D. Dittersdorf Koncert A-dur, J. C. Bach Koncert Op.7 br. 4, B dur, J. Haydn Koncert Hob XVIII/11, Ddur, Koncert Hob XVIII/4, G dur. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine. Zadatak: ovladavanje zahtjevima ciklične forme, rad na cjelovitosti forme, rad na fraziranju, pedalu, lijepom tonu, rad na kreativnosti, rad na stilskim karakteristikama; **KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU:** tokom godine obraditi najmanje 3 kompozicije: D. Scarlatti Lakše sonate, L. Daquin Le Coucou (Kukavica), W. A. Mozart Rondo KV 485, D dur, Fantaisie KV 397, d mol; L. van Beethoven Tema sa 6 varijacija G dur (Nel cor piu non mi sento), Rondo Op. 51 br.1, C dur, F. Schubert Impromptu Op. 142, No 2, As dur, Impromptu Op. 90, No 2, Es dur, Waltzes Op.9 b, Op.18 a, Ländler Op. Posth.; F. Mendelssohn: Lieder ohne Worte (Pjesme bez riječi), E. Grieg Lyric pieces (Lirski komadi), R. Schumann Walzer br. 15, As dur (iz zbirke Albumblätter Op. 124), Impromptus Op. 5, Kinderszenen Op.15 (Dječije scene); P. I. Tschaikovsky Godišnja doba Op. 37a (Ševina pjesma, Visibaba, Jesenja pjesma); A. Grečanjinov Pastelles Op. 3; F. Chopin Waltzes; B. Bartók Mikrokosmos IV, V sv.; S. Prokofjev Tarantella Op. 65 No. 4 (iz zbirke Muzika za djecu), Marš Op. 12, No. 1 (iz zbirke 10 komada za klavir); S. Poulenc 15 improvizacija (No.7); Antologija klavirske

muzike u Bosni i Hercegovini–izbor i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija (ako ako učenik svira svitu, najmanje 3 stava različitog karaktera), jedna klasična sonata u cjelini, jedna kompozicija po slobodnom izboru 19. i 20. stoljeće. Ispitni program se izvodi napamet. Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEHNIČKE VJEŽBE: Ch. L. Hanon Pijanista virtuoz; E. Timakin Svakodnevnne vježbe mladog pijaniste; **SKALE:** Dijatonske skale u razmaku oktave, terce, sekste i decime u šesnaestinama kroz 4 oktave u paralelnom i suprotnom kretanju. Tempo izvođenja MM=108-116 za jednu četvrtinu. Trozvuci i četverozzvuci u akordima, malom i velikom razlaganju kroz 4 oktave sa obrtajima u paralelnom i suprotnom kretanju (MM = 96-108). Duple oktave kroz dvije oktave u paralelnom i suprotnom kretanju (MM = 92-112). Hromatska skala kroz 4 oktave; **ETIDE:** Tokom godine obraditi najmanje 6 etida sa različitim tehničkim zahtjevima: C. Czerny Etide Op. 740 (II-VI sv.) No 12, 14, 15, 23, 31, 33, 34, 49, 50; J. B. Cramer – H.von Bülow Etide III, IV sv. No 32, 33, 37, 41, 50, 52; M. Clementi – C. Tausig Gradus ad Parnassum I sv., No. 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 26, 27; E. Neupert 33 etid – izbor; I. Moscheles Etide Op. 70 – izbor; M. Moszkowski Etide Op. 72 – izbor; F. Liszt Etide Op.1 – izbor. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** Tokom godine obraditi najmanje dva polifona djela. J. S. Bach Francuske svite (br. 1 dbmol, br. 2 c mol, br. 4 Es dur, br. 5 G dur), Troglasne invencije ili Simfonije (br. 2 c mol, br. 3 D dur, br. 4 d mol, br. 7, e mol, br. 10 G dur); G. F. Händel: Svite br. 1 A dur, br.2 F dur, br. 5 E dur, br. 6 fis mol. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **SONATNA FORMA:** U toku godine obraditi jednu sonatu i jedan sonatni stav iz druge sonate ili koncerta; **SONATE:** U toku godine obraditi jednu sonatu i jedan sonatni stav iz druge sonate ili koncerta. J. Haydn Sonata Hob XVI/49 ili E.P. 3, Es dur; W. A. Mozart Sonata KV 333, B dur, Sonata KV 457, c mol; L. van Beethoven Sonata Op. 1 No 1, E dur, Sonata Op. 2 No 1, f mol, Sonata Op. 10 No 1, c mol: Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KONCERTI:** J. Haydn Koncert Hob XVIII/11, D dur; W. A. Mozart Koncert KV 413, F dur, Koncert KV 414, A dur, Koncert KV 415, C dur. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU:** Tokom godine obraditi najmanje 3 kompozicije. Poželjno da bude zastupljeno jedno djelo bh autora. W. A. Mozart: Fantasie KV 397, d mol; L. van Beethoven 7 Bagatelles Op. 33, Rondo Op. 51 No. 1, C dur; F. Schubert Moments musicaux Op. 94, Impromptu Op. 90 No. 4, As dur, Impromptu Op. 90 No. 2, Es dur; R. Schuman Kinderszenen Op. 15, Arabesque Op. 18; F. Chopin Waltzes, Nocturnes, Polonaises Op. posth.; F. Liszt Consolations No. 3, 6; F. Mendelssohn Lieder ohne Worte – teže, E. Grieg Lyric pieces; P. I. Tschaikevskyi Godišnja doba Op. 37 (izbor); I. Albéniz Suite española Op. 47 no 4–Cádiz, Cantos de España Op. 232 No. 4–Córdoba; C. Debussy Children 's corner, Arabesque no 1, 2; S. Prokofjev 4 komada za klavir Op. 32 (Menuet, Gavota); B. Bartok Mikrokosmos V sv.; M. Jeličanin Dvije tokate, Studije za klavir; J. Magdić Mali zoo; G. Jakešević Preludij i sjećanje; N. Ludvig-Pečar 2 sonatine; V. Komadina 5 preludija. Antologija klavirske muzike u Bosni i Hercegovini–izbor i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija (ako učenik svira svitu, najmanje 3 stava različitog karaktera), jedna klasična sonata u cjelini, jedna kompozicija po slobodnom izboru XIX ili XX vijek. Ispitni program se izvodi napamet. Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEHNIČKE VJEŽBE: E. Timakin Svakodnevnne vježbe mladog pijaniste (akordi, veliko razlaganje); F. Busoni Put k majstorstvu; **SKALE:** Dijatonske (durske i molske) skale u razmaku oktave, terce, sekste i decime u šesnaestinama kroz 4 oktave u paralelnom i suprotnom kretanju. Tempo izvođenja MM 112-132 za jednu četvrtinu. Duple oktave kroz dvije oktave u razmaku oktave, terce, sekste i decime u paralelnom i suprotnom kretanju (MM 104-120). Trozvuci i četverozzvuci u akordima, malom i velikom razlaganju u šesnaestinama kroz 4 oktave sa obrtajima u paralelnom i suprotnom kretanju. Tempo izvođenja MM 100-106 za jednu četvrtinu. Hromatska skala kroz 4 oktave paralelno; **ETIDE:** Tokom godine obraditi najmanje 5 etida sa razlicitim tehničkim problemima. M. Clementi-C. Tausig Gradus ad Parnassum; J. Ch. Kessler 24 etide Op. 20, No. 1, 2, 7, 8, 10, 12; E. Neupert 33 etide br. 6, 9, 13; I. Moscheles 24 etide Op. 70 No. 1, 3, t, 8, 9; M. Moszkowski Edite Op. 72 No. 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 14; F. Mendelssohn 3 etide Op.104; F. Chopin Etide Op. posth. (f mol, As dur, Des dur). Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** U toku godine treba obraditi dvije polifone kompozicije. J. S. Bach Engleska svita No. 2 a mol, No. 3 g mol, No. 4 F dur, Preludiji i fuge iz "Dobro temperovanog klavira" WTK I sv. C mol, d mol, E dur, e mol, B dur, WTK II sv. f mol, G dur, d mol, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **SONATNA FORMA:** U toku godine obraditi jednu sonatu i jedan sonatni stav iz druge sonate ili koncerta; **SONATE:** M. Clementi Sonate – izbor; W. A. Mozart Sonata KV 310, a mol, Sonata KV 457, c mol, Sonata KV 576, D dur, Sonata KV 333, B dur; J. Haydn Sonata Hob XVI/20 ili E.P. 25, c mol, Sonata Hob XVI/50 ili E.P. 42, C dur, Sonata Hob XVI/49 ili E.P. 3, Es dur; L. van Beethoven Sonata Op. 2 No. 1 f mol, Sonata Op. 10 No. 1 c mol, No. 2 F dur, Sonata Op. 13 c mol, Sonata Op. 27 No. 2, cis mol, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KONCERTI:** J. Haydn: C-dur Hob XVIII/1; W. A. Mozart KV 246, C dur, KV 271, Es dur, KV 413, F dur, KV 414, A dur, KV 415, C dur, KV 488, A dur, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU:** Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije. D. Scarlatti Sonate (izbor), J. S. Bach Fantasia c-mol (BWV 906); G. F. Händel Aria con variazioni (suite B dur), Passacaglia (suite g-mol); J. Haydn Fantasia Hob XVII/4, C dur; W. A. Mozart Capriccio KV 395, C dur, 12 Variationen über „Ah vous dirais-je, Maman“ KV 265, 12 Variationen über „Je suis Lindor“ KV 354, 9 Variationen über ein Minuett von Duport KV 573; L. van Beethoven Rondo Op. 51 No. 2, G dur, 7 Bagatellen Op. 33; C. M.von Weber Aufforderung zum Tanz Op. 65 (Poziv na ples); F. Mendelssohn Rondo Capriccioso Op. 14, Scherzo Op. 16 No 2; F. Schubert Impromptu Op. 90 No. 3, Ges dur, Impromptu Op. 142 No. 3, B dur; R. Schumann Arabesque Op. 18, Papillons Op. 2, 3 Romanzen Op. 28; F. Chopin Nocturnes Op. 9 No. 1, b mol, Op. 9 No. 2, Es dur, Op. 15 No. 3, g mol, Op. 32 No.1, H dur, Op. 55 No. 1, f mol, Op. posth., e mol, Polonaises Op. 26 No. 1, cis mol, Op. 26 No. 2, es mol, Op. 40 No. 1, Adur, Op. 40 No. 2, c mol; F. Liszt Consolations, Liebesträume; P. I. Tschaikovsky Godišnja doba Op. 37a (izbor), Valse Op. 72 No. 16; S. Rahmanjinov Morceaux de fantaisie op 3 No. 2, 4 (Prelude,

Polichinelle); I. Albéniz Suite española Op. 47; A. Skrjabin Préludes Op. 11, 13, 22; C. A. Debussy Préludes, Suite Bergamasque; S. Prokofjev Priče stare bakice Op. 31, A. Hačaturjan Tokata; B. Bartok 14 Bagatelles Op. 6. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija (ako učenik svira Englesku svitu, 2 stava–izbor), jedna klasična sonata u cjelini ili koncert, jedna kompozicija po slobodnom izboru. Ispitni program se izvodi napamet. Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TEHNIČKE VJEŽBE: E. Timakin Svakodnevne vježbe mladog pijaniste (akordi, veliko razlaganje); F. Buzoni Put k majstorstvu; SKALE: Dijatonske (durske i molske) skale u razmaku oktave, terce, sekste i decime u šesnaestinama kroz 4 oktave u paralelnom i suprotnom kretanju. Tempo izvođenja MM 112-132 za jednu četvrtinu (uslovljeno sposobnostima učenika). Duple oktave kroz dvije oktave u razmaku oktave, terce, sekste i decime u paralelnom i suprotnom kretanju (MM 104-120). Trozvuci i četverozvuci u akordima, malom i velikom razlaganju u šesnaestinama kroz 4 oktave sa obrtajima u paralelnom i suprotnom kretanju. Tempo izvođenja MM 100-106 za jednu četvrtinu. Hromatska skala paralelno kroz 4 oktave; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 3 etide sa različitim tehničkim problemima. J. Ch. Kessler Etide Op. 20, Op. 100; M. Moszkowski Etide Op. 72, I. Moschelles Op. 70 (teže); F. Mendelssohn Tri etide Op. 104; F. Chopin Etide Op. 10 No. 12, c mol, Op. 25 No. 1, As dur, Op. 25 No. 2, f mol, Op. 25 No. 9, Ges dur, Tri etide Op. posth. (f, Des, As); S. Rahmanjinov Etide Op. 33 izbor; R. Schumann Etide Op. 3 – izbor; A. Arenski Etide Op. 36, Op. 42 – izbor. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: Tokom godine uraditi dva preludija i fuge J. S. Bacha. WTK I sv. C dur, c mol, D dur, d mol, E dur, Fis dur, g mol, B dur, WTK II sv. c mol d mol, f mol, G-dur, h mol; SONATNA FORMA: U toku godine obraditi jednu sonatu i jedan sonatni stav iz druge sonate ili koncerta; SONATE: L. van Beethoven Op. 2 No 2, A dur; Op. 2, No. 3, C dur, Op. 10. No. 3, D dur, Op. 13, c mol, Op. 22, B dur, Op. 26, As dur, Op. 27 No. 1, Es dur, Op. 27 No. 2, cis mol, Op. 28, D dur, Op. 31 No. 1, G dur, Op. 31 No. 2, d mol, Op. 31 No. 3, Es dur, Op. 78, Fis dur, Op. 90, e mol; KONCERTI: W. A. Mozart KV 414, A dur, KV 466, d mol, KV 488, A dur; L. van Beethoven Op. 15, C dur (No. 1), Op. 19, B dur (No. 2); KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije. C. M. von Weber Aufforderung zum Tanz Op. 65 (Poziv na ples), Perpetuum mobile (Rondo iz sonate Op. 24, C dur); F. Mendelssohn Rondo capriccioso Op.14; F. Schubert Impromptu Op. 142 No. 3, B dur; R. Schumann Papillons Op. 2, Waldszenen Op. 82, 8 Novelletten Op. 21; F. Chopin Nocturnes, Fantaisie-Impromptu Op. 66, cis mol, Berceuse Op. 57, Polonaises Op. 26 No. 1, cis mol, Op. 26 No. 2, es mol, Op. posth., d mol; F. Liszt Godine hodočašća I godina – izbor, Consolations, Liebesträume, J. Brahms Rhapsodie Op. 79, No. 2, g-mol; S. Rahmanjinov Preludes Op. 3, Op. 23, Op. 32, Moments musicaux Op. 16 No. 2; A. Skrjabin Préludes Op. 11, 22; I. Albéniz Suite española Op. 47; B. Smetana Češki plesovi; C. A. Debussy Suite Bergamasque, Preludes, Vrtovi na kiši – iz ciklusa „Estampes“; M. Ravel Pavane pour une infante défunte; M. De Falla Ples vatre; E. Granados 12 Španski plesovi; S. Prokofjev 10 komada Op. 12, Visions fugitives Op. 22, 10 komada Op. 97 iz baleta "Pepeljuga"; D. Šostakovič 24 preludija Op. 34; Kabalevski 24 preludija Op. 38; A. Hačaturjan Poema, Tokata; Ščedrin Humoreska; J. Suk Proljeće Op. 22; B. Britten Nokturno

Op. 33; G. Gershwin 3 Preludes; B. Papandopulo Vodenica, Kontradanca, Osam studija, Scherzo fantastico; M. Jeličanin Dvije tokate, 4 studije; A. Bego-Šimunić Preludiji; N. Ludvig-Pečar Studije, Dvije sonatine; J. Magdić Mali zoo; V. Komadina 5 preludija. Antologija klavirske muzike u Bosni i Hercegovini–izbor i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna koncertna etida, jedan preludij i fuga iz WTK I ili II, jedna sonata (Beethoven) u cjelini ili koncert (Beethoven) u cjelini, jedna kompozicija iz razdoblja romantizma. Ispitni program se izvodi napamet. Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKOG ISPITA: Jedna koncertna etida, Jedan preludij i fuga iz WTK I ili II, Jedna sonata (Beethoven) ili koncert (Beethoven) u cjelini, Jedna kompozicija iz razdoblja romantizma, Jedna kompozicija iz 20. stoljeća. Ispitni program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: U prvom i drugom razredu insistirati na konkretnom čitanju autorskog teksta. Potrebno je savladati i dovesti vještinu sviranja klavira na solidan nivo, zbog toga se preporučuje pojačan rad na savladavanju tehničkih problema tokom prvog i drugog razreda. Tehnička problematika obuhvata slijedeće elemente: prstna tehnika desne i lijeve ruke, malo i veliko razlaganje akorda, oktavna tehnika, dvohvati, triler i tremolo, akordi, repeticija, rotacija, kromatika, poliritmija, sviranje višeglasja u jednoj ruci. Preporučuje se sve ove tehničke elemente obraditi u okviru tehničkih vježbi, skala i raznovrsnih etida. Tokom trećeg i četvrtog razreda, pored daljnjeg rada na podizanju nivoa tehničkih potencijala, treba više insistirati na interpretativnim kvalitetima (fraziranju, raspjevanosti tona, sadržajnosti djela, raznovrnosti pedala, itd.). Tokom četvorogodisnjeg obrazovanja, učenika treba osposobiti i za samostalan rad, pa se preporučuje tokom svake godine obraditi po jedno djelo koje učenik samostalno priprema uz konsultacije sa nastavnikom. Takođe treba obratiti pažnju u kompozicijama slobodne forme na sadržajnost djela, razvoj kreativnih sposobnosti i estetskog ukusa. Ovaj prijedlog programa su samo osnove, smjernice, s obzirom na obimnost klavirske literature i nastavnikove procjene načina i redoslijeda uzimanja programa, u skladu sa individualnim potrebama učenika.

III.2.1. KAMERNA MUZIKA ZA KLAVIR

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA KLAVIR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

ODSJEK: Odsjek za klavir

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedna)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-4 učenika)

Cilj nastave kamernе muzike je razvijanje sposobnosti zajedničkog muziciranja, komunikacije, efikasne saradnje, sposobnosti timskog rada, te poznavanje i slušanje drugih instrumenata.

Zadaci nastave su: razvijanje sposobnosti grupnog muziciranja, upoznavanje drugih instrumenata i literature pisane za te instrumente, prilagođavanje mogućnostima različitih instrumenata i njihovim osobenostima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

ČETVERORUČNO SVIRANJE: J. S. Bach 4 sonate i 2 dueta Op. 18; M. Clementi Originalne sonate; A. Diabelli Sonata Op. 32, F dur, Op. 33, C dur, Jugendfreuden Op. 163; W.A. Mozart Sonata KV 19d, C dur, Sonata KV 381, D dur; L.van Beethoven Deutsche Tanze, Contretanz, Menuett, 3 Marche Op. 45, Sonata Op.6, D dur; F. Schubert Walzer Op. 9a, 9b; Walzer und Ecossaisen Op. 18a; C. M. von Weber Romance Op. 3 No. 2, F dur, Rondo Op. 3 No. 6, C dur, Rondo Op. 10 No. 4, Es dur, Andante con variazioni Op. 60 No. 6, Rondo Op. 60 No. 8, B dur; J. Brahms Walzer Op. 39, Liebeslieder Walzer Op. 52; G. Bizet Jeux d'enfants Op.22; M. Moszkowski Polnische Volkstänze Op. 55; P. I. Tschaikovsky 50 ruskih narodnih pjesama; M. Ravel Ma Mere l'Oye (Moja majka guska); D. Milhaud Enfantines Op. 59; S. Prokofjev Romeo i Julija (iz baleta); J. Magdić: Ententini (Igra) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIRSKI DUO: W. F. Bach Duet za 2 klavira F dur; M. Clementi Sonate za 2 klavira; J. L. Dussek Sonata za 2 klavira Op. 25, F dur; E. Grieg Norwegian Dances Op. 35 (Norveški plesovi) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

ČETVERORUČNO SVIRANJE: J. S. Bach Sonate Op. 18, Sonata br. 5 C dur, Sonata br. 4 A dur, Sonata br. 6 F dur; J. Haydn Varijacije Hob. XVIIa/1 "Il Maestro e Lo Scolare" Partita Hob. XVIIa/2 Fdur; W.A. Mozart Sonata KV 19d C dur, Sonata KV 381 D dur, Sonata KV 358 B dur, Sonata KV 357 G dur; M. Clementi Originalne sonate; A. Diabelli Op. 37,38,73,15, Rondo Op. 152; F. Schubert Walzer (Op. 91, Op. 9b), Walzer und Ecossaisen Op. 18a, Länder und Ecossaisen Op. 18b, Walzes sentimentales Op. 50a; C. M. von Weber Rondo Op. 3 No. 6, C-dur, Rondo Op. 10 No. 4, Es-dur, Rondo Op. 60 No. 8, B-dur, Andante con variazioni Op. 60 No. 6; R. Schumann Bilder aus Osten Op. 66; J. Brahms Walzer Op. 39; Liebeslieder 52; G. Bizet Jeux d'enfants; M. Moszkowski Polnische Volkstänze Op. 55, 5 Walzer Op. 8; A. Jensen Hohzeitsmusik Op. 45; P. I. Tschaikovsky 50 ruskih narodnih pjesama; I. Albeniz Catalonia; I. Stravinski 3 pièces faciles (3 laka komada), 5 pièces faciles (5 lakih komada); S. Mihelčić Klavirske skladbe za štiročno igro; J. Magdić Igra (Ententini) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIRSKI DUO: W.F. Bach Duet za 2 klavira F dur Sonata F dur; M. Clementi Sonate za dva klavira, W. A. Mozart-E.Grieg Sonata KV 545 C-dur, Sonata KV 283 G dur; E. Grieg Norwegian Dances Op. 35; T. Kirchner 7 Walzer Op. 86n i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIR I GUDAČKI INSTRUMENTI: A. Vivaldi Sonate za violinu i klavir; A. Corelli Sonata za violinu i klavir Op. 5 No. 8, e mol i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIR I DUVAČKI INSTRUMENTI: G. F. Händel Sonata za flautu i klavir G dur; G. Ph. Telemann Sonata za flautu i klavir F dur; J. S. Bach Sonata za flautu i klavir C dur i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

ČETVERORUČNO SVIRANJE: J. Haydn Varijacije Hob. XVIIa/1 "Il Maestro e Lo Scolare", Partita Hob. XVIIa/2 F dur; W. A. Mozart Sonata KV 19d C dur, Sonata KV 381 D dur, Sonata KV 358 B dur, Sonata KV 357 G dur, Andante con variazioni KV 501 G dur; L. van Beethoven Lied mit 6 Variationen "Ich denke dein"; F. Schubert: Rondo Op. 138, D dur, Waltzer Op. 18a, Grazer Waltzer Op. 91a, Grande Märsche Op. 40; C. M. von Weber Rondo Op.10 No. 4, Es dur, Rondo Op. 60 No. 8, B dur, Andante con variazioni Op. 60 No 6; R. Schumann Bilder aus Osten Op. 66; J. Brahms Walzer Op. 39, Ungarische Tänze; F. Chopin Varijacije D dur; G. Bizet Jeux d'enfants Op. 22; M. Moszkowski 5 Walzer Op. 8; F. Liszt Festpolonaise; C. A. Debussy Petit suite; M. Ravel Ma mere l'Oye; I. Albeniz Catalonia; A. Ferté Dialogues; É. Satie Neugodni pogledi, Ekscentrična ljepotica, Parada; S. Mihelčić Klavirske skladbe za štiroročno igro i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIRSKI DUO: J. C. Bach Sonata za 2 klavira G dur; W. F. Bach: Sonata za 2 klavira F dur; W. A. Mozart-E.Grieg Sonata KV 545 C dur, Sonata KV 283 G dur, Sonata KV 457 c mol; D. Šostakovič Končertino za 2 klavira; F. Poulenc Valse-musette za 2 klavir i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIR I GUDAČKI INSTRUMENTI: A.Vivaldi Sonate za violinu i klavir; G. Ph.Telemann Sonate za violinu i klavir; G. F. Händel Sonate za violinu i klavir; W. A. Mozart Sonate za violinu i klavir i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIR I DUVAČKI INSTRUMENTI: A. Corelli Sonata za 2 flaute i klavir; G.F.Händel Trio sonate (za flautu, violinu i klavir); KLAVIRSKI TRIO: J. Haydn Klavirska tria i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

ČETVERORUČNO SVIRANJE: W. A. Mozart 6 sonata, Sonata KV 358 B dur, Sonata KV 357 G dur, Sonata KV 497, F dur, Sonata KV 521 G dur; L. van Beethoven 8 Variationen über ein Thema von Waldstein C dur; Lied mit Variationen "Ich denke dein"; F. Schubert Rondo Op. 138, D dur, Lebensstürme Op. 144, a mol, 6 Grande Märsche Op. 40; R. Schumann 12 Klavierstücke für kleine und große Kinder Op. 85, Ball-Scenen Op. 109, Kinderball Op.130; F. Chopin Varijacije D dur; J. Brahms Ungarische Tänze; A. Dvořák Slavenski plesovi Op. 46, Op. 72; F. Liszt Festpolonaise; C. A. Debussy Petit suite; F. Poulenc Sonata za klavir četveroručno; A. Ferté Dialogues; É. Satie Ekscentrična ljepotica, Parada; G. Auric Adieu, New York!; D. Detoni Satovi i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine. KLAVIRSKI DUO: W. A. Mozart Sonata kv 448, D dur, W. A. Mozart-E. Grieg Sonata KV 457, Sonata KV 533; E. Grieg Romansa; T. Kirchner Sieben Walzer Op. 86; F. Mendelssohn Serenade und Allegro giocoso Op. 43; I. Moscheles Hommage à Händel Op. 92; M. Moszkowski Spanische Tänze Op.12; R. Schumann Andante und Variationen Op. 46 B dur; D. Šostakovič Končertino za 2 klavira; A. Hačaturjan Tri komada; F. Poulenc Valse-musette za 2 klavira; D. Milhaud Six danses en trois mouvements Op. 433, Scaramouche Op. 71; I. Stravinski Tango za 2 klavira; B. Martinu 3 Danses Tcheques; J. Magdić Zvučni spektri; B. Bjelinski Romeo i Julija i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KLAVIR I GUDAČKI INSTRUMENTI: T. Albinoni Sonata za violinu i klavir a mol; C.Ph.E. Bach Sonata za violinu i klavir g mol; A. Corelli Šest sonata za violinu i klavir Op. 5; A. Marcello Sonata za violinu i klavir a mol; G. Tartini Sonate za violinu i klavir; A. Vivaldi Sonate za violončelo i klavir; W. A. Mozart

Sonate za violinu i klavir; L. Boccherini Sonata za violončelo i klavir A dur; G. F. Händel 6 sonata za violončelo i klavir, Sonata za kontrabas i klavir C duru i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KLAVIR I DUVAČKI INSTRUMENTI:** C.Ph. E. Bach Šest sonata za fagot i klavir; P. J. Vejvanovský Sonata za trubu i klavir g mol; J. S. Bach Sonata za flautu i klavir C dur; G. F. Händel Sonate za flautu i klavir; P. Ozgijan Svita za flautu i klavir; i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KLAVIRSKI TRIO:** G. F. Händel Sonata za 2 violine i klavir (Basso continuo); F. M. Veracini Sonata za 2 violine i B.C.; G. Sammartini Sonata za 2 violine i B.C.; A. Vivaldi Pastoral za klavirski trio; J. Haydn Klavirska tria; C. Saint-Saëns Tarantela za flautu, klarinet i klavir; S. Mihelčič Tri skladbe za violinu, klarinet (viole) i klavir; Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: U prvom i drugom razredu nije preporučljivo opterećavati učenika muzičkim sadržajima velike forme. Prihvatiti princip da kompozicije prevazilaze tehničko-izvođačke mogućnosti učenika, kako bi što veći dio pažnje usmjerili na zajedničko muziciranje i koordinaciju interpretativnih principa. U trećem i četvrtom razredu, u zavisnosti od nivoa interpretativnih mogućnosti učenika, možemo insistirati na složenijim programskim sadržajima različitih stilova.

III.2.2. KOREPETICIJA ZA KLAVIR

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA KLAVIR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

ODSJEK: Odsjek za klavir

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-3 učenika)

Cilj nastave predmeta Korepeticija je osposobljavanje učenika za korepetitore te praktičan rad u operama, horovima, baletu, muzičkim školama i na koncertnom podijumu.

Zadaci nastave su: ovladavanje vještinom brzog čitanja notnog teksta, upoznavanje drugih instrumenata i literature pisane za te instrumente, prilagođavanje mogućnostima različitih instrumenata i glasova i njihovim osobnostima, navikavanje učenika na samostalan rad, razvijanje sposobnosti efikasne saradnje sa drugima i sposobnosti za timski rad.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

SARADNJA SA GUDAČKIM INSTRUMENTIMA – DJELA ZA VIOLINU I KLAVIR: G. F. Händel Largo; J. H. Fiocco Allegro; Corelli Allegro A dur; G. W. Gluck Melodija; W.A. Mozart Rondo B dur; J. B. Accolay Koncert a mol; M. Pozajić Stara melodija; C.A. Bériot Koncert a mol i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **DJELA ZA VIOLU I KLAVIR:** F.X. Hammer Sonatine br. 3 i 4; S. Valentin Sonata; J.S. Bach Sonata za violu da gamba. Kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **DJELA ZA VIOLONČELO I KLAVIR:** L. Boccherini Largo i Allergo; S. Rajičić Elegija i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **SARADNJA SA DUVAČIM INSTRUMENTIMA – DJELA ZA FLAUTU I KLAVIR:** Vivaldi Koncert br. 1; J. C. Pepusch Sonata za flautu; F. M. Veracini Sonate (od prime-kvinte) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **DJELA ZA KLARINET I KLAVIR:** F. Pokorni Koncert Es dur; R. Korsakov Arija; S. Šantel Rokoko komadi i kompozicije istih

i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SARADNJA SA SOLO GLASOM: N. Vaccai Manca sollecita, Lascia il lido, Avezzo a vivere; G. Caccini Amor ch'attendi, F. Cavalli Dolce amor; D. Scarlatti O cessate di piagarmi; L. van Beethoven Ja te volim; E. Grieg Proljetni cvijet; J. Brahms Uspavanka; M. Vilkar Zorom; V. Lisinski i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

SARADNJA SA GUDAČKIM INSTRUMENTIMA – DJELA ZA VIOLINU I KLAVIR: Corelli Sonate za violinu i klavir (čembalo); F. M. Veracini Largo; G.B. Viotti Koncert G dur; J. Haydn Serenada; J. J. Raff Cavalina; J. Brahms Valtzer Op. 39 No 15; D. Šostakovič Romanse; B. Kunc Draga priča i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; DJELA ZA VIOLU I KLAVIR: Vivaldi Koncert F dur; G. Ph. Telemann Koncert G dur i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; DJELA ZA VIOLONČELO I KLAVIR: G. F. Händel Adagio; L. Boccherini Menuet i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SARADNJA SA DUVAČIM INSTRUMENTIMA – DJELA ZA FLAUTU I KLAVIR: G. F. Händel Sonata G dur; G. Ph. Telemann Sonata F dur; F. M. Veracini Sonate (od kvinte-decime); L.van Beethoven 6 lakih komada za flautu i klavir i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; DJELA ZA OBOU I KLAVIR: B. Marcello Koncert; G. F. Händel Koncert g mol i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; DJELA ZA TRUBU I KLAVIR: L. van Beethoven Romansa; M. Špiler Rondino i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; DJELA ZA KLARINET I KLAVIR: J. A. Stamitz Koncert B dur; A.W. Kramer Koncert Es dur; W. Aeschbaker Adagio za klarinet in B i klavir, W. A. Mozart Sonatina; F. Povia Elegija i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SARADNJA SA SOLO GLASOM: D.Scarlatti La speranza; A. Stradella Cosi amor; G. Carissimi Non posso vivere; J. Haydn Draga djevo; W.A. Mozart Čežnja, Čarobnjak; F. Schubert Ružica, Jutarnji poziv; E. Grieg U kanuu; J. Hatze Suzi, Majka; I. pl. Zajc Pjesme slast, Sjećaj se mene; S. Hristić Lastavica; P. Konjović Pod Mostarom; I. L. Kalinski Uspavanka u šumi; M. Prebanda Djevojka i momak i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine. Korepeticiju raditi u saradnji s učenicima solistima I i II razreda.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Tokom III i IV razreda obraditi jednostavnije forme kako tehničko-izvođačke mogućnosti ne bi opteretile učenika. Treba insistirati na ritmičkoj preciznosti, sadržajnosti pratnje i na usklađenosti interpretacije sa drugim izvođačima. Rad na časovima podrazumjeva uputstva za vježbanje, ukazivanje na određenu problematiku i njeno rješavanje. Kako su mogućnosti učenika individualna stvar treba i korepeticiju posmatrati na taj način.

III.3. UDARALJKE

NAZIV PREDMETA: UDARALJKE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za udaraljke

ODSJEK: Odsjek za udaraljke

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Udaraljke je da učeniku obezbijedi plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja,

pripremu za aktivno uključivanje u solistički koncertni život i u rad raznih instrumentalnih ansambala, simfonijskih, opernih i drugih orkestara, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine kroz: pisanje jednostavnijih aranžmana za solo instrumente i kamernu sastavu.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke literature, razvijanje smisla za javni nastup, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima. ISHODI UČENJA: Teorijski ishodi učenja: poznavanje historijata i građe udaračkih instrumenata, poznavanje tehničkih i zvučnih karakteristika udaračkih instrumenata, prije svega načina zapisa i opsega svakog instrumenta, poznavanje solističke, kamernu i orkestarske primjene udaračkih instrumenata, poznavanje muzičke literature, prepoznavanje vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, sticanje osnovnog znanja o muzičkim stilovima; Praktični ishodi učenja: Vještine umjetničkog izražavanja: poznavanje i prepoznavanje zvučnih i vizuelnih karakteristika udaračkih instrumenata, poznavanje i prepoznavanje muzičke literature za pojedine udaračke instrumente; Repertoarske vještine: sposobnost upotrebe stečenog znanja uz pomoć nastavnika, razvijanje sposobnosti za ocjenjivanje kvaliteta sviranja solista, kamernih i orkestarskih ansambala, razvijanje interesovanja za slušanje klasične muzike, posjete probama i koncertima, te sviranje pojedinih instrumenata, slušanje i prepoznavanje pojedinih udaračkih instrumenata, grupa instrumenata i instrumentalnih ansambala; Verbalne vještine: govorno ili pisano opisuje repertoar koji svira; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentira vlastite sposobnosti; Generički/opći ishod: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmićno – 105 časova godišnje)

TIMPANI: Ućenik svira tehnićke vjeŹbe na sva ćetiri timpana, od dvije do trinaest osminki u nizu i na preskok uz postizanje Źto veće brzine i lakoće u izvođenju. Tehnićke vjeŹbe se takođe trebaju svirati u raznim dinamikama. Radi se na pravilnom držanju palica za timpane, te na pravilnom držanju tijela i kretanju za instrumentom. Ućenik treba da postigne jednaku kontrolu nad lijevom i desnom palicom. Ućenik treba da savlada jednostruke i dvostruke predudare, te osnove Źtimanja timpana na osnovu zadatog tona. Dobri Paliev Sistematićni kurs za timpane; Eckehardt Keune: Pauken (Teil 2). Svirati dionice timpana iz lakŹih uvertira i simfonija i ostala odgovarajuća literatura:

DOBOŹ: Ućenik treba da savlada pravilno držanje palica i da postignu jednaku kontrolu nad obje palice. Radi se na pravilnom stavu za instrumentom i na postavci osnovnog udara. Takođe ućenici treba da savladaju jednostruki predudar, te neke jednostavnije rudimente za doboŹ u sporijem tempu (*paradiddle, double paradiddle, flam u kombinaciji sa paradiddle-om* itd.). Ućenik treba da poćne vladati tehnikom sviranja „double-stroke“ tremola. Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum; Nard Drum Solos; Edward Freytag: The Rudimental Cookbook i ostala odgovarajuća literatura.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Učenik treba da savlada pravilno držanje dvije palice, te pravilno držanje tijela i kretanje za instrumentom. Radi se na osnovnom udaru i razvijanju dinamika. Učenik treba da se upozna sa tehnikom sviranja sa dvije palice u jednoj ruci, da savladaju pravilan hvat i sviraju tehničke vježbe sa četiri palice, pri čemu trebaju savladati skupljanje i širenje palica u manje i veće intervale. Učenik svira sve durske i molske skale kvintnog kruga. Pri tome se zahtijeva sviranje: skale uzlazno i silazno kroz sve oktave instrumenta, razloženog toničnog kvintakorda, sviranje terci, seksti i oktava. George Hamilton: Instruction Course for Xylophone; Moris Goldenberg School for Marimba and Xylophone; Davor Maraus First Time; Omar Claire Musser: Etude 3.

MULTIPERCUSSION (VIŠE RAZLIČITIH UDARAČKIH INSTRUMENATA): Učenik treba da usavršava tehniku sviranja na bubnjevima. Vježba se koordinacija nogu na bas pedali i fus čineli, te ruku na ostalim instrumentima od kojih je set bubnjeva sastavljen. T. L. Devis Moderni metod za udaraljke; R. Jakouš Etide za set bubnjeva; B. Lajoš Jazz škola i ostala odgovarajuća literatura.

Ispitni program: jednu etidu iz zbirke Ajiro/Okada: 100 Pieces for Snare Drum, jedan komad za marimbu sa tri ili četiri palice (izbor: *First Time*, Davor Maraus ili *Etude no.3*, Omar Claire Musser ili drugi komad slične težine) i jednu etidu za dva timpana iz zbirke *Pauken* (Teil 2), Eckehardt Keun. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik svira tehničke vježbe na sva četiri timpana, od dvije do trinaest osminki u nizu i na preskok uz postizanje što veće brzine i lakoće u izvođenju. Tehničke vježbe se takođe trebaju svirati u raznim dinamikama. Učenik treba da savlada jednostruke, dvostruke predudare i trostruke predudare, te osnove štimanja timpana na osnovu zadanog tona „a“, kao i preštimavanje tokom sviranja određenih orkestarskih dionica za timpane. Učenik treba da poboljšava tehniku sviranja „single-stroke“ tremola na timpanima, pri čemu se misli na ubrzavanje tempa i ujednačenost jačine udara lijeve i desne ruke. Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune *Pauken* (Teil 2). Svirati dionice timpana iz lakših uvertira i simfonija i ostala odgovarajuća literatura.

DOBOŠ: Učenik treba da savlada jednostruke i dvostruke predudare, te neke jednostavnije rudimente za doboš u umjerenom tempu (*paradiddle, double paradiddle, flam u kombinaciji sa paradiddle-om* itd.). Nastavlja se raditi na razvijanju tehnike sviranja tremola, s tim da se uvode i dvije nove vrste tremola: „triple stroke“ tremolo i „press“ tremolo. Radi se na sviranju tremola u raznim dinamikama, kao i na *crescendima* i *decrescendima*. Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum; Nard Drum Solosm; Edward Freytag: The Rudimental Cookbook; George Lawrence Stick control i ostala odgovarajuća literatura.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Učenik treba da nastavi raditi na razvijanju tehnike sviranja sa dvije palice u jednoj ruci, da savladaju pravilan hvat i sviraju tehničke vježbe sa četiri palice, pri čemu trebaju savladati skupljanje i širenje palica u manje i veće intervale. Učenik svira sve durske i molske skale kvartnog kruga. Pri tome se zahtijeva sviranje: skale uzlazno i silazno kroz sve oktave instrumenta, razloženog toničnog kvintakorda, sviranje terci, seksti i oktava. Na vibrafonu se radi na upotrebi pedala, odnosno na prekidanju trajanja tona pomoću pedala, zaustavljanja pritiskom prsta na pločicu ili zaustavljanja pritiskom palice na pločicu. George Hamilton Instruction Course for Xylophone; Moris Goldenberg School for Marimba and Xylophone; Mitchell Peters: Sea Refractions; Omar Claire Musser Etude no. 3; J.S. Bach Menuet; Ruud Wiener Five Pieces for Anais. Ostala odgovarajuća literatura.

MULTIPERCUSSION: Učenik treba da usavršava tehniku sviranja na bubnjevima. Vježba se koordinacija nogu na bas pedali i fus čineli, te ruku na ostalim instrumentima od kojih je set bubnjeva sastavljen. T. L. Devis Moderni metod za udaraljke, G. Vianello Moderna škola za bubanj; R. Jakouš Etide za bubanj; B. Lajoš Jazz škola i ostala odgovarajuća literatura.

Ispitni program: jednu etidu iz zbirke Ajiro/Okada: 100 Pieces for Snare Drum, jedan komad za marimbu ili vibrafon sa četiri palice (izbor: komad iz *Five Pieces for Anais*, Ruud Wiener, *Sea Refractions*, Mitchell Peters ili drugi komad odgovarajuće težine) i jednu etidu za tri timpana iz zbirke *Pauken* (Teil 2), Eckehardt Keune. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik svira tehničke vježbe na sva četiri timpana, od dvije do trinaest osminki u nizu i na preskok uz postizanje što veće brzine i lakoće u izvođenju. Tehničke vježbe se takođe trebaju svirati u raznim dinamikama. Učenik treba da savlada jednostruke, dvostruke predudare i trostruke predudare, te osnove štimanja timpana na osnovu zadatog tona „a“, kao i preštimanje tokom sviranja određenih orkestarskih dionica za timpane. Učenik treba da potpuno savlada tehniku sviranja „single stroke“ tremola na timpanima, te nagle prelaze u razne dinamike prilikom sviranja tremola. Eckehardt Keune *Pauken* (Teil 2); Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane. Svirati uvertire i simfonije- Beethoven, Mozart, Tchaikovsky itd i ostala odgovarajuća literatura.

DOBOŠ: Komplikovanih rudimenata za doboš (*the five stroke roll, the drag, the flam accent, flamacue* itd.), te akcenata. Nastavlja se raditi na razvijanju tehnike sviranja tri vrste tremola (double, triple i press). Radi se na sviranju tremola u raznim dinamikama, kao i na *crescendima* i *decrescendima*. Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum (etide koje sadrže više komplikovanih rudimenata); Nard Drum Solos; Edward Freytag The Rudimental Cookbook; George Lawrence Stick contro i ostala odgovarajuća literatura.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: U trećem razredu, učenik je uglavnom fokusiran na sviranje komada sa tri ili četiri palice, ali se i dalje svira i sa dvije palice. Usavršava se tehnika sviranja sa četiri palice (Bartonov hvat) kroz sviranje tehničkih vježbi na marimbi i vibrafonu. Na vibrafonu se radi na upotrebi pedala, odnosno na prekidanju trajanja tona pomoću pedala, zaustavljanju pritiskom prsta na pločicu ili zaustavljanju pritiskom palice na pločicu. Učenik svira sve durske i molske skale kvintnog i kvartnog kruga. Pri tome se zahtijeva sviranje: skale uzlazno i silazno kroz sve oktave instrumenta, razloženog toničnog kvintakorda, sviranje terci, seksti i oktava. George Hamilton Instruction Course for Xylophone; Moris Goldenberg School for Marimba and Xylophone; Eckehardt Keune Schlaginstrumente (Glockenspiel, Xylophon, Vibraphon, Marimbaphon); Mitchell Peters *Sea Refractions*; Omar Claire Musser Etude in C Minor; Ruud Wiener Six Solos for Vibraphone; Ruud Wiener Five Pieces for Anais; Akira Miyoshi *Conversatio* i ostala odgovarajuća literatura.

MULTIPERCUSSION: Radi se na usavršavanju tehnike sviranja seta bubnjeva, kao i drugih kombinacija udaračkih instrumenata. Učenici treba da savladaju tehnike sviranja raznih instrumenata, te da nađu dinamički balans između različitih vrsta udaraljki. Geoffrey Chaffee Time Functioning Pattern; T. L. Devis Moderni metod za udaraljke; R. Jakouš Etide za bubanj; B. Lajoš Jazz škola.

Ispitni program: jednu etidu iz zbirke Ajiro/Okada: 100 Pieces for Snare Drum (intermediate), jedan komad za marimbu ili vibrafon sa četiri palice (izbor: jedan solo iz *Five Pieces for Anais*, Ruud Wiener, *Etude in C Major*, Omar Claire Musser ili drugi komad odgovarajuće težine) i jednu etidu za četiri timpana iz zbirke *Pauken* (Teil 2), Eckehardt Keune. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik treba da potpuno savlada jednostruke, dvostruke predudare i trostruke predudare, te osnove štimanja timpana na osnovu zadatog tona „a“, kao i preštimanje tokom sviranja određenih etida, komada i orkestarskih dionica za timpane. Učenik treba da potpuno savlada tehniku sviranja „single stroke“ tremola na timpanima, te nagle prelaze u razne dinamike prilikom sviranja tremola. Takođe, učenici trebaju savladati sviranje glisanda sa zaustavljanjem na određenom tonu. Tehničke vježbe na četiri timpana učenik treba svirati u jako brzom tempu, sa jako dobrom kontrolom i u raznim dinamikama, kao i naglim dinamičkim kontrastima. Steve Kastuck *The Timpanist Etudes Bk 1*; Kruno Schonhof *Moderne Paukenschule*, Siegfried Fink *Studies for Timpani vol. 2 Intermediate*; Dobri Paliev *Sistematični kurs za timpane*; Eckehardt Keune *Pauken (Teil 2)*; Richard Hochrainer *Etuden fur Timpani, Heft 1*; Vic Firth *The Solo Timpanist (26 Etudes)* i ostala odgovarajuća literatur.

DOBOŠ: Učenik treba da bez problema svira tri vrste tremola (double, triple, press), sve vrste predudara i sve rudimente iz *The Percussive Arts Society International Drum Rudiments*. Takođe se radi i na tehnici sviranja akcenata i njihovoj primjeni u određenom muzičkom djelu. Ajiro/Okada *100 Etudes for Snare Drum* (etide sa više komplikovanih rudimenata); Nard *Drum Solos*; Edward Freytag *The Rudimental Cookbook*; George Lawrence *Stick control* i ostala odgovarajuća literatura.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Učenik treba da ovlada tehnikom sviranja sa četiri palice do te mjere da može svirati komplikovanije etide i sola za marimbu, vibrafon ili ksilofon. Takođe se radi i na tehnici sviranja predudara i akcenata. Učenik svira sve durske i molske skale kvintnog i kvartnog kruga sa svim ranije navedenim elementima. Akira Miyoshi *Conversation*; Ruud Wiener *Six Solos for Vibraphone*; Rich O'Meara *Restless*; J. S. Bach *Praeludium in B Flat Major*; Claire Omar Musser *Prelude Op. 11 No. 7*; Keiko Abe *Frogs* i ostala odgovarajuća literatura.

MULTIPERCUSSION: Radi se na usavršavanju tehnike sviranja seta bubnjeva, kao i drugih kombinacija udaračkih instrumenata. Učenici treba da savladaju tehnike sviranja raznih instrumenata, te da nađu dinamički balans između različitih vrsta udaraljki. Sommerfeldt *Music for one percussion player*; Ney Rosauro *Variations for Four Tom-toms*; Geoffrey Chaffee *Time Functioning Patterns*.

Ispitni program: jednu etidu iz zbirke Ajiro/Okada: *100 Pieces for Snare Drum* (intermediate), jedan komad za marimbu ili vibrafon sa četiri palice (izbor: jedan solo iz *Five Pieces for Anais*, Ruud Wiener, *Etude in C Major*, Omar Claire Musser ili drugi komad odgovarajuće težine) i jednu etidu za četiri timpana iz zbirke *Pauken (Teil 2)*, Eckehardt Keune. Ispitni program se izvodi napamet.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA/MATURSKOG KONCERTA: Jedan ili dva komada za marimbu solo (izbor: Omar Claire Musser- *Prelude Op. 11 no. 7*, Akira Miyashi- *Tender Talk*, J.S. Bach- *Preludij u B-duru*, Rich O' Meara- *Restless* ili neki drugi komad odgovarajuće težine); Jedan komad ili etida za solo doboš (izbor: NARD, Ajiro/Okada- srednje teške etide, Freytag- *Rudimental Cookbook* ili neki drugi komad odgovarajuće težine); Solo za timpane uz pratnju klavira (izbor: Andreas Aigmuller- *Toccatà*, Alexander Tcherepnin- *Sonatina* ili neki drugi komad odgovarajuće težine); Solo za *multipercussion* (izbor: Ney Rosauro- *Varijacije za 4 tom-toma*, Sommerfeldt- *Music for one percussion player* ili neki drugi komad odgovarajuće težine); Jedan ili dva sola za vibrafon (*Wiener- Six solos for vibraphone*, Bach- *Menuet* ili neko drugo djelo odgovarajuće težine).

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Ovo su osnovne smjernice za realizaciju nastave predmeta Udaraljke za četiri godine školovanja. Kako se tehnike sviranja konstantno mijenjaju i razvijaju, potrebno je, pored navedene, konstantno uključivati novu literaturu i naprednije tehnike sviranja. Poželjno je, koliko god je to moguće, da učenici prisustvuju probama profesionalnih simfonijskih orkestara i raznih instrumentalnih ansambla, da učestvuju na seminarima, posjećuju koncerte umjetničke muzike i time produbljuju svoje muzičko znanje. Učenik tokom školovanja treba da stekne radne navike i da razvije tehnike sviranja na različitim vrstama udaračkih instrumenata do onog nivoa koji će mu omogućiti nastavak muzičkog obrazovanja. Samim time, program završnog, odnosno maturalnog koncerta bi po težini trebao biti prilagođen težini programa prijemnih ispita za udaraljke na muzičkim akademijama.

III.3.1. KAMERNA MUZIKA ZA UDARALJKE

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA UDARALJKE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za udaraljke

ODSJEK: Odsjek za udaraljke

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

Cilj nastave predmeta Kamerna muzika za udaraljke je pripremanje učenika za javno muziciranje u sklopu instrumentalnog ansambla za udaraljke ili nekog drugog instrumentalnog ili vokalno-instrumentalnog ansambla.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, razvijanje osjećaja za saradnju sa drugim muzičarima, upoznavanje muzičke literature iz oblasti kamerne muzike za udaraljke.

ISHODI UČENJA: Teorijski ishodi učenja: poznavanje tehničkih i zvučnih karakteristika raznih udaračkih instrumenata, načina zapisa i opsega svakog instrumenta, poznavanje muzičke literature iz oblasti kamerne muzike za udaraljke; Praktični ishodi učenja: Vještine umjetničkog izražavanja: poznavanje i prepoznavanje zvučnih i vizuelnih karakteristika udaračkih instrumenta; Repertoarske vještine: sposobnost upotrebe stečenog znanja uz pomoć nastavnika; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine: razvijanje interesovanja za slušanje klasične muzike, posjete probama i koncertima, te sviranje pojedinih instrumenata, razvijanje radnih navika; Verbalne vještine: govorno ili pisano opisuje repertoar koji svira; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentira vlastite sposobnosti; Generički ishodi učenja: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken; Ajiro/Okada 100 Pieces for Snare Drum; J. S. Bach: Dvoglasne invencije i ostala odgovarajuća literatura.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Ajiro/Okada Dueti za dva doboša; Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken; J.S. Bach Dvoglasne invencije; Dobri Paliev Ansambli i plesovi za udaraljke i ostala odgovarajuća literatura.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Ajiro/Okada 100 Pieces for Snare Drum; Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken; Thomas L. Davis Latin Resume; J.S.Bach Air (vibrafon i marimba); George Hamilton Green Cross Corners; Robin Duvald: Sarajevo i ostala odgovarajuća literatura.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Ajiro/Okada 100 Pieces for Snare Drum; Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken; Thomas L. Davis Latin Resume; N. Brands Changing Scenery; N. Brands To Play with Pleasure; Bew. K.v.d.Heuvel Sintmars-2; J.H.W. Beurskens Vriendschaps Treffen; Bew.K.v.d.Heuvel Journey; Joshua Missal Hoe-Down!; Th. Pols Mirages; Val S. Vore Judgement i ostala odgovarajuća literatura.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: U sva četiri razreda izvesti što je moguće više od navedenih kompozicija s tim što svaki učenik mora da savlada sve dionice iz partiture. Tako tokom školovanja učenik stiče rutinu u sviranju, a ujedno uči da sluša ostale instrumente i uočava greške ili nepravilno izvođenje. Pored navedene literature, koristiti svu dostupnu odgovarajuću literaturu. U početnoj fazi realizovanja programa kamerne muzike za udaraljke, prvo treba raditi kompozicije za pojedine udaraljke uz pratnju klavira, a tek zatim preći na sastave sa više udaraljki. Kod kvarteta, kvinteta i većih sastava treba prvo raditi svaki instrument odvojeno, a zatim ih sastaviti.

III.3.2. KOREPETICIJA ZA UDARALJKE

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA UDARALJKE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za udaraljke

ODSJEK: za udaraljke

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

Cilj nastave predmeta Korepeticija je pripremanje učenika za javno muziciranje uz klavirsku pratnju.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, razvijanje osjećaja za saradnju sa drugim muzičarima, upoznavanje muzičke literature za udaraljke sa klavirskom pratnjom, razvijanje smisla za javni nastup.

ISHODI UČENJA: Teorijski ishodi učenja: poznavanje tehničkih i zvučnih karakteristika muzičkih instrumenata, prije svega načina zapisa i opsega svakog instrumenta, poznavanje muzičke literature, sticanje osnovnog znanja o muzičkim stilovima; Praktični ishodi učenja: Vještine umjetničkog izražavanja: poznavanje i prepoznavanje zvučnih i vizuelnih karakteristika instrumenta; Repertoarske vještine: sposobnost upotrebe stečenog znanja uz pomoć nastavnika; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine: razvijanje interesovanja za slušanje klasične muzike, posjete probama i koncertima, te sviranje pojedinih instrumenata, razvijanje radnih navika; Verbalne vještine: govorno ili pisano opisuje repertoar koji svira; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentira vlastite sposobnosti; Generički ishodi učenja: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Kriička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Annamaria Sciarreita Il grande albero (The Big Tree); Elisabeth Amandi: Junior percussion (ksilofon, marimba, vibrafon sa klavirskom pratnjom) i ostala odgovarajuća literatura.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: W.A.Mozart Eine kleine Nachtmusik (ksilofon ili marimba sa klavirom); D. Kabalevski: Galop komedijantov (ksilofon i klavir); Nebojša Živković: Macedonia i ostala odgovarajuća literatura.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Alexander Tcherepnin Sonatina (timpani i klavir); Emil Handžiev: Malko Studio (vibrafon i klavir i ostala odgovarajuća literatura).

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Andreas Aigmuller Toccata (4 timpana i klavir); Ludo Claesen: Breath of Life (multipercussion i klavir) i sva druga odgovarajuća literatura.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Na časovima korepeticije učenik u saradnji sa korepetitorom i uz prisustvo predmetnog nastavnika muzički doraduje sadržaje navedene u nastavnom programu instrumenta- glavni predmet, kao i druge kompozicije po izboru nastavnika. Odabrane kompozicije za rad učenika sa korepetitorom, nastavnik priprema sa učenicima na redovnim časovima. Veoma je važno da na časove korepeticije učenici dolaze tehnički pripremljeni (savladan notni tekst, dinamika, ritam, fraza i stil). Prilikom izbora sadržaja, treba voditi računa o tehničkom nivou svakog učenika, njegovoj spretnosti,

muzikalnosti, znanju, brzini i lakoći savladavanja zadataka. Učenici u kompozicijama čiji klavirski part mogu da savladaju, sami korepetiraju svoje kolege. Na taj način se osposobljavaju i usavršavaju u sviranju svih dionica.

III.4. HARFA

NAZIV PREDMETA: HARFA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za žičane instrumente

ODSJEK: Odsjek za žičane instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I-IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Harfe je osposobljavanje učenika za rad u pozorišnom, somfonijskom ili drugim orkestrima, kao i za nastavak studija na muzičkoj akademiji.

Zadaci nastave su: rad na razvijanju tehnike sviranja, rad na kultivisanju tona, intonacija, dinamika, kontrola, razvoj, nijansiranje, rad na razvijanju kontrolisane tehnike prstiju, rad na ovladavanju osnovnih odlika stilskih epoha kojima učenik može da prilagodi sopstvenu individualnost, rad na razvijanju radne discipline koja iziskuje sistematičnost, studioznost i apsolutnu posvećenost, razvijanje sposobnosti učenika za samostalnu koncertnu djelatnost, priprema učenika za akademsko školovanje, upoznavanje muzičke literature.

ISHODI UČENJA: samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, sposoban odsvirati osnovni školski repertoar, sticanje samostalnosti u pristupu djelu, bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti, biti u stanju govorno ili pisano objasniti vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog djela, analizirati forme i harmonije steći osnovna znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći osnovna znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći elementarnu kritičku svijest o muzici, steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Usavršavanje stečenih vještina i primjena na težim tehničkim i muzičkim zadacima, harmonijska i formalna analiza djela, elementi interpretacije, sviranje u primjerenom tempu, razvijanje veće slobode u interpretaciji, bogatije dinamičko nijansiranje, tehnika sviranja; Sviranje intervala s klizanjem u palcu, skale u terci, seksti, oktavi, dugi triler s 2, 3, 4 prsta, dvostruki i trostruki glissando, usavršavanje trilera i tremola, primjena enharmonijskih zamjena; Tehničke vježbe: Ed. Lariviere Exercises & Etudes Op. 9; C. Salzedo 10 Conditioning exercises svih 10; The harpist daily dozen; N. Ch. Bochsa 50 etudes op. 34 I. sv. 1, 2, 3, 4, 5, 25 etudes Op. 62 br.24 (tremolo); 18 etudes; 110 etudes journaliers; J. Thomas Odabrane etide - po izboru; E. Schuecker Etide Op. 18; J. M. Damase 30 etudes I. sv. (1, 2, 3); F. Godefroid: Koncertne etide; F. J. Nedermann / E. Schuecker 30 etudes progressives; 24 preludes, 18 etudes, sve po izboru; Ostali sadržaji: Djela iz literature kamerne muzike s harfom: B. Galais Valse triste (za flautu i harfu); J. Molnar Waltzer waltz (za 2 harfe). Obrade baroknih majstora. Čitanje a prima vista; KOMPOZICIJE: Ciklička djela: F. J. Nadermann 7 sonates progressives op. 92 (5, 6, 7) jedna po izboru, Varijacije na temu "L'oiseau chantant"; A. Hovhaness Sonata; L. van Beethoven Varijacije na Švicarsku

temu. Kraće kompozicije: A. de Cabezón Pavana i varijacije; F. Dizi Tema s varijacijama; L. van Delden Nocturno; M. Grandjany Jesen (Automne); M. Grandjany Arabesque; C. Calzedo Short stories in music; K. Erdelli Tri preludija; Z. Ciglič Adagio amoros; M. Tournier 4 preludija; M. Grandjany Arabesque; F. Farkaš Suita; J. S. Bach / Renié Fuga (iz "Dix Pieces"); E. Boussagol Romanza senza parole; I. Lang Toccatina; T. Uhlík Igra školjki; A. Durand Valcer; B. Anders 15 preludija (izbor); E. Parish Alvars 24 romanse (2 romanse po izboru); H. Renié 6 pieces (po izboru); D. Bobić elegia concertante; N. Mazzone Mala suita u klasičnom stilu; D. Kempf Ljubavna tema; LITERATURA: H. Renie Method for the harp, I. i II. sv.; L. Lawrance / C. Salzedo Complete method for harp; C. Salzedo Modern study of the harp.

Minimum obaveznog programa: šest etida različite problematike, dva ciklička djela (sonate, suite, teme s varijacijama), tri kompozicije iz različitih stilskih perioda.

Ispitno gradivo: jedna etida, jedno cikličko djelo; jedna kompozicija 19 stoljeća i jedna kompozicija 20 stoljeća. Ispitno gradivo se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Sticanje samostalnosti u pristupu djelu, analiza forme i harmonije; Tehnika sviranja: križanje ruku u ponavljajućim obrascima od 3 prsta na istoj poziciji (A Hasselmann Les folletes), izmjena ruku u obrascima od 2 prsta u inverziji; Tehničke vježbe: Ed. Larivière op. 9; C. Salzedo Conditioning exercises - svih 10, The harpist daily dozen; N. Ch. Bochsa 110 exercises journaliers; Etide op. 34 I. sv. (6-10); F. J. Nadermann 30 etudes progressives; 24 preludes; 18 etudes (sve tri po izboru); F. Dizi 48 etudes vol. I; J. Thomas Odabrane etide; E. Schuecker Etide op. 18 I., II., III. sv.; J. M. Damase 30 etida I. sv. 4, 5; F. Godefroid Koncertne etide 3, 4; A. Zingel 12 klasičnih studija; K. Erdelli 20 etida; F. J. Nadermann / E. Scheuecker 30 etudes prog; KOMPOZICIJE: Ciklička djela: Ph. J. Mayer Sonata; J. B. Cardon Sonata u f molu; J. B. Cardon Sonata Op. 7 br. 1 u Es duru, J. B. Cardon Sonata Op. 7 br. 2 u F duru; J. L. Dussik Sonata u c molu. Kraće kompozicije: A. Corelli Giga, Gavota, Sarabanda; M. Tournier Pieces negres; M. Glinka Varijacije na Mozartovu temu; A. Hasselmanns Nocturno; C. Salzedo Short stories in music; Chou Wen Chung Two Chinese Folk Songs; J. S. Bach / Renié Dix pieces; B. Anders 15 preludija (izbor); E. Parish Alvars 24 romanse (2 po izboru); M. Miletić Toccatina, Preludij. Koncerti: C. Saint Saens Morceau de Concert. Ostali sadržaji: Kamerna muzika s harfom, obrade po izboru nastavnika, čitanje a prima vista; LITERATURA: H. Renie Method for the harp, I. i II. sv.; L. Lawrance / C. Salzedo Complete method for harp; C. Salzedo: Modern study of the harp. Minimum obaveznog programa: šest etida, dva ciklička djela, tri kompozicije iz različitih stilskih razdoblja.

Ispitno gradivo: jedna etida, jedno cikličko djelo, jedna kompozicija 19 stoljeća i jedna kompozicija 20 stoljeća. Ispitno gradivo se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Tehnika sviranja: Sve vrste tehnike sviranja na harfi u primjerenom tempu, primjerene glasnoće, svi efekti; Tehničke vježbe: N. Ch. Bochsa 50 Etida op. 34 (10-20), Vingt etudes vol. I. 18 etida; F. Dizi 48 etudes vol. I; A. Zingel 12 etida; J. M. Damase: 30 etudes II. sv.; E. Schmidt 6 etudes (br.1); Th. Labarre Koncertne etide; K. Erdelli 20 etida; KOMPOZICIJE: Ciklička djela: J. B. Pescetti Sonata u c molu; J. B. Cardon Sonata u f molu;

J. B. Krumpholtz Sonate op. 12, 13 (br. 1, 2, 3, 4), 18; G. Rossini Sonata; J. Pauer Suita; M. Tournier 2. sonatina; D. Watkins Petit suite; F. A. Boreldieu Sonata u c molu; H. Lepin Sonata br. 1; Kraće kompozicije: G. F. Händel Tema s varijacijama; A Hasselmans Priere; Chanson de ma; Chaconne s varijacijama; M. Tournier Trois images; J. Ibert Scherzetto; L. M. Tedeschi Al ruscello - koncertna etida; A. Hasselmans La source - koncertna etida; E. Parish Alvars 2 romance po izboru; A. Klobučar 3 stavka za harfu; T. Uhlík Žalobne varijacije. Koncerti: M. S. Rousseau Pastoralne varijacije; J. Lang 4 bagatelle za harfu i gudače; J. G. Alberchtsberger Koncert za harfu u C duru; Ostali sadržaji: Orkestralne studije (A. Zabel), Kamerna muzika s harfom: flauta + harfa; B. Andres Algues: W. Rust Sonata u A duru; J. Molnar Fantazija na teme japanskih narodnih pjesama; N. Mazzoni Koncertni valcer; N. Mazzoni Varijacije na starinsku temu Meditacija i tempo di passepied; Dvije harfe: A. Glazunov / M. Mchedelov Valcer; LITERATURA: H. Renie Method for the harp, I. i II. sv.; L. Lawrance / C. Salzedo Complete method for harp; C. Salzedo Modern study of the harp. Minimum obaveznog programa: šest etida, va ciklička djela, tri kompozicije iz različitih stilskih razdoblja.

Ispitno gradivo: jedna etida, jedno cikličko djelo, jedna kompozicija 19. i jedna kompozicija 20. stoljeća. Ispitno gradivo svira se napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Potpuna samostalnost u poimanju skladbe u stilskom, tehničkom i interpretacijskom smislu; Tehnika sviranja: Vladanje svim dosada stečenim znanjima i vještinama; Tehničke vježbe: C. Salzedo Conditioning exercises; The harpist daily dozen; N. Ch. Bochsa 110 exercises journaliers; 18 etudes; Etide op. 34 II. sv.; Vingt etudes vol. II. sv. F. Dizi 48 etude; J. M. Damase 30 etudes II. sv.; Th. Labarre Koncertne etide; A. Zingel 12 etida; K. Erdelli 20 etida; E. Schmidt 6 etudes; KOMPOZICIJE: Ciklička djela: F. A. Rösler Rossetti 6 sonata (po izboru); J. B. Krumpholtz Sonate Op. 12, 13 (br. 1, 2, 3, 4), 18; V. Mortari Sonatina prodigio; A. Suriani: Partita; N. Ch. Bochsa Velika sonata u Esbduru; I. M. Jarnović Sonata. Kraće kompozicije: O. Respighi Siciliana; M. Tournier Tema s varijacijama, G. Pierre Impromptu caprice Op. 9; C. Saint Saens Fantasie Op. 95; A. Hasselmans Priere; A. Hasselmans Gitana; A. Hasselmans Ballade; I. Albeniz Recuerdos de viaje, No 6 Rumores de la caleta (Malagueña); C. Salzedo Chanson dans la nuit; E. Parish Alvars 2 romance po izboru; A. Zabel La source - koncertna etida; A. Zabel 3 velike koncertne etide; H. Renié Contemplation; J. S. Bach / M. Grandjany 12 etida (izbor: 3, 4); G. F. Handel Passacaglia; G. F. Handel Chansonne u C duru; A. Marković 2 preludija; I. Lang Starinska vura, Zvona u oluji; Josipović Enypnion; Z. Bradić Priča; T. Uhlík 4 komada za harfu. Koncerti: G. F. Handel Koncert u B duru (transkripcija: M. Grandjany, bez kadence); G. Ch. Wagenseil Koncert u G duru; J. Rodrigo Sones en la Gilarda; Ostali sadržaji: Čitanje a prima vista Orkestralne studije (A. Zabel); Komorna glazba s harfom po izboru nastavnika: J. B. Krumpholtz Sonata za harfu i flautu u F duru 144; G. Donizetti Sonata za flautu (violinu) i harfu; B. Hilse Suita op. 6 za flautu i harfu; L. Vinci Sonata za flautu i continuo (harfu) u D duru; J. S. Bach Sonata za flautu i continuo (harfu) u C duru; N. Mazzoni Kamerna djela za flautu i harfu; LITERATURA: J. S. Bach-M. Grandjany 12 etida (obrade stavaka iz violinskih sonata i partita); Šest etida; Dva ciklička djela; Tri kompozicije iz različitih stilskih razdoblja. Minimum obaveznog programa: šest etida, dva ciklička djela, tri kompozicije iz različitih stilskih razdoblja.

Ispitno gradivo: dvije etida, jedno cikličko djelo ili koncert, jedna kompozicija 19. i 20. stoljeća, jedna kompozicija hrvatskog kompozitora. Ispitno gradivo svira se napamet.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: dvije etide, sonata, koncert, kompozicija po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastavni program za harfu je tako sačinjen da odgovara psihičkim i fizičkim mogućnostima učenika. Pored vježbi (etida) pomoću kojih učenik stiče tehniku (spretnost) sviranja, zastupljeni su: muzički komadi za izvođenje koji su napisani u različiti stilovima. Ova muzička djela su oblikovana kao dvodjelna ili trodjelna pjesma, svita ili sonata. Na njima učenici savladavaju dinamiku praćenja, vođenja glasova (kroz višeglasje) i osobnosti muzičkog djela, odnosno stila. U tim komadima učenik ima priliku da primjeni izvođenje posebnih tonskih boja, koje su svojstvene harfi, a to su: flažoleti, gitartonovi, glisanda (klizanje po žicama), kao i one znakove koji se izvode pomoću ključa, noktiju, plektruma (trzalice) i dr. Nakon savladavanja ovog gradiva učenik je sposoban, mada u skromnom okviru, da se uključi u rad orkestra.

III.5. GUDAČKI INSTRUMENTI

Cilj nastavnog programa gudačkih instrumenata je da uz adekvatne plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i ostale neophodne uslove, osposobi učenike za nastavak školovanja na muzičkoj akademiji, kao i aktivno uključivanje u muzički i umjetnički život društva.

Zadaci nastave su: razvoj individualnosti i individualnih kvaliteta učenika, usavršavanje memorije i muzičkog sluha, ovladavanje osnovnim tehnikama sviranja, u skladu sa individualnim, anatomskim, psihofizičkim i umjetničkim potencijalima učenika, razvijanje i njegovanje kulture izvođačkih pokreta “od predstave ka njenoj realizaciji”, “od doživljaja zvuka prema pokretima”, poostizanje razumijevanja značenja i važnosti univerzalnih muzičkih izražajnih sredstava (intonacije, tempa, ritma, metra, dinamike, agogike, artikulacije, akcentuacije i instrumentacije) i izgradnja sposobnosti njihove adekvatne stilske upotrebe u procesu izvođenja muzičkog djela, postizanje vještine tečnog čitanja notnog teksta i razumijevanje značenja oznaka tempa, karaktera, metra, dinamike, agogike, akcenata i artikulacije, razvijanje stvaralačko-izvođačkih sposobnosti. Razvijanje kreativnosti u skladu sa muzičkim, emocionalnim i intelektualnim sposobnostima pojedinca, usmjeravanje učenika ka samostalnom bavljenju instrumentom (formiranje radnih navika), upoznavanje najznačajnijih i najkvalitetnijih muzičkih djela i formiranje osnove za dalji razvoj, razvijanje sposobnosti za analitičko istraživački pristup muzičkom sadržaju, podsticanje samostalne koncertne djelatnosti, kao i interesa za kamerno i orkestarsko muziciranje.

ISHODI UČENJA: Praktički ishodi: Vještine umjetničkog izražavanja (sposobnost realizovanja javnih nastupakako solističkih, tako kamernih pod mentorstvom), Repertoarske vještine (sposobnost produbljivanja usvojenog i izbora novog repertoara pod mentorstvom), Vještine samostalnog rada (sposobnost samostalnog vježbanja, čitanja notnog teksta odgovarajuće težine, formiranje kriterijuma za izbor programa), Verbalne vještine (sposobnost kako verbalnog, tako i pismenog prezentovanja usvojenih znanja), Vještine javnog nastupa (sposobnost javnog izvođenja naučenih djela, odgovarajući nivo scenske samokontrole), Improvizacijske vještine (primjenjujući sva prethodno stečena znanja i vještine (u korelaciji nastave Violine i drugih predmeta) razvoj sposobnosti praktične improvizacije i na elementarnom nivou); Teorijski ishodi: Znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala, Poznavanje odgovarajućeg repertoara instrumenta, njegove umjetničke i tehničke problematike, Poznavanje osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog djela, Prepoznavanje i razgraničenje vrijednosti od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, Poznavanje muzičke historije, Posjedovanje osnovnih znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, Formiranje jasne predstave o društvenoj ulozi muzičke umjetnosti; Generički/opći ishodi: Psihološko razumijevanje (u smislu opredeljenosti za željenu profesiju), Prostorno-vremensko rasuđivanje (povećanje kognitivne

i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika), Razvoj samostalnosti, samopoštovanja i samopouzdanja, Razvoj kritičnosti, samokritičnosti kao i pravim kriterijuma u osećanju zadovoljstva postignutim rezultatima. Zadovoljstvo: Razvoj komunikacijskih i lingvističkih vještina (u smislu vještine adekvatne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom; razvoj fonološke svjesti, sposobnosti pamćenja i učenja zvučnih primera, prepoznavnja i reprodukovanja različitih glasove; sposobnost razlikovanja zvuka i glasa od šuma i buke), Jačanje motornog korteksa (kroz proces sviranja formiraju se nervni impulsi koji pokreću voljnu mišićnu aktivnost pa se u tom spislu poboljšava i vladanje pokretima mišića i cijelog tijela), Poboljšanje kratkoročne i dugoročne memorije, koncentracije i nošenja sa stresom (poboljšava se organizacija pažnje, vještina, upravljanja tjeskobom i emocionalna kontrola, razvijaju se svi vidovi memorije i scenske samokontrole), Viši nivo kreativnosti (sviranjem instrumenta razvija se opća sposobnost za kreativnost, sposobnost improvizacije kao i pronalaženja uvijek novih načina za kombinovanje informacija, znanja i vještina, u cilju rješavanja postavljenih zadataka).

III.5.1. VIOLINA

NAZIV PREDMETA: VIOLINA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja ili struke – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Primarni cilj nastave predmeta Violina je osposobljavanje učenika za bavljenje muzikom na nivou srednješkolskog znanja kao i za nastavak školovanja na muzičkoj akademiji. Visokoprofesionalan, kontinuiran rad na razvoju učenikovih kako umetničkih, tako i sveukupnih sposobnosti pored primarnog cilja treba da omogući uključenje budućih mladih muzičara u kulturnu i javnu delatnost odgovarajućeg nivoa i aktivno učešće u muzičkom životu sredine u kojoj živi.

TEMATSKE CJELINE: Rad na korekturi, Razvoj tehnike desne ruke, Razvoj tehnike lijeve ruke, Skale, Etide, Male i velike forme (komadi, sonate i koncerti), Praktični (izvođački) rad učenika.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

Rad na korekturi (korigovanje postavke i elemenata koji su nedovoljno ili nepravilno usvojeni na prethodnom nivou školovanja): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 2, I sveska, vježba broj 5, Op.7, I sveska (po izboru), Op. 8, broj 1 i 2, Op 9–terce, sekste i oktave; H. Schradieck I sveska; Razvoj tehnike desne ruke (poteze detaché, legato, staccato, spiccato i kombinacije navedenih poteza, navezani staccato, punktirani i sinkopirani ritam, dinamičke oznake crescendo i decrescendo, dugi tonovi (son filé): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 2, I sveska, br. 5 (i sl.); Razvoj tehnike lijeve ruke (artikulacija prstiju lijeve ruke, triler, kvartni hvat, pozicije, promjene pozicija, vibrato, dvojna tehnika: terce, sekste i oktave (razdvojeno i skupa): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 7, I sveska, Op. 1, I sveska, Op. 8, Op. 9; H. Schradieck Op. 1, I sveska; H. Grossman Kinestetičke vježbe i sl.; Skale (dvooktavne bez i sa promenom

pozicija, trooktavne uz primjenu savladanih poteza, detaché, legato, staccato, martelé, spiccato i kombinacije poteza; sa razloženi trozvuci, četvero-zvucima; hromatske skale, dvozvuci: terce, sekste i oktave): PREPORUČENA LITERATURA: M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeggia, Flesch Sistem skala; O. Ševčík Op.1, III i IV sveska. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Etide (obuhvatiti kako tehnički, tako umetnički aspekt etida): PREPORUČENA LITERATURA: R. Kreutzer, F. Fiorillo; J. F. Mazas, Op. 36; J. Dont Op. 37 i 38 i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 8 etida; Male i velike forme (komadi, sonate i koncerti). Akcenat rada staviti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet): PREPORUČENA LITERATURA: Male forme: J. H. Fiocco Allegro; Ch.W. Gluck Melodija; Corelli Allegro; G .F. Händel Largo; J. J. Raff Kavatina; D. Šostakovič Romansa; Monti Czardas; M. Ivanović Festival melodija; Od predklasike do moderne, Jugoslovenski repertoar, N. Rimski-Korsakov Pjesma indijskog gosta; L. van Beethoven Kontradansa i Menuet; J. Haydn Menuet u D-duru, J. Ph. Rameau Gavota sa varijacijama; Vivaldi Intermezzo i drugi; Velike forme-sonate: G. F. Händel, J. Haydn, A. Corelli, F. M. Veracini G. PH. Telemann Sonatine i druge; Velike forme-koncert: Vivaldi Koncerti za violinu i orkestar; J. S. Bach Koncert u a molu; T. Albinoni Koncert u A duru; P. Nardini Koncert u a molu; Ch. Beriot Koncert u a molu; J. B. Accolay Koncert u a molu; R. Kreutzer Koncert br. 13 u D duru; P. Rode Koncert br. 7 u a molu; G. B. Viotti Koncert br 25 u a molu i drugi. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stavasonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta (napredniji učenici dva komada, sonata i koncert u cjelosti).

Praktični (izvođački) rad učenika (završni ispit): Program praktičnog rada učenika (javno sviranje savladanog gradiva na kraju nastavne godine – ispit): jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četvero-zvucima, dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva, I ili II i III stav koncerta.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE; Rad na korekturi (ukoliko se ukaže potreba, rad na korekturi preporučuje se prije prelaska na program II razreda; korektura po svojoj sistematičnosti treba obuhvatiti sve potrebne elemente za dostizanje potrebnog nivoa školovanja); Razvoj tehnike desne ruke (dalji rad na usavršavanju detachéa, akcentirani, portato, brzi detaché, staccata, staccata, marteléa, spiccata i njihovih kombinacija, razvoj kulture tona; primjena svih dinamičkih oznaka i njihovih kombinacija): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 2, I i III sveska i drugi, po izboru; Razvoj tehnike lijeve ruke (razvoj artikulacije prstiju lijeve ruke i usavršavanje trilera (mordent, grupetto itd.), kvartni hvat u svim pozicijama, prelazi u udaljenije pozicije, razvoj brzine lijeve ruke, savladavanje raznih vrsta vibrata, dvojna tehnika: terce, sekste, oktave, kvinte i kvarte (razdvojeno i skupa): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 7, I i II sveska, Op. 1, I i II sveska, Op. 8, Op. 9; H. Schradieck Op. 1, I sveska; H. Grossman, A. Grigorijan i sl.; Skale (trooktavne, jednooktavne na jednoj žici, uz primjenu savladanih poteza gudala, detaché, legato, staccato, martelé, spiccato i kombinacije poteza, punktirani ritam, razne ritmičke varijante; sa razloženi trozvuci

i četverozvuci skaleu razloženim tercama, hromatske skalom, skale u tercama, sekstama i oktavama, uz prethodnu pripremu u razloženom slogu): PREPORUČENA LITERATURA: M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeggia; Flesch Sistem skala (izbor); O. Ševčik Op. 1, III i IV sveska. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Etide (dalji rad na svladavanju tehnike desne i lijeve ruke sa akcentom na preciznosti ritma i intonacije, raspodjeli gudala, dinamici i muzičkim aspektima; najmanje 4 etide naučiti napamet): PREPORUČENA LITERATURA: R. Kreutzer, F. Fiorillo, J. Dont Op. 37 i 38; Ch. Dancla, B. Campagnolli i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 10 etida, uz primjenu savladanih i savladavanje novih tehničkih i muzičkih zahtjeva (poteza gudala detache, legato, staccato, spiccato, martelé, trileri, dvoglasni, akordi, tonska i tembrovna raznolikost); Male i velike forme (komadi, sonate i koncerti). Akcenat rada staviti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (svladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet): PREPORUČENA LITERATURA: Male forme: F. M. Veraccini Largo; W. A. Mozart Menuet; G. Faure Uspavanka; K. Manojlović Igra udovica; M. Ivanović Festival melodija. Od predklasike do moderne, Jugoslovenski repertoar; B. Kunc Draga priča; R. Schumann Sanjarenje; P. I. Čajkovski Barkarola, Jesenja pjesma, Pjesma bez riječi; Wieniavski Poljska pjesma; J. Haydn Capriccio; Daken Kukavica; Dvorak Humoreska; F. Mendelssohn-Kreisler Pjesma bez riječi; J. H. Fiocco Allegro; M. Th. Paradis Sicilienne; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon i drugi; Velike forme-sonate: G. F. Händel; A. Corelli; F. M. Veraccini; J. Haydn i druge; Velike forme-koncerti: J. S. Bach Koncert u a molu, Vivaldi Godišnja doba i drugi koncerti, J. Haydn Koncert u G duru, P. Rode Koncert br. 8; R. Kreutzer Koncerti br. 14 u E duru, 18 u e molu i 19 u d molu; Ch. Beriot Koncerti br. 1,7 i 9; F. Benda Koncert u D duru; Ph. Stamitz Koncert u B duru; G. B. Viotti Koncert Op. 23 u G-duru; Kabalevski Koncert u C duru i drugi. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta(napredniji učenici dva komada, sonata i koncert u cjelosti); Praktični (izvođački) rad učenika (završni ispit): Program praktičnog rada učenika (javno sviranje savladanog gradiva na kraju nastavne godine – ispit): jedna dvooktavna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva i I ili II i III stav koncerta.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na korekturi (ukoliko se ukaže potreba rad na korekturi preporučuje se prije prelaska na program II razreda; korektura po svojoj sistematičnosti treba obuhvatiti sve potrebne elemente za dostizanje potrebnog nivoa školovanja); Razvoj tehnike desne ruke (dalji rad na usavršavanju poteza kao i njihovog kombinovanja, usavršavanje kulture zvuka i dinamičkog nijansiranja; sve varijante sviranja akorada): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčik Op. 2, I, III i IV sveska, Op.3 i drugi, po izboru; Razvoj tehnike leve ruke (dalji rad na artikulaciji, usavršavanje trilera ukrasa, pozicija, razvoj motorike, različite vrste vibrata, dvozvučna i akordska tehnika): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčik Op. 7, I i II sveska, Op.1, III i IV sveska, Op.8, Op. 9; H. Schradieck Op.1, I sveska; H. Grossman; Grigorijan; Dounis i sl.; Skale (trooktavne i jednooktavne i jednooktavne na

jednoj žici, uz primjenu savladanih poteza i njihovih kombinacija u različitim ritmičkim varijantama (detaché, portato, lancé, colé, legato, staccato, martelé, spiccato, sotié) razloženi trozvuci i četvorozvuci; hromatske skale, dvozvuci: terce, sekste i oktave: **PREPORUČENA LITERATURA:** M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeggia; Flesch Sistem skala (izbor); O. Ševčik Op. 1, III i IV sveska; Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Etide (dalji rad na svladavanju tehnike desne i lijeve ruke sa akcentom na preciznosti ritma i intonacije, raspodjeli gudala, dinamici i muzičkim aspektima; najmanje 4 etide naučiti napamet: **PREPORUČENA LITERATURA:** R. Kreutzer; F. Fiorillo; Ch. Dancla; B. Campagnolli; P. Rode, P. Rovelli, Ch. Beriot i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 10 etida, uz primjenu savladanih i savladavanje novih tehničkih i muzičkih zahtjeva (poteza gudala detache, legato, staccato, spiccato, martelé, trileri, dvoglasi, akordi, tonska i tembrovna raznolikost); Male i velike forme (komadi, sonate i koncerti). Akcenat rada staviti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, raspodjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (svladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet): **PREPORUČENA LITERATURA:** Male forme-komadi: F. Schubert Pčelica; Pugnani-Kreisler Preludij i Allegro; Dvorak Humoreska; W. A. Mozart Rondo u B duru i G duru; F. Ries Perpetuum mobile; H. Wieniavsky; Mazurka, Legenda; J. Brahms Valcer u A duru, P. de Sarasate Romanza Andalusa; N. Rimski-Korsakov Bumbarov let; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon; Granados-Kreisler Španska igra; J. Slavenski Jugoslovenska pjesma i igra; K. Manojlović Igra udovica; Mokranjac Stara pjesma i igra, M. Bravničar Elegija; L. M. Škerjanc Lirska bagatela; D. Radić Pjesma i igra i drugi; Velike Forme-sonate: J. M. Leclair; Corelli; G. F. Händel; P. A. Locatelli; F. M. Veraccini; J. Haydn; W. A. Mozart Dvostavačne sonate; F. Schubert Sonatine; G. Ph. Telemann Dvanaest fantazija (lakši stavovi); F. Geminiani Sonata u B duru (I, II i IV stav); J. S. Bach Sonate i partite za violinu solo i druge; Velike forme-koncerti: J. S. Bach Koncert u E duru; Vivaldi Godišnja doba; Koncert u A duru; G. Tartini Koncert u d-molu; J. M. Leclair Koncert u d-molu; G. Pergolesi Koncert u B duru; J. Haydn Koncert u C duru; W. A. Mozart Koncerti G dur i D dur; R. Kreutzer Koncert br. 17 u G duru; J. B. Viotti Koncert br.22 u a molu; L. Spohr Koncerti br. 7, 8, 9 i 11; D. Kabalevski Koncert u C duru i drugi. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta. Poželjno je da učenik savlada dva komada, te sonatu i koncert u cjelosti; Praktični (izvođački) rad učenika (završni ispit): Program praktičnog rada učenika (javno sviranje savladanog gradiva na kraju nastavne godine – ispit): jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvozvuci (terce, sekste i oktave), dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva i I ili II i III stav koncerta.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na korekturi (ukoliko se ukaže potreba, rad na korekturi preporučuje se prije prelaska na program IV razreda; korektura po svojoj sistematičnosti treba obuhvatiti sve potrebne elemente za dostizanje potrebnog nivoa školovanja, posebnu pažnju usmjeriti na razvoj realnog viđenja i analitičkog mišljenja učenika, što doprinosi većoj samostalnosti u vježbanju i radu); Razvoj tehnike desne ruke (usavršavanje poteza i njihovog

kombinovanja iz prethodnih razreda, prvenstveno virtuosnih, uz otklanjanje eventualnih nedostataka; Usavršavanje akordske tehnike desne ruke kao i precizne raspodele gudala): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 2, IV sveska, OP. 3 i drugi, po izboru; Razvoj tehnike leve ruke (usavršavanje artikulacije prstiju lijeve ruke i trilera, duplih trilera, ukrasa, pozicija, razvoj motorike, savladavanje raznih vrsta vibrata, dvozvučne i akordske tehnike): PREPORUČENA LITERATURA: O. Ševčík Op. 7, I i II sveska, Op.1, III i IV sveska, Op. 8, Op. 9; H. Schradieck Op.1; H. Grossman; Dounis i sl.; Skale (trooktavne i četvorooktavne, uz primjenu savladanih poteza i njihovih kombinacija u različitim ritmičkim varijantama (detaché, portato, lancé, colé, legato, staccato, martelé, spiccato, sotié) razloženi trozvuci i četvorozvuci; hromatske skale, dvozvuci: terce, sekste i oktave): PREPORUČENA LITERATURA: M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeđa; Flesch Sistem skala (izbor); E. Gilels Skale. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Etide (dalji rad na svladavanju tehnike desne i lijeve ruke sa akcentom na preciznosti ritma i intonacije, raspodjeli gudala, dinamici i muzičkim aspektima; najmanje 3 etide naučiti napamet): PREPORUČENA LITERATURA: R. Kreutzer; Ch. Dancla; P. Rode; J. Don't, Op 35 i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Iz navedenog izbora, tokom nastavne godine, učenik je u obavezi da savlada najmanje 6 etida, različitih tehničkih i muzičkih zahtjeva; Male i velike forme (komadi, sonate i koncerti). Akcenat rada staviti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, raspodjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladvanje notnog teksta komada i koncerta napamet): PREPORUČENA LITERATURA: Male forme-komadi: F. Schubert Pčelica; Pugnani-Kreisler Preludij i Allegro; Dvorak Humoreska; W. A. Mozart Rondo u G, B i C-duru; J. M. Leclair Tamburen; O. Novaček Perpetuum mobile; H. Wieniavsky; Mazurka, Legenda; F. Ries Perpetuum mobile; J. S. Bach Aria in; G, B. Bartok Rumunjski plesovi; S. Prokofjev Pet melodija; P. I. Čajkovski Melodija, Razmišljanje; Tartini-Kreisler Varijacije na Corelli-evu temu; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon; A. Smailović Tri impresije i drugi; F. Lhotka Žetelačka; L. M. Škerjanc Romantični intermeco; D. Radić Pjesma i igra; J. Slavenski Jugoslovenska pjesma i igra; Velike forme-sonate: Bach Sonate i partite za violinu solo; Veraccini i Mozart sonate; F. Schubert Sonatine; Telemann Dvanaest fantazija; T. A. Vitali Chaconne; A. Dvorak Sonatine; Mokranjac Sonata; J. Slavenski Slavenska sonata i druge; Velike forme-koncerti: J. S. Bach Koncert u E duru; J. Haydn Koncert u C duru, W. A. Mozart Koncerti u G duru, A duru i D duru; M. Bruch Koncert u g molu, H. Wieniavsky Koncert za violinu u d molu; F. Mendelssohn-Bartholdy Koncerti u d molu i e molu; E. Lalo Španska simfonija; Hačaturjan Koncert u d molu; M. Jarnović Koncert u D duru i drugi. Tokom nastavne godine učenik je u obavezi da savlada najmanje dva stava sonate ili partite J.S. Bacha, dva stava sonate (sa klavirom), jedan komad i jedan koncert u cjelosti; Praktični (izvođački) rad učenika (završni ispit). Program praktičnog rada učenika (javno sviranje savladanog gradiva na kraj nastavne godine – ispit): jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvozvuci (terce, sekste i oktave), jedna etida i jedan stav sonate ili partite J.S. Bac i I ili II i III stav koncerta.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

MATURSKI ISPIT/KONCERT: Program maturalnog koncerta: dvije etide ili capriccia, od kojih jedna u dvoglasima, dva stava sonate ili partite J. S. Bach, jedan komad, koncert u cjelosti. Cijeli program se izvodi javno, u vidu koncerta, napamet, komad i koncert uz klavirsku pratnju.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA ISPITA PO RAZREDIMA: I razred: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvije etide različitih kompozitora, različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva, I ili II i III stav koncerta; II razred:

jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, od dvoglasa: oktave, dvije etide različitih kompozitora, različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva, I ili II i III stav koncerta; III razred: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvoglasima: terce, sekste i oktave, dvije etide različitih kompozitora, od kojih je jedna u dvohvatima, I ili II i III stav koncerta; IV razred: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvoglasima: terce, sekste i oktave, jedna etida, jedan stav sonate ili partite J.S. Bacha, I ili II i III stav koncerta.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu. Svaki učenik je u obavezi da na kraju nastavne godine, javno, pred svim učenicima i profesorima gudačkog odsjeka, odsvira program koji je naveden u sadržaju ove tematske cjeline. Nakon završenog sviranja svih učenika, potrebno je javno istaći sve dobre i loše osobine muziciranja svakog učenika, u cilju izgradnje učenikovog samopoštovanja, samopouzdanja i motivacije za rad, kao i što bržeg otklanjanja eventualnih nedostataka. Istovremeno, nastojati da se kod učenika formira objektivnost u ocjeni muzičko-tehničkih dostignuća, kako svojih, tako i drugih učenika. Ovako koncipirani ispiti se mogu organizovati i u toku nastavne godine, u vidu kontrolnih ispita, npr. I kontrolni ispit u novembru (skala, etida, komad) i II kontrolni ispit u martu (etida i sonata) ili na drugi prikladan način, po dogovoru profesora gudačkog odsjeka.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastavni program Violine, kao glavnog predmeta, predstavlja nastavak i nadgradnju programa Violine u osnovnoj muzičkoj školi. Cilj ovog programa je da mladog violinistu osposobi za aktivno uključivanje u muzički život zajednice i društva, kao i za nastavak obrazovanja na Muzičkoj akademiji. Pomenuta korektura na početku svakog razreda potrebna je u slučajevima nedovoljno savladanog gradiva i zahteva prethodnih razreda. Za razliku od rada sa učenicima u osnovnoj muzičkoj školi, rad sa učenicima srednje muzičke škole daleko je svrsishodniji i efikasniji zbog činjenice da su oni u velikoj meri uglavnom već spremni za intelektualni, analitički, sistematični i istraživački rad. Pored praktičnog rada značajni rezultati se mogu postići detaljnim objašnjenjima svih segmenata izvođaštva, od isključivo muzičkih (raspodele gudala, prstoreda, dinamičkog nijansiranja i sl.) do zakonitosti psihologije i fiziologije. Kada se pred učenike ovog uzrasta postave intelektualni, muzički, umjetnički, emocionalni, fizički i tehnički adekvatni izazovi, oni će ih na pravi način i motivisati. Isključivo pravilna usmerenost psihe učenika i negovanje ljubavi ne samo prema krajnjem cilju-muzici, već i prema procesu dostizanja-posvećenom radu, rezultiraće formiranjem svestrane i potpune umetničke ličnosti posvećene stalnom istraživanju i napretku. S obzirom na činjenicu da od stepena motivisanosti zavisi uspešnost učenikovog opšteg i profesionalnog razvoja, nastavnik je u obavezi da utiče na nju svim sredstvima koja mu stoje na raspolaganju. Profesor koji s ljubavlju drži nastavu, kojem pedagoški rad nije samo posao, nego i životni poziv, sa entuzijazmom i upornošću vježba i doprinosi muzičkom, umjetničkom i kulturnom životu zajednice i društva, svojom etičnošću, pravednošću, savjesnošću, iskrenošću sigurno postaje pravi i uzor učeniku. Ovakav profesor, uz stalnu saradnju sa roditeljima, postaje velika potpora sveukupnom razvoju učenika. Pored adekvatne nastave poželjno je da učenik i javno nastupa najmanje jednom u polugodištu, ne samo u svojoj, već i u drugim školama kao i široj zajednici. Takvom koncertnom aktivnošću se pored predstavljanja stečenog umeća i sopstvene umetničke kreacije, kod učenika razvija i osjećaj odgovornosti za razvoj kulturnog i umjetničkog života zajednice i društva. Nastava Violine-glavnog predmeta treba biti u tijesnoj vezi sa nastavom Korepeticije, Kamerne muzike i Orkestra.

III.5.2. VIOLA

NAZIV PREDMETA: VIOLA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Primarni cilj nastave predmeta Viola je osposobljavanje učenika za bavljenje muzikom na nivou srednjoškolskog znanja kao i za nastavak školovanja na muzičkoj akademiji. Visokoprofesionalan, kontinuiran rad na razvoju učenikovih kako umetničkih, tako i sveukupnih sposobnosti pored primarnog cilja treba da omogući uključenje budućih mladih muzičara u kulturnu i javnu delatnost odgovarajućeg nivoa i aktivno učešće u muzičkom životu sredine u kojoj živi.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Korektura u postavi, Skale (do dva predznaka, trooktavne sa trozvucima, četverozvucima, kao i sa potezima detache , legato i staccato), Tehnika desne ruke, Tehnika lijeve ruke, Komadi, sonate, koncerti; ŠKOLE: Ševčik, Schradick, C. Flesch, Grigorian, Brunni; ETIDE: Wohlfahrt, Sitt, Palaschko, Brunni, Kreutzer i sl.; SONATE: Marcello, Eccles, Haendl; KONCERTI: Telemann, A. Vivaldi, i sl.; KOMADI: Hrestomatia; Klasični komadi izbor: F. Schubert Pčela; M. Reger Romansa; H. Sitt Albumlaetter i sl. U toku godine učenik mora proći najmanje dvije skale osam etida, sonatu , stav koncerta i komad, te najmanje dva puta u toku godine javno nastupiti.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Korektura u postavi, Skale (do četiri predznaka kroz tri oktave sa trozvucima, četverozvucima, oktavama, potezima detache, legato, staccato, navezani staccato, martelle, spiccato i son fille), Tehnika desne ruke, Tehnika lijeve ruke, Komadi, sonate, koncerti; ŠKOLE: Ševčik, Schradick, Brunni, Flesch, Grigorijan; ETIDE: Mazas, Fiorillo, Palaschko, Brunni i sl.; SONATE: Marcello, Eccles, Haendl, Vivaldi, Telemann i sl.; KONCERTI: Telemann, Vivaldi, Chandoschkin i sl.; KOMADI: Kalliwoda, Hrestomatija, Klasični komadi; H. Sitt Albumlaetter; M. Miletić: Male skladbe i Monolog i sl. Učenik u toku godine treba preći najmanje dvije skale, deset etida, sonatu , stav koncerta i dva komada, te najmanje dva puta javno nastupiti.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Korektura u postavi, Skale (sve skale sa potezima, trozvucima, četverozvucima, tercama, sekstama i oktavama), Tehnika desne ruke, Tehnika lijeve ruke, Komadi, sonate, koncerti; ŠKOLE: Ševčik, Schradick, Brunni, Flesch, Grigorijan; ETIDE:

Palaschko, Fiorillo, Campagnoli, Kreutzer i sl.; SONATE: G. F. Haendl, Marcello, Eccles, Mendelssohn, C. Ph. E. Bach, J. Vanhal, A. Vivaldi i sl.); KONCERTI: Chr. Bach, G. F. Haendl, L. Firket, Vivaldi, i sl.; KOMADI: F. Schubert Pčela; Sz. Grudzinski Minijature; M. Logar Con tristezza; St. Grgić Tema s varijacijama; A. Glazunov Elegija. U toku godine učenik mora preći dvije skale, 8 etida, jednu sonatu, jedan stavak koncerta i komad, te najmanje dva puta javno nastupiti.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Skale (sve skale sa potezima, trozvucima, četverozvucima, tercama, sekstama i oktavama), Tehnika desne ruke, Tehnika lijeve ruke, Sonate i partite, Komadi, Koncert; ŠKOLE: Ševčik, Schradick, Flesch, Grigorijan; ETIDE: Bruni, Palaschko, Campagnoli, Kreutzer, Hoffmeister i sl.; SONATE: Glinka, Mendelssohn, J. Vanhal, C. Ph. E. Bach, J. S. Bach solo suite, sonate i partite, M. Reger Suite; KONCERTI: J. Chr. Bach, G. F. Haendl, D. Gyula, C. Stamitz, F. A. Hoffmeister Van Hall i sl.; KOMADI: P. Hindemith Trauermusik; Glazunov Elegija; J. Brahms Mađarski plesovi; Monti Čardaš. U toku godine učenik mora preći dvije skale, 8 etida, sonatu, sva stava iz svite ili solo sonate i partite J.S.Bacha, koncert u cijelosti, te jedan komad.

PROGRAM MATURSKOG ISPITA/KONCERTA: dvije etide (jedna dvoglasna), dva stava iz svite ili solo sonate i partite J. S. Bacha, koncert u cijelosti, komad po izboru.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Kao i do sada, skale treba raditi kroz tri oktave sa trozvucima i četverozvucima i primjeniti do sada naučene poteze. Pored toga raditi skale u tercama, sekstama i oktavama i to vezano po 3,6 i 8 nota na jedno gudalo. I dalje raditi jednooktavne skale na jednoj žici i upoznati učenike sa elementima kvartnih flažoletu. U ovom razredu učenik treba svoja tehnička i muzička znanja da usavrši do nivoa predviđenog završnim ispitom. Od tehnike za desnu ruku u IV razredu treba utvrditi prvo, već naučene poteze, a zatim preći na kombinacije novih, i to: skakući potezi i njihove kombinacije sa legatom; staccato pod lukom do 24 note i raditi na dinamici. Od tehnike za lijevu ruku treba raditi dupli triler i prelaz u udaljenije pozicije. Svu ovu tehniku primjeniti na etide, sonate, komade i koncert.

III.5.3. VIOLONČELO

NAZIV PREDMETA: VIOLONČELO

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Violončela je da učeniku obezbijedi plansko-programske kadrovske, prostorne, materijalne i slične uslove za sticanje takvog nivoa znanja i vještina koji će mu omogućiti izvođenje vrijednih djela strane i domaće literature, te ga pripremiti za: stalni rad na razvijanju i usavršavanju memorije, muzičkog sluha, muzičkog načina razmišljanja, instrumentalne tehnike kroz muziku kao sredstvo muzičkog izraza, razvijanje afiniteta, smisla i sposobnosti za koncertnu djelatnost, zajedničko muziciranje i improvizaciju kao jedan od načina razvoja muzičkog mišljenja, nastavak školovanja na Muzičkoj akademiji, aktivno uključivanje u rad kamernih, operских, simfonijskih i drugih orkestrara, aktivno uključivanje u muzički i umjetnički život društva.

Zadaci nastave su: razvoj individualnosti i individualnih kvaliteta učenika, usavršavanje memorije i muzičkog sluha, ovladavanje osnovnim tehnikama sviranja, u skladu sa individualnim, anatomskim, psihofizičkim i umjetničkim potencijalima učenika, razvijanje i njegovanje kulture izvođačkih pokreta “od predstave ka njenoj realizaciji”, “od doživljaja zvuka prema pokretima”, postizanje razumijevanja značenja i važnosti univerzalnih muzičkih izražajnih sredstava (intonacije, tempa, ritma, metra, dinamike, agogike, artikulacije, akcentuacije i instrumentacije) i izgradnja sposobnosti njihove adekvatne stilske upotrebe u procesu izvođenja muzičkog djela, postizanje vještine tečnog čitanja i pisanja nota u i razumijevanje značenja najučestalijih (numeričkih, grafičkih i verbalnih) oznaka tempa, karaktera, metra, dinamike, agogike, akcenata i artikulacije u notnom tekstu, razvijanje stvaralačko-izvođačkih sposobnosti - razvijanje kreativnosti u skladu sa muzičkim, emocionalnim i intelektualnim sposobnostima pojedinca, usmjeravanje učenika ka samostalnom bavljenju instrumentom (formiranje radnih navika), pripremanje učenika za dalje obrazovanje i stalno usavršavanje, te akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu i umjetničku djelatnost i samostalno kreiranje interpretacije djela različitih stilova, razvijanje ljubavi učenika prema dobrom, lijepom i istinitom, prema kvalitetnoj muzici, kao i umjetnosti uopće, razvijanje kreativnosti, emocija, imaginacije, etičnosti, moralnosti, inicijative, samostalnosti, radnih navika, disciplinovanosti, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje najznačajnijih i najkvalitetnijih muzičkih djela i dostignuća velikana iz prošlosti na najljepši mogući način, kao osnovu na kojoj će učenik graditi sopstvena dostignuća u budućnosti, razvijanje ljubavi i sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja, samostalnu koncertnu djelatnost, kao i za kolektivno, kamerno i orkestarsko muziciranje, upoznavanje učenika sa različitim stilovima umjetnosti, te razvoj sposobnosti povezivanja pojedinih oblasti i korelacije sviranja sa ostalim predmetima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEHNIČKI ZAHTJEVI: Korekcija sjedenja za instrumentom, rad na tehnici desne i lijeve ruke: opuštanje palca lijeve ruke, pravilno postavljanje palca na vratu instrumenta, pozicioniranje lakta na određenu visinu za svaku žicu; opuštanje palca desne ruke, pravilno raspoređivanje prstiju na gudalu, rad na zaokruživanju prstiju radi fleksibilnosti istih; rad na brzini, težini, pravcu i uglu nagnutosti gudala; korištenje cijele desne ruke pri povlačenju gudala; rad na vibratu. Upoznavanje sa tehnikom izvođenja vibrata, savladavanje obje vrste vibrata (vibrato za prvi i drugi prst, tj. za niske pozicije i vibrato za treći i četvrti prst, tj. za visoke pozicije); utvrđivanje poznavanja pozicija na instrumentu. Posebnu pažnju posvetiti VIII poziciji (palčaniku). Raditi na pravilnoj postavi lijeve ruke (palca posebno). Usavršavati tehniku odgovarajućim etidama; rad na pravilnoj tehnici promjene pozicija; upoznavanje sa dinamičkim oznakama i oznakama za tempo; upoznavanje sa stilskim karakteristikama *baroka* i pravilnom interpretacijom barokne muzike kroz *Suite za violončelo solo*, J. S. Bach. Rad na tonu, štrihu, ukrasima, dvohvatima, akordima, melodiji, skrivenom dvoglasju; **SKALE:** Zadate skale treba da budu kroz 3 oktave. Svirati po 2, 4, 8, 16 nota na gudalo i na 2 gudala (uzlazno nadole i silazno nagore). Kroz skalu, pored intonacije, usavršavati stečeno znanje o pozicijama i tehnici promjene pozicija; Raditi na savladavanju osnovnih štrihova: *détaché, martelé, spiccato, sautillé, staccato*. Fokusirati se na pravilnu tehniku izvođenja za *détaché, martelé i sautillé*.; Uz skalu raditi na durskim i molskim kvintakordima, te

dominantnim i umanjenim septakordima. Kvintakorde svirati po 3, a septakorde po 4 note na gudalo; U prvom polugodištu se posvetiti durskim, a u drugom molским skalama, kako bi učenici lakše usvojili univerzalni prstored za iste. Savladavanje svih tehničkih elemenata treba utvrditi kroz etide sa tim tehničkim zahtjevima (po potrebi učenika).

TEMATSKE CJELINE: Skale (6 durskih, 6 molских); ETIDE: 5 (Dotzauer, Grutzmacher, Kummer, Lee, Franchomme, Popper i sl.); KOMADI: Najmanje jedan po slobodnom izboru; SUITE ZA VIOLONČELO SOLO: J. S. Bach Suita br. 1, najmanje 2 stava različitog karaktera; SONATE: Jedna sonata (Vivaldi, Marcello, Bach, Geminiani i sl.; Svirati I i II, ili III i IV stav; Ukoliko sposobnosti učenika dozvoljavaju, raditi cijelu sonatu); KONCERT: Jedan koncert (Breval, Vivaldi, Romberg, Tartini, C. Bach i sl.; Ukoliko je koncert kraći, svirati sva tri stava, a ako je koncert duži, ozbiljniji, svirati I ili II i III stav, pa čak i cijeli koncert – ovisno o mogućnostima učenika).

Ispitni program: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida, dva stava iz Suita za violončelo solo, J. S. Bach i I ili II i III stav Koncerta po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEHNIČKI ZAHTJEVI: Detaljniji rad na korekciji desne i lijeve ruke (zaokruživanje i opuštanje prstiju). Usavršavanje tehnike promjene pozicija i vibrata; Upoznavanje sa dvohvatima i pravilnom tehnikom izvođenja istih. Tehniku usavršavati kroz skalu i etide koje odgovaraju ovom tehničkom zadatku; Posvećivanje tonu (desna ruka). Pored stalne korekcije pravca gudala, u II razredu posebnu pažnju posvetiti jednakom kvalitetu tona od početka do kraja gudala, bez pojačavanja i stišavanja koji se prirodno dešavaju. To podrazumijeva dodavanje težine ruke na gornjoj polovici gudala i zaokruživanje prstiju kako bi na gornjem dijelu gudala koristili više struna. Tehniku koristiti u praksi; Rad na korektnom postizanju *f* i *p* dinamike i prelazima od jedne do druge (silaženje na kobilicu i vraćanje na hvatnik uz postepeno dodavanje i popuštanje težine). Tehniku usavršavati na zadatim kompozicijama; Razvijanje muzikalnosti i svijesti o muzičkoj ideji; Upoznavanje sa stilskim karakteristikama *klasicizma* i pravilnoj interpretaciji dijela ovog muzičkog perioda, kroz zadate kompozicije (karakter, ideja, ton); SKALE: Nastaviti raditi na skalama koje se sastoje od istih elemenata kao u I razredu, sa jednom razlikom, a to je da učenika treba upoznati sa dvohvatima (terce, sekse i octave, svirati kroz 2 oktave). Rad na tehnici savladavanja istih (postavka lijeve ruke, posebno za oktave, šablon za prstored, intonacija). Sviranje razloženo. Sviranje dvohvata usavršavati kroz dvoglasne etide. U II razredu fokusirati se na štrihove *spiccato* i *staccato*. Rad na tehnici izvođenja ovih štrihova utvrditi etidama sa ovim tehničkim zadatkom. U II polugodištu preći na sviranje skala kroz 4 oktave. Kvintakorde svirati po 6, a septakorde po 8 nota na gudalo. Dvohvate i dalje svirati kroz 2 oktave, ali nerazloženo i svirati po 2 dvohvata na gudalo. Sve tehničke elemente usavršavati kroz etide i druge zadate kompozicije.

TEMATSKE CJELINE: Skale (8 durskih, 8 molских); ETIDE: 6 (Dotzauer, Franchomme, Merk, Dupor, Popper, Berto, Grutzmacher i sl.); KOMADI: Najmanje jedan komad po slobodnom izboru; SUITE ZA VIOLONČELO SOLO: J. S. Bach Suita br. 1, najmanje 2 stava različitog karakter; SONATE: Jedna sonata (Handle, Vivaldi, Marcello, Bach, Geminiani, Romberg i sl.; Svirati I i II, ili III i IV stav; Ukoliko sposobnosti učenika dozvoljavaju, raditi cijelu sonatu); KONCERT: Jedan koncert (J. S. Bach, Tartini, Romberg, J. C. Bach, L. Boccherini i sl. Ukoliko je koncert kraći, svirati sva tri stava, a ako je koncert duži, ozbiljniji, svirati I ili II i III stav, pa čak i cijeli koncert – ovisno o mogućnostima učenika).

Ispitni program: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida dva stava iz Suita za violončelo solo, J. S. Bach i I ili II i III stav Koncerta po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEHNIČKI ZAHTJEVI: Dalje usavršavanje postavljenih tehničkih zadataka (promjene pozicija, artikulacija prstiju lijeve ruke, vibrato, ton). Raditi na fleksibilnosti kompletnog tijela za instrumentom (okretanje instrumenta prema žicama C i A, po potrebi, u toku sviranja; prilagođavanje ramena i leđa određenoj visini za desnu i lijevu ruku); Dalji rad na fraziranju, ljepoti tona, te usavršavanje vibrata za *p* i *f* dinamiku i usavršavanje prelaza od jednog do drugog; Razvijanje muzikalnosti i svijesti o muzičkoj ideji; Upoznavanje sa stilskim karakteristikama *romantizma* i rad na pravilnoj interpretaciji kompozicija ovog i novijih muzičkih perioda; **SKALE:** Svirati skale kroz 4 oktave (po 2, 4, 8, 16 nota na gudalo i na 2 gudala). Nastaviti rad na usavršavanju osnovnih štrihova: *détaché*, *martelé*, *spiccato*, *sautillé*, *staccato*. Po potrebi učenika detaljnije raditi na određenom štrihu. Iste savladavati kroz etide i druga djela sa takvim tehničkim zadacima. Trozvuke svirati po 6, a četverozvuke po 8 nota na gudalo; U skalu uvesti novi element – obrtaje kvintakorada: durske i molske sekstakorde i kvartsekstakorde; Dvohvate i dalje svirati po 2 na gudalo, kroz 2 oktave. Ukoliko je učenik spreman, uvesti i treću oktavu dvohvata.

Sve tehničke elemente usavršavati kroz etide i druge zadate kompozicije.

TEMATSKE CJELINE: **SKALE** (8 durskih, 8 molskih); **ETIDE:** 6 (Dotzauer, Franchomme, Grutzmaher, Popper, Piatti, Dupor i sl.); **KOMADI:** Najmanje jedan komad po slobodnom izboru; **SUITE ZA VIOLONČELO SOLO** J. S. Bach Suita br. 2, 2 stava različitog karaktera; **SONATE:** Jedna sonata (Bach, Tessarini, Geminiani, Romberg, Boccherini, Weber, Beethoven i sl. Svirati I i II, ili III i IV stav; Ukoliko sposobnosti učenika dozvoljavaju, raditi cijelu sonatu); **KONCERT:** Jedan koncert (J. C. Bach, Romberg, Boccherini, Haydn, Saint-Saens i sl. Ukoliko je koncert kraći, svirati sva tri stava, a ako je koncert duži, ozbiljniji, svirati I ili II i III stav, pa čak i cijeli koncer – ovisno o mogućnostima učenika).

Ispitni program: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida, 2 stava iz Suita za violončelo solo, J. S. Bach i I ili II i III stav Koncerta po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TEHNIČKI ZAHTJEVI: Usavršavanje elemenata iz prethodnih razreda. Posebno se osvrnuti na opuštenost, fleksibilnost, artikulaciju, vibrato, ton, i te elemente usavršavati kroz zadati program; Razvijanje muzikalnosti i svijesti o muzičkoj ideji; Odabrati raznolik maturski program te raditi sa učenikom na korektnoj interpretaciji djela sa različitim stilskim karakteristikama; **SKALE:** Svirati skale kroz 4 oktave (po 2, 4, 8, 16 nota na gudalo i na 2 gudala). Raditi na usavršavanju štrihova. Po potrebi učenika detaljnije raditi na određenom elementu skale. Iste savladavati kroz etide i druga djela sa takvim tehničkim zadacima. Trozvuke svirati po 6, a četverozvuke po 8 nota na gudalo; Uvesti treću oktavu u dvoglasju (terce, sekste i oktave) i ukoliko je učenik spreman preći na sviranje po 4 dvohvata na gudalu. Sve tehničke elemente usavršavati kroz etide i druge zadate kompozicije

TEMATSKE CJELINE: **SKALE** (8 durskih, 8 molskih); **ETIDE:** 6 (Dotzauer, Franchomme, Grutzmaher, Popper, Piatti, Dupor i sl.); **KOMADI:** Najmanje jedan komad po slobodnom

izboru; SUITE ZA VIOLONČELO SOLO: J. S. Bach Suita br. 2 ili 3, najmanje 2 stava različitog karaktera; KONCERT: Jedan koncert (J. S. Bach, J. C. Bach, Boccherini, Haydn, Saint-Saens, Lalo i sl. U okviru maturalnog programa odsvirati cijeli koncert.)

Ispitni program: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida, jedan stav iz Suita za violončelo solo, J. S. Bach i I ili II i III stav Koncerta po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

PROGRAM/MATURALNOG ISPITA/KONCERTA: dvije etide po slobodnom izboru (jedna obavezno dvoglasna), dva stava iz 2. ili 3. Suite za violončelo solo, J. S. Bach, koncert u cjelosti, komad, po slobodnom izboru.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Cilj ovog plana i programa je da mladog čelistu osposobi za aktivno uključivanje u muzički život sredine, kao i da ga pripremi za nastavak školovanja. Djela koja su predložena kao zadate kompozicije treba u potpunosti prilagođavati učenicima, njihovim mogućnostima, potrebama, osobnosti, tendencijama, pa čak i željama. S toga je program osmišljen na način da se nastavniku daje veća sloboda pri odabiru kompozicija, čime će lakše biti privući pažnju učenika i samim tim će podsticaj za rad biti puno veći. Uz to, brojni tehnički problemi će moći biti riješeni kroz sviranje komada, sonate ili koncerta, obzirom da će nastavnik imati mogućnost da djelo bira prema potrebama svakog učenika, ne ograničavajući nas isključivo na tehničke vježbe koje su često jako nezanimljive, pa učenici izbjegavaju rad na njima.

III.5.4. KONTRABAS

NAZIV PREDMETA: KONTRABAS

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Kontrabas je osposobljavanje učenika za bavljenje muzikom i osposobljavanje za nastavak školovanja na muzičkoj akademiji.

Zadaci nastave su: razvijanje ljubavi prema muzici i instrumentu, formiranje unutarnjih sluhovnih muzičkih shvatanja i usvajanje osnovnih elemenata muzičke pismenosti, upoznavanje notnog pisma, oznaka i muzičkih termina, ovladavanje osnovnom tehnikom sviranja instrumenta, osposobljavanje za samostalno bavljenje instrumentom, razvijanje izvođačke i stvaralačke sposobnosti, sticanje pozitivnog odnosa prema muzici, uočavanje i prepoznavanje oznaka i termina bitnih za čitanje i izvođenje muzičkog djela, pravilno držanje instrumenta, pravilno držanje i upotreba gudala, korišćenje osnovnih poteza gudalom, pravilno postavljena lijeva ruka i adekvatno poznavanje pozicija na instrumentu, izvođenje tehničkih vježbi za desnu ruku (raspodjela, pritisak i brzina kretanja gudala), izvođenje tehničkih intonativnih vježbi za lijevu ruku, izvođenje ritmičkih vježbi, izvođenje kompozicija različitog karaktera, aktivno učestvovanje na internim i javnim časovima, primjenjivanje kreativnosti u interpretaciji u skladu sa sopstvenim muzičkim, emocionalnim i intelektualnim sposobnostima, prepoznavanje različitosti i poređenje sopstvenog sviranja sa interpretacijama drugih, ritmički i intonativno ispravno sviranje, tehničke vježbe za koordinaciji i korelaciju pokreta desne i lijeve ruke, sviranje kvalitetnim tonom, upoznavanje osnovnih dijelova instrumenta, upoznavanje osnovnih elemenata o zaštiti i održavanju instrumenta, postavka desne ruke i vježbe horizontalnih i vertikalnih fizičkih pokreta (nadlaktice, podlaktice, šake iz zgloba i prstiju), vježbe vođenja gudala na praznim žicama (sa različitim raspodjelom, različitim brzinom kretanja i raznovrsim štrihom), ritmičke vježbe na praznim žicama (arco i pizzicato), vježbe vođenja gudala sa žice na žicu kao i preskakanje

jedne žice, vježbe vođenja gudala na praznim žicama sa upotrebom dinamike i promjenom pritiska, vježbe vođenja gudala na praznim žicama sa pomjeranjem zvučne tačke i dobijanjem tona različite rezonance i boje, uvježbavanje osnovnih poteza gudaalom (portato, legato, staccato, detache), vježbe za razvijanje muskulatur, sviranje durskih i razloženih molskih ljestvica sa trozvucima i četvorozvucima, vježbe za vibrato, upoznavanje za pozicijama u palčaniku, sviranje etida (sa klavirskom pratnjom i bez nje), sviranje komada i kompozicija (sa klavirskom pratnjom i bez nje), aktivno učestvovanje u muzičkom životu svoje sredine kao muzičar–amater, pasivno učestvovanje u muzičkom životu svoje sredine kao dio muzički obrazovane publike.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: OVLADAVANJE OSNOVNOM TEHNIKOM INSTRUMENTA: S obzirom da u FBiH trenutno nije moguće pohađati nastavu kontrabasa u osnovnim muzičkim školama, učenici koji upisuju srednju muzičku školu po prvi put se susreću sa instrumentom. Zbog toga je od izuzetne važnosti da se program prilagodi svakom učeniku ponaosob u skladu sa njegovim muzičkim predznanjem i sposobnostima. U prvom razredu posebnu pažnju treba obratiti na prirodan položaj instrumenta, ruku i tijela; **SKALE:** durske i molske skale kroz jednu a kasnije i kroz dvije oktave sa razloženim trozvucima; **LITERATURA:** L. Streicher Scale and Chord Studies; Madensky Instructive Scale and Chord Studies; **ŠKOLE:** Streicher My way of playing the Double Bass (Sveska 1 i 2); Simandl (Sveska 1 i 2); Ševčik Osnove tehnike gudala; po izboru koristiti i druge škole (Montag, Prosenik ili Novosel); **ETIDE:** Storch Prva sveska; Simandl 30 etida uz pratnju klavira; **KOMADI:** Po izboru nastavnika a u skladu sa sposobnostima učenika; **PRAKTIČNI (IZVOĐAČKI) RAD UČENIKA:** Svaki učenik je dužan da na kraju godine javno odsvira program koji se sastoji od: jedne durske ili molske skale sa razloženim trozvucima, jedne etida po izboru i jedan komad uz klavirsku pratnju po izboru.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: Sve durske i molske skale do palčeve pozicije sa razloženim trozvucima; **LITERATURA:** L. Streicher Scale and Chord Studies; Madensky: Instructive Scale and Chord Studies; **ŠKOLE:** Streicher My way of playing the Double Bass (Sveska 2 i 3); Simandl (Sveska 2 i 3); Ševčik Osnove tehnike gudala; po izboru koristiti i druge škole (Montag, Prosenik ili Novosel); **ETIDE:** Storch Prva sveska; Storch-Hrabe 17 etida; Simandl 30 etida uz pratnju klavira; Madensky Etide 1 i 2; **SONATE:** Giovannino a mol; Marcello F dur; Corelli e mol; **KOMADI:** Po izboru nastavnika a u skladu sa sposobnostima učenika. **PRAKTIČNI (IZVOĐAČKI) RAD UČENIKA:** Svaki učenik je dužan da na kraju godine javno odsvira program koji se sastoji od: jedne durske ili molske skale kroz dvije oktave sa razloženim trozvucima, jedne simandl etida uz klavirsku pratnju po izboru i jedane sonate (2 stava) ili komada uz klavirsku pratnju po izboru.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu–ispitu.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: Sve durske i molske skale sa razloženim trozvucima i četvorozzvucima do proširene palčeve pozicije; LITERATURA: L. Streicher Scale and Chord Studies; Madensky Instructive Scale and Chord Studies; ŠKOLE: Streicher My way of playing the Double Bass (Sveska 3 i 4); Simandl (Sveska 4); Ševčik Osnove tehnike gudala; po izboru koristiti i druge škole (Montag, Prosenik ili Novosel); ETIDE: Storch-Hrabe, Simandl, Kreutzer, Czerny, Madensky. U toku godine potrebno je da učenik savlada minimalno 10 etida; SONATE: Corelli, Marcello, De Fesch, Telemann, Galliard; ORKESTARSKE STUDIJE: Od izuzetne važnosti je učenike upoznati sa orkestarskom literaturom. U toku nastave pomoći učeniku da što bolje savlada i shvati orkestarski program; KONCERTI: Capuzzi, Pichl; PRAKTIČNI (IZVOĐAČKI) RAD UČENIKA: Svaki učenik je dužan da na kraju godine javno odsvira program koji se sastoji od: jedne durske ili molske skala kroz dvije ili tri oktave sa razloženim trozvucima, jedne etida uz klavirsku pratnju po izboru, jedanog komada uz klavirsku pratnju po izboru, jedanog koncerta (I ili II i III stav) ili sonate (2 stava) po izboru.

Ako je učenik, u toku nastavne godine javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: Sve durske i molske skale sa razloženim trozvucima i četvorozzvucima sa raznim potezima gudala; LITERATURA: L. Streicher Scale and Chord Studies; Madensky Instructive Scale and Chord Studies; ŠKOLE: Streicher My way of playing the Double Bass (Sveska 4 i 5); Simandl (Sveska 4); Ševčik Osnove tehnike gudala; po izboru koristiti i druge škole (Montag, Prosenik ili Novosel); ETIDE: Simandl velike etide; Gregora Koncertne etide; Simandl Gradus ad Parnassum; Czerny; SONATE: Handel, Vivaldi, De Fesch, Hertl; KONCERTI: Capuzzi, Handel, Pichl, Dragonetti; PRAKTIČNI (IZVOĐAČKI) RAD UČENIKA: Svaki učenik je dužan da na kraju godine javno odsvira program koji se sastoji od: jedne durske ili molske skala kroz tri oktave sa razloženim trozvucima i četvorozzvucima, jednog koncertna etida uz klavirsku pratnju po izboru, jedanog komada uz klavirsku pratnju po izboru, jedanog koncerta (I stav ili II i III stav) ili sonate (2 stava) po izboru.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu. Ispitni program se izvodi napamet.

PROGRAM MATURSKO ISPITA/KONCERTA: koncertna edita, komad, koncert ili sonata u cjelosti. Cijeli program se izvodi javno, u vidu koncerta, napamet, komad i koncert uz klavirsku pratnju.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Sadržaj programa u nastavi kontrabasa obazbeđuje nastavak i nadogradnju edukacije učenika u njegovom osposobljavanju za uključenje u profesionalnu djelatnost i za dalji nastavak školovanja. Programi obuhvataju različita stilska razdoblja i obezbeđuju mogućnost sistematskog i postupnog savladavanja

instrumentalno-izvođačkih i kreativnih zahtjeva, u skladu sa principom jedinstva razvoja muzičkih i tehničkih komponenti kod učenika. Izbor djela il literature treba shvatiti samo kao podsjetnik koji ni u kom slučaju ne može biti poptun. Sonate, koncerti i kompozicije različitih stilova predstavljaju područje širih i raznovrsnih muzičko-tehničkih i umjetničkih zadataka koji teško možemo svrstati u određeni razred. Pedagog mora upotpunosti da sagleda ličnost učenika sa kojim radi, njegove psiho-fizičke osobine, te da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju. Nastavnik planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećanja zahjteva i harmoničnom razvoju učenikovih instrumentalnih i muzičkih sposobnosti. Predložena literatura je samo putokaz u izboru programa. Spisak odabranih kompozicija ne isključuje iz rada ostala slična djela drugih autora koja svojim kvalitetima i zahtjevima uspješno doprinose profesionalnoj edukaciji učenika.

III.5.5. KAMERNA MUZIKA ZA GUDAČKE INSTRUMENTE

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA GUDAČKE INSTRUMENTE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČINI IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-6 učenika)

Cilj nastave predmeta Kamerna muzika za violinu, violu, violočelo i kontrabas je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i slične uslove za sticanje takvog nivoa znanja i vještina koji će mu omogućiti izvođenje vrijednih djela strane i domaće literature, te ga pripremiti i osposobiti za: kolektivno muziciranje u sastavu kamernih sastava, stalni rad na razvijanju i usavršavanju memorije, muzičkog sluha, muzičkog načina razmišljanja, instrumentalne tehnike kroz muziku kao sredstvo muzičkog izraza, razvijanje afiniteta, smisla i sposobnosti za koncertnu djelatnost, zajedničko muziciranje i improvizaciju kao jedan od načina razvoja muzičkog mišljenja, aktivno uključivanje u muzički i umjetnički život društva.

Zadaci nastave su: razvoj individualnosti i individualnih kvaliteta učenika u grupnom muziciranju, usavršavanje memorije i muzičkog sluha, ovladavanje osnovnim tehnikama sviranja, u skladu sa individualnim, anatomskim, psihofizičkim i umjetničkim potencijalima učenika, razvijanje i njegovanje kulture izvođačkih pokreta “od predstave ka njenoj realizaciji”, “od doživljaja zvuka prema pokretima”, postizanje razumijevanja značenja i važnosti univerzalnih muzičkih izražajnih sredstava (intonacije, tempa, ritma, metra, dinamike, agogike, artikulacije, akcentuacije i instrumentacije) i izgradnja sposobnosti njihove adekvatne stilske upotrebe u procesu izvođenja muzičkog djela, postizanje vještine tečnog čitanja i pisanja nota i razumijevanje značenja najučestalijih (numeričkih, grafičkih i verbalnih) oznaka tempa, karaktera, metra, dinamike, agogike, akcenata i artikulacije u notnom tekstu, razvijanje stvaralačko-izvođačkih sposobnosti. razvijanje kreativnosti u skladu sa muzičkim, emocionalnim i intelektualnim sposobnostima pojedinca, usmjeravanje učenika ka samostalnom bavljenju instrumentom (formiranje radnih navika), pripremanje učenika za dalje obrazovanje i stalno usavršavanje, te akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu i umjetničku djelatnost i zajedničko kreiranje interpretacije djela različitih stilova, razvijanje ljubavi učenika prema dobrom, lijepom i istinitom, prema kvalitetnoj muzici, kao i umjetnosti uopće, razvijanje kreativnosti, emocija, imaginacije, etičnosti, moralnosti, inicijative, samostalnosti, radnih navika, disciplinovanosti, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, te stvaranje navike za aktivno slušanje i prilagođavanje drugim izvođačima, upoznavanje najznačajnijih i najkvalitetnijih muzičkih djela i dostignuća velikana iz prošlosti na najljepši mogući način, kao osnovu na kojoj će

učenik graditi sopstvena dostignuća u budućnosti, razvijanje ljubavi i sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja, koncertnu djelatnost, kao i za kolektivno, kamerno muziciranje, upoznavanje učenika sa različitim stilovima umjetnosti, te razvoj sposobnosti povezivanja pojedinih oblasti i korelacije sviranja sa ostalim predmetima.

ISHODI UČENJA: Praktički ishodi: Vještine umjetničkog izražavanja: u stanju realizirati javni nastup pod mentorstvom, u stanju realizirati program u kamernim ansamblima; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar kamerne muzike, uz pomoć mentora, sposoban izvedbeno-stilski odrediti vlastiti repertoar, uz saradnju sa ostalim izvođačima, vještine sviranja u ansamblu, sposoban odsvirati osnovni školski repertoar sa znatnim uplivom vještine zajedničkog muziciranja; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne sposobnosti: samostalno vježbanje, razumijevanje i čitanje partiture dosegnute težine, kreiranje samostalnog programa i rekreiranje zvučnog sadržaja na zadovoljavajućem umjetničko-tehničkom nivou, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar kamerne muzike; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati repertoar kamernog sastava i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti u okviru kamernog sastava, sposobnost primjene svih stečenih znanja i vještina, biti u stanju primijeniti sva stečena znanja i vještine u svrhu postizanja boljeg kvaliteta izvođenja; Improvizacijske vještine: primjenjujući sva stečena znanja i vještine (u korelaciji nastave kamerne muzike i drugih predmeta) biti u stanju praktično improvizirati u grupi na početnom stadiju; Teorijski ishodi: znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala, znati odgovarajući repertoar kamernog sastava, njegovu umjetničku i tehničku problematiku, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog djela, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, znanje i razumijevanje konteksta, razumijevati glavne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu, osnovi improvizacije, razumijevanje improvizacijskih obrazaca na početnom stadiju; Generički/opći ishodi: Psihološko razumijevanje: opredjeljenost za profesiju koju namjerava usavršavati; Prostorno-vremensko rasuđivanje: Razvoj muzikalnosti poboljšava prostorno-vremensko rasuđivanje, Povećanje kognitivne, socijalne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika, Vježbanje instrumenta povećava kognitivnu inteligenciju (tzv. „akademski“ IQ), vježbanje i sviranje u kamernom sastavu naročito jača socijalnu inteligenciju, prostornu inteligenciju, empatiju i sposobnost za timski rad i saradnju, emocionalnu inteligenciju (opću sposobnost empatije i izražavanja osjećaja), jača motivaciju za svaku korisnu voljnu aktivnost i radne navike; Samostalnost: Samostalno, u okviru kamernog sastava, vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Samopouzdanje i samopoštovanje: Naučne studije pokazuju da vježbanje i sviranje instrumenta dovode do porasta zdravog samopouzdanja i samopoštovanja, kako u naučnim, tako i u praktičnim i neakademske područjima; Zadovoljstvo: Učenik treba biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Kritička svijest: Učenik treba imati elementarnu kritičku svijest o muzici, umjetnosti i kulturi; Komunikacijske i lingvističke vještine: Učenik treba steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom, razviti fonološku svjesnost, sposobnost pamćenja i učenja zvučnih uzoraka, prepoznavati i izgovarati/reproducirati razne glasove, sposobnost razlikovanja tona od šuma i buke) što se sve razvija višegodišnjim sviranjem; Jačanje motornog korteksa: sposobnost razlikovanja tona od šuma i buke): Jača dio moždane kore gdje su nervni impulsi koji pokreću voljnu mišićnu aktivnost, poboljšava se vladanje pokretima mišića i cijelog tijela, Poboljšanje kratkoročne i dugoročne memorije, koncentracije i nošenja sa stresom; Povećanje kreativnosti: Razvija se opća sposobnost za kreativnost, naročito kod muzičara koji

improviziraju, Povećava se sposobnost divergentnog mišljenja, sposobnost pronalaženja uvijek novih i neočekivanih načina za kombinovanje svih informacija, znanja i vještina, u svrhu rješavanja svih problema.

TEMATSKE CJELINE: INDIVIDUALNI RAD: Prilikom upoznavanja sa novim djelom, muzički tekst se čita individualno i po dionicama. Rad u ansamblima/kamernim sastavima u grupama od 2 i više učenika (duet, klavirski duo, trio, kvartet, kvintet i veći kamerni sastavi). U radu na literaturi Kamerne muzike primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke i sve što je već savladano na nastavi glavnog predmeta. Naročitu pažnju obratiti na usklađenost svih izvođača i dionica u intonaciji, ritmu, tehničkoj manipulaciji vremenom, podjeli gudača, dinamici, nijansiranju, fraziranju, tembornoj raznolikosti, artikulaciji, agogici, stilskoj interpretaciji i tempu. Kamerni sastavi se formiraju od učenika istog ili različitih razreda.

RAD U ANSAMBLIMA/KAMERNIM SASTAVIMA: Obzirom da se većina učenika još u osnovnoj muzičkoj školi susrela sa kamernim (skupnim) muziciranjem, poželjno je učenike rasporediti u što različitiije kamerne sastave. Potrebno je naravno procijeniti za koji sastav je učenik spreman, te je najbolje krenuti sa ansamblima istoimenih instrumenata (npr. 2, 3, pa čak i 4), zatim ansambli sa srodnim instrumentima (duo violina i violončelo, gudački trio, gudački kvartet, gudački kamerni ansambl), duo violončelo i klavir, te naposljetku i različiti nestandardni ansambli (duo violončelo i gitara, violončelo i harmonika, violončelo i klarinet, čak i tria, kvarteti, pa i kvinteti nesrodnih instrumenata). Važno je napomenuti da kompozicije moraju biti na tehničkom nivou gradiva iz glavnog instrumenta, a program je potrebno prilagođavati sklonostima učenika.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I – IV RAZRED
I – III razred (1 čas sedmično – 35 časova godišnje)
IV razred (1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA (po izboru): DUETI: L. Bocherini Tri dueta Op. 5 za dvije violine; Ch. Dancla Dueti Op. 23 za dvije violine; J. F. Mazas Mali dueti Op. 38 i IX elementarnih dueta Op. 85 za 2 violine; I. Pleyel Šest malih dueta Op. 8 za dvije violine; G. Ph. Telemann Mali komadi za dvije violine; B. Campagnolli Dueti za dvije violine; J. Haydn Sonate za dvije violine; C. Ph. Stamitz Dueti za violinu i violu; Ch. Dancla Etide Op. 68 za dvije viole; W. A. Mozart Dueti za violinu i violu KV 423; J. P. Thilman Šest dueta za violinu i violu; J. W. Kalliwoda Dva dueta za violinu i violu; H. P. Linde Duo concertante za violu i violončelo i 12 dueta za dva violončela; F. Dotzauer Dua za violončela; D. Popper Dueti za dva violončela; L. van Beethoven Tri dueta za violinu i violončelo i drugi; **KLAVIRSKIE SONATE:** T. Albinoni Sonata za violinu i klavir u a molu; C. E. Bach Sonata za violinu i klavir u g molu; A. Corelli Šest sonata za violinu i klavir Op. 5; G. Ph. Telemann Šest sonatina za violinu i klavir, Sonate za violinu i klavir u D duru, g molu, C duru i Sonata za violu i basso continuo; G. F. Händel Sonate za violinu i basso continuo, Sonate za violu i čembalo i Sonata za kontrabas i klavir u C duru; B. Marcello Sonata za violinu i klavir u a-molu i Šest sonata za violončelo i klavir; H. Sitt Sonatine za violinu i klavir u C duru, a molu i D duru; F. M. Veracini Dvanaest sonata za violinu i basso continuo; G. Tartini Sonate za violinu i klavir; A. Vivaldi Sonate za violončelo i klavir i Šest Sonata za violončelo i klavir; B. Romberg Sonate za violončelo i klavir; J. S. Bach Sonate za violinu i čembalo, Tri sonate za za violu i basso continuo i Tri sonate za violu da gamba i čembalo, Sonate za violončelo i klavir; W. A. Mozart Sonate za violinu i klavir; L. van Beethoven Sonate za violinu i klavir; L. Bocherini Sonata za violončelo i klavir u A duru; P. Linde Sonata za kontrabas i klavir u E

duru i druge; TRIA: J. S. Bach Koncert za dvije violine i orkestar (klavir) u d molu; F. E. Bach Sonata za klavirski trio; A. Corelli XII Concerti grossi za dvije violine i klavir Op. 6; P. A. Locatelli Trio sonata; G. Tartini Trio sonata; G. F. Händel Sonata za dvije violine i klavir u g molu; F. Couperin Mala suita za dvije violine i violončelo; F. M. Veracini Sonata za dvije violine i basso continuo; A. Vivaldi Sonata za dvije violine i klavir i „Pastorala“ za klavirski trio; G. Ph. Telemann Sonata „Polonaise“ za violinu, violu i basso continuo; G. B. Sammartini Sonata za dvije violine i basso continuo; K. Dittersdorf Symphonia concertante za violu, kontrabas i klavir; Haydn-Kalmar Divertimenta za dvije violine i violončelo; J. Haydn Divertimenta za klavirski trio, Klavirski trio, Gudačka trio; W. A. Mozart Adagio, Menuet i Rondo KV 356 za tri violine, Divertimento za violinu violu i violončelo KV 563 u Es-duru, Trio za violinu, violu i klavir, Klavirski trio Divertimento u B-duru; L. van Beethoven Klavirski trio; F. Schubert Dva tria za violinu, violu i violončelo u Es-duru i B-duru i drugi; KVARTETI: G. Ph. Telemann Koncert za četiri violine, Sonata za četiri violine; J. Haydn Gudački kvarteti; W. A. Mozart Gudački kvarteti, Kvarteti za četiri violončela; L. van Beethoven Gudački kvarteti; P. Nardini Gudački kvarteti i drugi; KVINTETI: F. E. Bach Kvintet za dvije violine, violu, klavir i kontrabas; W. A. Mozart Kvintet u B duru KV 46 i drugi; SEKSTETI: H. L. Hassler Intrada i Galliarda; GUDAČKI KAMERNI ANSAMBL/SASTAV: J. S. Bach Die Kunst der Fuge, Musikalische Opfer, Sinfonie; A. Corelli Concerti grossi; G. F. Händel Concerti grossi; W. A. Mozart Divertimenta i Serenade; J. Haydn Serenade; L. van Beethoven Adagio, Serenada; O. Respighi Antiche danze ed arie per liuto; B. Bartok Rumunjski plesovi; D. Šuplevski Capriccio i izbor iz ostale literature za gudačke kamerne ansamble/sastave; KONCERT: A. Vivaldi Koncert za 2 violončela i orkestar; DJELA SAVREMENIH KOMPOZITORA: D. Šostakovič, H. Villa-Lobosa, A. Piazzolla, G. Holsta i druge kompozicije slične težine. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje dva djela Kamernu muziku, te nastupi najmanje dva puta.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastavni program Kamernu muziku predstavlja nastavak i nadgradnju programa glavnog predmeta (Violine, Viole, Violončela, Kontrabasa). Cilj ovog programa je da mladog muzičara–gudača osposobi za aktivno uključivanje u muzički život zajednice i društva, kao i za nastavak obrazovanja na muzičkoj akademiji. Za razliku od rada na glavnom predmetu, na nastavi Kamernu muziku je od presudne važnosti sve ono što se savlada u sviranju svog instrumenta dovesti u sklad i suglasje sa svim ostalim izvođačima muzičkog djela, u svakom pogledu. Da bi se postigao ovakav sklad, poželjno je raditi i druge vježbe, od zajedničkih vježbi disanja i pokreta, pa sve do vježbi u kojima učenici mogu svirati zajedno, čak i ako se ne gledaju. Poželjno je da učenik javno nastupa najmanje jednom u polugodištu, kako u svojoj, tako i u drugim školama i u široj zajednici. Na ovaj način se postiže korist ne samo za publiku, već se i kod učenika od mladosti razvija osjećaj odgovornosti za razvoj kulturnog i umjetničkog života zajednice i društva. Nastava Kamernu muziku treba biti u tijesnoj vezi sa nastavom glavnog predmeta (Violine, Viole, Violončela, Kontrabasa) Korepeticije i Orkestra. Ocjenu rada učenika iz Kamernu muziku daje predmetni nastavnik.

III.5.6. KOREPETICIJA ZA GUDAČKE INSTRUMENTE

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA GUDAČKE INSTRUMENTE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČINI IZVOĐENJA NASTAVE: individualna (sa korepetitorom)

Cilj nastave Korepeticije za predmet Violina, Viola, Violončelo i Kontrabas je da učeniku obezbijede plansko-programске, kadrovske, prostorne, materijalne i slične uslove za sticanje takvog nivoa znanja i vještina koji će mu omogućiti izvođenje vrijednih djela strane i domaće literature, te ga pripremiti i osposobiti za: samostalno muziciranje u saradnji sa korepetitorom, stalni rad na razvijanju i usavršavanju memorije, muzičkog sluha, muzičkog načina razmišljanja, instrumentalne tehnike kroz muziku kao sredstvo muzičkog izraza, razvijanje afiniteta, smisla i sposobnosti za koncertnu djelatnost, aktivno uključivanje u muzički i umjetnički život društva.

Zadaci nastave su: razvoj individualnosti i individualnih kvaliteta učenika, usavršavanje memorije i muzičkog sluha, ovladavanje osnovnim tehnikama sviranja, u skladu sa individualnim, anatomskim, psihofizičkim i umjetničkim potencijalima učenika, postizanje razumijevanja značenja i važnosti univerzalnih muzičkih izražajnih sredstava (intonacije, tempa, ritma, metra, dinamike, agogike, artikulacije, akcentuacije i instrumentacije) i izgradnja sposobnosti njihove adekvatne stilske upotrebe u procesu izvođenja muzičkog djela, razvijanje stvaralačko-izvođačkih sposobnosti, razvijanje kreativnosti u skladu sa muzičkim, emocionalnim i intelektualnim sposobnostima pojedinca, usmjeravanje učenika ka samostalnom bavljenju instrumentom (formiranje radnih navika), pripremanje učenika za dalje obrazovanje i stalno usavršavanje, te akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu i umjetničku djelatnost i kreiranje interpretacije djela različitih stilova u saradnji s korepetitorom, razvijanje ljubavi učenika prema dobrom, lijepom i istinitom, prema kvalitetnoj muzici, muzičkom izvođaštvu, kao i umjetnosti uopće, razvijanje kreativnosti, emocija, imaginacije, etičnosti, moralnosti, inicijative, samostalnosti, radnih navika, disciplinovanosti, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, te stvaranje navike za aktivno slušanje i saradnju s korepetitorom, upoznavanje najznačajnijih i najkvalitetnijih muzičkih djela i dostignuća velikana iz prošlosti na najljepši mogući način, kao osnovu na kojoj će učenik graditi sopstvena dostignuća u budućnosti, razvijanje ljubavi i sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja, koncertnu djelatnost, kao i za zajedničko muziciranje, upoznavanje učenika sa različitim stilovima umjetnosti, te razvoj sposobnosti povezivanja pojedinih oblasti i korelacije sviranja sa ostalim predmetima.

ISHODI UCENJA: PRAKTIČKI ISHODI: Vještine umjetničkog izražavanja: u stanju realizirati javni nastup pod mentorstvom, u stanju realizirati program u saradnji sa korepetitorom; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar, uz pomoć mentora, sposoban izvedbeno-stilski odrediti vlastiti repertoar, uz saradnju sa korepetitorom; Vještine sviranja u ansamblu: sposoban odsvirati osnovni školski repertoar sa znatnim uplivom vještine zajedničkog muziciranja s korepetitorom; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne sposobnosti: samostalno vježbanje, razumijevanje i čitanje partiture dosegnute težine, kreiranje samostalnog programa i rekreiranje zvučnog sadržaja na zadovoljavajućem umjetničko-tehničkom nivou, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti uz pratnju korepetitora; Sposobnost primjene svih stečenih znanja i vještina: biti u stanju primijeniti sva stečena znanja i vještine u svrhu postizanja boljeg kvaliteta izvođenja; **TEORIJSKI ISHODI:** znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala, znati odgovarajući repertoar, njegovu umjetničku i tehničku problematiku, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog djela, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, znanje i razumijevanje konteksta, razumijevati glavne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu; **GENERIČKI/OPĆI ISHODI:** Psihološko razumijevanje: opredjeljenost za profesiju koju

namjerava usavršavati; Prostorno-vremensko rasuđivanje: razvoj muzikalnosti poboljšava prostorno-vremensko rasuđivanje; Povećanje kognitivne, socijalne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika: vježbanje instrumenta povećava kognitivnu inteligenciju (tzv. „akademski“ IQ), vježbanje i sviranje u kamernom sastavu naročito jača socijalnu inteligenciju, prostornu inteligenciju, empatiju i sposobnost za timski rad i saradnju, emocionalnu inteligenciju (opću sposobnost empatije i izražavanja osjećaja), jača motivaciju za svaku korisnu voljnu aktivnost i radne navike; Samostalnost: samostalno, uz pratnju korepetitora, vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Samopouzdanje i samopoštovanje: naučne studije pokazuju da vježbanje i sviranje instrumenta dovode do porasta zdravog samopouzdanja i samopoštovanja, kako u naučnim, tako i u praktičnim i neakademskim područjima; Zadovoljstvo: učenik treba biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Krićka svijest: učenik treba imati elementarnu krićku svijest o muzici, umjetnosti i kulturi; Komunikacijske i lingvistićke vještine: učenik treba steći vještine ugodne komunikacije s muzićkim djelom i s društvenom okolinom, razviti fonološku svjesnost, sposobnost pamćenja i ućenja zvućnih uzoraka, prepoznavati i izgovarati/reproducirati razne glasove, biti sposoban odvojiti zvuk i glas od šumova i buke, što se sve razvija višegodišnjim sviranjem; Jaćanje motornog korteksa: jaća dio moždane kore gdje su nervni impulsi koji pokreću voljnu mišićnu aktivnost, poboljšava se vladanje pokretima mišića i cijelog tijela; Poboljšanje kratkoroćne i dugoroćne memorije, koncentracije i nošenja sa stresom: što se više vježba instrument, poboljšava se kratkoroćna i dugoroćna memorija, dolazi do poboljšanja rada korteksa u dijelovima mozga odgovornim za depresiju, agresivnost i probleme paźnje – koncentracije, tako da se poboljšava organizacija paźnje, vještina, upravljanja tjeskobom i emocionalna kontrola, razvijaju se svi vidovi memorije i scenske samokontrole; Povećanje kreativnosti: sviranje instrumenta poboljšava komunikaciju između desne i lijeve moždane polutke, razvija se opća sposobnost za kreativnost, naroćito kod muzićara koji improviziraju, povećava se sposobnost divergentnog mišljenja, sposobnost pronalaženja uvijek novih i neoćekivanih naćina za kombinovanje svih informacija, znanja i vještina, u svrhu rješavanja svih problema.

III.5.6.1. KOREPETICIJA ZA VIOLINU

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA VIOLINU

MATIĆNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudaćke instrumente

RAZRED: I – IV ODSJEK: Odsjek za gudaćke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzićar solista

BROJ ĆASOVA SEDMIĆNO: 1 (jedan)

NAĆIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna (sa korepetitorom)

TEMATSKE CJELINE: INDIVIDUALNI RAD: Prilikom upoznavanja sa novim djelom, muzićki tekst se ćita na nastavi predmeta Violina, kao i na nastavi Korepeticije, dok se ne savlada u dovoljnoj mjeri da bi se moglo vježbati sa klavirom; RAD S KOREPETITOROM: Kad je muzićko djelo savladano u dovoljnoj mjeri, pristupa se radu s korepetitorom, kroz redovne probe, do savladavanja djela i javnog nastupa. U radu na komadu, sonati i koncertu obratiti paźnju na intonaciju, ritam, tehnićku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzićku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet). Naroćitu paźnju obratiti na usklaćenost muzićke izvedbe violinske i korepetitorske dionice.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: J. H. Fiocco Allegro; Ch.W. Gluck Melodija; A. Corelli Allegro; G. F. Händel Largo; J. J. Raff Kavatina; D. Šostakovič Romansa; V. Monti Czardas; M. Ivanović Festival melodija; Od predklasičke do moderne, Jugoslovenski repertoar; N. Rimski-Korsakov Pjesma indijskog gosta; L. van Beethoven Kontradansa i Menuet; J. Haydn Menuet u D duru; J. Ph. Rameau Gavota sa varijacijama; A. Vivaldi Intermezzo i drugi. Sonate G. F. Händel; J. Haydn; A. Corelli; F. M. Veracini; G. PH. Telemann Sonatine i druge. Koncerti: A. Vivaldi Koncerti za violinu i orkestar; J. S. Bach Koncert u a molu; T. Albinoni Koncert u A duru; P. Nardini Koncert u a molu; Ch. Beriot Koncert u a molu; J. B. Accolay Koncert u a molu; R. Kreutzer Koncert br. 13 u D duru; P. Rode Koncert br. 7 u a molu; G. B. Viotti Koncert br 25 u a molu i drugi.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: F. M. Veraccini Largo; W. A. Mozart Menuet; G. Faure Uspavanka; K. Manojlović Igra udovica; M. Ivanović Festival melodija; Od predklasičke do moderne; Jugoslovenski repertoar; B. Kunc Draga priča; R. Schumann Sanjarenje; P. I. Čajkovski Barkarola, Jesenja pjesma, Pjesma bez riječi; Wieniavski Poljska pjesma; J. Haydn Capriccio; Daken Kukavica; A. Dvorak Humoreska; F. Mendelssohn-Kreisler Pjesma bez riječi; J. H. Fiocco Allegro; M. Th. Paradis Sicilienne; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon i drugi; Sonate G. F. Händel; A. Corelli; F. M. Veraccini; J. Haydn i druge. Koncerti: J. S. Bach Koncert u a molu; A. Vivaldi Godišnja doba i drugi koncerti; J. Haydn Koncert u G duru; P. Rode Koncert br. 8; R. Kreutzer Koncerti br. 14 u E duru, 18 u e molu i 19 u d molu; Ch. Beriot Koncerti br. 1,7 i 9; F. Benda Koncert u D duru; C. Ph. Stamitz Koncert u B duru; G. B. Viotti Koncert Op. 23 u G duru; D. Kabalevski Koncert u C duru i drugi.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: F. Schubert Pčelica; Pugnani-Kreisler Preludij i Allegro; A. Dvorak Humoreska; W. A. Mozart Rondo u B duru i G duru F. Ries Perpetuum mobile H. Wieniavsky Mazurka, Legenda; J. Brahms Valcer u A duru; P. de Sarasate Romanza Andalus; N. Rimski-Korsakov Bumbarov let; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon; Granados-Kreisler Španska igra; J. Slavenski Jugoslovenska pjesma i igra; K. Manojlović Igra udovica; V. Mokranjac Stara pjesma i igra; M. Bravničar Elegija; L. M. Škerjanc Lirska bagatela; D. Radić Pjesma i igra i drugi; Sonate J. M. Leclair; A. Corelli; G. F. Händel; P. A. Locatelli; F. M. Veraccini; J. Haydn W. A. Mozart Dvostavačne sonate; F. Schubert Sonatine; G. Ph. Telemann Dvanaest fantazija (lakši stavovi); F. Gemiani Sonata u B duru (I, II i IV stav); J. S. Bach Sonate i partite za violin solo i druge. Koncerti: J. S. Bach Koncert u E duru; A. Vivaldi Godišnja doba, Koncert u A duru; G. Tartini Koncert u d molu; J. M. Leclair Koncert u d molu; G. B. Pergolesi Koncert u B duru; J. Haydn Koncert u C duru; W. A. Mozart Koncerti u G duru i D duru; R. Kreutzer Koncert br. 17 u G duru; J. B. Viotti Koncert br. 22 u a molu; L. Spohr Koncerti br. 7, 8, 9 i 11; D. Kabalevski Koncert u C duru i drugi.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: F. Schubert Pčelica; Pugnani-Kreisler Preludij i Allegro; A. Dvorak Humoreska; W. A. Mozart Rondo u G, B i C-duru; J. M. Leclair Tamburen; O. Novaček Perpetuum mobile; H. Wieniavsky; Mazurka, Legenda; F. Ries Perpetuum mobile; J. S. Bach Aria in G; B. Bartok Rumunjski plesovi; Prokofjev Pet melodija; P. I. Čajkovski Melodija, Razmišljanje; Tartini-Kreisler Varijacije na Corellievu temu; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon; A. Smailović Tri impresije i drugi; F. Lhotka Žetelačka; L. M. Škerjanc Romantični intermeco; D. Radić Pjesma i igra; J. Slavenski Jugoslovenska pjesma i igra. Sonate: Bach Sonate i partite za violinu solo; Veraccini i Mozart sonate; F. Schubert Sonatine; Telemann Dvanaest fantazija; T. A. Vitali Chaconne; A. Dvorak Sonatine; V. Mokranjac Sonata; J. Slavenski Slavenska sonata i druge; Koncerti: J. S. Bach Koncert u E duru; J. Haydn Koncert u C duru; W. A. Mozart Koncerti u G duru, A duru i D duru; M. Bruch Koncert u g molu; H. Wieniavsky Koncert za violinu u d molu; F. Mendelssohn-Bartholdy Koncerti u d i e molu; E. Lalo Španska simfonija; A. Hačaturjan Koncert u d molu; I. M. Jarnović: Koncert u D duru i drugi.

III.5.6.2. KOREPETICIJA ZA VIOLU

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA VIOLU

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar za solistu

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

TEMATSKE CJELINE: INDIVIDUALNI RAD: Prilikom upoznavanja sa novim djelom, muzički tekst se čita na nastavi predmeta Violina, kao i na nastavi Korepeticije, dok se ne savlada u dovoljnoj mjeri da bi se moglo vježbati sa klavirom; RAD S KOREPETITOROM: Kad je muzičko djelo savladano u dovoljnoj mjeri, pristupa se radu s korepetitorom, kroz redovne probe, do savladavanja djela i javnog nastupa. U radu na komadu, sonati i koncertu obratiti pažnju na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet). Naročitu pažnju obratiti na usklađenost muzičke izvedbe violinske i korepetitorske dionice.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Sonate: Marcello, Eccles; Koncerti: Telemann, Vivaldi, J. Chr. Bach; Komadi: Sitt Albumblätter, Klassische Stücke, Hrestomatia.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Sonate: Marcello, Telemann, Eccles, Haendel; Koncert: Telemann, J. Chr. Bach, G. F. Haendl; Komadi: Sitt: Albumlaetter, J.W. Kalliwoda: Šest nokturna, Klasische stuecke.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Sonate: Vivaldi, Vanhal, Valentine, Marcello; Koncerti: Haendel, J.Chr. Bach, I. Chandoschkin, Zellter, J. Schubert; Komadi: Glazunov Elegija; P. Hindemith Meditacija, J.Brahms Mađarski plesovi.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Sonate: Vanhal, Miletić, Glinka, Rubinstain, F. Schubert; Koncerti: F.A. Hoffmeister, C. Stamitz, J. Vanhal; Komadi: S. Zinzadze Gruzijski ples; P. Hindemith Trauermusik; J. Brahms Mađarski plesovi, Scherzo.

III.5.6.3. KOREPETICIJA ZA VIOLONČELO

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA VIOLONČELO

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar za solistu

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

TEMATSKE CJELINE: INDIVIDUALNI RAD: Prilikom upoznavanja sa novim djelom, muzički tekst se čita nanastavi predmeta Violončelo, kao i na nastavi Korepeticije, dok se ne savlada u dovoljnoj mjeri da bi se moglo vježbati sa klavirom; RAD S KOREPETITOROM: Kada je muzičko djelo savladano u dovoljnoj mjeri, pristupa se radu s korepetitorom, kroz redovne probe, do savladavanja djela i javnog nastupa. U radu na komadu, sonati i koncertu obratiti pažnju na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet). Naročito pažnju obratiti na usklađenost muzičke izvedbe violinske i korepetitorske dionice. Na časovima korepeticije učenik u saradnji sa korepetitorom i uz prisustvo nastavnika glavnog predmeta muzički doraduje zadati program koji predmetni nastavnik uvježbava sa učenicima na časovima glavnog predmeta. Veoma je važno da na časove korepeticije učenici dolaze tehnički pripremljeni, tj. da su savladani ritam, notni tekst, fraza, dinamika i stil zadanog djela.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: Najmanje jednu po slobodnom izboru; Sonate: Jedna sonata (Vivaldi, Marcello, Bach, Geminiani i sl.; Svirati I i II, ili III i IV stav; Ukoliko sposobnosti učenika dozvoljavaju, raditi cijelu sonatu); Koncert: Jedna koncert (Breval, Vivaldi, Romberg, Tartini, C. Bach i sl.; Ukoliko je koncert kraći, svirati sva tri stava, a ako je koncert duži, ozbiljniji, svirati I ili II i III stav, pa čak i cijeli koncert – ovisno o mogućnostima učenika).

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: Najmanje jedan komad po slobodnom izboru; Sonate: Jedna sonata (Bach, Tessarini, Geminiani, Romberg, Boccherini, Weber, Beethoven i sl. Svirati I i II, ili III i IV stav. Ukoliko sposobnosti učenika dozvoljavaju, raditi cijelu sonatu; Koncert: Jedan koncert (J. C. Bach, Romberg, Boccherini, Haydn, Saint-Saens i sl. Ukoliko je koncert kraći, svirati sva tri stava, a ako je koncert duži, ozbiljniji, svirati I ili II i III stav, pa čak i cijeli koncert – ovisno o mogućnostima učenika).

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: Najmanje jedan komad po slobodnom izboru; Sonate: Jedna sonata (Handle, Vivaldi, Marcello, Bach, Geminiani, Romberg i sl.; Svirati I i II, ili III i IV stav. Ukoliko sposobnosti učenika dozvoljavaju, raditi cijelu sonatu.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: Najmanje jedan komad po slobodnom izboru; Koncert: Jedna koncert (J. S. Bach, Tartini, Romberg, J. C. Bach, L. Boccherini i sl. Ukoliko je koncert kraći, svirati sva tri stava, a ako je koncert duži, ozbiljniji, svirati I ili II i III stav, pa čak i cijeli koncert – ovisno o mogućnostima učenika).

III.5.6.4. KOREPETICIJA ZA KONTRABAS

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA KONTRABAS

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za gudačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar za solistu

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

TEMATSKE CJELINE: INDIVIDUALNI RAD: Prilikom upoznavanja sa novim djelom, muzički tekst se čita na nastavi predmeta Kontrabas, kao i na nastavi Korepeticije, dok se ne savlada u dovoljnoj mjeri da bi se moglo vježbati sa klavirom; RAD S KOREPETITOROM: Kada je muzičko djelo savladano u dovoljnoj mjeri, pristupa se radu s korepetitorom, kroz

redovne probe, do savladavanja djela i javnog nastupa. U radu na komadu, sonati i koncertu obratiti pažnju na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet). Naročito pažnju obratiti na usklađenost muzičke izvedbe violinske i korepetitorske dionice. Na časovima korepeticije učenik u saradnji sa korepetitorom i uz prisustvo nastavnika glavnog predmeta muzički doraduje zadati program koji predmetni nastavnik uvježbava sa učenicima na časovima glavnog predmeta. Veoma je važno da na časove korepeticije učenici dolaze tehnički pripremljeni, tj. da su savladani ritam, notni tekst, fraza, dinamika i stil zadatog djela.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: Po izboru nastavnika a u skladu sa sposobnostima učenika.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Komadi: Po izboru nastavnika a u skladu sa sposobnostima učenika; Sonate: Giovannino a mol; Marcello F dur; Corelli e mol.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Sonate: Corelli; Marcello; De Fesch; Telemann, Galliar; Koncerti: Capuzzi; Pichl.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Sonate: Handel; Vivaldi; De Fesch; Hertl; Koncerti: Capuzzi; Handel; Pichl, Dragonetti.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastavni program Korepeticije za predmet Violina Viola, Violončelo i Kontrabas predstavlja nastavak i nadgradnju programa glavnog predmeta. Cilj ovog programa je da mladog muzičara–solistu (violinistu, violistu, violončelistu i kontrabasistu) osposobi za aktivno uključivanje u muzički život zajednice i društva, kao i za nastavak obrazovanja na muzičkoj akademiji. Poželjno je da učenik javno nastupa kao solist najmanje jednom u polugodištu, kako u svojoj, tako i u drugim školama i u široj zajednici sa klavirskom ili drugom pratnjom. Na ovaj način se postiže korist ne samo za publiku, već se i kod učenika od mladosti razvija osjećaj odgovornosti za razvoj kulturnog i umjetničkog života zajednice i društva. Nastava Korepeticije treba biti u tijesnoj vezi sa nastavom glavnog predmeta (Violine, Viole, Violončela, Kontrabasa), Kameron muzike i Orkestra. Prilikom izbora programa, kao i kod glavnog predmeta, treba voditi računa o tehničkom nivou svakog učenika, njegovoj spretnosti, znanju, muzikalnosti, te brzini i lakoći savladavanja zadataka. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta, te da nastupi javno najmanje jednom u polugodištu (dva puta u toku nastavne godine). Poželjno je da učenik savlada dva komada, te

sonatu i koncert u cjelosti. Učenik završnog razreda obavezan je da održi maturski koncert, u vidu javnog nastupa, uz saradnju s korepetitorom. Ocjenu rada učenika iz Korepeticije daje predmetni nastavnik.

III.6. GITARA

NAZIV PREDMETA: GITARA

MATIČNI ODSJEK: Odsjek za gitaru

ODSJEK: Odsjek za gitaru

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Gitara je upoznavanje učenika sa literaturom za klasičnu gitaru, osposobljavanje za samostalan rad; te sticanje znanja, vještina i navika koji će im omogućiti izvođenje repertoara različitih stilova i priprema učenika: za javne nastupe, nastavak daljeg školovanja na muzičkoj akademiji, aktivno uključivanje u pedagoški rad i, općenito, muzički život društvene sredine kroz koncertnu aktivnost.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje i aktivnu profesionalnu muzičku djelatnost, razvijanje ljubavi prema muzici i interesovanja za izučavanje muzičke literature za gitaru, upoznavanje muzičke literature kroz korelaciju sa muzičko teoretskim predmetima, analitičko slušanje muzičkog djela s ciljem potpunog razumijevanja njegove forme i sadržaja; što omogućava pravilnu interpretaciju djela, a muzičaru – kompozitoru daje smjernice za stvaranje samostalnih djela, upoznavanje muzičke i muzičko – teorijske literature, podsticanje učenika na individualni pristup kompoziciji i razvijanje samostalnosti u radu i prihvatanje drugačijeg mišljenja.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: pravilan samostalni rad i upoznavanje sa različitim interpretacijama i pristupima kompoziciji koju učenik izvodi, vještine prezentiranja stečenog znanja kroz javne nastupe; TEORIJSKI ISHODI: znanje i razumijevanje različitih stilova u muzici i upoznavanje sa Nastavnim planom i programom u cilju potpunog razumijevanja pređenog gradiva, prepoznavanje i razgraničavanje vrijednosti od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko – estetskim zahtjevima; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: psihološki opredijeljen i motivisan za dalje usavršavanje u muzičkoj profesiji, usmjeren ka dostizanju najvišeg nivoa znanja iz gitare i ostalih muzičko teoretskih predmeta, osposobljen za samostalan praktičan rad na instrumentu (i podučavanju učenika na elementarnom nivou), osposobljen za kritičko mišljenje i samostalno izražavanje vlastitog mišljenja / stava - kroz javne nastupe, vješt u komunikaciji sa okolinom (predstavljanje/analiza/prikaz muzičkog djela).

Programski sadržaji na predmetu Gitara realizuju se u korelaciji sa muzičko-teorijskim predmetima: harmonija, kontrapunkt, solfeggio i historija muzike.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: kroz 2 i tri oktave, dur i mol (prirodni, harmonijski, melodijski) na razne načine s obzirom na artikulaciju, dinamiku i tempo; TEHNIČKE VJEŽBE: C. Cotsiolis: The virtuose guitarist; Carlevaro Serie didactica, Cuaderno 1-4 (Barry); R. Chiesa Tecnica fondamentale della chitarra, sv. 1-3 (Suvini-Zerboni); K. Ragossnig Tecnica; F. Tárrega Tehničke vježbe

(Universal); S. Tennant Pumping Nylon (Alfred Publishing); ETIDE (minimalno deset): D. Aguado Etide (Suvini-Zerboni); L. Brouwer Etudes simples, sv. 3 i 4 (Eschig); M. Carcassi Etide Op. 60; N. Coste Etide Op. 38; M. Giuliani Etide Op. 100 – lakše; R. Gnatalli Etide (Chanterelle); E. Pujol Etide; F. Sor Etide Op. 31- teže, Op. 35- teže; F. Tárrega Etide; KOMPOZICIJE 16. i 17. stoljeća (minimalno jedna): J. S. Bach stavovi iz svita za violoncello i lutnju; J. Dowland kompozicije po izboru; L. Milan Pavane; G. Ph. Telemann Fantazije (Suvini-Zerboni); S. L. Weiss kompozicije po izboru; KOMPOZICIJE 19. i 20. stoljeća (minimalno tri): Barrios-Mangore kompozicije po izboru; M. Carcassi Ricerche musicali (Curci); M. Castelnuovo-Tedesco Caprichos de Goya (Bèrben); Domeniconi Quaderno Brasiliano (Bote & Bock); Sardinha (Garoto) Izabrane kompozicije, sv. 1 i 2 (Guitar Solo Publications); Lauro kompozicije po izboru; M. Llobet Izabrane kompozicije (Chanterelle); J. Morel Izabrane kompozicije, sv. 1-4 (Ashley Mark); F. Moreno-Torroba Musica para guitarra, sv 1 i 2 (Opera tres); M. M. Ponce Estrellita (Ed. Musicales Yolot); M. M. Ponce Preludiji (Schot); E. Pujol Troisième triquilandia (Eschig); F. Sor kompozicije po izboru; F. Tárrega kompozicije po izboru; V. Ivanovic kompozicije po izboru; H. Villa-Lobos kompozicije po izboru; SONATE, SONATINE, TEMA S VARIJACIJAMA (min. jedna): F. Carulli Sonate po izboru; Diabelli Sonata u C duru; M. Giuliani Tri sonate Op. 96; M. Giuliani Sonatine Op. 71, br. 1 i 2; F. Molino Tri sonate, Op. 6; F. Molino Fantazija br. 1; S. Molitor Sonata Op. 7; N. Paganini Sonata u C duru; M. M. Ponce Varijacije na Cabezonovu temu (Tecla); K. Scheidler 2 sonate (Chanterelle); F. Sor Varijacije na temu Malborough; F. Sor Varijacije na Handelovu temu; G. A. Brescianello Sonate; SVITE (minimalno jedna): F. Moreno-Torroba Suite miniature (Bèrben); J. W. Duarte Miniature Suite (Schott); Barokne suite sličnih zahtjeva: J. G. Baron, G. Brescianello, F. Champion, F. Corbetta, J. A. Logy, L. Roncalli, R. de Visée, S. L. Weiss.

Učenik bi u prvom razredu srednje škole trebao savladati sljedeće: jasno oblikovati motive i fraze, upoznati različite stilove unutar gitarističke literature, upoznati muzičke forme, sviranje à vista, improvizacija na zadane teme, ovladati ljestvicama u svim pozicijama na hvataljci, ovladati svim vrstama uzlaznog i silaznog legata, postići nezavisnost prstiju lijeve i desne ruke, usavršiti sinhronizaciju lijeve i desne ruke, ovladati gitarističkim tehnikama (rasgueado, tremolo, arpeggio), razviti svijest o vlastitom umjetničkom izričaju u skladu s poznavanjem muzičkog stila i forme.

Ispitni program: ljestvice, dvije etide, najmanje dva stava sonate (sonatine) ili tema s varijacijam, dvije kompozicije i J. S. Bach: najmanje dva stava iz svita za violoncello i lutnju. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: kroz 2 i 3 oktave, dur i mol (prirodni, harmonijski, melodijski) na razne načine s obzirom na artikulaciju, dinamiku i tempo; TEHNIČKE VJEŽBE: C. Cotsiolis The virtuose guitarist; C. Bonell Technique Builder (Cambridge Music Works); Carlevaro Serie didactica, Cuaderno 1-4 (Barry); R. Chiesa Tecnica fondamentale della chitarra, sv. 1-3 (Suvini-Zerboni); F. Tárrega Tehničke vježbe (Universal); S. Tennant Pumping Nylon (Nathaniel Gunod); ETIDE (minimalno 10): D. Aguado Etide (Suvini-Zerboni); M. Carcassi Etide Op. 60 (Pan Music, Zagreb); N. Coste Etide Op. 38; M. Gangi 22 studi (Ricordi); M. Giuliani Etide Op. 48, Op. 100 – teže; R. Gnatalli Etide (Chanterelle); L. Legnani 36 Caprices Op. 20 – lakše; E. Pujol Etide; F. Sor Etide Op. 6 – lakše; J. Sagreras El colibri (Ricordi); F. Tárrega Etide; H. V. Lobos Etide; KOMPOZICIJE 16. i 17. STOLJEĆA (barem jedna): J. S. Bach stavovi iz svita za violoncello i lutnju; J. Dowland kompozicije po izboru; G. Ph. Telemann

Fantazije (Suvini-Zerboni); S. L. Weiss kompozicije po izboru; Rrenesansni komadi (izbor); KOMPOZICIJE 19. i 20. STOLJEĆA (minimalno tri): Barrios-Mangore kompozicije po izboru; L. Brouwer Deux themes populaires cubains (Eschig); M. Castelnuovo-Tedesco Caprichos de Goya (Berben); Domeniconi Quaderno Brasiliano (Bote & Bock); A. Sardinha (Garoto) Izabrane skladbe, sv. 1 i 2 (Guitar Solo Publications); M. Giuliani kompozicije po izboru; R. Gnatalli Alma brasiliera (Chanterelle); Lauro kompozicije po izboru; P. Lerich Six Preludes (Eschig); M. Llobet Izabrane skladbe (Chanterelle); J. Morel Izabrane kompozicije, sv. 1-4 (Ashley Mark); F. Moreno-Torroba Musica para guitarra, sv 1 i 2 (Opera trè); M. M. Ponce Preludiji (Schot); M. D. Pujol Cinco preludios (Universal Australia); J. Rodrigo Dos pequenas fantasias (J. Rodrigo ed.); F. Tárrega kompozicije po izboru; H. Villa-Lobos kompozicije po izboru; V. Ivanović Izbor kompozicija; SONATE, SONATINE, TEME S VARIJACIJAMA, FANTAZIJE (minimalno jedna): Albeniz Sonata; M. Carcassi Varijacije na francusku temu Op.7; M. Giuliani Sonata Op. 15; M. Giuliani Variazioni di Rode; L. Legnani Introdukcija i varijacije; J. Maissonier Varijacije na "Nel cuor piu non mi sento"; W. Matiegka Sonata u e molu Op. 31, br. 4; F. Molino Tri sonate Op. 6; M. M. Ponce Varijacije na Cabezonovu temu (Tecla); Soler 3 Sonate (Guitar Solo Publications); F. Sor Sonata Op. 15; F. Sor Varijacije na "Folies d'Espagne"; F. Sor Tema s varijacijama Op. 11; G. Viozi Sonata (Chanterelle); Y. Yocoh Sakura (Guitar Solo Publications); KONCERTI: Vivaldi Koncert u D duru; SUITE (minimalno jedna): J. W. Duarte Petite suite française (Eschig); N. Koškin Vilenjaci (Lemoine); P. Lerich Suite baroque (Eschig); Barokne suite sličnih zahtjeva: J. G. Baron, G. Brescianello, F. Champion, L. Roncalli, S. L. Weiss.

Učenik bi u 2. razredu srednje škole trebao savladati sljedeće: jasno oblikovati motive i fraze, upoznati različite stilove unutar gitarističke literature, upoznati glazbene forme, sviranje à vista, improvizacija na zadane teme, ovladati ljestvicama u svim pozicijama na hvataljci, ovladati svim vrstama uzlaznog i silaznog legata, postići nezavisnost prstiju lijeve i desne ruke, usavršiti sinhronizaciju lijeve i desne ruke, ovladati gitarističkim tehnikama (rasgueado, tremolo, arpeggio), razviti svijest o vlastitom umjetničkom izričaju u skladu s poznavanjem muzičkog stila i forme.

Ispitni program: skale i kadence, dvije etide, najmanje dva stava sonate (sonatine) ili tema s varijacijam, dvije kompozicije i J. S. Bach: najmanje dva stava iz svita za violoncello i lutnju Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Kroz 2 i tri oktave, dur i mol (prirodni, harmonijski, melodijski) na razne načine s obzirom na artikulaciju, dinamiku i tempo; TEHNIČKE VJEŽBE: C. Bonell Technique Builder (Cambridge Music Works); Carlevaro Serie didactica, Cuaderno 1-4 (Barry); R. Chiesa Tecnica fondamentale della chitarra, svezak 1-3 (Suvini-Zerboni); M. Sao Marcos Complement à la technique de la guitare (Mondial Verlag); F. Tárrega Tehničke vježbe (Universal); S. Tennant Pumping Nylon (Nathaniel Gunod); ETIDE (minimalno 6): N. Coste Etide Op. 38; M. Gangi 22 studi (Ricordi); R. Gnatalli 3 koncertne etide (Chanterelle); L. Legnani 36 Caprices Op. 20; G. Regondi Etide (Orphée); F. Sor Etide Op. 6 teže; F. Tárrega Etide; H. Villa-Lobos Etide-lakše; KOMPOZICIJE 16. i 17. STOLJEĆA (minimalno jedna): J. S. Bach stavovi iz svita za violoncello, lutnju i violinu; J. Dowland kompozicije po izboru; G. Ph. Telemann Fantazije (Suvini-Zerboni); S. L. Weiss kompozicije po izboru; KOMPOZICIJE 19. i 20. STOLJEĆA (barem tri): Barrios-Mangore kompozicije po izboru; G. Biberian Preludiji (Orphée); L. Brouwer Paisaje cubano con campanas (Ricordi); M.

Castelnuovo-Tedesco Caprichos de Goya (Bèrben); R. Dyens Tango en skai (Lemoine); M. de Falla Homenaje (Chanterelle); M. Llobet Izabrane kompozicije (Chanterelle); N. Koshkin Gitara; N. Koshkin Usher valse; N. Koškin Happy Birthday (Margaux); J. K. Mertz Izabrane kompozicije (Chanterelle); J. Morel Izabrane skladbe, sv. 1-4 (Ashley Mark); F. Moreno-Torroba Nocturno (Schott); F. Moreno-Torroba Pieces caracteristiques (Schott); J. Rodrigo Tres pequeñas piezas (J. Rodrigo ed.); F. Sor kompozicije po izboru; F. Tárrega kompozicije po izboru; J. Turina kompozicije po izboru (Schott); H. Villa-Lobos kompozicije po izboru; D. Bogdanović Kompozicije po izboru; V. Ivanović kompozicije po izboru; SONATE, SONATINE, TEMA S VARIJACIJAMA, FANTAZIJE (minimalno jedna): Carlevaro Cronomias; M. Castelnuovo-Tedesco Varijacije kroz vijeka; Diabelli 3 sonate; F. Dušek Sonata u C duru; M. Gangi Sonatina; M. Giuliani Sonatina Op. 71, br. 3; M. Giuliani Varijacije na Händelovu temu Op. 107; Harris Sonatina; Lauro Varijacije na dječju temu; F. Mayer Sonata a mol; J. Morel Sonatina; D. Scarlatti Sonate; F. Sor Varijacije Op. 28; J. Turina Sonata; Y. Yocoh Sakura; KONCERTI: F. Carulli Koncert u A duru; Vivaldi Koncert u C duru; SUITE (minimalno jedna): J. W. Duarte American Suite Op. 96; J. W. Duarte: Engleska svita; F. Moreno-Torroba: Suite castellana; Tansman Suite “in modo polonico”; Barokne suite sličnih zahtjeva: J. S. Bach, L. Roncalli, S. L. Weiss.

Učenik bi u 3. razredu srednje škole trebao savladati sljedeće: jasno oblikovati motive i fraze, upoznati različite stilove unutar gitarističke literature, upoznati muzičke forme, sviranje à vista, improvizacija na zadane teme, ovladati ljestvicama u svim pozicijama na hvataljci, ovladati gitarističkim tehnikama (rasgueado, tremolo, arpeggio), postići potpunu samostalnost u umjetničkom izričaju.

Ispitni program: skalei kadence, dvije etide, najmanje dva stava iz Bachove suite, cijela sonata (sonatina) ili tema s varijacijama i dvije kompozicije po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SKALE: kroz 2 i tri oktave, dur i mol (prirodni, harmonijski, melodijski) na razne načine s obzirom na artikulaciju, dinamiku i tempo; TEHNIČKE VJEŽBE: C. Bonell Technique Builder; Carlevaro Serie didactica, Cuaderno 1-4; R. Chiesa Tecnica fondamentale della chitarra, sv. 1-3; M. Sao Marcos Complement à la technique de la guitare; F. Tárrega Tehničke vježbe; S. Tennant Pumping Nylon; ETIDE (minimalno 6): N. Coste Etide Op. 38; M. Gangi 22 studi; R. Gnatalli 3 koncertne etide; L. Legnani 36 Caprices Op. 20; G. Regondi Etide; F. Sor Etide Op. 6 i 29; F. Tárrega Etide; H. Villa-Lobos Etide: KOMPOZICIJE 16. i 17. STOLJEĆA (minimalno jedna): J. S. Bach stavovi iz svita za violoncello, lutnju i violinu; J. Dowland kompozicije po izboru; G. Ph. Telemann Fantazije; S. L. Weiss kompozicije po izboru; KOMPOZICIJE 19 i 20 STOLJEĆA (minimalno tri): Barrios-Mangore kompozicije po izboru; G. Biberian Preludiji; M. Castelnuovo-Tedesco Caprichos de Goya; M. Castelnuovo-Tedesco Tarantella; J. W. Duarte Idylle pour Ida; A. Sardinha Izabrane kompozicije, sv. 1 i 2; M. Llobet Izabrane kompozicije; N. Koškin Usher Waltz; F. Martin Quatre pièces brèves; J. K. Mertz Izabrane kompozicije; J. Morel Izabrane kompozicije, sv. 1-4; Piazzolla Four pieces, Cinco piezas; S. Rak: Homage to Tarrega; J. Rodrigo Tres pequeñas piezas; F. Sor kompozicije po izboru; F. Tárrega kompozicije po izboru; J. Turina Hommage à Tárrega; H. Villa-Lobos kompozicije po izboru; Domeniconi: Varijacije na Anadolsku temu, Koyunbaba; SONATE, SONATINE, TEMA S VARIJACIJAMA, FANTAZIJE (minimalno jedna): L. Berkeley Sonatina, Sonata in one movement; L. Berkeley Theme and Variations; L. Brouwer Sonata (Opera très); L. Brouwer Varijacije na temu

Djanga Reinhardta; M. Castelnuovo-Tedesco Sonata; E. Cordero El Carbonerito; Diabelli-J. Bream Sonata u A-duru; Domeniconi Varijacije na anatolsku narodnu pjesmu; J. W. Duarte Varijacije na katalonsku narodnu pjesmu; R. Dyens Libra sonatine; M. Giuliani Grand sonata eroica Op. 150; E. Grau Sonata española br. 1; Guastavino Sonata br. 2; Harris Varijacije i fuga na Händelovu temu; Lauro Varijacije na dječju temu; F. Moreno-Torroba Sonatina; M. M. Ponce Sonata classica; M. M. Ponce Sonatina meridional; M. M. Ponce Sonata III; M. M. Ponce Tema, varijacije i finale; J. Rodrigo Sonata à la Española; J. Rodrigo Sonata giocosa; Scarlatti Sonate; Sor Varijacije Op. 26; J. Turina Sonata; Uhl Sonata classica; KONCERTI: Tansman Musique de Cour; SUITE (minimalno jedna): J. W. Duarte Engleska suite; Lauro Suita venezolana; M. Miletić Hrvatska suite; F. Mompou Suite compostelana; Barokne suite sličnih zahtjeva J. S. Bach, S. L. Weiss.

Učenik bi u 4. razredu srednje škole trebao savladati sljedeće: postići potpunu stilsku i formalnu osviještenost, sviranje à vista, improvizacija na zadane teme, ovladati ljestvicama u svim pozicijama na hvataljci, postići potpunu samostalnost u umjetničkom izričaju, ostvariti visoki tehnički i muzički nivo napretka učenika, usmjeren prema osnovnim kriterijima muzičkog profesionalizma.

Ispitni program: skalei kadence, dvije etide, najmanje tri stava iz Bachove suite, cijela sonata (sonatina) ili tema s varijacijama i dvije kompozicije po izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

ISPITNI ZAHTJEVI NA ZAVRŠNOM (MATURSKOM) ISPITU: dvije etide, Bachova suite, sonata (sonatina), suite ili tema s varijacijama, renesansni komad po izboru, 2 kompozicije po izboru.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Način ocjenjivanja (napredovanje kroz nastavni proces, javni nastupi, godišnji ispit). Realizacija programa na predmetu Gitara odvija se uz slušanje i analizu djela muzičke literature. Ocjenjivanje učenika vrši se kontinuirano tokom školske godine. U okviru svakog tromjesečja učenik dobija po jednu ocjenu; (najmanje tri ocjene u toku polugodišta). Program polaganja predmetnog i razrednog ispita obuhvata cjelokupno nastavno gradivo predviđeno za razred koji učenik pohađa, odnosno polaže. Program i način polaganja popravnog ispita isti je kao i za predmetni i razredni ispit.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA MATURSKOG ISPITA: Izbor kompozicija po stilovima. Ispitni program: dvije etide, renesansni koma, najmanje tri stave svite J. S. Bacha, jedna sonata / sonatina ili klasične varijacije i jedan komad. Program se izvodi napamet.

III.6.1. KAMERNA MUZIKA ZA GITARU

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA GITARU

MATIČNI ODSJEK: Odsjek za gitaru

ODSJEK: Odsjk za gitaru

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: I – II razred 2 (dva), III – IV razred 1 (jedan).

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-4 učenika)

Cilj nastave iz predmeta Kamerna muzika za gitaru je je upoznavanje učenika sa ovom vrstom literature za klasičnu gitaru, osposobljavanje za samostalan rad; te sticanje znanja, vještina i navika koji će im omogućiti izvođenje repertoara različitih stilova. Priprema učenika za javne nastupe.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje i aktivnu profesionalnu muzičku djelatnost i u ovoj vrsti muziciranja, muziciranje sa drugim instrumentima, razvijanje ljubavi prema muzici i interesovanja za izučavanje ove vrste muzičke literature za gitaru, analitičko slušanje muzičkog djela s ciljem potpunog razumijevanja njegove forme i sadržaja; što omogućava pravilnu interpretaciju djela, a muzičaru – kompozitoru daje

smjernice za stvaranje samostalnih djela, podsticanje učenika na individualni pristup kompoziciji i razvijanje samostalnosti u radu i prihvatanje drugačijeg mišljenja.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: pravilan samostalni rad i upoznavanje sa različitim interpretacijama, vještine prezentiranja stečenog znanja kroz javne nastupe; TEORIJSKI ISHODI: znanje i razumijevanje različitih stilova u muzici i upoznavanje sa Nastavnim planom i programom u cilju potpunog razumijevanja pređenog gradiva, prepoznavanje i razgraničavanje vrijednosti od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko – estetskim zahtjevima; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: psihološki opredijeljen i motivisan za dalje usavršavanje u muzičkoj profesiji i u ovoj vrsti muziciranja, usmjeren ka dostizanju najvišeg nivoa znanja, osposobljen za samostalan praktičan rad (i podučavanju učenika na elementarnom nivou), osposobljen za kritičko mišljenje i samostalno izražavanje vlastitog mišljenja/stava kroz javne nastupe, vješt u komunikaciji sa okolinom (predstavljanje/analiza/prikaz muzičkog djela).

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 čas sedmično – 70 časova godišnje)

DVIJE GITARE: F. Couperin Les folies françaises (izbor); J. S. Bach Dvoglasne invencije (arr. Matušić); F. Sor: Duo in A dur Op. 55, br. 1; TRI GITARE: S. Molinaro Saltarello; A. Ginastera Milonga (arr. Čagalj); D. Šostakovič Lirski valcer iz “Plesova lutaka” (arr. Čagalj); ČETIRI GITARE: W. Byrd Wolsey’s Wilde (arr. Čagalj); F. Couperin Les baricades misterieuses (arr. Čagalj); A. Piazzolla Libertango (arr. Čagalj); C. Machado Cateretê, Xote; Trad. sefardske: Ocho candellicas; Los gaios empezan a cantar (arr. Čagalj); F. M. Torroba Estampas (Camino del molino; Juegos infantiles)

II RAZRED

(2 čas sedmično – 70 časova godišnje)

DVIJE GITARE: J. S. Bach Dvoglasne invencije (arr. Matušić); F. Sor Divertissement Op. 38; I. Padovec Poloneza 1 i 2; M. D. Pujol Tango, Milonga y Final; J. W. Duarte Engleska suita br. 2; D. Granados Danzas españolas br. 2; TRI GITARE: M. Praetorius–W. Brade 10 Renaissance-Tänze; J. S. Bach Troglasna invencija br. 6 (arr. Čagalj); S. Rak Four Moods; J. W. Duarte Little suite nr. 2 Op. 79; ČETIRI GITARE: S. Rossi Sonata detta La Modern; J. S. Bach Dodatak kantati BWV 208 (arr. Čagalj); D. Couperin Le Petit-Rien (arr. Čagalj); R. Schumann Kinderszenen Op. 15 (arr. Čagalj) (Vom fremden Ländern und Menschen; Träumerei); O. Peterson The Laurentide Waltz (arr. Marčelić); Piazzolla Lo que vendra; C. Machado Danças populares brasileiras; J. W. Duarte English suite nr. 3 Op. 78

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

DVIJE GITARE: J. S. Bach Dvoglasne invencije (arr. Matušić); J. W. Duarte English suite br. 2; J. Turina Cinq danses gitanes Op. 55 (arr. Tokos); TRI GITARE: J. S. Bach Troglasna invencija br. 12 (arr. Čagalj); F. Gragnani Trio in D dur Op. 1; F. Mendelssohn Scherzo (arr. Charlton); N. Koškin Playing together Op. 15; ČETIRI GITARE: G. Farnaby The L. Zouches Maske (arr. Čagalj); J. S. Bach Sinfonija iz kantate br. 29 (arr. Čagalj); F. Couperin Les

petitis Moulins à Vent (arr. Čagalj); D. Milhaud Saudades do Brasil Op. 67: Sorocaba, Tijuca (arr. Čagalj); L. Brouwer Cuban Landscape with Rain; R. Maldonado Tierra arada.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

DVIJE GITARE: J. S. Bach Dvoglasne invencije (arr. Matušić); J. S. Bach Engleska suite br.3, BWV 808; M. Castelnuovo-Tedesco Les guitares bien tempérées Op. 199; Piazzolla Tango suite; TRI GITARE: J. S. Bach Troglasna invencija br. 15 (arr. Čagalj); D. Caruso Le voci dell'anima; J. W. Duarte Little Suite nr. 4 Op. 95; P. Hindemith Rondo; ČETIRI GITARE: J. S. Bach Preludij i fuga BWV 539 (arr. Čagalj); L. Boccherini Introduction et Fandango; F. M. Torroba Ráfagas; L. Brouwer Toccata; J. W. Duarte Americana Op. 96a; S. Rak Kvartet pro 4 kytary; A. Piazzolla Summit i–zbor (arr. Čagalj).

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Preporučuje se što više surađivati i s ostalim muzičarima, odnosno stvarati i u manjim kamernim sastavima (npr. gitara–violončelo, gitara–glas itd.). U literaturi postoji velik broj djela takve namjene iz različitih stilskih razdoblja. Također postoje velike mogućnosti obrada, čiji se izbor širi u skladu sa višim uzrastom učeni Kamernu muziku u I. i II. razredu imaju svi učenici učenici po dva sata. Preporučuje se što više surađivati i s ostalim muzičarima, odnosno stvarati i u manjim kamernim sastavima (npr. gitara - violončelo, gitara - glas itd.). U literaturi postoji velik broj djela takve namjene iz različitih stilskih razdoblja. Također postoje velike mogućnosti obrada, čiji se izbor širi u skladu sa višim uzrastom učenika.

III.6.2. ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA

NAZIV PREDMETA: ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA

MATIČNI ODSJEK: Odsjek za gitaru

ODSJEK: Odsjek za gitaru

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

Cilj nastave predmeta Čitanje orekstarskih dionica je upoznavanje učenika sa ovom vrstom literature za klasičnu gitaru, osposobljavanje za samostalan rad; te sticanje znanja, vještina i navika koji će im omogućiti izvođenje repertoara različitih stilova. Priprema učenika za javne nastupe.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje i aktivnu profesionalnu muzičku djelatnost i u ovoj vrsti muziciranja, razvijanje ljubavi prema muzici i interesovanja za izučavanje ove vrste muzičke literature za gitaru, analitičko slušanje muzičkog djela s ciljem potpunog razumijevanja njegove forme i sadržaja; što omogućava pravilnu interpretaciju djela, a muzičaru–kompozitoru daje smjernice za stvaranje samostalnih djela, podsticanje učenika na individualni pristup kompoziciji i razvijanje samostalnosti u radu i prihvatanje drugačijeg mišljenja.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: pravilan samostalni rad i upoznavanje sa različitim interpretacijama, vještine prezentiranja stečenog znanja kroz javne nastupe; TEORIJSKI ISHODI: znanje i razumijevanje različitih stilova u muzici i upoznavanje sa nastavnim planom i programom u cilju potpunog razumijevanja pređenog gradiva, prepoznavanje i razgraničavanje vrijednosti od ne vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko – estetskim zahtjevima; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: psihološki opredijeljen i motivisan za dalje usavršavanje u muzičkoj profesiji i u ovoj vrsti muziciranja, usmjeren ka dostizanju

najvišeg nivoa znanja, osposobljen za samostalan praktičan rad (i podučavanju učenika na elementarnom nivou), osposobljen za kritičko mišljenje i samostalno izražavanje vlastitog mišljenja / stava kroz javne nastupe, vješt u komunikaciji sa okolinom (predstavljanje/analiza/prikaz muzičkog djela).

LITERATURA: Giovanni Battista Marella Suita u A duru; Joaquin Turina Danses gitanes Op. 55; John W. Duarte Variations on a French nursery song; Celso Machado Quatre Ponteiros Brésiliennes; Celso Machado: Modinha brasileira; J. S. Bach Osam malih preludija i fuga BWV 553-560 (arr. A. Čagalj); Leo Brouwer Cuban; Landscape with Rain; Brouwer: Cuban Landscape with Rumba; Joaquin Turina Danzas gitanas, Op. 55 (arr. Čagalj); Celso Machado Danças populares brasileiras (Lemoine); C. Domeniconi Oyun; Vivaldi Concerto G major; G. F. Telemann Sonata C major; L. Boccherini Introduction et Fandango; L. Brouwer Acerca del cielo, del aire y la sonrisa.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: rad na individualnim dionicama, slušanje cjeline bez prekidanja, komentar odsviranog uz uvažavanje pojedinačnih stavova, rješavati probleme od globalne razine ka detaljima, rad na muzičkom izražavanju (stil, forma, karakter kompozicije; iz čega proizilazi fraziranje, dinamika, agogika...), uz upute nastavnika - slušati i analizirati snimke te odlaziti na koncerte,

III.7. DUVAČKI/PUHAČKI INSTRUMENTI

Cilj nastave duvačkih/puhačkih instrumenta je da pripremi učenike za nastavak daljeg školovanja i aktivno dalje uključivanje u solistički koncertni život i u rad kamernih, operskih, simfonijskih i drugih orkestara.

Zadaci nastave su: rad na razvijanju tehnike disanja, rad na postavljanju funkcionalne i fleksibilne ambažure, rad na kultivisanju tona, intonacija, dinamika, kontrola, razvoj, nijansiranje, rad na razvijanju kontrolisane tehnike prstiju, rad na ovladavanju osnovnih odlika stilskih epoha kojima učenik može da prilagodi sopstvenu individualnost, rad na razvijanju radne discipline koja iziskuje sistematičnost, studioznost i apsolutnu posvećenost, razvijanje sposobnosti učenika za samostalnu koncertnu djelatnost, priprema učenika za akademsko školovanje, upoznavanje muzičke literature.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: Vještine umjetničkog izražavanja: u stanju realizirati javni nastup pod mentorstvom, u stanju realizovati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar uz pomoć mentora, sposoban izvedbeno stilski determinirati vlastiti repertoar; Vještine sviranja u ansamblu: odsvirati osnovni školski repertoar sa uplivom vještine zajedničkog muziciranja; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine zajedničkog muziciranja: samostalno vježbati, razumijevati i samostalno čitati partiture dosegnete težine, kreirati samostalni program i rekreirati zvučni sadržaj na zadovoljavajućem nivou, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno i pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti; TEORIJSKI ISHODI: znanje i razumijevanje muzičkog repertoara i muzičkog materijala, znati početni repertoar instrumenta, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog dijela, znati, prepoznati i razgraničiti vrijednost od nevrijednost u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima; Znanje i razumijevanje konteksta, razumijevati osnovne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu; Improvizacijske vještine, razumjevanje improvizacijskih obrzaca na početnom stadiju; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršiti; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom novou; Zadovoljstvo: učenik treba biti psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti

postignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa muzičkim dijelom i društvenom sredinom.

III.7.1. FLAUTA

NAZIV PREDMETA: FLAUTA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Sve durske i molske skale u razlaganju, sa razloženim trozvucima, dominantnim i umanjanim četvorozvucima, tercama, kroz dvije oktave u svim artikulacijama, u šesnaestinama, napamet; TONSKE I TEHNIČKE VJEŽBE: M. Moyse De la sonorite, Gammes at arpeges, Mecanisme-Chromatizme; R. Röhler Technische Übungen; LJ. Dimitrijević Tonske vježbe od 1. do 9.vježbe; J. Erdeg Tehničke vježbe, I sveska; Taffanel-Gaubert Methode complete 4. sveska; LJ. Dimitrijević Vežbe za dvostruki jezik; M.A. Reichert Tägliche Übungen Op.5 i druge tonske I tehničke vježbe sličnog sadržaja i težine; ETIDE: E. Kohler Etide Op. 33, 1. i 2. sveska; G. Gariboldi Etudes mignonnes Op.131, 25 petits etudes Op. 132, Exercises journaliers Op. 89; L. Drouet 25 etudes celebres; J. Demersseman. 50 melodičnih etida Op. 4 i druge zbirke etida sličnog sadržaja i težine; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: G. F. Handel 11 sonata; W. A. Mozart 6 sonata; G. Ph. Telemann Sonate; P. Locatelli Sonate; L. Vinci Sonata D dur; A. Vivaldi 6 sonata iz Il pastor fido; C. Ph. E. Bach Sonata G dur; G. Donizeti Sonata C dur; F. M. Veracini 6 sonata; G. B. Platti Sonata D dur, Sonata G dur, Sonata A dur; W. A. Mozart Andante C dur; R. Schumann Tri romanse Op. 94; R. Hofman Skerco Op. 101; H. Tomasi Le petit chervrier corse; J. Ibert Histoire, Entracte; L. Fejgin Rondino; M. Prebenda Bosanski pastorage; M. Poot Sicilienne; J. Andersen Skercino Op. 55 br. 6; K. Sen-Sans Romansa Op. 37; A. Vivaldi Koncert G dur Op. 10 br. 4; J. A. Hase Koncert h mol; J. G. Linike Koncert G dur; C. V. Gluck Koncert G dur; C. Ph. E. Bach Koncert d mol; J. M. Leclair Koncert D dur; A. M. Gretry Koncert C dur; C. F. Abel Koncert C dur i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

Obavezni minimum programa: u toku svakog polugodišta, hromatskim nizom, odsvirati sve skale, u različitim artikulacijama, na svakom času praktikovati po jednu tonsku i tehničku vježbu (po izboru nastavnika), dvije zbirke etida, odnosno po pet etida mjesečno, dva komada, jedno ciklično djelo.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, jedna kompozicija uz klavirsku pratnju i jedno ciklično djelo. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (koncert i komad obavezno).

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Sve durske i molske skale u razlaganju, sa razloženim trozvucima, dominantnim i umanjnim četvorozvucima, tercama, kroz dvije oktave u svim artikulacijama, u šesnaestinama, napamet; TONSKE I TEHNIČKE VJEŽBE: M. Moyse De la sonorite, Gammes et arpeges, Mecanisme-Chromatisme; G: Gariboldi Etudes complete les gammes; LJ. Dimitrijević Tonske vježbe od 10. do 15; J. Erdeg Tehničke vježbe 2. sveska; LJ. Dimitrijević Vježbe za legato; M. A. Rajhert Dnevne vježbe br. 5; Taffanel-Gaubert Methode complete 4. sveska; M. A. Reichert Tägliche Übungen Op. 5 i druge tonske i tehničke vježbe sličnog sadržaja i težine; ETIDE: Taffanel-Gaubert 24 progresivne etide; E. Kohler 25 romantičnih etida or. 66; M. Moyse 10 etudes d'apres Kessler; Kreutzer 20 etudes; E. Kohler Etide Op. 33, 3. sveska; G. Gariboldi Etude complete des dames Op.127, L'art de prelude, Grandes etudes de style Op.134; T. Boehm 24 Etudes Op. 37 i druge zbirke etida sličnog sadržaja i težine; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: W. A. Mozart Sonata C dur, KV 14 br. 5; G. F. Handel 11 sonata; J. S. Bach Sonata C dur, Sonata Es dur, Sonata g mol; F. Benda Sonata e mol, Sonata C dur; M. Blavet 6 sonata; G. F. Telemann Svita a mol, XII Fantazija za flautu solo; L. van Beethoven Serenada Op. 8; C. Stamitz Osam kapriča za flautu solo; E. Kronke Svita za flautu solo Op. 175; Tober Uspavanka Op. 46; F. Chopin Varijacije na Rosinijevu temu; B. Martinu Skerco; B. Bozza Aria; B. Godard Suita; M. Logar Pastoral za solo flautu; W. A. Mozart Rondo u C duru; H. Busser Sicilienne Op.60; J. Haydn Koncert D dur; L. Boccherini Koncert D dur; A. Vivaldi Koncert D dur op. 10 br. 3; G. B. Pergolesi Koncert G dur; C. Stamitz Koncert G dur; F. Devienne Koncert G dur; G. Tartini Koncert G dur; F. A. Rossler-Rosetti Koncert D dur; W. A. Mozart Koncert C dur i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

Obavezni minimum programa: dva puta u toku svakog polugodišta, hromatskim nizom, odsvirati sve durske i molske skale, u različitim artikulacijama, na svakom času obraditi po jednu tonsku i tehničku vježbu, po izboru nastavnika, dvije zbirke etida, odnosno po pet etida mjesečno, dva komada, jedno ciklično djelo.

Ispitni program; jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, jedan koma i jedno ciklično djelo. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (koncert i komad obavezno).

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Sve durske i molske skale u razlaganju, sa razloženim trozvucima, dominantnim i umanjnim četvorozvucima, tercama, kroz dvije oktave u svim artikulacijama, u šesnaestinama, napamet; TEHNIČKE VJEŽBE: M. Moyse De la sonorite, Gammes et arpeges, Mehanizme-Chromatisme; G. Gariboldi Etude complete les gammes; M. A. Reichert Tägliche Übungen; Taffanel-Gaubert: Methode Complete 4.sveska i druge tehničke vježbe sličnog sadržaja i težine; ETIDE: T. Boehm 24 kapriča Op. 26; B. Forstenu 24 etide Op. 125; F. Sindler 24 Bahove studije; E. Kohler Etide Op. 33, 3. sveska; G. Gariboldi Grandes etudes carasteristiques, Grandes exercices Op.139; J. Andersen 24 Studien i druge zbirke etida sličnog sadržaja i težine; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: J. S. Bach Sonata e mol, Sonata h mol, Sonata A dur, Sonata g mol, Solo sonata a mol, Svita h mol; L.van Beethoven Sonata B dur; C. Ph. E. Bach Sonata a mol za flautu solo; F. Poulenc Sonata; P: Hindemith Sonata 193; I. Petrič Sonata; B. Bjelinski Sonata; W. A. Mozart Rondo D dur; C. Debussy Syrinx; A. Roussel Joueurs de Flute Op. 27; M. Kronke Svita u starom stilu Op. 81; F.

Schubert Introdokcija, Tema i Varijacije Op. 1, C. Saint-Saens Odelette; L. van Beethoven Serenada, F. Kuhlau 3 grand solos, E. Bozza Soir dans les montagnes, Fantaisie italienne; J. Hubert Komad za flautu solo; A. Honegger Igra koza za flautu solo; M. Živković Svita u klasičnom stilu Op.4; W. A. Mozart Koncert C dur, Koncert D dur; J. J. Quantz Koncert G dur, Koncert D dur; B. Bjelinski Koncert; C. Chaminade Concertino Op. 107; M. Blave Koncert a mol; F. Devienne Koncert G dur; C. Stamitz Koncert G dur Op. 29; W. Blodek Koncert D dur i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

Obavezni minimum programa: četiri puta po kvintnom krugu – istoimeni dur i mol, na svakom času po jedna tonska i tehnička vježba, po izboru nastavnika, dvije zbirke etida, odnosno pet etida mjesečno, jedna sonata ili svita, dva komada, jedan koncert.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, jedan komad i jedno ciklično djelo. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (komad i koncert obavezno).

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SKALE: Sve durske i molske skale u razlaganju sa razloženim trozvucima, dominantnim i umanjanim četvorozvucima, tercama, kroz dvije oktave u svim artikulacijama, u šesnaestinama, brži tempo, napamet; TEHNIČKE VJEŽBE: M. Moyse De la sonorite, Gammes et arpeges, Mecanisme-Chromatisme; G. Gariboldi Etude complete les gammes; R. Röhler Technische Übungen; J. Erdeg Tehničke vježbe IV sveska i druge tehničke vježbe sličnog sadržaja i težine; ETIDE: Taffanel–Gaubert 12 velikih virtuoznih etida; V. De Mikelis 24 etide Op. 25; E. Kohler 30 virtuoznih etida Op. 75; A. B. Furstenau Bouquet des tons Op.125; M. Moyse 20 exercices et etudes sur les grandes liasions, 12 etudes de grande virtuosite; J. Andersen 24 etide Op. 15 i druge zbirke etida sličnog sadržaja i težine; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: J. S. Bach Sonata, Es dur, A dur, g mol, Partita a mol za flautu solo; D. Milhaud Sonata; A. F. Doppler Fantazija Op. 26; G. Faure Fantazija Op. 79; J. Hubert Fantazija; H. Busser Theme varie Op. 68; G. Hüe Fantazija; P. Hindemith 8 stücke, Sonata 1936; O. Messiaen Le merle noir; F. Martin Ballade; G. Enesco Cantabile et Presto; F. Gaubert Nocturno et Allegro scherzando; A. Weber Scherzetto; C. Chaminade Concertino Op. 107; M. Živković Svita u starom stilu; P. Ozgijan Koncertantna svita; D. Despić Partita Op. 60 za flautu solo; J. J. Qantz Koncert G dur; C. Stamitz Koncert D dur; W. A. Mocart Koncert D dur KV 314; W. A. Mozart Koncert G dur KV 315; K. Reinecke Koncert D dur; J. Rivier Koncert; H. Tomasi Concertino E dur i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

Obavezni minimum programa: četiri puta sve skale po kvintnom krugu (istoimeni dur i mol), na svakom času najmanje po jedna tonska i tehnička vježba, po izboru nastavnika, dvije zbirke etida, odnosno četiri etide mesečno, jedna sonata, dva komada, jedan koncert.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: jedna skala, dvije etide različitog karaktera, komad virtuoznog karaktera, koncert ili sonata, djelo domaćeg ili slovenskog autora, kompozicija dvadesetog vijeka. Dio programa se izvodi napamet (virtuozni komad i koncert obavezno).

PROGRAM MATURSKOG KONCERTA: koncert ili sonata, komad virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog autora, kompozicija dvadesetog vijeka. Program se izvodi napamet.

U slučaju da učenik ne položi završni ispit, upućuje se na polaganje popravnog ispita na kojem svira isti program kao na završnom ispitu.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Pri vježbanju ljestvica potrebno je da učenik savlada obilni, dupli i trodupli jezik, te da sve to u brzim šesnaestinama teče ravnomjerno i

glatko. To se postiže svakodnevnim vježbanjem ljestvica na sva tri načina u laganom tempu, i to: sa jednim udarcem jezika na jednom tonu ljestvice, sa više udaraca jezikom na jednom tonu ljestvice, dakle, uzastopnim ponavljanjem istog tona u ljestvici. Vježbe duplim i troduplim jezikom se izvode u laganom tempu kako se kvalitet tona ne bi mijenjao izgovorom različitih glasova: kod duplog jezika ta-ka, kod troduplog jezika ta-ka-ta. Svakodnevnim laganim vježbanjem stakata sa ponavljanjem na najnižim tonovima u forte dinamici izjednačava se kvalitet tona kroz sve tri oktave, što je neophodno postići kod učenika ovog uzrasta. Skale treba vježbati u svi artikulacijama, a zbog toga što bolje artikulacije jezik-prsti, potrebno ih je vježbati najprije punktirano. Prilikom sviranja etida treba paziti na pravilno uzimanje vazduha i dinamiku, te razvijati kod učenika za lijepo vođenje fraze. Svakodnevnim izdržavanjem tonova, pravilnim vježbanjem ljestvica i etida učenik će biti u stanju da izvodi i teža djela predviđena nastavnim programom. Etide M. Moyse: “Art de la sonarite” moraju biti zastupljene u svim razredima svakodnevnih vježbi, kao i tehničke vježbe u svim mogućim varijantama.

III.7.2. OBOA

NAZIV PREDMETA: OBOA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SARDŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Sve durske i molske skale u obimu duodecime ili dvije oktave, prema mogućnostima, razloženi tonični trozvuci i dominantni septakordi u durskim skalama, razloženi tonični trozvuci i umanjeni septakordi u molskim skalama. Skale treba svirati u osminskom pokretu i u svim artikulacijama. Hromatske skale u osminama od b do f3; ETIDE: Vileman 37 (45) etide; X. Brod Etide i sonate, I dio; L. Bleze Tehnika oboe – prvi dio; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: R. Šuman I romansa; G. F. Hendl Sonata c mol; G. F. Telemann Sonata c mol; J. Levandovska Sonatina ili neko drugo ciklično delo; P. Merlot Pastoralna arija; Hofman Mali komadi za obou i klavir i ostala djela na nivou prvog razreda po izboru nastavnika – arije, romanse, serenade, igre. Obavezni minimum programa: dvije različite škole etide, dva komada.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, i jedna kompozicija sa klavirom. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (obavezno kompozicija sa klavirom).

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Sve durske i molske skale u obimu duodecime ili dvije oktave, razloženi tehnički trozvuk ili dominantni septakord u duru, razloženi tonični trozvuk i umanjeni septakord u molu. Skale treba svirati u šesnaestinskom pokretu i u svim artikulacijama. Hromatska skala u

šesnaestinama od be do ef³; ETIDE; Blat 11 etida, 25 etida; L. Bleze Tehnika oboe, drugi dio; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: G. F. Telemann Sonata a mol ili g mol; R. Schumann II romansa; G. F. Hendl Sonata II, Koncert br. 1; Corellii–Barbirpli Koncert; Albinoni Koncert B dur ili D dur; F. Fore Grave i Alegro Gicoso i druga djela odgovarajuće težine po izboru nastavnika.

Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedan komad domaćeg autora, jedna sonata, jedan koncert.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, Telemann–jedna od navedenih sonata. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Obraditi sve durske i molske skale u obimu instrumenta od be do ge³ – razloženi tonični trozvuci i dominantni septakord u duru, razloženi tonični trozvuk i umanjeni septakord u molu. Skale svirati u šesnaestinskom pokretu, bržem tempu i u svim artikulacijama. Sve skale vežbati sa sekundama i tercama u triolskom i šesnaestinskom pokretu, umjerenog tempa, legato i non legato. Hromatska skala u svim artikulacijama, u brzom tempu od be do ge³. Sve skale se izvode napamet; ETIDE: Šmit I dio, II dio; Ferling 18 etida; Izbor etida u redakciji LJ. Petruševskog; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: R. Schumann Romansa a mol, A. Koreli Koncert F dur; G. F. Hendl Koncert g mol; G. Arnani Romansa; Š. Kolen Laka konkursna sola za obou i klavir op. 34 ili op. 40; K. Odak Rondo; J. Bomartie Sonata e mol; F. F. Beminiiani Sonata I; B. Marcelo Sonata F dur, D dur, d mol, g mol; F. Benda Sonata in F; F. Gal Sonata; G. B. Pergolesi Koncert za obou; D. Fon Dittersdorf Koncert G dur; Ž. M. Lekler Koncert C dur; G.F. Telemann Koncert f mol; T. Albinoni Koncert D dur; G. F. Hendl Sonate c mol, g mol; Kolen Konkursni solo br. 1.

Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedno domaće djelo, sonata, koncert.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala sa trozvucima, dominantnim i umanjenim septakordom (non legato), dvije etide različitog karaktera i kompozicija za izvođenje sa klavirom. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (obavezno kompozicija sa klavirom).

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SKALE: Obraditi sve durske i molske skale u obimu instrumenta – od be do ge³ – sa razloženim toničnim i dominantnim septakordom u duru, razloženim toničnim trozvucima i umanjenim septakordima u molu – u šesnaestinskom pokretu, brzom tempu i u svim artikulacijama. Sve skale svirati sa sekundama i tercama u triolskom i šesnaestinskom pokretu, u brzom tempu, legato i non legato. Hromatska skala u svim artikulacijama, u veoma brzom tempu od be do ge³. Sve skale se izvode napamet; ETIDE: Luft Etide za obou; Ferling 48 etida; Izbor etida u redakciji LJ. Petruševskog; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: Cimarozza Koncert C dur; A. Marcelo Koncert d mol; A. Vivaldi Koncert a mol, Koncert F dur; P. Hindemith Sonata; R. Petrović Sonatina; D. Despić Pastoral za obou solo Op. 64; Albinoni Koncert d mol br. 9; J. Hajdn Koncert C dur; Kolen Konkursni solo br. 2; V. A. Mozart Koncert C dur; M. Vlajin Rondino; X. Buser Asturna op. 84; G. Pjerne Komad u g molu; I. Kovač Skerco; A. Smailović Pastoral; K. Sen Sans Sonata Op. 166; I. Petrić Sonatina; X. Bauman Sonata; V. Belini Koncert e mol; D. Molik Končertino C dur; B.

Bjelinski Koncert. Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedno domaće djelo, sonata, koncert.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: jedna skala, dvije etide različitog karaktera, kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog autora, koncert ili sonata. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (obavezno kompozicija sa klavirom).

PROGRAM MATURSKOG KONCERTA: sonata ili koncert, kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog autora. Programa se izvodi napamet.

U slučaju da učenik ne položi završni ispit, upućuje se na popravni ispit na kojem izvodi program završnog ispita.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Najveću pažnju u savladavanju tehnike sviranja ovog instrumenta nastavnik treba povesti u I I II razredu i to postavi tona. Postavu tona treba izvoditi sa odgovarajućim vježbama. U početnoj fazi treba posvetiti odgovarajuću pažnju pravilnom držanju tijela i pravilnoj upotrebi organa koji učestvuju u obrazovanju tona. Učenik treba da usvoji pravilno duvačko disanje, kao i pravilno formiranje tona, te da kroz časove redovne nastave i vježbe postigne izjednačenje tona kroz sve register instrumenta. Skale treba svirati na različite načine sa razloženim trozvucima i septakordima, vodeći računa o pravilnom disanju i atakiranju tona. Prilikom realizacije programa treba uzimati što teže tehničke i melodijske vježbe. Učenike treba blagovremeno upoznati sa šesnaestina I njihovim kombinacijama, sa tiolama i sinkopama. Prilikom tehničkih vježbi treba izdržavati tonove, raditi hromatiku i trilere, kao i druge karakteristike ritmičke figure. Etide i komade treba raditi postupno.

III.7.3. KLARINET

PREDMET: KLARINET

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instruente

STATUS PREDMETA: Glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

ISHODI UČENJA: samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, sposoban odsvirati osnovni školski repertoar, bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti, biti u stanju govorno ili pisano objasniti vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog djela, steći osnovna znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći elementarnu kritičku svijest o muzici, steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Stalna kontrola disanja, intonacija, dinamika, fraziranje, ritam, agogika; durske i molske ljestvice, trozvuci, četverozvuci s artikulacijom; kamerna muzika; orkestralne studije; KOMPOZICIJE: S klavirom po slobodnom izboru i ciklička djela; LITERATURA: J. Nohta Tehnika klarineta I. dio; J. Tonžetić 29 etida; P. Jeaniean Etudes progr. et melod. I. dio; V. Gambaro 21 Capricci; C. M. Weber Concertino Es dur op. 26; T. Pokorny Koncert; F.

Mendelson Bartholdy Sonata; G. Cavallin Hrvatski kompozitori za klarinet i glasovir (izd. Music play); G. Cavallin 50 dnevnih vježbi za klarinet (izd. Music play).

Obavezni minimum programa: u toku svakog polugodišta, hromatskim nizom, odsvirati sve skale, u različitim artikulacijama, na svakom času praktikovati po jednu tonsku i tehničku vježbu (po izboru nastavnika), dvije zbirke etida, odnosno po pet etida mjesečno, dva komada, jedno ciklično djelo.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, jedna kompozicija uz klavirsku pratnju i jedno ciklično djelo. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (koncert i komad obavezno).

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Razvijanje tehničkih sposobnosti, posebno staccata; Durske i molske ljestvice, trozvuci, četverozvuci s artikulacijama na sve načine; Kamerna muzika; Orkestralne studije; **KOMPOZICIJE:** S klavirom po slobodnom izboru i ciklička djela; **LITERATURA:** J. Nohta Tehnika klarineta I. dio; J. Tonžetić 29 etida; L. Blatt Etide; P. Jeanjean Etudes progr. et melod. II. dio; E. Cavallini 30 capricci; C. M. Weber Koncert f mol; F. Kramar Koncert Es dur; G. Cavallin Hrvatski kompozitori za klarinet i glasovir (izd. Music play); G. Cavallin 50 dnevnih vježbi za klarinet (izd. Music play). Obavezni minimum programa: dva puta u toku svakog polugodišta, hromatskim nizom, odsvirati sve durske i molske skale, u različitim artikulacijama, na svakom času obraditi po jednu tonsku i tehničku vježbu, po izboru nastavnika, dvije zbirke etida, odnosno po pet etida mjesečno, dva komada, jedno ciklično djelo.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, jedan komad i jedno ciklično djelo. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (koncert i komad obavezno).

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Razvijanje tehničkih sposobnosti, posebno staccata; Durske i molske ljestvice, trozvuci, četverozvuci s artikulacijama na sve načine; Kamerna muzika; Orkestralne studije; **KOMPOZICIJE:** S klavirom po slobodnom izboru i ciklička djela; **LITERATURA:** J. Nohta Tehnika klarineta II. dio; E. Cavallini 30 Capricci; J. S. Bach-U. Delecluse 15 etudes; W. A. Mozart Koncert u A duru; C. M. Weber Koncert f mol; F. Poulenc Sonata; C. Saint-Saens Sonata; F. Kramar Koncert Es dur; B. Bjelinski Koncert; G. Cavallin Hrvatski kompozitori za klarinet i glasovir (izd. Music play); G. Cavallin 50 dnevnih vježbi za klarinet (izd. Music play); G. Cavallin 6 kvarteta za 4 klarineta (izd. Music play). Obavezni minimum programa: četiri puta po kvintnom krugu – istoimeni dur i mol, na svakom času po jedna tonska i tehnička vježba, po izboru nastavnika, dvije zbirke etida, odnosno pet etida mjesečno, jedna sonata ili svita, dva komada, jedan koncert.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide različitog karaktera, jedan komad i jedno ciklično djelo. Najmanje jedna kompozicija se izvodi napamet (komad i koncert obavezno).

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)
--

SADRŽAJ RADA: Durske i molske ljestvice, trozvuci, četverozvuci s artikulacijama na sve načine; Kamerna muzika; Orkestralne studije; KOMPOZICIJE: S klavirom po slobodnom izboru i ciklička djela; LITERATURA: J. Nohta Tehnika klarineta II. dio; P. Jeanjean Etudes progr. et melod. 3. dio; E. Cavallini 30 Capricci; J. S. Bach-U. Delecluse 15 etudes; U. Delecluse Six suites de J. S. Bach; C. M. Weber Koncert br. 2; C. Saint-Saens Sonata; F. Poulenc Sonata; K. Kurpinski Koncert; J. Brahms Sonate; G. Cavallin Hrvatski kompozitori za klarinet i glasovir (izd. Music play); G. Cavallin 50 dnevnih vježbi za klarinet (izd. Music play); G. Cavallin 6 kvarteta za 4 klarineta (izd. Music play).

Obavezni minimum programa: četiri puta sve skale po kvintnom krugu (istoimeni dur i mol), na svakom času najmanje po jedna tonska i tehnička vježba, po izboru nastavnika, dvije zbirke etida, odnosno četiri etide mesečno, jedna sonata, dva komada, jedan koncert.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: jedna skala, dvije etide različitog karaktera, komad virtuoznog karaktera, koncert ili sonata, djelo domaćeg ili slavenskog autora, kompozicija 20. stoljeća.

PROGRAM MATURSKOG KONCERTA: koncert ili sonata, komad virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog autora, kompozicija 20 stoljeća. Program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Najsloženiji zadatak za učenika i nastavnika prilikom realizacije nastavnog programa je savladavanje tehničkih problema instrumenata. Najviše pažnje treba posvetiti izjednačavanju boje tona u svim lagama instrumenta. Izjednačavanju boje tona instrumenta će doprinjeti sviranje ljestvica različitim varijantama. Dobar metod za eliminisanje problema "oktav klapne" je sviranje hromatske skaleu različitim ritmičkim figurama i u različitim brzinama. Sve skaletreba svirati kroz dvije ili tri octave stakato. Skaletreba svirati najprije u cjelini, kroz cijeli opseg instrumenta, a zatim naučiti razlagati ljestvicu na po četiri, po šest ili po osam tonova. Trozvuke i četverozvuke treba svirati na isti način (razloženo) i uključiti sviranje terce i oktave radi navikavanja učenika da sluša intonaciju svoje interpretacije. Etide treba birati iz programa imajući u vidu sposobnost učenika. Posebnu pažnju treba posvetiti kontroli disanja, jer od toga zavisi kasnije fraziranje. Koncerte, sonate i komade treba birati tako da učenik osjeti ljepotu muziciranja kao i mogućnost i izazov svog instrumenta. Treba mnogo vremena posvetiti koncertima, komadima i cikličnim djelima, jer će učenik, svirajući kompletne cjeline, moći uočiti svoje nedostatke te ih uz pomoć nastavnika ispraviti. Učenike treba uključiti u interne časove, koncerte, nastupe na takmičenjima, jer će to pomoći razvoju njihovih kreativnih muzičkih sposobnosti, osamostaliti ih i osloboditi suviše treme. Program završnog ispita treba uskladiti sa zahtjevima na prijemnim ispitima na muzičkoj akademiji.

III.7.4. SAKSOFON

NAZIV PREDMETA: SAKSOFON

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

ISHODI UČENJA: samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnete težine, sposoban odsvirati osnovni školski repertoar, bez poteškoća javno prezentirati vlastite

izvođačke sposobnosti, biti u stanju govorno ili pisano objasniti vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog djela, steći osnovna znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći elementarnu kritičku svijest o muzici, steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Vladanje instrumentom u skladu sa zahtjevima u etidama i kompozicijama; Elementi interpretacije; Izdržavanje tonova *f*, *mf*, *p*, *f* > *p*; Crescendo i decrescendo, poštivanje dinamskih oznaka; Poznavanja većine oznaka za tempo, dinamiku i način izvođenja; TEHNIKA SVIRANJA: Kromatska ljestvica u cijelom opsegu saksofona u svim artikulacijama; Sve durske i molske skaleplus tonički trozvuci, dominantni i smanjeni akordi; J. M. Londeix Gammes et modes (ed. Leduc); J. M. Londeix Les gammes conjointes et en intervalles (ed. Lemoine); TEHNIČKE VJEŽBE: J. M. Londeix Exercices mecaniques 1. i 2.; H. Prati 23 mini-puzzles; ETIDE: J. Andersen 18 petites etudes; M. Mule 18 exercices ou etudes; M. Mule 48 etudes d'apres Ferling; H. Klose 25 etudes de mecanisme; J. Andersen 24 etudes instructives op. 30; L. Niehaus Basic jazz conception for saxophone; KOMPOZICIJE: R. Berthelot Adage et arabesque; J. Ibert Histoires; P. Hindemith Sonate; P. Bonneau Suite; A. Cherepnine Sonatine sportive; A. Jolivet Fantasie-impromptue; R. Planel Prelude et saltarelle i druge kompozicije odgovarajuće težine.

Minimum programa: sve durske i molske skaleplus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord, deset etida, dvije kompozicije uz pratnju klavira, od kojih jedna ciklična. Ispitni program: jednu dursku i molsku ljestvicu po cijelom registru plus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord legato, non legato i/ ili artikulacija, jednu etidu i jednu kompoziciju ili stavak cikličnog djela sa klavirom. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Vladanje instrumentom u skladu s zahtjevima u etidama i kompozicijama; Elementi interpretacije; Izdržavanje tonova *f*, *mf*, *p*, *f* > *p*; Crescendo i decrescendo, poštivanje dinamskih oznaka; Poznavanje oznaka za tempo, dinamiku i način izvođenja; TEHNIKA SVIRANJA: Kromatska ljestvica u cijelom opsegu saksofona u svim artikulacijama. Sve durske i molske skaleplus tonički trozvuci, dominantni i smanjeni akordi; J. M. Londeix Gammes et modes; J. M. Londeix Les gammes conjointes et en intervalles; TEHNIČKE VJEŽBE: J. M. Londeix Exercices mecaniques 1. i 2.; ETIDE: M. Mule Exercices journaliers (Terschak); M. Mule 48 etudes d'apres Ferling; H. Klose 15 etudes concertantes; L. Niehaus Intermediate jazz conception for saxophone; KOMPOZICIJE: J. Absil Sonate; J. Casterede Scherzo; Y. Bourrel Sonate op. 18; A. Ameller Suite d'apres J. P. Rameau; R. Planel Prelude et saltarelle; A. Cherepnine Sonatine sportive; P. Hindemith Sonate.

Minimum programa: sve durske i molske skaleplus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord, deset etida, dvije kompozicije uz pratnju klavira, od kojih jedna ciklična.

Ispitni program: durska i molska ljestvica po cijelom registru plus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord legato, non legato i/ ili artikulacija, jedna etida, jedna kompozicija ili stavak cikličkog djela sa klavirom. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Vladanje instrumentom u skladu sa zahtjevima u etidama i kompozicijama; Elementi interpretacije; Izdržavanje tonova f, mf, p, f > p; Crescendo i decrescendo, poštivanje dinamskih oznaka; Poznavanje oznaka za tempo, dinamiku i način izvođenja; TEHNIKA SVIRANJA: Kromatska ljestvica u cijelom opsegu saksofona u svim artikulacijama. Sve durske i molske skaleplus tonički trozvuci, dominantni i smanjeni akordi; J. M. Londeix Gammes et modes; J. M. Londeix Les gammes conjointes et en intervalles; TEHNIČKE VJEŽBE: J. M. Londeix Exercices mecaniques 1. i 2; ETIDE: M. Mule Exercices journaliers (Terschak); M. Mule 48 etudes d'apres Ferling; M. Mule 53 etudes (Boehm, Terschak, Furstenau); J. Andersen 29 grandes etudes; L. Niehaus Intermediate jazz conception for saxophone; KOMPOZICIJE: P. Bonneau Concerto; J. Absil Sonate; P. Maurice Tableaux de Provence; D. Milhaud Scaramouche; A. Glazunov Concerto; A. Ameller Suite d'apres J. P. Rameau; R. Planel Prelude et saltarele; P. Creston Sonata; H. Tomasi Ballade; P. M. Dubois Concerto.

Minimum programa: sve durske i molske skaleplus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord, deset etida, dvije kompozicije uz pratnju klavira, od kojih jedna ciklička. Ispitno gradivo: durska i molska ljestvica po cijelom registru plus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord legato, non legato i/ ili artikulacija, jedna etida i jedna kompozicija ili stavak cikličkog djela sa klavirom. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SADRŽAJ RADA: Vladanje instrumentom u skladu sa zahtjevima u etidama i kompozicijama; Elementi interpretacije; Izdržavanje tonova f, mf, p, f > p; Crescendo i decrescendo, poštivanje dinamičkih oznaka; Poznavanje oznaka za tempo, dinamiku i način izvođenja; TEHNIKA SVIRANJA: Kromatska ljestvica u cijelom opsegu saksofona u svim artikulacijama; J. M. Londeix Gammes et modes; J. M. Londeix Les gammes conjointes et en intervalles; TEHNIČKE VJEŽBE: J. M. Londeix Exercices mecaniques 1. i 2; ETIDE: M. Mule Etudes variees; M. Mule 48 etudes d'apres Ferling; M. Mule 53 etudes (Boehm, Terschak, Furstenau); L. Niehaus Intermediate jazz conception for saxophone; KOMPOZICIJE: P. Bonneau Concerto; P. Maurice Tableaux de Provence; D. Milhaud Scaramouche; A. Glazounov Concerto; P. Creston Sonata; H. Tomasi Ballade; P. M. Dubois Concerto; C. Pascal Sonatine; J. Ibert Concertino da camera.

Minimum programa: sve durske i molske skaleplus tonički trozvuk i dominantni septakord tj. smanjeni septakord, deset etida, dvije kompozicije uz pratnju klavira, od kojih jedna ciklička, jedna ciklička kompozicija sa klavirom.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: cikličko djelo, komad virtuoznog karaktera, kompozicija po slobodnom izboru. Program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Exercices mecaniques 1. i 2. treba koristiti po redosljedu i u sporijim tempima. Tokom školovanja treba ponavljati vježbe u bržim tempima. Etide su različitih tehničkih nivoa i raznih namjena. Zadatak je učitelja da, u skladu s potrebama učenika, odredi koliko će upotrijebiti etida različitih kompozitora. Među

nabrojanim etidama svakako treba istaknuti - Mule: 48 etudes d'apres Ferling i Niehaus: Basic jazz conception for saxophone. Iz Mulove knjige za prvi razred koristiti neparne etide. Niehaus je neophodan za početke učenja jazza.

III.7.5. FAGOT

NAZIV PREDMETA: FAGOT

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Treba obraditi sve durske i molske skale u obimu duodecime ili dvije oktave, prema mogućnostima instrumenta, razliženi tonični trozvuci i dominantni septakordi u brzim osminama–napamet; ETIDE: Obraditi dvije različite škole etida; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: J. Vajsenborn Sveska I, Op. 8; Starokalomski Svita; H. Laslo Škola za fagot II sveska; KOMADI: Mali komadi i transkripcije, odnosno kompozicije sa klavirom na nivou gradiva I razreda po izboru nastavnika; Lignpelter Končertino; Kolomic Skerco; B. Trudić Skerco; M. Stahuljak Rondo za fagot i klavir Op. 21 br. 2; J. Vajsenborn Romansa; F. Mendelsohn Pesme bez reči Op. 85 br. 14; J. Vajsenborn Andante. Temeljnije upoznavanje tenor ključa čije je učenje započeto u IV razredu osnovne muzičke škole.

Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedan končertino.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala sa razloženim toničnim trozvucima i dominantnim, septakordima u brzim osminama–stakato, dvije etide različitog karaktera i jedna kompozicija sa klavirom. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Obraditi sve durske i molske skale u obimu dvije oktave ili duodecime, prema mogućnostima instrumenta. Razloženi tonični, dominantni i umanjeni četvorozvuci u šesnaestinama–napamet; ETIDE: J. Vajsenborn Sveska II or. 8 od 1 do 25; O. Burdo Velika kompletna metoda – tehničke vježbe; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE; J. Vajsenborn Kapričo; M. Glinka Putnikova pesma; M. Musorgski Stari zamak; L. Milde Andante ili Romansa; K. Debussy Mali crnac; A. Logo Svita; B. Bjelinski Dvije invencije.

Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedan koncert.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, sa toničnim trozvukom i dominantnim septakordom, razloženo–stakato, dvije etide različitog karaktera i kompozicija sa klavirom. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u obimu tri oktave: C dur, B dur, H dur, Cis dur, D dur, c mol, b mol, cis mol, d mol. Ostale skale kroz dvije oktave plus kvinta – prema mogućnostima instrumenta. Razloženi, tonični, dominantni, umanjeni četvorozvuci u šesnaestinama i hromatske skale. Vježbe u tenor ključu; ETIDE: Kopraš Etide II deo; Milde Etide Op. 24 od 1 do 10; Ubrado Tehničke vježbe; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: K. Štamic Koncert F dur; A. Vivaldi Koncert a mol; V. A. Mocart Koncert B dur, I stav; Stanojlo Rajičić Pisma i igra; Hilmera Kon umoro; Emil Koseto Koncertantna svita; Ž.B. Bomortije Sonata g mol; Mišel Koret Sonata d mol. Druga odgovarajuća djela domaćih autora

Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedan koncert, jedno domaće djelo.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, sa trozvucima, dominantnim i umanjenim četvorozvucima – non legato, dvije etide različitog karaktera, kompozicija sa klavirom. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u obimu tri oktave: C dur, B dur, H dur, D dur, Cis dur, c mol, b mol, h mol, d mol, cis mol. Ostale skale treba izvoditi kroz dve oktave plus kvinta – prema karakteristikama instrumenta. Dominantni i umanjeni četvorozvuci u šesnaestinama i hromatske skale. Vježbe u tenor i violinskom ključu; ETIDE: Milde Etide Op. 24 od 11 do 25, Koncertne etide Op. 25–pet lakših po izboru; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: J. C. Bah Koncert B dur; V. A. Mocart Koncert B dur; A. Vivaldi Koncert – jedan teži; K. M. Veber Koncert F dur; A. Vivaldi Sonata a mol; David Končertino; Mirošnjikov Skerco; P. Hindemith: Sonata; J. Petrić Sonata i druga odgovarajuća djela.

Obavezni minimum programa: dvije različite škole etida, dva komada, jedno domaće djelo, jedan koncert, jedna sonata.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: jedna skala, dvije etide različitog karaktera, Koncert I, II, III stav.

Dio programa se izvodi napamet: kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog autora.

PROGRAM MATURSKOG KONCERTA: koncert (obavezno napamet), kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog autora. Program se izvodi napamet.

Uslučaju da učenik ne položi završni ispit, upućuje se na popravni ispit da kojem svira program završnog ispita.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Disanje je najvažniji činilac sviranja na duvačkim instrumentima, pa mu od samog početka rada treba posvetiti odgovarajuću pažnju. Disanje je uvjetovano radom dijafragme koju treba osposobiti za pravilan rad. Disanje treba vježbati najprije bez instrumenta navikavajući dijafragmu na racionalnu potrošnju zraka. Jedan od važnih elemenata pri sviranju je pravilno držanje tijela. Gornja i donja usna podjednako leže na pisku i pritiskuju ga više no što je potrebno, tako da se dobije potrebno vibriranje piska među usnama. Na taj način pojednostavljeno je brzo mijenjanje registra u toku sviranja. U samom početku učenja sviranja fagota neophodno je da pisak bude što lakši za sviranje, kako bi učenik imao što manje problema sa samim dobijanjem tona i kako bi se mogao sa svom pažnjom posvetiti disanju i inpostaciji. Kada učenik usvoji u potpunosti ove dvije stavke, tek tada se može polako prelaziti na oblikovanje tona. Posebnim vježbama (etida

i odgovarajući komadi) moraju se usavršavati elementi interpretacije kao što su stakato i legato. Pri odabiranju gradiva posebnu pažnju treba posvetiti principu postupnosti kako bi učenik sistematski i postupno nadograđivao svoje znanje. U III I IV razredu učenike je potrebno upućivati, što češće, na interne i javne nastupe sa dobro uvježbanim kompozicijama primjerenim njihovim izvođačkim sposobnostima.

III.7.6. TRUBA

NAZIV PREDMETA: TRUBA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SADRŽAJ

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale sa razloženim trozvucima, prema mogućnostima učenika. Tonački trozvuci i dominantni septakordi napamet; ETIDE: Alojz Strnad Etide za trubu; Arban Etide I-II dio; Gatti I dio; Clodomir I dio; KOMPOZICIJE: Gerhard Sowa; G. Bailay Andante et Allegreto; Dueti i tria (Jean Francis Michael) i druge kompozicije slične težine i sadržaja; CIKLIČNA DJELA: Trudić Rondo; P. Baldassari Sonata-Allegro. I druge kompozicije slične težine i sadržaja

Ispitni program: skale predviđene za prvi razre, dvije etide različitog karaktera, jedna kompozicija sa klavirom – obavezno napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale sa razloženim trozvucima, prema mogućnostima učenika. Razloženi tonački, dominantni i umanjeni četvorozvuci u šesnaestinama; ETIDE: Arban III-IV dio; Gatti II dio; Clodomir II dio; Komprasch II dio; W. Wurm I dio; Metoda Schlosberg; KOMPOZICIJE: Clodomir Vingt etudess, Ecole du Concert et da la Trompette; Reger Romanse; M. Špiler Preludium; G. Balay Preludij i Balada; Ostale kompozicije domaćih i stranih autora (prema mogućnostima učenika); CIKLIČNA DJELA: G. P. Telemann Sonata c mol; V. Selokov Koncert za trubu

Ispitni program: skale predviđene za drugi razred, dvije etide različitog karaktera i jedna kompozicija sa klavirom – obavezno napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u obimu dvije oktave. Razloženi tonački trozvuci, dominantni i umanjeni četvorozvuci. Hromatske skale u šesnaestinama u tempu; ETIDE: P. Clodomir 20 karakterističnih etida; W. Wurm II dio; Metode: Bai Lin; Schlosberg; KOMPOZICIJE: F. Toma Fantasia; P. Rougnon Premier solo concours; Barat Andante et scherco; M. Špiler

Preludij; CIKLIČNA DJELA: A. Coreli Sonata; A. Albinoni Koncert za trubu F dur; Vajvanovski Sonata g mol

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala sa trozvucima, dominantnim i umanjanim četvorozvucima kroz dvije oktave – napamet, dvije etide različitog karaktera jedna kompozicija sa klavirom – obavezno napamet i jedno ciklično djelo sa klavirom.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SKALE: Obraditi durske i molske skale u obimu dvije oktave, razložene tonične četvorozvuke, dominantne i umanjene četvorozvuke i hromatske skale u brzim šesnaestinama; ETIDE: Arban V-VI dio i dupli i tripli jezik, Six Fantasies, Etide; Bizet 12 etida; P. Clodomir Karakteristične etide; R. Sabarich Etide; Charler Etide; Brandt Etide; CIKLIČNA DJELA: J. N. Hummel Koncert Es dur; J. Haydn Koncert Es dur; A. Arutjunjan Koncert za trubu i orkestar; H. Purcell Sonata; P. Šivic Štiri skladbe; KOMPOZICIJE: S. Sans Fantazija u es molu; A. Goedicke: Koncertna etida; J. Ed Barat Fantasia.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala sa trozvucima, dominantnim i umanjanim četvorozvucima kroz dvije oktave – napamet, jedna etida koncertnog karaktera, koncert sva tri stava – obavezno napamet, kompozicija virtuoznog karaktera, i djelo domaćeg ili slovenskog kompozitora.

PROGRAM MATURSKOG KONCERTA: Koncert sva tri stava– obavezno napamet, kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog kompozitora.

U slučaju da učenik ne položi završni ispit, upućuje se na polaganje popravnog ispita na kojem svira isti program kao na završnom ispitu.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Na prijemnim ispitima prilikom odabiranja učenika-budućih trubača treba, pored osnovnog uslova da kandidati imaju dobar sluh i muzikalnost, voditi računa i o fizičkim predisozicijama (usne i položaj zuba). Usnik mora da se stavi na usta što prirodnije, te da ima isti pritisak na gornju i donju usnu. Vazduh se uzima dijafragmom, a zatim se podiže vrh jezika koji kao okidač u željenom momentu okine-propusti vazduh kroz instrument. Učenik se usvirava hromatski u polovinkama misleći na položaj dijafragme i ne popuštajući njen pritisak. Na isti način izvode se i skale uz stalno postizanje što većeg opsega na instrumentu. To se postiže i vježbanjem vokaliza u što sporijem tempu da bi i dijafragma dobila svoju pravu funkciju. Vježbanjem “lip” tehnike dobiva se veća pokretljivost usnih mišića, što je neophodno za izvođenje najjednostavnijih pa sve do najtežih vježbi i djela. Kada se dobro savlada tehnika izvođenja običnog jezika i legato “lip” sviranja, prelazi se na dupli i trodupli jezik. U početku se vježba u polaganom tempu izgovorom ta-ka da bi se dobilo na ujednačenosti starta jezika i izbacivanje iz nepca drugog sloga-ka. Kad se postigne određena brzina, prelazi se na izgovor te-ke, uz konstantan pritisak dijafragme-da ne dođe do prekidanja fraze. Na isti način se dobiva i trodupli jezik, s tim što se izgovaraju slogovi ta-ta-ka.

III.7.7. TROMBON

NAZIV PREDMETA: TROMBON

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u obimu duodecime ili dvije oktave, prema mogućnostima učenika. Tonični trozvuci i dominantni septakordi napamet; ETIDE: K. Kopraš I sveska; R. Miler Tehničke studije 1. dio; E. Gaetke Dnevne vježbe; F. Poder 24 studije; E. Getke Skale; Kolin Metoda 1. dio; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: Blažević Mali komadi i druge kompozicije slične težine i sadržaja; CIKLIČNA DJELA: Gajard Sonate – po izboru
Ispitni program: skale predviđene za prvi razred, dvije etide različitog karaktera i jedna kompozicija sa klavirom (obavezno napamet).

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u obimu duodecime ili dvije oktave, prema mogućnostima učenika. Razloženi tonični, dominantni i umanjeni četvorozvuci u šesnaestinama; KLJUČEVI: Upoznati tenor ključ; K. Kopraš 1. sveska; ETIDE: K. Kopraš 1. sveska; R. Miler Tehničke studije 1. i 2. dio; E. Getke Dnevne vježbe; E. Getke Skale; E. Getke Etide–ritam, artikulacija F. Poder: 24 studije; Kolin Metoda I dio; KOMPOZICIJE: R. Butri Trombonara; P. M. Diboja Dva marša; E. Boza Čakona; A. Devanžer Humoreska; Levin Romansa; Carisse Piece; CIKLIČNA DJELA: Gajard Sonate–po izboru
Ispitni program: skale predviđene za drugi razred, dvije etide različitog karakter i jedna kompozicija sa klavirom (obavezno napamet).

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u obimu dvije oktave. Razloženi tonični trozvuci, dominantni i umanjeni četvorozvuci. Hromatske skale u šesnaestinama u tempu; KLJUČEVI: Obraditi alt ključ; ETIDE: K. Kopraš 2. sveska; R. Miler 3. sveska; F. Vobaron Etide; E. Getke Dnevne vežbe; E. Getke Skale; E. Getke Etide–ritam, artikulacija; Kolin Metoda 1. i 2. dio; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: E. Barat Introdokcija i serenada; Kazinier Kapriča; Masis Emprompti; M. Pot Koncertne etide; Dibao Povorka; Masis Emprompti; Berghaus La gomme a barbe; M. Logar Menuet za trombon; CIKLIČNA DJELA: Gajard Sonate–po izboru; J. R. Telemann Končertino giocoso; E. Sašes Končertino; Novakovski Končertino; N. R. Korsakov Koncert E dur.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala sa trozvucima, dominantnim i umanjenim četvorozvucima kroz dvije oktave (napamet), dvije etide različitog karaktera, jedna kompozicija sa klavirom (obavezno napamet) i jedno ciklično djelo sa klavirom.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

SKALE: Obraditi durske i molske skale u obimu dvije oktave, razložene tonične četvorozvuke, dominantne i umanjene četvorozvuke i hromatske skale u brzim šesnaestinama; KLJUČEVI: Etide u tenor i alt ključu; ETIDE: K. Kopraš 2. sveska; F.

Vobaron Etide; R. Miler 3. sveska; E. Getke Dnevne vježbe; E. Getke Skale i arpeđa; Kolin Metoda 1. i 2. dio; KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: G. Freskobaldi Tokata; E. Boza Notadde a čase; K. Sen–Sans Kavatina; K. Odak Emprompti; Lovec Rečitativ i Arija; CIKLIČNA DJELA: Gajar Sonate–po izboru; A. Vivaldi Sonate–po izboru; G. F. Hendl Koncert f mol; F. David Končertino; Vagenzal Koncert; N. R. Korsakov Koncert B dur; Blažević Koncert br. 2 Des dur; J. Bošnjak Tri pesme za trombon i orkestar; E. Reich Koncert A dur; B. Grković Sonatina; Kadvil Koncertantna sonata.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: jedna durska i jedna molska skala sa trozvucima, dominantnim i umanjenim četvorozvucima, kroz dvije oktave (napamet), jedna etida koncertnog karaktera, koncert sva tri stava (obavezno napamet), kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog kompozitora.

PROGRAM MATURSKOG KONCERTA: koncert sva tri stava, kompozicija virtuoznog karaktera, djelo domaćeg ili slovenskog kompozitora. Program se izvodi napamet.

U slučaju da učenik ne položi završni ispit, upućuje se na polaganje popravnog ispita na kojem svira isti program kao na završnom ispitu.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Trombon se drži čvrsto lijevom rukom za spojnicu statične cijevi, na mjestu gdje je vezana za korpus instrumenta. Prilikom duvaja zraka (sviranja) treba paziti na pravilno držanje tijela. Glavu treba držati parvo, grudi podići, stomak malo uvući. Prilikom sviranja u stojećem stavu noge ne treba širiti suviše, gornji dio tijela treba držati uspravno. Svakodnevnim vježbanjem ljestvica treba postići adekvatnu čistoću tona. Pravilnim postavljanjem usnika na usne treba omogućiti lako i precizno izvođenje tonova. Jačina tona se dobije jačim udarom jezika i jačim stubom zraka. Skaletreba svirati najprije razložene, u obimu terce, a zatim širiti opseg, te raditi vježbe sa različitim ritmovima kombinujući legato i stekato, posvećujući posebnu pažnju sinkopiranom ritmu. Etide i komade treba raditi postupno, uz primjenu različitih ritmova .

III.7.8. HORNA

NAZIV PREDMETA: HORNA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Postavljanje tehnike disanja; Formiranje ambažure i atake; Impostacija usnika; Impostacija instrumenta; Postavljanje tonova; Postupno širenje tonskog opsega; Kontrola tona u cijelim notama, polovinama i četvrtinama; Tehnika kontrole tona u krešendu i dekrešendu; Ovladavanje elementarnim artikulacijama (tenuto, legato i markato); LITERATURA: Szilagy-Kokenyessy Škola za hornu, I sveska (vježbe u predviđenom opsegu) i druga dgovarajuća literatura; M. Alfons I sveska; L. Thevet Kompletna metoda za hornu, I sveska; D. Gurtl Škola za hornu I sveska i druge kompozicije po izboru nastavnika i mogućnosti učenika. Obavezni minimum programa: četiri durske ljestvice, dvadeset vježbi, nekoliko komada sa klavirom.

Ispitni program: jedna skala, dvije vježbe različitog karaktera, jedan komad sa klavirom.
 Javni nastupi: obavezna dva javna nastupa tokom školske godine. Obavezni javni nastupi ne podliježu konvencionalnom, numeričkom načinu ocjenjivanja. Njihova svrha je da omoguće javni uvid u kvalitet nastavnikovog rada i proces učenikovog razvoja i napretka, kao i da budu neophodan poligon za učenikovo rano sticanje izvođačkog iskustva.
 Školama se ostavlja mogućnost da, u okvirima svojih školskih programa, propišu neki drugi vid ocjenjivanja (usmeni ili pismeni komentar nastavnika ili grupe nastavnika, članova odgovarajuće komisije).

II RAZRED

(3 časa sedmičn – 105 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Dalje širenje opsega bez pritiskanja usnika na usne; Proširenje sposobnosti sviranja intervala; Kontrola tona do nivoa osmina; Vještina kontrole tona u raznim dinamikama od *p* do *f*; Vještina kontrole krešenda i dekrešenda bez narušavanja kvaliteta tona i intonacije; Početak rada na sistematskoj studiji legata; Stabilizacija kontrole elemenarnih artikulacija; Kontrola kvaliteta tona u stakatu; Rad na razvoju tehnike prstiju; **SKALE:** C dur, G dur, B dur, c mol, e mol, h mol i ostale u zavisnosti od mogućnosti učenika, u cijelim notama, polovinkama, četvrtinkama i osminkama, u raznim ritmičkim kombinacijama i artikulacijama (legato, stakato) kontrola tona u dinamici *p - f* i obrnuto; Transpozicija; **LITERATURA:** D. Girtl Škola za hornu, I i II sveska (vježbe u predviđenom opsegu); Szilagyi-Kokenyessy Škola za hornu I i II sveska (vježbe u predviđenom opsegu) i druga odgovarajuća literatura; M. Alfons I sveska; L. Thevet Kompletna metoda za hornu, I sveska; L. van Beethoven Ekosez; M. Vlajin Bagatela I; W. A. Mozart Proljeće; J. Flis Uspavanka; P. I. Tschaikevsky Stara francuska pjesma; P. Maj IV minijature; G. B. Locenher Jesenji san; J. Kriger Menuett; L. van Beethoven Romansa; J. S. Bach Koral i druge kompozicije po izboru nastavnika i mogućnosti učenika.

Obavezni minimum programa: durske i molske skale do 4 predznaka, dva komada uz klavirsku pratnju.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, jedna etida, i jedan komad sa klavirom.

Javni nastupi obavezna dva javna nastupa tokom školske godine.

III RAZRED

(3 časa sedmično –105 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Sistematska nadgradnja osnova kroz njihovu primjenu u tehnički složenijim zahtjevima: Širenje opsega; Dalje usavršavanje sviranja intervala; Kontrola tona u šesnaestinama; Kontrola tona od *pp* i *ff*; Legato intervala do oktave; Rad na ostalim artikulacijama; Rad na napretku tehnike prstiju; **SKALE:** F dur, As dur, D dur, H dur, d mol, f mol, fis mol, cis mol i ostale u zavisnosti od mogućnosti učenika, u cijelim notama, polovinkama, četvrtinkama, osminkama, u raznim ritmičkim kombinacijama i artikulacijama (legato, stacato), transpozicija; **LITERATURA:** D. Bourque Dnevne vježbe I i II sveska; D. Gurtl Sveska II i III; L. Thevet Kompletna metoda za hornu, II sveska; M. Alfons I i II sveska i druga odgovarajuća literatura; Koprás 60 etida; Glier Preludij; E.Muler Melancholie; J. D. Škroup Koncert; Orkestarske studije i druga odgovarajuća literatura prema izboru nastavnika i mogućnostima učenika. Obavezni minimum programa: sve durske i molske ljestvice, dva komada uz klavirsku pratnju.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska ljestvica, dvije etide (jedna u brzom tempu, druga u sporom) i komad sa klavirom.

Javni nastupi obavezna dva javna nastupa tokom školske godine.

IV RAZRED

(3 časa sedmično –90 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Sistematska nadgradnja osnova kroz njihovu primjenu u tehnički složenijim zahtjevima: Širenje opsega; Dalje usavršavanje sviranja intervala; Kontrola tona od *pp* i *ff*; Legato intervala; Rad na ostalim artikulacijama; Rad na napretku tehnike prstiju; **SKALE:** Sve durske i molske skale u zavisnosti od mogućnosti učenika, u cijelim notama, polovinkama, četvrtinkama, osminkama, u raznim ritmičkim kombinacijama i artikulacijama (legato, staccato), transpozicija; **LITERATURA:** Gurtl III i IV sveska; D. Bourque Dnevne vježbe I i II sveska (legato-stakato); Kopras 60 etida; L. Thevet II sveska; W. A. Mozart Konzert D dur No.1; W. A. Mozart Konzert Es dur No. 3; C. S. Saens Romance; E. Bozza En Irlande; A. Glasunov Reverie; C. Eschmann Stucke; A. Dupuis Variations; R. Matz 7 skica; I. Petrič Sonata: Orkestarske studije i druga odgovarajuća literatura prema izboru nastavnika i mogućnostima učenika.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska skala, dvije etide i jedna kompozicija iz programa maturalnog ispita.

Popravni ispit: Učenik svira program planiran za godišnji ispit.

PROGRAM ZAVRŠNOG ISPITA /MATURSKI ISPIT: jedno ciklično djelo (sonata, koncert), jedno djelo domaćeg ili slavenskog kompozitora, jedna kratka kompozicija. Program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA RELIZACIJU PROGRAMA: Prilikom realizovanja programa ovog instrumenta treba voditi računa o pravilnoj postavi usnika od čega zavisi usnika od čega zavisi kvalitet tona i pravilna i dobra ambažura. Kvalitet tona će se postići stalnim izdržavanjem tonova i pravilnim udarom jezika. Kroz tehničke vježbe treba postići dobar legato. Skalesvirati u osminama i šesnaestinama, po mogućnosti kroz dvije oktave. Usvojiti pravilno sviranje trilera i drugih ukrasa. Prilikom sviranja komada, etida i drugih djela voditi računa o pravilnoj dinamici, tempu, agogici i drugim elementima muzičkog izraza.

III.7.9. KAMERNA MUZIKA ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE

Kamernu muziku učenici pohađaju od prvog do četvrtog razreda srednje škole. Svrha je predmeta kamerna muzika za duvače razvijati učeniku toliko potreban smisao za zajedničko (skupno) muziciranje, bilo u većim, bilo u manjim sastavima (vokalnim i vokalno instrumentalnim), kamernim sastavima. Tako će se učenik postupno osposobiti za skupno muziciranje, bez čega praktički, uopće ne bi mogao ispravno savladati zadaće koje ga očekuju u profesiji kao solista ili kao člana nekog manjeg ili većeg sastava.

Cilj nastave za predmet Kamerna muzika za duvačke/puhačke instrumente je: usavršavanje sposobnosti za zajedničkim muziciranjem, njegovanje i međusobno usklađivanje intonacije, poznavanje i slušanje drugih glasova u ansamblu, razvijanje sposobnosti komuniciranja, dijaloga, osjećanja solidarnosti, efikasne saradnje sa drugima i sposobnosti za timski rad, priprema učenika za aktivno uključivanje u koncertni život i u rad kamernih ansambala, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave su: rad na unapređivanju sposobnosti usaglašavanja individualnog sa grupnim muziciranjem, rad na usaglašavanju intonacije i artikulacije sa ostalim članovima u grupnom radu, osposobljavanje za dalji rad i školovanje u okviru nastave grupnog muziciranja, rad na razvijanju sposobnosti komuniciranja, dijaloga i efikasne saradnje sa drugim članovima, pripremanje učenika za akademsko školovanje, upoznavanje muzičke literature.

ISHODI UČENJA: sposoban odsvirati osnovni školski repertoar u kamernim ansamblima, bez poteškoća javno prezentirati sposobnosti zajedničkog muziciranja, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, razumijevati harmonijske, polifone, formalne i

druge koncepte muzičkog djela, steći vještine ugodne komunikacije sa muzičkim djelom i sa društvenom okolinom.

III.7.9.1. KAMERNA MUZIKA ZA FLAUTU

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA FLAUTU

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: E. Kohler 40 Progressive Duette Op. 55; F. Devienne 12 Easy Flute Duos Op. 57; C. Ph. E. Bach Duets; J. J. Quantz 6 Flute Sonatas; J. S. Bach 6 Flute Trios, i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: G. F. Telemann 6 Sonatas; G. F. Handel Sonata e mol; J. Haydn 3 Trios; A. Reicha Varijacije za 2 flaute; E. Kohler 40 Progressive Duette Op. 55 i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. J. Quantz 3 Dueta; J. S. Bach 6 Dueta; W. A. Mozart 6 Dueta; A. Reicha Kvartet D dur Op. 12; W. A. Mozart Kvartet D dur, i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: F. Kuhlau 3 Duets for two flutes Op. 10, Op. 80, Op. 81, Op. 87; W. A. Mozart 6 Dueta; E. Bozza Kvartet flauta; A. B. Furstenau 6 Dueta Op. 137; F. Kuhlau Kvartet e mol Op. 103 i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

III.7.9.2. KAMERNA MUZIKA ZA OBOU

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA OBOU

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: K. M. Veber Sonata za dvije oboe i klavir; K. Hofer Tema sa varijacijama za obou, clarinet i fagot i druge kompozicije sličnog sadržaja i težine.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. D. Zelenka 6 Sonata za dvije oboe i fagot; G. F. Handel 6 Sonata op. 2 za dvije oboe i druge kompozicije sličnog sadržaja i težine.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. Hofmaister Trio za 3 oboe; K. Loilet Trio Sonata za flautu, obou i klavir i druge kompozicije sličnog sadržaja i težine.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: J. Haydn Duvački kvintet-oboa, flauta, klarinet, fagot, horna; W. A. Mozart Divertimento br. 9; L. van Beethoven Kvintet Op.71 i druge kompozicije sličnog sadržaja i teži.

III.7.9.3. KAMERNA MUZIKA ZA KLARINET/SAKSOFON

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA KLARINET/SAKSOFON

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I – IV RAZRED

I – III razred (1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

IV razred (1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: W. A. Mozart Kegelduette za klarinet, 6 Grand dueta za dva klarineta; J. S. Bach Dvoglasne invencije za saksofon (transkripcija); ALBUM TRIOS: Tria za alt saksofone poznatih kompozitora i melodija (transkripcija); F. A. Hoffmeister Trio za klarinet; J. Pachelbel Canon u D-duru (arr. za saksofon kvartet). Navadena literatura služi samo kao smjernica kompozicija koje bi učenici trebali da sviraju u srednjoj školi. Obzirom da je lista originalnih djela, i u današnje vrijeme raznih aranžmana veoma duga, ostavlja se sloboda u mogućnostima i kreativnosti profesora da obradi i uvježba druge kompozicije prilagođene ili

komponovane za ove instrumente. Minimum programa: najmanje tri kamerna dueta tokom školske godine.

III.7.9.4. KAMERNA MUZIKA ZA FAGOT

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA FAGOT

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: L. van Beethoven Duo za klarinet i fagot br.1, 2, i 3 i druge kompozicije sličnog sadržaja i težine.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. S. Bach; G. F. Händel; N. Fedorov; S. Kritička I knjiga; M. Šoponikova i druga originalna djela i transkripcije odgovarajuće težine i sadržaja.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. P. Rameau Svita za 2 fagota; J. Haydn Divertimento za 2 fagota; L. van Beethoven Duo za klarinet i fagot i druge kompozicije sličnog sadržaja i težine.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: J. Huber Trio za obou, klarinet i fagot; M. Glinka Trio za, klarinet, fagot i klavir; G. F. Telemann Kvartet za flautu, obou, fagot i klavir; J. Haydn Kvintet za flautu, obou, klarinet, fagot i hornu i druge kompozicije sličnog sadržaja i težine.

III.7.9.5. KAMERNA ZA TRUBU

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA TRUBU

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: P. Clodomir Dueti; Bizet Carmen; J. Williams Marches; W. A. Mozart Wassermusik; D. Gatti: Mali dueti.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: T. Susato Rondo i Saltarelo; J. B. Arban I dio; G. Clark Trumpet Voluntary; G. Robbins Mont Saint Michel; M. Novak Somborska zvona trio

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. B. Arban II dio; C. Orff Odlomak iz Catulli carmina za tri trube; M. Novak Scherzo za tri trube; E. Moriccone Moment for Morricone; J. S. Bach Dvoglasne invencije za trubu.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: J. S. Bach Dvoglasne invencije za trubu; J. E. Barat Orientale; L. Theret 15 kompozicija za promjenu transpozicije; P. Clodomir Vingt etudes chantantes

III.7.9.6. KAMERNA MUZIKA ZA TROMBON

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA TROMBON

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: B. Soklar Škola za tenor trombon – izbor dua; R. Miler Škola za trombone 2. dio – izbor dua i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: O. di Laso Dva moteta za dva trombona; Bertoloti Sapope Alla Oilpla – dva trombona; P. M. Diboia 12 tria – tri trombona; D. Uber Karneval: 3 trombona i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: J. S. Bach Sarabande Sekstet limenih duvača; Farkas Pjesme i igre Sekstet limenih duvača; A. Boris Dvije kancone–3 trombona; G. F. Teleman: Sonata kanonika–dva trombona i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: D. Sper 2 sonate–dva trombone; W. A. Mozart 2 dua; G. F. Teleman Sonate za 4 trombona i druge kompozicije slične težine i sadržaja.

III.7.9.7. KAMERNA MUZIKA ZA HORNU

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA HORNU

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-5 učenika)

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I – II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Dueti, tria, kvarteti, kvinteti. Usviravanje, izdržavanje tonova, sviranje intervala, dinamičko nijansiranje; W. A. Mozart Dueti (transpozicija); Trio: Two Canons Played in Colonial America arr. J. Gibso

III – IV RAZRED

III razred (1 čas sedmično – 35 časova godišnje)
--

IV razred (1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Usviravanje; Obavezno izdržavanje tonova; Štimanje i pronalaženje boja i jačine tonova; Sviranje intervala (sekste,oktave) crescendo i decrescendo, obratiti pažnju na intonaciju; Vježbanje zajedničkih tonova jezikom tzv. atakiranje tonova; LITERATURA: G. Rossini 5 Duets for Horn; L. Thevet Dueti; M. Pozajić Mala svita (za 4 roga); W. A. Mozart Divertimento KV. 270 za duvački kvintet; Koristiti I drugu literaturu prema sposobnostima i mogućnostima učenika.

Na javnim nastupima izvesti jedno ili više djela.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastava predmeta Kamerna muzika ima značajan zadatak u profesionalnoj djelatnosti što zahtjeva puno pažnje početnim pripremama nastave. Pored individualnih priprema na časovima individualne nastave, rade se i vježbe zajedničkog naštimavanja svakog tona. Izdržavanje tonova unisono u trecama, kvintama i kompletnim akordima zavisna je od članova ansambla. Kada učenici apsolviraju način uštímavanja instrumenta, može se pristupiti izvođenju lakših kompozicija iz kamernog litreture. za drvene duvačke instrumente najbolje je početi u triu ili kvartetu (flauta, oboa, klarinet fagot), a za limne duvače treba početi sa duetima, jer se u većem ansamblu, zbog prevelikog intenziteta tona, gubi osjećaj tona, ritam i intonacije. Potrebno je posvetiti odgovarajuću pažnju rješavanju ritmičkih zadataka, jer se tako postiže metrička i ritmička sigurnost, te se sigurniji zajednički početak–nastup (atakiranje) tona i homogenost zvuka. Vježbajući ove značajne momente u zajedničkom muziciranju, uvešćemo učenika u složeniji svijet profesionalizma u kome kamerna muzika zauzima značajno mjesto. Na časovima korepeticije učenik u saradnji sa korepetitorom i uz prisustvo predmetnog nastavnika (profesor glavnog predmeta), muzički doraduje sadržaje navedene u nastavnom programu instrumenta, kao i druge kompozicije po izboru nastavnika. Odabrane kompozicije za rad učenika sa korepetitorom, nastavnik priprema (uvježbava) sa učenicima na redovnim časovima. Veoma je važno da na časove korepeticije učenici dolaze tehnički pripremljeni (savladan notni tekst, dinamika, ritam, fraza i stil). Prilikom izbora sadržaja treba voditi računa o tehničkom nivou svakog učenika, njegovoj spretnosti, muzikalnosti, znanju, brzini i lakoći savladavanja zadataka. Tokom svake školske godine učenici su obavezni da javno, kao solisti (najmanje jednom) nastupe u školi ili van škole sa klavirskom pratnjom.

III.7.10. KOREPETICIJA ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE

NAZIV PREDMETA: KOREPETICIJA ZA DUVAČKE/PUHAČKE INSTRUMENTE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan): I – III razred (35 časova godišnje);

IV razred (30 časova godišnje)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Korepeticija za duvačke/puhačke instrumente je pripremanje učenika za javno solističko muziciranje, kroz savladavanje određene muzičke literature, kao i razvijanje kriterija i sposobnosti za vrednovanje muzičkih interpretacija koja će omogućiti nastavak daljeg školovanja, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave su: razvijanje sposobnosti zajedničkog muziciranja i saradnja učenika sa korepetitorom, osposobljavanje učenika za oblikovanje cjelovitog muzičkog djela i njegovog muzičkog ukusa, osposobljavanje učenika za preciznu interpretaciju, sticanje koncertnog iskustva.

ISHODI UČENJA: upoznati mogućnosti instrumenta, razviti tehniku disanja, steći funkcionalnu i fleksibilnu ambažuru, kultivirati ton, intonaciju, dinamiku, nijansiranje, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnete težine, sposoban odsvirati osnovni školski repertoar, bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti, steći osnovna znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći elementarnu kritičku svijest o muzici.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Na časovima korepeticije učenik u saradnji sa korepetitorom i uz prisustvo predmetnog nastavnika (profesor glavnog predmeta), muzički doraduje sadržaje navedene u nastavnom programu instrumenta, kao i druge kompozicije po izboru nastavnika. Odabrane kompozicije za rad učenika sa korepetitorom, nastavnik

priprema (uvježbava) sa učenicima na redovnim časovima. Veoma je važno da na časove korepeticije učenici dolaze tehnički pripremljeni (savladan notni tekst, dinamika, ritam, fraza i stil). Prilikom izbora sadržaja treba voditi računa o tehničkom nivou svakog učenika, njegovoj spretnosti, muzikalnosti, znanju, brzini i lakoći savladavanja zadataka. Tokom svake školske godine učenici su obavezni da javno, kao solisti (najmanje jednom) nastupe u školi ili van škole sa klavirskom pratnjom.

III.8. HARMONIKA

NAZIV PREDMETA: HARMONIKA

MATIČNI ODSJEK: Odsjek za harmoniku

ODSJEK: Odsjek za harmoniku

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Harmonike je da učeniku obezbjedi plansko – programsko, kadrovske, prostorne, materijalne i slične uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak daljeg školovanja, priprema za aktivno uključivanje u solistički koncertni život i u rad kamernih i orkestarskih sastava, ovladati svim zadacima osposobljavanja svjesnog pristupa različitih muzičkih stilova programskog sadržaja, razviti sposobnosti analitičkog slušanja sa posebnim osvrtom na zahtjeve izvođenja, razviti samokritičko i kritičko mišljenje, razviti muzikalnost, umjetnički senzibilitet i podstaći kreativnost učenika, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke literature, razvijanje sposobnosti za samostalnu koncertnu djelatnost, ovladavanje svim tehnikama sviranja, osposobljavanje učenika u interpretaciji različitih stilskih pravaca, razvijanje ljubavi prema muzičkoj umjetnosti, osposobljavanje učenika za koncertnu djelatnost, usvajanje opusa kompozicija pisanih za harmoniku.

ISHODI UČENJA: Praktički ishodi: Vještine umjetničkog izražavanja: u stanju realizirati javni nastup pod mentorstvom, u stanju realizovati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar uz pomoć mentora; Vještine sviranja u ansamblu: sposoban odsvirati osnovni školski repertoar sa uplivom vještine zajedničkog muziciranja; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine zajedničkog muziciranja: samostalno vježbati, razumijevati i samostalno čitati partiture dosegnute težine, kreirati samostalni program i rekreirati zvučni sadržaj na zadovoljavajućem nivou, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno i pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti; Teorijski ishodi: Znanje i razumijevanje muzičkog repertoara i muzičkog materijala, znati početni repertoar instrumenta, razumijevati osnovne harmonijske, polifone, formalne i druge koncepte muzičkog dijela, znati, prepoznati i razgraničiti vrijednost od ne vrijednost u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima; Znanje i razumijevanje konteksta: razumijevati osnovne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu; Improvizacijske vještine: razumijevanje improvizacijskih obrzaca na početnom stadiju; Generički/ opći ishodi: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršiti, Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba biti psihološki usmjeren ka

izvršnosti postignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Kriička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa muzičkim dijelom i društvenom sredinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: Prvo polugodište standard bas 16 skala/ljestvica C dur, a mol, G dur, e mol, D dur, h mol, A dur, fis mol, F dur, d mol, B dur, g mol, Es dur, c mol, As dur, f mol; Drugo polugodište melodijski/bariton bas 12 skala/ljestvica I, II red B. B, 8 durskih skala (C dur, Es dur, Fis dur, A dur, Cis dur, E dur, G dur, B dur) i 4 molske skale ili skale I red (a,c) i II red (e, g): paralelno kroz dvije oktave otvaranje/zatvaranje mijeha, paralelno kroz tri oktave (3 oktava u protupomaku) na otvaranje i zatvaranje mijeha, hromatika kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku, oktave u diskantu unisono i razlomljeno kroz dvije oktave, veliko razlaganje trozvuka i obrtaja kroz dvije oktave paralelno dva puta (uzlazno i silazno na otvaranje i zatvaranje mijeha), četvoroglasni akordi i obrtaji toničnog proširenog kvintakorda/trozvuka (c1-e–g–c2), veliko razlaganje dominantnog/umanjenog septakorda i obrtaja kroz dvije oktave paralelno 2 puta (uzlazno i silazno na otvaranje mijeha), petoglasni akordi i obrtaji dominantnog /umanjenog septakorda, m.m. – četvrtina = 96; ETIDE: Najmanje 3 etide; G. Shenderyov – Zbirka 24 etide; C. Mahr, H. Hermann, F. Burgmuller, R. Kreutzer i drugi; POLIFONE KOMPOZICIJE: najmanje 2 polifone kompozicije u toku školske godine (prvo polugodište jedna, drugo polugodište jedna), dosljednost interpretacije i prepoznavanje tematskih cjelina, ovladavanje polifonog oblika i načina komponovanja i interpretacije tematskih elemenata, korištenje registarskih boja u baroknom stilu; J. S. Bach dvoglasne i troglasne invencije, Preludij i Fuge DTK 1 i DTK 2 dvoglasne i troglasne Fuge; ROKOKO KOMADI – MINIJATURE: Najmanje jedna kompozicija u drugom polugodištu; D. Scarlatti, J. P. Rameau, F. Couperin, L. C. Daquin i slično; CIKLIČNE KOMPOZICIJE: najmanje jedna kompozicija u toku školske godine, minimum jedan stav u prvom polugodištu, a na završnom ispitu na kraju školske godine ciklus izvoditi u cjelosti, sonate, svite, tema sa varijacijama i drugo; V. Zolotaryov Dječije svite izbor; H. Hermann Koncert za harmoniku; K. Przybylsky Scherzo Adagio i Rondo; N. Paganini Tema sa varijacijama a mol; ORIGINALNE KOMPOZICIJE (MALE FORME): najmanje dvije kompozicije različitog karaktera tehničkih i interpretacijskih zahtjeva, ovladavanje programnosti muzičkih elemenata (komad ili jedan stav iz ciklusa); J. G. Scherzo; A. Ribalkin Muzički moment; A. Macanov Bee; B. Precz 3–3–2; S. Konjajev Scherzo; E. Derbenko; V. Zolotaryov i slično; PRAKTIČAN RAD: najmanje dva javna nastupa u toku školske godine.

Ispitni program: I polugodište: skala, etida, polifono djelo, minimum stav ciklusa i komad; II polugodište: skala, polifono djelo, rokoko minijatura, ciklična kompozicija u cjelosti i komad. Program popravnog ispita: učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: Skale u bariton basu, III red durske skale (D dur, F dur, As dur, H dur), I, II, III red bariton basa molske skale (c-mol, es-mol, fis-mol, a-mol, cis-mol, e-

mol, g mol, b mol, d mol, f mol, as mol, h mol): paralelno kroz dvije oktave otvaranje/zatvaranje mijeha, paralelno kroz tri oktave (3 oktava u protupomaku) na otvaranje i zatvaranje mijeha, hromatika kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku, dijatonske terce u diskantu uz odgovarajuću skalu na bariton basu, duple oktave u diskantu i bariton basu unisono i razlomljeno kroz dvije oktave, veliko razlaganje trozvuka i obrtaja kroz dvije oktave paralelno dva puta (uzlazno i silazno na otvaranje i zatvaranje mijeha), četvoroglasni akordi i obrtaji toničnog proširenog kvintakorda/trozvuka (c1-e--g-c2), veliko razlaganje dominantnog/umanjenog septakorda i obrtaja kroz dvije oktave paralelno 2 puta (uzlazno i silazno na otvaranje mijeha), petoglasni akordi i obrtaji dominantnog/umanjenog septakorda, sve vrste akorada dva puta, prvi puta u četvrtinama sa pripremom i promjenom mijeha, drugi puta uz otvaranje mijeha uzlazno-silazno i zatvaranje mijeha uzlazno-silazno kroz dvije oktave u šesnaestinama, m.m.– četvrtina = 110; ROKOKO KOMADI – MINIJATURE: Najmanje dvije kompozicija u toku školske godine; D. Scarlatti, J. P. Rameau, F. Couperin, L. C. Daquin i slično; POLIFONE KOMPOZICIJE: najmanje jedna polifona kompozicija u cjelosti (preludij i fuga), dosljednost interpretacije i prepoznavanje tematskih cjelina, ovladavanje polifonog oblika i načina komponovanja i interpretacije tematskih elemenata, korištenje registarskih boja u baroknom stilu; J. S. Bach–Preludij i Fuge DTK 1 i DTK 2 i slično; CIKLIČNE KOMPOZICIJE: najmanje jedna kompozicija u toku školske godine, minimum jedan stav u prvom polugodištu, a na završnom ispitu na kraju školske godine ciklus izvoditi u cjelosti, sonate, svite, tema sa varijacijama i drugo; Pozzoli Tema sa varijacijama; A. Pribilov Sonata br.1; A. Beloshicky Španska svita; F. Angelis Haiti I, II, III stav; G. Shenderyov Ruska svita; N. Chaikin Svita i slično; ORIGINALNE KOMPOZICIJE (MALE FORME): najmanje dvije kompozicije različitog karaktera tehničkih i interpretacijskih zahtjeva, ovladavanje programnosti muzičkih elemenata (komad ili jedan stav iz ciklusa); J. Gart Scherzo; A. Macanov Bee; B. Preczs 3–3–2; A.Repnikov Recitativo i Toccata; A. Holminov Scherzo; V. Jakobi Koncertni rondo; V. Zolotaryov Ferapontov manastir; F. Angelis Haiti I i slično; PRAKTIČAN RAD: najmanje dva javna nastupa u toku školske godine.

Ispitni program: I polugodište: skala, polifono djelo (Preludij), rokoko minijatura, minimum stav ciklusa i komad, II polugodište: skala, polifono djelo u cjelosti (Preludij i Fuga), rokoko minijatura, ciklična kompozicija u cjelosti i komad.

Program popravnog ispita: Učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: 24 skale na bariton basu: paralelno kroz dvije oktave otvaranje/zatvaranje mijeha, paralelno kroz tri oktave (3 oktava u protupomaku) na otvaranje i zatvaranje mijeha, hromatika kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku, duple terce dijatonske u osminama, duple oktave u diskantu i bariton basu unisono i razlomljeno kroz dvije oktave, veliko razlaganje trozvuka i obrtaja kroz dvije oktave paralelno dva puta (uzlazno i silazno na otvaranje i zatvaranje mijeha), četvoroglasni akordi i obrtaji toničnog proširenog kvintakorda/trozvuka (c1-e-g-c2), veliko razlaganje dominantnog/umanjenog septakorda i obrtaja kroz dvije oktave paralelno 2 puta (uzlazno i silazno na otvaranje i zatvaranje mijeha), petoglasni akordi i obrtaji dominantnog/umanjenog septakorda, sve vrste akorada dva puta, prvi puta u četvrtinama sa pripremom i promjenom mijeha, drugi puta uz otvaranje mijeha uzlazno-silazno i zatvaranje mijeha uzlazno-silazno kroz dvije oktave u osminama, svi akordise sviraju rikoše tehnikom sviranja (trostruki), m.m. – četvrtina = 120;

ROKOKO KOMADI–MINIJATURE: jedna kompozicija u prvom polugodištu školske godine; D. Scarlatti, J. P. Rameau, F. Couperin, L. C. Daquin i slično; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** najmanje jedna polifona kompozicija u cjelosti, dosljednost interpretacije i prepoznavanje tematskih cjelina, ovladavanje polifonog oblika i načina komponovanja i interpretacije tematskih elemenata, korištenje registarskih boja u baroknom stilu; J. S. Bach Preludij i Fuge DTK 1 i DTK 2 i izbor iz orguljske literature iz perioda baroka; **KLASIČNA SONATA:** jedan virtuozni stav klasične sonate u drugom polugodištu školske godine; W. A. Mozart, J. Haydn, M. Clementi i slično; **CIKLIČNE KOMPOZICIJE:** najmanje jedna kompozicija u toku školske godine, minimum jedan stav u prvom polugodištu, a na završnom ispitu na kraju školske godine ciklus izvoditi u cjelosti, sonate, svite, tema sa varijacijama i drugo; A. Pribilov Sonata br.2; A. Beloshicky Španska svita; N. Chaikin Svita; A. Kusyakov Zimske skice; F. Angelis Svita i slično; **ORIGINALNE KOMPOZICIJE (MALE FORME):** najmanje dvije kompozicije različitog karaktera tehničkih i interpretacijskih zahtjeva, ovladavanje programnosti muzičkih elemenata (komad ili jedan stav iz ciklusa); A. Macanov Bee; V. Vlasov Parafraza na rusku narodnu temu; S. Voitenko Otkrovenje; A. Holminov Scherzo; F. Angelis Interieur; E. Derbenko Koralni preludij; V. Malich Tokata i slično; **PRAKTIČAN RAD:** najmanje dva javna nastupa u toku školske godine.

Ispitni program: I polugodište: skala, polifono djelo (Preludij), rokoko minijatura, minimum stav ciklusa i komad, II polugodište: skala, polifono djelo u cjelosti (Preludij i Fuga), stav sonate iz perioda Klasike, ciklična kompozicija u cjelosti i komad. Ispitni program se izvodi napamet.

Program popravnog ispita: Učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine.

IV RAZRED

(3 časa sedmično – 90 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SKALE: Skale na bariton basu: paralelno kroz dvije oktave otvaranje/zatvaranje mijeha, paralelno kroz tri oktave (3 oktava u protupomaku) na otvaranje i zatvaranje mijeha, hromatika kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku, duple terce hromatske u osminama, duple terce dijatonske u osminama, dijatonske kvarte u diskantu uz odgovarajuću skalu na bariton basu u osminama, duple oktave u diskantu i bariton basu unisono i razlomljeno kroz dvije oktave, veliko razlaganje trozvuka i obrtaja kroz dvije oktave paralelno dva puta (uzlazno i silazno na otvaranje i zatvaranje mijeha), četvoroglasni akordi i obrtaji toničnog proširenog kvintakorda/trozvuka, (c1-e–g–c2), veliko razlaganje dominantnog/ umanjenog septakorda i obrtaja kroz dvije oktave paralelno 2 puta (uzlazno i silazno na otvaranje mijeha), petoglasni akordi i obrtaji dominantnog/umanijenog septakorda, sve vrste akorada dva puta, prvi put u četvrtinama sa pripremom i promjenom mijeha, drugi put uz otvaranje mijeha uzlazno-silazno i zatvaranje mijeha uzlazno-silazno kroz dvije oktave u osminama, svi akordise sviraju rikoše tehnikom sviranja (trostruki, četverostruki), m.m. – četvrtina = 126; **ROKOKO KOMADI:** najmanje jedna kompozicija u toku školske godine: D. Scarlatti, J. P. Rameau, F. Couperin, L. C. Daquin i slično; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** najmanje jedna polifona kompozicija u cjelosti, dosljednost interpretacije i prepoznavanje tematskih cjelina, ovladavanje polifonog oblika i načina komponovanja i interpretacije tematskih elemenat, korištenje registarskih boja u baroknom stilu: J. S. Bach Preludij i Fuge DTK 1 i DTK 2; **CIKLIČNE KOMPOZICIJE:** najmanje jedna kompozicija u toku školske godine, minimum jedan stav u prvom polugodištu, a na završnom ispitu na kraju školske godine ciklus izvoditi u cjelost, sonate, svite, tema sa varijacijama i drugo: A. Pribilov Sonata br.2; A. Pribilov Sonata br.4; A. Pribilov Sonata br.5; V. Semyonov Sonata br.1; Ž. A. Kusyakov Sonata br.2; A.Nagaev Sonata br.1; V. Semyonov Divertimento; V. Zolotaryov Sonata br.2; F. Angelis Impasse i slično; **ORIGINALNE KOMPOZICIJE (MALE FORME):**

najmanje dva komada virtuoznog karaktera originalno pisana za harmoniku: Vlasov Parafraza na rusku narodnu temu; Z. Božanić Tokata; V. Malich Tokata; F. Angelis Ritmička kutija; O. Schmidt Tokata br. 1 i br. 2; P. Makkonen Tango Toccata i slično; PRAKTIČAN RAD: najmanje dva javna nastupa u toku školske godine.

Ispitni program: I polugodište: skala, polifono djelo (Preludij), rokoko minijatura, minimum stav ciklusa i komad, II polugodište: skala, polifono djelo u cjelosti (Preludij i Fuga), rokoko minijatura, ciklična kompozicija u cjelosti i komad. Ispitni program se izvodi napamet.

Program popravnog ispita: učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine.

Na završnom maturskom koncertu, učenik je obavezan svirati pet kompozicija (rokoko minijatura, polifono djelo, ciklična kompozicija u cjelosti, virtuoзни komad), a kao petu kompoziciju učenik može izvesti i kao član kamernog sastava.

III.8.1. KAMERNA MUZIKA ZA HARMONIKU

NAZIV PREDMETA: KAMERNA MUZIKA ZA HARMONIKU

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za harmoniku

ODSJEK: Odsjek za harmoniku

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan): I – III razred (35 časova godišnje);

IV razred (30 časova godišnje)

NAČINI IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-6 učenika)

TEMATSKE CJELINE: Analiza kompozicije i međusobnog odnosa muzičkog sadržaja po štimovima (dionicama); Postavka kompozicije po dionicama; Uvježbavanje kompozicije uz praćenje i slušanje ostalih muzičkih dionica; Korespondentna interpretacija motiva; Podizanje tehničkog i umjetničkog nivoa; PRAKTIČAN RAD: U toku školske godine učenik je obavezan nastupiti najmanje na jednom nastupu.

LITERATURA: J. S. Bach Korali i ostala orguljska djela; V. Trojan Tarantella; Orguljska djela (J. S. Bach, D. Buxtehude i J. Pachelbel i slično); V. Vlasov Bossa Nova (ostala kamerna djela iz opusa kompozitora); A. Vivaldi Godišnja doba; E. Derbenko Skomorphine; V. Monti Chardash; Don McInthosh Fantasy on three notes B-C-A; K. H. Duschl Toccata furioso; V. Zolotaryov Rondo Capriccioso; B. Precz 3-3-2; A. Nazarenko Ukrajinski kapričoi druga djela u kombinaciji sa ostalim instrumentima.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Zahtjeve kompozicija treba prilagoditi tehničkim sposobnostima učenika u ansamblu. Svi učenici moraju biti upoznati sa materijalom svojih dionica, sa tematskim cjelinama, muzičkim frazama, stilom, bojom i programnošću kompozicije. Sa svakim učenikom individualno postaviti zadanu dionicu, predložiti prstomete, artikulaciju mijeha, registarsku boju te dati uputu za vježbanje kako bi bio spreman za praktični rad u ansamblu. U toku školske godine obavezno dvije kompozicije različitih karaktera.

III.8.2. ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA

NAZIV PREDMETA: ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA

MATIČNI ODSJEK: Odsjek za harmoniku

ODSJEK: Odsjek za harmoniku

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan): I – III razred (35 časova godišnje); IV razred (30 časova godišnje)

NAČINI IZVOĐENJA NASTAVE: grupna

Cilj nastave predmeta Čitanje orkestarskih dionica za harmoniku je da učenik upozna što više orkestarske literature, te da razvije sposobnost čitanja notnog teksta u relativno kratkom periodu i samim tim osposobljavanje učenika za uključivanje u rad orkestra kao i kamernih sastava.

Zadaci nastave su: razvijanje muzičkog ukusa i ljubavi prema muzičkim djelima raznih stilskih pravaca, osposobljavanje učenika za ovladavanje postavkom kako originalnih tako i kompozicija pisanih za druge orkestre a transkribovane za orkestar harmonika, osposobljavanje učenika za ovladavanje i primjenu izražajnih karakteristika instrumenta u orkestarskom muziciranju.

TEMATSKE CJELINE: Čitanje originalne literature orkestarskih kompozicija; Čitanje kompozicija za simfonijske orkestre a transkribovane za orkestar harmonika; Čitanje orguljskih kompozicija transkribovane za orkestar harmonika; LITERATURA: R. Bruči Orkestarska svita; V. Zolotaryov Rondo capriccioso; A. Vivaldi Concerto grosso Op. 3 br. 8 d-mol i sva ostala orkestarska literatura navedena u predmetu orkestra harmonika, kao i djela odgovarajuće težine i obima.

Nastavnik može koristiti i drugu literaturu raznih stilskih epoha domaćih i stranih autora, kao i novonastala djela koja odgovaraju tehničkim i muzičkim sposobnostima učenika.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: upoznati učenike sa načinom čitanja orkestarskih dionica za harmoniku, obraditi transpozicije i uvježbati transponovanje za transponujuće instrumente, vježbati čitanje dionice po važnosti elemenata (mjera, tonalitet, tačne note, tačan ritam, intonacija, tempo, artikulacija, dinamika, interpretacija itd.), koristiti audio-video primjere iz literature, posjećivati koncerte i probe orkestara i kamernih ansambala, učenik u toku školske godine treba da obradi dijelove najmanje 10 različitih primjera orkestarskih dionica.

III.8.3. ORKESTAR HARMONIKA

NAZIV PREDMETA: ORKESTAR HARMONIKA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za harmoniku

ODSJEK: Odsjek za harmoniku

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 4 (četiri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna.

Cilj nastave predmeta Orkestar harmonika je: osposobljavanje izvođačke djelatnosti učenika kao člana orkestarskog tima, razvijanje motivacije i želje ka uspješnoj realizaciji zajedničkog muzičkog projekta.

Zadaci nastave su: razvijanje osjećaja odgovornosti pojedinca u odnosu na kolektivnu cjelinu, razvijanje sposobnosti istovremeno sviranja, slušanja i sposobnosti samokontrole sa ostalim muzičkim dionicama, razvijanje analitičkog slušanja simfonijskih i drugih orkestarskih djela, upoznavanje orkestarske literature, pripremanje učenika u okviru izvođačkog ansambla za javne nastupe i takmičenja.

TEMATSKE CJELINE: Organizacija orkestarskih dionica; Analiza muzičkog djela po dionicama; Uvježbavanje notnog materijala; Zajedničko izvođenje

LITERATURA: J. S. Bach, J.C. Bach (orguljska djela); A. Vivaldi Concerto grosso Op. 3 br. 8 d-mol; J. Brahms Mađarski plesovi; A. Dvorak Slavenski plesovi; M. Mussorgsky Slike sa izložbe; G. Rossini Seviljski berberin; I. Albeniz Ostova; R. Bruči Orkestarska svita; V. Zolotaryov Rondo capriccioso; K. H. Duschl Toccata furioso; C. Mahr Italijanski koncert za solo harmoniku i orkestar; D. Kosorić Kolaž za orkestar harmonika i udaraljke; A. Piazzolla (izbor iz opusa za orkestar); A. Gotz Dalmatinski plesovi; H. Luders Leichte Kavallerie; A.

Repnikov Ostrova; G. Gershwin Rapsodija u plavom; G. Miller Jazz concert; R. Fugmann Rondo Ralesco Op. 61 i ostala djela orkestarskog opusa.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Orkestar harmonika se formira od učenika sva četiri razreda sa jedinstvenim nastavnim programom. Rad sa orkestrom je kontinuirano sistematski usmjeren ka stalnom osvrtu na problemi izgrađivanju osjećaja i ljubavi za zajedničko muziciranje istog muzičkog djela. Prilikom odabira programa potrebno je voditi računa o tehničkim sposobnostima učenika I razreda, izvršiti analitički pristup svakoj kompoziciji kroz međusobne odnose postojećih dionica. Voditi računa o postavci ansambla zavisno od dionica i grupa instrumenata. Kako je orkestar jedno izvođačko tijelo potrebno je da sjedenje i držanje instrumenta, fraze, različite artikulacije, tematske cjeline, motivi i ostali interpretacijski elementi budu identično postavljeni i kompatibilni u međusobnom odnosu izvođenja različitih dionica ili grupa instrumenata. Sadržaj kompozicije trebao bi biti uvježban skoro napamet, kako bi učenici mogli pratiti dirigentsko vođenje orkestra. U toku školske godine uraditi najmanje 5 kompozicija od kojih se preporučuje da najmanje jedna bude originalno pisano djelo za orkestar harmonika. Uspješno koncertno izvođenje najbolji je podstrek i motivacija koja podstiče razvijanje ljubavi prema skupnom muziciranju.

IV. HOR I ORKESTAR

IV.1. HOR

NAZIV PREDMETA: HOR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJECI: Muzičar općeg smjera, Muzičar solista (gitara, klavir, harmonika)

STATUS PREDMETA: obavezani predmet struke oba smjera

RAZRED: I – IV

ODSJEK: Muzičar solista – solo pjevanje

RAZRED: II –IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 4 (četiri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivan: do 10 učenika– po dionicama; do 30 učenika– zajedničke dionice; do 40 učenika–za zajedničke probe; do 80 učenika–maximum za zajedničke probe.

Ukoliko broj učenika prelazi 80 učenika, potrebno je formirati drugi hor.

Cilj nastave predmeta Skupnog muziciranja je formiranje usmjerenog muzičara, obogaćenog muzički vrijednim djelima domaće i strane literature, spremnog da svoje individualne sposobnosti dovede u funkciju kolektivnog rada i odgovornosti u cilju socijaliziranja i humaniziranja odnosa između muzičara.

Cilj nastave predmeta Hor je: razvijanje sluha, muzikalnosti, ritma i smisla za zajedničko pjevanje, da osposobi učenika u izvođačkoj djelatnosti kao člana hora, da razvije kriterije i sposobnosti odabiranja, vrednovanja, interpretacije i eventualnog stvaranja originalne horske literature.

Zadaci nastave su: razvijanje elemenata pjevačke tehnike, disanja, impostacije vokala (postavljanje tona), vokalizacija (upjevavanje), dikcija, artikulacija, fraziranje i drugih elemenata interpretacije, njegovanje umjetničke horske literature domaćih i stranih autora, razvijanje estetskih osjećaja i spoznaja o muzičkim stilovima, razvijanje sposobnosti za interpretaciju horskih djela različitih stilskih pravaca, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, razvijanje osjećaja za zajedničko muziciranje, te osposobljavanje za saradnju sa dirigentom, solistom, kao i sa instrumentalnim ansamblima pri izvođenju složenijih vokalno-instrumentalnih formi, razvijanje smisla za javni nastup, bez poteškoća javno prezentirati vlastite sposobnosti, primjena stečenih znanja iz nastavnog predmeta solfeggio u praksi, koleracija sa drugim nastavnim predmetima, upoznavanje sa

značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar, imati elementarnu kritičku svijest o muzici, pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost, posjećivanje i praćenje proba filharmonije sa solistima ili horom, operских proba sa orkestrom, te proba drugih horova i orkestara (Muzička akademija, gostujući horovi i orkestri...), suradnja sa drugim ustanovama i njihovim horovima i orkestrima (Muzičke akademije i muzičke škole iz države i inozemstva).

ISHODI UČENJA: bez poteškoća javno prezentira vlastite sposobnosti, bez poteškoća da realizira program u manjim i većim ansamblima, da bude sposoban produbljivati stečeni repertoar, biti sposoban pjevati osnovni školski repertoar sa znatnim uplivom vještine, zajedničkog muziciranja, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu, samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou, da posjeduje vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom, psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim.

Zbog specifičnosti nastave hora nemoguće je odrediti broj časova za pojedine tematske cjeline, jer se tri od četiri navedene tematske cjeline realizuju istovremeno na svakom času hora kroz cijelu godinu. Zato će i u sadržaju tematskih cjelina biti navedeni oni elementi koji omogućavaju najefikasniji put za savladavanje horskih kompozicija.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I – IV RAZRED
I – III razred (4 čas sedmično – 140 časova godišnje) po razredima
IV razred (4 čas sedmično – 120 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: FORMIRANJE HORA: Razvrstavanje po glasovima; Određivanje opsega; Objašnjenje partiture; **UPJEVAVANJE:** Vježbe za upjevavanje hora, Impostacija glasa, Praktične vježbe za dah, Dinamičko nijansiranje; **RAD PO GLASOVIMA:** Čitanje dionica sa svakim glasom posebno, Uvježbavanje karakterističnih ritmičkih i melodijskih dijelova u partituri; **ZAJEDNIČKO PJEVANJE:** Fraziranje i dinamika, Izvođenje sa svim elementima interpretacije.

LITERATURA (orijentaciono): kompozicije domaćih i stranih autora, kompozicije iz perioda renesanse, baroka, klasike, romantizma, kompozicije savremenih autora, kompozicije domaćih autora, djela i obrade popularne svjetske kulturne baštine, djela i obrade popularne domaće i regionalne kulturne baštine, djela i obrade iz novijeg doba (mjuzikl, jazz, filmska muzika, evergreen, popularna muzika); I. Lukačić Moteti; J. Galus Moteti; Po izboru: I. Zajc, J. Gotovac, B. Papandopulo, A. Lajovic, I. Demeter, D. Đenader, T. Skalovski, D. Kreso, St. St. Mokranjac, O. di Lasso, G. P. Palestrina, L. Marengo, C. Monteverdi, J. Arcadelt, Z. Kodalj, B. Britn, A. L. Webber; **BOSANSKO-HERCEGOVAČKI AUTORI (orijentaciono, po izboru):** M. Prebanda, C. Rihtman, M. Pozajić, R. Arnautović, J. Magdić, V. Milošević, D. Đenader, A. Horozić, R. Tahiri.

POLAGANJE ISPITA: Polaganje ispita vrši se u prisustvu tročlane komisije. Kandidat polaže cjelokupno gradivo koje se radilo u toku školske godine na časovima hora. Ispitivač zadaje 3

(tri) kompozicije. Kandidat polaže gradivo sam, ukoliko nije moguće obezbjediti i članove ostalih dionica (glasova) da bi četveroglasje bilo kompletno i stvorilo se okruženje „mini hora“ i horskog pjevanja.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Težina izvođenja nastave hora je u nejednakosti muzičkog obrazovanja i sredina iz kojih učenici dolaze. Na času hora nastavnik radi u istom momentu sa učenicima koji nemaju nikakvu muzičku naobrazbu i sa učenicima koji imaju završenu ili djelimično završenu osnovnu muzičku školu. U isto vrijeme radi sa učenicima starijih razreda koji imaju horskog iskustva u čitanju partiture, vježbanju svojih dionica i samom načinu izvođenja (upotreba daha, način disanja, zatvorenost vokala...) Pored toga, težina rada je u izvođenju programa koji je uvijek javan i zahtjeva posebne generalne probe i akustične probe ukoliko je nastup van školske ustanove. Za rad u horu učenici se angažuju 4 puta sedmično po 45 minuta, a nastavniku škola određuje sedmično 4 časa za svaku dionicu. Iz tog fonda časova rasporedom svoga rada, nastavnik određuje pojedinačne probe po dionicama i zajedničke probe. Pored navedenih časova za uvježbavanje programa, posebno se obezbjeđuje i odgovarajuće vrijeme za generalne probe, interne, javne nastupe, takmičenja, kao i izradu programa i aranžmana za ansamble. Nastava skupnog muziciranja izvodi se kontinuirano od početka do kraja školske godine po ustaljenom rasporedu časova. Rad sa horom treba da bude sistematski, kontinuirani i usmjereni na stalnom izgrađivanju smisla za zajedničko muziciranje i osjećanje pripadnosti cjelini sa kojom se izvodi muzičko djelo. Da bi se to postiglo, treba izvršiti izbor muzičkih djela koja će se izvoditi u toku školske godine, a prema tehničkim mogućnostima iz navedene literature nastavnik će odabrati djela koja najviše odgovaraju vrsti i sastavu hora, orkestra i kamernih ansambala, vršeći neophodna prilagođavanja ili transkripcije prema potrebi. Od posebnog značaja je dobro odabran program, koji treba da bude kvalitetan i za učenike koristan i zanimljiv. Prilikom ocjenjivanja i evaluacije rada učenika obratiti posebnu pažnju na navedene segmente učeničkog rada i napretka: čitanje dionice unutar partitura „prima vista“, odnos prema nastavi i korelacija sa drugim članovima ansambla ili orkestra, stepen samostalnosti u radu a koji je u funkciji kolektivnog rezultata itd. Nastavnik horskog muziciranja treba da saraduje sa ostalim nastavnicima teorijsko – stručnih predmeta i nastavnicima solističkog odsjeka, kako u izboru literature tako i u vezi sa načinom rješavanja muzičko-tehničke problematike u određenim djelima. Pomoć nastavnika je osnova uspjeha učenika u horskom muziciranju.

IV.2. ORKESTAR

NAZIV PREDMETA: ORKESTAR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar solista

ODSJEK: Muzičar solista: gudački, duvački i udaraljke

STATUS PREDMETA: obavezani predmet struke – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 4 (četiri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna.

Cilj nastave predmeta Orkestra je da učeniku obezbjede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak daljeg školovanja, pripremu za aktivno uključivanje u rad kamernih, operskih, simfonijskih i drugih orkestara, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine, razvijanje kriterija i sposobnosti za odabiranje, vrjednovanje i interpretaciju u okviru različitih ansambala.

Zadaci nastave su: razvijanje radnih navika, osjećaja odgovornosti pojedinca prema kolektivu, razvijanje muzičkog ukusa i afiniteta za različita muzička ostvarenja iz raznih stilskih epoha, upoznavanje stilskih pravila interpretacije različitih stilskih epoha, upoznavanje orkestarske literature, priprema i izvedba orkestarskih djela u školi i van škole,

sticanje sviračkog iskustva, učešće na svečanostima, koncertima sa drugim orkestrima, takmičenjima i sl.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: vještine umjetničkog izražavanja, repertoarske vještine, vještine sviranja u ansamblu, vježbanje, probe, čitanje s lista, kreativne vještine, vještine javnog nastupanja; TEORIJSKI ISHODI: znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala, znanje i razumijevanje stilskih odlika historijskog muzičkog perioda; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: psihološko razumijevanje, neovisnost, zadovoljstvo, kritička svijest, komunikacijske vještine.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I – IV RAZRED
I – III razred (4 čas sedmično – 140 časova godišnje) po razredima
IV razred (4 čas sedmično – 120 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Formiranje orkestra; Rad po dionicama; Zajedničko izvođenje
LITERATURA (ORIJENTACIONO): KAMERNI I SIMFONIJSKI ORKESTAR: A. Corelli Šest koncerta grosso; A. Vivaldi Godišnja doba, Koncerti za solo instrument uz pratnju orkestra; J. Haydn Simfonije, Koncerti za solo instrument uz pratnju orkestra; C. Stamitz Koncert za flautu i orkestar; W. A. Mozart Simfonije, Koncerti za solo instrument uz pratnju orkestra, Uvertire; L. van Beethoven Simfonije, Koncerti za solo instrument uz pratnju orkestra, Uvertire; F. Schubert Simfonije; A. Dvořak Slavenski plesovi; G. Bizet Simfonijska, Uvertire; B. Britten Koncert za kamerni orkestar; A. Dobronić Jelšonski tanci; J. Slavenski Svita za gudački orkestar; L. Sorkočević Simfonije; J. Magdić Mala svita za gudače; M. Stahuljak Sonatina za obou i gudače, Svita za flautu i gudače; G. Jakešević Scerzzino; N. Ludvig Pečar Simfonieta; Mali gudački kvartet; A. Smailović Ad hominem; V. Milošević Bosanska svita za gudače; Bego-Šimunić Premeditacije za gudački orkestar; A. Kezić Koncert za klarinet i orkestar.

Po mogućnosti, dva časa odvojenih grupa instrumenata (gudači, drveni duvači, limeni duvači), dva časa svi zajedno

PROVJERA ZNANJA: Individualnim ispitivanjem, gdje svaki učenik posebno svira svoju dionicu ili njen dio, grupnim ispitivanjem, gdje učenici sviraju u manjim grupama (kvarteti, ansambli i slično), skupnom ocjenom nastupa orkestra na koncertu.

U ocjenu učenika ulaze sljedeći aspekti: pristup radu, spremnost i priprema za čas, savladavanje notnog teksta, artikulacija, fraziranje, štrihovi, dinamika, interpretacija, učešće na koncertima orkestra.

Koncertom na kraju školske godine, učenici prezentiraju svoj rad u toku školske godine.

Popravni ispit se sastoji iz individualnog izvođenja gradiva koje je rađeno u toku školske godine, najmanje tri kompozicije.

Razredni ispit se sastoji iz individualnog izvođenja najmanje 60% gradiva/ kompozicija rađenih u toku školske godine.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Pošto se orkestar formira od učenika sva četiri razreda nastavni program je jedinstven. Nastavnik bira program i djela koja najviše odgovaraju sastavu ansambla kojim raspolaže, vršeći transkripcije ukoliko je potrebno. Kako svake godine u orkestar dođu novi učenici potrebno ih je upoznati sa načinom rada orkestra, načinu sjedenja u orkestru, obavezi vježbanja svoje dionice itd. Ukoliko je orkestar brojan i mješovit (gudači, duvači i udaraljke), trebalo bi održavati odvojene probe sa svakom grupom instrumenata, pa tek onda zajedničke probe cijelog orkestra. Idealno bi bilo da dva časa sedmično dionice imaju odvojene probe, a dva časa zajedničku probu cijelog orkestra. Sa

orkestrom je potrebno raditi sistematično i kontinuirano. U početku treba čitati tekst po dionicama, zatim uvježbavati djelo zajedno, te postepeno obraćati pažnju na dinamiku, artikulaciju, fraziranje, interpretaciju itd. Sa gudačima je neophodno raditi na intonaciji, potezima gudala, dijelu gudala na kojem se svira, pozicijama koje više odgovaraju za izvedbu pojedinih fraza. Ukoliko je nastavnik u mogućnosti, trebao bi štrihove upisati u štimove uz konsultaciju sa profesorom violine, viole ili violončela. Svi učenici obavezno trebaju imati svoj notni materijal sa upisanim štrihovima. Sa duvačima je neophodno raditi na intonaciji, tonu, fraziranju, artikulaciji, dinamici. Dionice duvača trebaju raditi odvojeno od gudača na izradi zvuka ansambla, da bi se kasnije lakše uklopili u kompletan zvuk orkestra. Ukoliko u školi ne postoje odsjeci za sve duvačke instrumente, dionice pojedinih instrumenata se mogu dodijeliti instrumentima koji su zastupljeni u školi i orkestru. Odvojene probe fokusiraju se na rad određenih grupa instrumenata, te je rad efikasniji i efektivniji, a druge grupe instrumenata ne gube interes dugim neaktivnim sjedenjem na času. Posebnu pažnju treba posvetiti čitanju s lista, koristeći lakša djela, kako bi učenici bez velikih tehničkih poreškoća sagledavali cjelinu, bar u osnovnim crtama. Učenici kroz sviranje u orkestru treba da razviju osjećaj za timski rad, radne navike, te prebrode strah od javnog nastupa. Što više nastupa u toku školske godine, to bolje. Učenici treba da nastupaju na što više koncerata, što će utjecati i na njihovu ocjenu.

IV.2.1. ČITANJE ORKESTARSKI DIONICA

NAZIV PREDMETA: ČITANJE ORKESTARSKIH DIONICA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar solista

ODSJEK: gudački, duvački, harfa i udaraljke

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

Cilj nastave predmeta čitanja orkestarskih dionica je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta Orkestar, Kamerna muzika i glavni predmet – instrument, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine kroz: sviranje u simfonijskim orkestrima, big bendovima, kamernim sastavima, tradicionalnim-narodnim orkestrima, pop, rock, jazz sastavima itd.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke i muzičko-teorijske literature, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost, razvijanje smisla za javni nastup, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: poznavanje kamerne i orkestarske muzičke literature vlastitog instrumenta, prepoznavanje vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, sticanje osnovnog znanja o muzičkim stilovima u praktičnom smislu, razumijevanje improvizacijskih obrazaca na početnom stadiju; PRAKTIČNI ISHODI UČENJA: Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine: samostalno čitati dionice dosegnute težine, samostalno a vista transponovati, razvijanje interesovanja za slušanje klasične muzike, posjete probama i koncertima, te sviranje pojedinih instrumenata, primjena stečenog znanja u praksi na nastavi Orkestra, Kamerne muzike i Korepeticije

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Upoznavanje sa tipičnim oznakama u orkestarskim dionicama; Upoznavanje sa notnim skraćenicama koje se koriste u orkestarskim dionicama; Vježbanje tipičnih ritamskih šema koje se pojavljuju u orkestarskim dionica; Analiza orkestarske dionice prije samog sviranja (mjera, tonalitet, tempo); Sviranje á vista primjera od 8–16–32 takta.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Á vista čitanje orkestarskih dionica: A. Vivaldi sinfonie i koncerti; J. S. Bach Korali (za duvače) i koncerti; W. A. Mozart prve simfonije i divertimenta; J. Haydn prve simfonije.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

LITERATURA: Á vista čitanje orkestarskih dionica: W. A. Mozart sve simfonije i koncerti; J. Haydn simfonije i koncerti; F. Mendelssohn simfonije i koncerti; F. Schubert simfonije.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

LITERATURA: Á vista čitanje orkestarskih dionica: L. van Beethoven simfonije i koncerti; F. Schubert simfonije; S. Prokofiev Petja i vuk; G. Bizet Simfonija; C. Saint-Saens Karneval životinja; M. Ravel Bolero.

Provjera znanja se vrši praktično, sviranjem orkestarskih dionica: á vista (lakši primjeri) i uz prethodnu pripremu (teži primjeri).

Popravni ispit sastoji se iz usmenog i praktičnog dijela, a sadrži gradivo koje je obrađivano u toku školske godine. Učenik svira najmanje tri primjera koja su obrađivana u toku školske godine.

Razredni ispit sastoji se iz usmenog i praktičnog dijela, a sadrži gradivo koje je obrađivano u toku školske godine. Učenik svira najmanje 6 primjera koji su obrađivani u toku školske godine.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Upoznati učenike sa načinom čitanja orkestarskih dionica, obraditi transpozicije i uvježbati transponovanje za transponujuće instrumente, vježbati čitanje dionice po važnosti elemenata (mjera, tonalitet, tačne note, tačan ritam, intonacija, tempo, artikulacija, dinamika, interpretacija itd.), koristiti audio-video primjere iz literature, posjećivati koncerte i probe orkestarskih i kamernih ansambala, učenik u toku školske godine treba da obradi dijelove najmanje 10 različitih primjera orkestarskih dionica.

V. KLA VIR – UPOREDNI

V.1. KLA VIR ZA SOLO PJEVANJE

NAZIV PREDMETA: KLA VIR – UPOREDNI ZA SOLO PJEVANJE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

STATUS PREDMETA: uporedni predmet struke – solistički odsjek

ODSJEK: solo pjevanje

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: I razred – 2 (dva), II–IV razreda – 1 (jedan)

Cilj nastave klavira je ovladavanje tehnikom sviranja do nivoa potrebnog za bavljenje instrumentom za koji se učenik osposobljava.

Zadaci nastave su: upoznavanje učenika sa osnovnim odlikama instrumenta, upoznavanje raznih muzičkih stilova i oblika, razvijanje memorije i sposobnosti slušanja sebe i drugih, razvijanje svestranog interesa i ljubavi za muziku, razvijanje sposobnosti analize i sinteze djela u korelaciji sa drugim muzičkim predmetima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

KLA VIRSKE ŠKOLE: J. Kršić Početna klavirska škola; A. Nikolajev Škola sviranja na klaviru (izbor); R. Matz-L. Šaban Klavirska škola; M. L. Petrović Najmlađem pijanisti; F. Emonts Evropska klavirska škola; SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz dvije oktave paralelno i protupomaku. Trozvuci troglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje); ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 5 etida: C. Czerny Etide Op. 599; J. B. Duvernoy Etide Op. 176; L. Schytte (Šite) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: Tokom godine obraditi 2 lakše sonatine: J. Vaňhal, L. van Beethoven, T. Haslinger, J.A. Andre, Gedike, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu (izbor); A. Corelli Sarabanda; G. Ph. Telemann Mali komad; W. A. Mozart Andante; D. Šostakovič Mali komad; D. Kabalevski Valcer; R. Matz Stara ura igra polku; B. Bjelinski Djeci; Kratki komadi iz drugog dijela početnih škola J. Kršić; A. Nikolajev i R. Matz-L. Šaban i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku. Trozvuci troglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima malo razlaganje i akordi simultano; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 6 etida: J. B. Duvernoy Etide Op. 176; H. Lemoane Etide Op. 37; C. Czerny Etide Op. 599 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: Tokom godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach: Knjižica za Anu Magdalenu Bach (izbor) i kompozicije istih i/ili

drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: Tokom godine obraditi najmanje 2 sonatine (izbor): T. Haslinger, M. Clementi (Op. 36), I. Pleyel, Diabelli, J. L. Dusík, D. Kabalevski i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: R. Schumman Album za mladež Op. 68; P. I. Čajkovski Album za mladež Op. 39; D. Šostakovič Šest komada za djecu; Izbor komada za djecu iz zbirke Prvi uspjehi, II sv., Veselo k cilju I sv. i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale kroz 4 oktave paralelno i u protupomaku. Skale u razmaku terce i decime kroz 2 oktave paralelno. Trozvuci u akordima simultano i malo razlaganje sa obrtajima. Dominantni i umanjeni septakord u akordima i malo razlaganje; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 4 etide: H. Lemoine Etide Op. 37; C. Czerny Etide Op. 849; H. Bertini Etide Op. 29 i Op. 32, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: Tokom godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu Bach (izbor), 12 i 6 malih preludija, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: Tokom godine obraditi najmanje 2 sonatine: M. Clementi Sonatine Op. 36; Kuhlau; Diabelli; A. Mozart 6 bečkih sonatina; L.van Beethoven Sonata Op. 49; J. Haydn-L. Van Beethoven 6 sonatina, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: P. I. Tschajkovsky Album za mladež Op. 39; R. Schumman: Album za mladež Op. 68; F. Schubert Laki plesovi; S. Majkapar Minijature, varijacije; Izbor komada iz zbirke Prvi uspehi, II sv., Pogumno naprej, II sv., Veselo k cilju; B. Bjelinski Ententini, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale kroz 4 oktave paralelno i u protupomaku. Skale u razmaku terce i decime kroz 2 oktave paralelno. Trozvuci u akordima simultano i malo razlaganje sa obrtajima. Dominantni i umanjeni septakord u akordima i malo razlaganje; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 4 etide: C. Czerny Etide Op. 849 i Op. 299; H. Bertini Etide Op. 29 i Op. 32 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: Tokom godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach 12 i 6 malih preludija, Dvoglasne invencije; SONATINE: Tokom godine obraditi najmanje 2 sonatine: Diabelli, W.A. Mozart 6 bečkih sonatina; L.van Beethoven Sonata Op. 49 br. 1 i 2; J. Haydn Sonate i sonatine; M. Clementi Sonatine Op. 36 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina/sonata. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: U toku školovanja učenik je dužan da ovlada osnovama čitanja i sviranja notnog teksta na klaviru, osnovnim elementima klavirske tehnike, da upozna cikličnu formu, polifoniju, kao i razne komade koje predstavljaju raune stilove. Na taj način učenik će lakše da savlada svoj glavni predmet. U radu sa učenicima potrebno je posebnu pažnju obratiti na: razvoj muzikalnosti kod učenika, razvoj tehnike i opuštenost pijanističkog aparata, razvoj čitanja i razumjevanja polifonog sloga, razvijanje sposobnosti analize i sinteze djela u korelaciji sa drugim muzičkim predmetima.

V.2. KLAVIR – UPOREDNI: UDARALJKE, HARFA GUDAČI, GITARA, DUVAČI, HARMONIKA

NAZIV PREDMETA: KLAVIR – UPOREDNI

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

STATUS PREDMETA: uporedni predmet sruke – za solističke odsjeke

ODSJEK: gudački, harfa, duvački, gitara, harmonika, udaraljke

RAZRED: I – II

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave klavira je ovladavanje tehnikom sviranja do nivoa potrebnog za bavljenje instrumentom za koji se učenik osposobljava.

Zadaci nastave su: upoznavanje učenika sa osnovnim odlikama instrumenta, upoznavanje raznih muzičkih stilova i oblika, razvijanje memorije i sposobnosti slušanja sebe i drugih, razvijanje svestranog interesa i ljubavi za muziku, razvijanje sposobnosti analize i sinteze djela u korelaciji sa drugim muzičkim predmetima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

II RAZRED

(1 časa sedmično – 35 časova godišnje)

KLAVIRSKJE ŠKOLE: J. Kršić Početna klavirska škola; A. Nikolajev Škola sviranja na klaviru (izbor); R. Matz-L. Šaban Klavirska škola; M. L. Petrović Najmlađem pijanisti; F. Emonts Evropska klavirska škola; SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz dvije oktave paralelno i protupomaku. Trozvuci troglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje); ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 5 etida: C. Czerny Etide Op. 599; J. B. Duvernoy Etide Op. 176; L. Schytte (Šite) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: Tokom godine obraditi 2 lakše sonatine: J. Vaňhal, L.van Beethoven, T. Haslinger, J.A. Andre, Gedike i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu (izbor); A. Corelli Sarabanda; G. Ph. Telemann Mali komad; W. A. Mozart Andante; D. Šostaković Mali komad; D. Kabalevski Valcer; R. Matz Stara ura igra polku; B. Bjelinski Djeci; Kratki komadi iz drugog dijela početnih škola J. Kršić, A. Nikolajev i R. Matz-L. Šaban i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

III RAZRED

(1 časa sedmično – 35 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku. Trozvuci troglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima malo razlaganje i akordi simultano; **ETIDE:** Tokom godine obraditi najmanje 6 etida: J. B. Duvernoy Etide Op. 176; Lemoan Etide Op. 37; Czerny Etide Op. 599 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** Tokom godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu Bach (izbor) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **SONATINE:** Tokom godine obraditi najmanje 2 sonatine (izbor): T. Haslinger, M. Clementi (Op. 36), I. Pleyel, Diabelli, J. L. Dusík, D. Kabalevski i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU:** Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: R. Schumman Album za mladež Op. 68; P. I. Čajkovski Album za mladež Op. 39; D. Šostakovič Šest komada za djecu; Izbor komada za djecu iz zbirke Prvi uspjehi, II sv., Veselo k cilju I sv, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija, jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

IV RAZRED

(1 časa sedmično – 30 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz četiri oktave paralelno i u protupomaku. Terce, sekste i decime kroz 4 oktave. Trozvuci troglasno ili četvoroglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima u akordima, malo i veliko razlaganje; **ETIDE:** U toku godine obraditi 6 etida sa različitim tehničkim problemima. C. Czerny Op. 299 I, II, III i IV sv.; J. B. Cramer-H.von Bülow I, II sv. i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** U toku godine obraditi najmanje 2 polifona djela: J.S. Bach 6 malih preludija, Dvoglasne i troglasne invencije (lakše); **SONATINE I SONATE:** U toku godine uraditi 2 teže sonatine ili sonate: Diabelli Sonatina B dur; J. Haydn Sonatine, Sonate; W.A.Mozart Šest bečkih sonatina, Sonate; L. van Beethoven Sonata Op. 49, br. 1 i br. 2 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KOMPOZICIJE PO IZBORU:** U toku godine obraditi najmanje 2 kompozicije: R. Schumann Album za mladež Op. 68; Albumblätter op 124 (Spomenar); P. I. Tschaikovsky Album za mladež Op. 39; S. Heller Album for the Young Op. 138; E. Grieg Lyric Pieces Op. 12 (Lirski komadi); D. Kabalevski Komadi; D. Šostakovič Gavota, Igra, Menuet i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: U toku školovanja učenik je dužan da ovlada osnovama čitanja i sviranja notnog teksta na klaviru, osnovnim elementima klavirske tehnike, da upozna cikličnu formu, polifoniju, kao i razne komade koje predstavljaju raune stilove. Na taj način učenik će lakše da savlada svoj glavni predmet. U radu sa učenicima potrebno je posebnu pažnju obratiti na: razvoj muzikalnosti kod učenika, razvoj tehnike i opuštenost pijanističkog aparata, razvoj čitanja i razumjevanja polifonog sloga, razvijanje sposobnosti analize i sinteze djela u korelaciji sa drugim muzičkim predmetima.

VI. MUZIČKO-TEORETSKI PREDMETI ZA MUZIČARA SOLISTU

VI.1. SOLFEGGIO

NAZIV PREDMETA: SOLFEGGIO

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar solista

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar solista

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: razred 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupa (8-15 učenika)

Solfeggio je jedna od osnovnih oblasti muzičke edukacije pridodana grupi teorijskih muzičkih predmeta. Sa raznovrsnim postupcima koje nudi, najprirodnije ostvaruje vezu sa svim drugim predmetima. Korijen riječi *solfeccio* je romanski, a zapravo je sastavnica dva solmizacijska sloga.

Cilj nastave predmeta Solfeggia je odgoj / obrazovanje muzičkog / muzikalnog mišljenja. Cilj je jedinstven, iz čega proizilaze zadaci različitog usmjerenja.

Zadaci nastave Solfeggia mogu biti funkcionalno-praktične, kognitivne ili odgojne prirode, a ogledaju se općenito u više smjerova: auditivno-senzibilni / vizuelno (grafičko)-tehnički zadaci: rad na različitim muzičkim pojavama (razvijati sposobnosti i vještine, te znanja potrebna za slušanje, zapisivanje i reprodukciju muzičkog sadržaja), intelektualni/emocionalni zadaci: princip uobličavanja, organizacije i reprodukcije (razvijati osjećaj i razumijevanje za muzičke elemente i pojave), zadaci mentalne / psihološke, estetičke prirode: stvaralački postupci na više primjenjivih nivoa; intelektualnom, osjećajnom, čulnom, i dr. (razvijati muzikalnu, senzibilnu i kreativnu osobnost putem putem interpretacije).

Programski sadržaji predmeta Solfeggio je isti za muzičara općeg smjera i muzičara solistu, razlika je u broju časova sedmično po razredima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: znanje i razumijevanje osnovnih intencija predmeta solfeccio u mjeri potpunog razumijevanja pređenog gradiva; PRAKTIČKI ISHODI UČENJA: vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine, samostalno vježbati, razumijevati i čitati primjere dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeno gradivo; GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstva postignutim; Kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještina: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	45
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	5
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	20

MELODIJSKO PODRUČJE (45): Dijatonika; Durske i molske ljestvice, mutacija; Kanoni; TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (5): Dijatonski intervali i trozvuci; Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; METRO-RITAMSKO PODRUČJE (20): Podjela osnovne jedinice na dva, tri i četiri dijela (kombinacije); Predtakt, uzmah; Dvo, tro i četverodijelni takt u svim jedinicama mjere.

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	45
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	5
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	20

MELODIJSKO PODRUČJE (45): Dijatonika; Durske i molske ljestvice, mutacije; Modalitet (2) u odnosu na istoimeni dur i mol; Kanoni; Jednostavniji dvoglasni primjeri.

Solmizacioni slogovi ukazuju na karakteristiku svakog modusa, s ciljem da se oni prihvate kao način izvođenja, a ne kao teorijska konstrukcija. Stupanj skale u modusu po kojem se on razlikuje od dura ili mola predstavlja i njegovo najkarakterističnije mjesto. Stoga je ovdje solmizacija odnos različitih funkcionalnih relacija; TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (5): Dijatonski intervali; Dijatonski trozvuci i obrtaji; Dominantni septakord; Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; METRO-RITAMSKO PODRUČJE (20): Podjela osnovne jedinice na dva, tri i četiri dijela (složenie kombinacije); Predtakt, uzmah; Dvo, tro i četverodijelni takt u svim jedinicama mjere; Duola, kvartola i velika triola.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	40
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	5
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	25

MELODIJSKO PODRUČJE (40): Dijatonika; Durske i molske ljestvice: Modalitet (2) u odnosu na istoimeni dur i mol, Složeniji dvoglasni i jednostavniji troglasni primjeri; Uvod u dijatonsku modulaciju; Alteracije: Jednostavniji kromatski pokreti (prolaznice i skretnice); TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (5): Dijatonski intervali preko oktave; Dijatonski trozvuci i obrtaji; Dominantni septakord i obrtaji. Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; METRO-RITAMSKO PODRUČJE (25):

Podjela osnovne jedinice na šest dijelova i kombinacije; Složenije kombinacije obrađenih ritamskih struktura; Kvintola, septola.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	40
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	4
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	16

MELODIJSKO PODRUČJE (40): Dijatonika; Durske i molske ljestvice; Jednostavnije modulacije: Složeniji troglasni i jednostavniji četverooglasni primjeri; Alteracije: Složeniji kromatski pokreti (skok u i iz alterovanog tona); **TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (4):** Dijatonski intervali preko oktave; Dijatonski trozvuci i obrtaji; Dominantni septakord i obrtaji; Sporedni septakordi. Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; **METRO-RITAMSKO PODRUČJE (16):** Podjela osnovne jedinice na osam dijelova i kombinacije; Složenije kombinacije obrađenih ritamskih struktura; Nesimetrične pojave.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Melodijsko područje zahtjeva rad na intonaciji koja se unaprjeđuje prije svih raznim postupcima upjevavanja. Ideja postupka upjevavanja polazi od činjenice i potrebe za auditivnom percepcijom i kognicijom prije bilo kakve grafike. Zvučna percepcija provodi se u trajno znanje putem faze “osvještavanja”, a osnovna i najbolja veza između ove dvije značajne faze ostvaruje se putem upjevavanja. Paralelno s upjevavanjem idu postupci razumijevanja i usvajanja notnog teksta putem različitih didaktičkih formacija. Usvojene pojmove i pojave iz oblasti melodike učenik treba biti u stanju auditivno identificirati i zapisati putem raznih oblika diktata, te s druge strane ponudeni notni tekst prima vista izvesti glasom s razumjevanjem osnovnih elemenata. Poželjni su i primjeri iz umjetničke literature. Najčešće se koriste kanoni od dvoglasnog do eventualno petoglasnog, te jednostavnije intervalske imitacije na sekundi, terci, ili kvinti. U slučaju kružnog ili zatvorenog kanona broj ponavljanja traje dok i zadnji nastupajući glas iznese temu u cjelini barem jedanput. U tom slučaju se završetak kanona planira na metrički teškom mjestu sa cjelovitim, po mogućnosti toničkim akordom. Postoje mnogi pozitivni aspekti kanonskog postupka, od onih općedogojnih kao što su kolektivni rad i zajednička odgovornost, navika slušanja drugog i komunikacija, socijalizacija, itd. do onih uskostručnih poput usvajanja čiste intonacije, tečnog ritma, odgoj polifonog ali i harmonijskog mišljenja, praćenja tempa, dinamike, odnos prema artikulaciji i dr. Solmizacija označava osnovno i najčešće sredstvo rada / postupak u oblasti melodike. Iako je solmizacija tek jedna od mogućnosti u solfeggiu, veza solmizacija – solfeggio je takva da će tretman solmizacije općenito odrediti sâm smisao solfeggia u pojedinačnom slučaju. Postupak solmizacije može biti ograničavajući faktor ukoliko senzibilitet prema solmizaciji nije odgojena do kraja, jer solmizacioni slog nije samo ime tona; on je tonalitetna, harmonijska i svaka druga funkcija koja se muzikalno osjeća. Metro-ritamska oblast podrazumijeva rad na ujednačenom ritamskom protoku i sezibilitetu za metriku. Postupci razumijevanja i usvajanja ritamskog teksta odvijaju se putem ritamskih slogova uz pulsaciju, taktiranje, i sl. i prolazi dvije faze: spontanu i osvještenu. Usvojene pojmove i pojave iz oblasti metro-ritma učenik treba biti u stanju auditivno identificirati i zapisati putem raznih oblika diktata, te s druge strane ponudeni notni tekst prima vista izvesti s razumjevanjem osnovnih elemenata.

PROVJERA ZNANJA: U nastavi solfeggia treba biti kontinuirana za svaku oblast koja se obrađuje u toku jednog polugodišta. Pismena provjera znanja se vrši kroz analitičko slušanje, meloritamski ili ritamski diktat zasebno, a na kraju drugog polugodišta sveobuhvatno u skladu sa obrađenim gradivom.

Pismeni dio: analitičko slušanje, ritamski diktat (2), meloritamski diktat (2). Usmena provjera znanja podrazumijeva pojedinačno izvođenje ritamskih ili meloritamskih jednoglasnih ili dvoglasnih primjera koji su u skladu sa obrađenim gradivom.

Usmeni dio: slušno prepoznavanje intervala i akorda; ritamski primjer a vista; meloritamski á vista primjer; dvoglasni primjeri

Ukoliko učenik ne završi uspješno nastavnu godinu upućuje se na popravni ispit koji se sastoji iz:

Pismena provjera: analitičko slušanje, ritamski diktat (2) gradivo I i II polugodišta, meloritamski diktat (2) gradivo I i II polugodišta. Pismena provjera znanja traje 60 minuta.

Usmena provjera: ritamski prima vista primjer (2) gradivo I i II polugodišta, meloritamski á vista primjer (2) gradivo I i II polugodišta.

LITERATURA: POPOVIĆ Borivoje Solfeđo za srednje muzičke škole, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd 1981; POPOVIĆ Borivoje Jednoglasni, dvoglasni i troglasni solfeđo za srednje muzičke škole I, Udruženje muzičkih pedagoga SR Srbije, Beograd 1972; POPOVIĆ Borivoje Dvoglasni solfeđo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd 1980; GOLČIĆ Ivan Višeglasni Solfeggio za glazbene škole, HKD sv. Ćirila i Metodija (Sv. Jeronima), Zagreb 1999; GOLČIĆ Ivan 999 gazbenih tema iz glazbene literature za Solfeggio, HKD Sv. Jeronima, Zagreb 2001; GÜRTEL Dragan Priručnik za Solfeđo – Dijatonski dur i mol, Savez muzičkih društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, 1958; GÜRTEL Dragan Priručnik za Solfeđo – Alteracije, Savez muzički društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, 1958; JAKOPANEC Alida Zbirka primjera za Solfeggio u srednjoj glazbenoj školi, HDGT, Zagreb 2009, knjiga XI; JAKOPANEC Alida Dvoglasni primjeri za Solfeggio, HDGT, Zagreb 2012, knjiga XVI; BERTALOTTI Angelo Ötvenhat Solfeggio, Sechsfundfünfzig Solfeggien, Fifty six solfeggi (56 dvoglasnih primjera u C ključevima), Editio Musica Budapest; MOZART W. A 30 kánon, Magyar szöveggel közreadja Kerényi György, Editio Musica Budapest; KANONS Eine Sammlung von 187 Kanons in zehn Kapiteln, Edition Peters- Leipzig/Dresden; PUTNIK Aleksandar Dvoglasni Solfeggio, Braća Jovanović, Pančevo 1968; JAKOPANEC Alida Ritamske vježbe, HDGT, Zagreb 2012, knjiga XVIII; JURCA Maks Ritmične vaje, DZS, Ljubljana 1995; CONCONE Giuseppe 50 Lezioni di Op. 9 per il medium della voce con accompagnamento di pianofore, RICORDI Milano E.R. 1567; CONCONE Giuseppe 50 Leçonc de chant pour le medium de la voix Op. 9, Ausgabe für tiefe Stimme, C.F. PETERS- Frankfurt, London, New York 8525; LAZZARI Solfeggi cantati, RICORDI E.R. 2256; POZZOLI Solfeggi cantati con accompagnamento di pianoforte I corso, RICORDI E.R. 1089; POZZOLI Solfeggi cantati con accompagnamento di pianoforte II corso, RICORDI E.R. 1089; POZZOLI Solfeggi parlati e cantati II corso, RICORDI E.R. 1153; POZZOLI Solfeggi cantati a 2 voci facili e progressivi RICORDI e.r. 2428; RADIČEVA Dorina Jednoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987; VASILJEVIĆ M. Zorislava, DROBNI Ivana, KARAN Gordana, ĆALIĆ, Mirjana Solfeđo sa teorijom muzike za I razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1995; VASILJEVIĆ M. Dr Zorislava, DROBNI Ivana, KARAN Mr Gordana, ĆALIĆ Mirjana Solfeđo za II razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1996.

VI.2. MUZIČKA TEORIJA

NAZIV PREDMETA: MUZIČKA TEORIJA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar solista

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar solista

RAZRED: I

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupa (8-15 učenika)

Cilj nastave predmeta Muzička teorija je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta Solfeggio, Kontrapunkt, Harmonija, Muzički oblici, pripremu za aktivno uključivanje u istraživački rad na poljima teorijskih, historijskih i primijenjenih muzičkih disciplina, aktivno uključivanje u muzički život društvene zajednice, unapređivanje notnog pisma i razumijevanje notnog teksta, povezivanje savladanih pojedinačnih oblasti teorije muzike u jedinstvenu spoznajnu cjelinu, upotrebljivu za dalje muzičko školovanje, sagledavanje teorije muzike kao značajne olakšice za izvođačku praksu, usavršavanje na savladavanju elemenata za buduću analizu muzičkog djela.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke i muzičko-teorijske literatue, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost, upoznavanje sa značajnim elementima u muzici u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

Programski sadržaji predmeta Muzička teorija je isti za muzičara općeg smjera i muzičara solistu, razlika je u broju časova sedmično po razredima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: usvajanje i proširenje znanja o notnom pismu i notnom tekstu, primjenjivanje teorijskih postavki u praktičnoj nastavi solfeggia, harmonije, kontrapunkta, razvijanje sposobnosti na povezivanju pojedinih oblasti teorije muzike, razvijanje sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja, razvijanje sposobnosti korelacije teorije muzike i ostalih predmeta; PRAKTIČNI ISHODI UČENJA: Vještine izražavanja: poznavanje i prepoznavanje vizuelnih karakteristika intervala, akorda, ljestvica, primijena stečenog znanja u muzičkoj literaturi i predmetima Kontrapunkt, Harmonija, Muzički oblici poznavanje i prepoznavanje muzičke literature; Vježbanje, čitanje, kreativne i rekreativne vještine: samostalno čitati, pisati i preoznavati intervale, ljestvice, akorde; Verbalne vještine: govorno ili pisano objašnjavati stečeno znanje iz Muzičke teorije; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno pokazati vlastite sposobnosti; GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa literaturom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SARDŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. OSNOVNI MUZIČKI POJMOVI	10
2. RITAM I METRIKA	5
3. LJESTVICE/SKALE	15
4. INTERVALI	15
5. AKORDI	20
6. TONALITET	1
7. MUZIČKI IZRAZI I ELEMENTI MUZIKE	4

OSNOVNI MUZIČKI POJMOVI (10): Notni i tonski sistem; Note i pauze različitog trajanja; Linijski sistem i pomoćnice; Ključevi; Predznaci; Imenovanje tonova; Imenovanje, čitanje i pisanje tonova u različitim ključevima i u raznim oktavama; Tonovi sa povisilicama i snizilicama; Klavijatura; RITAM I METRIKA (5): Osnovne i nepravilne ritmičke podele; Sabiranje i produžavanje ritmičkih vrijednosti; Grupisanje kraćih vrijednosti u okviru ritmičke jedinice i ritmičkih jedinica u taktove; Prosti, složeni i mješoviti taktovi; Normalni poredak naglasaka i njegovi poremećaji (sinkopa); Promjenljiva metrika; Poliritmija i polimetrija. Ove oblasti će se detaljnije obrađivati kroz nastavu na predmetu Solfeggio; LJESTVICE/SKALE (15): Vrste tetrakorda; Dijatonske durske i molske lestvice; Kvintni krug; Modusi; Skale specifične građe – pentatonska, cjelostepena, kromatska ljestvica; INTERVALI (15): Stupanj, polustepen, cijeli i stepen i po dijatonski i kromatski; Veličine i vrste intervala; Ljestvični intervali; Enharmonski intervali; Obrtaji intervala; Melodijski i harmonski intervali; Konsonanca i disonanca; AKORDI (20): Pojam i vrste akorda; Njihovi oblici – osnovni i obrtaji (kvintakordi, septakordi, nonakord; Ljestvični akordi i njihova mnogostranost; TONALITET (1): Pojam i strukturalna osnova tonaliteta; Njegovo melodijsko i harmonsko ispoljavanje; Kadenca; Srodnost tonaliteta; MUZIČKI IZRAZI I ELEMENTI (4): Dinamika; Tempo; Artikulacija; Ornamentika; Pomoćni znaci i skraćenice; Razni izrazi.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Muzička teorija je u najvećoj mjeri praktičan predmet i prije svega kao takav ima svoj smisao i vrijednost, čineći osnovu za izučavanje drugih, složenijih muzičko-teorijskih disciplina, za solfeggio, kontrapunkt, harmoniju, muzičke oblike i praktično muziciranje. Zato nastava ovog predmeta treba da se bavi načelnim tumačenjima i sistematizacijom u čemu učenike treba prevashodno uputiti da daleko najveću pažnju posveti praktičnim vježbama, usmenim i pismenim (uvijek i sa osloncem na realan zvuk), kroz koje će se pouzdano ovladati prije svega intervalima, ljestvicama i akordima, ali takođe i svim elementima muzičke pismenosti, neophodnim za svakog školovanog muzičara. Temeljno i potpuno raščišćavanje pojmova već na ovom stupnju školovanja veoma je važno za dalji rad na mnogim predmetima, kako u daljem toku srednje muzičke škole, tako i na studijama. Isto tako treba insistirati da se učenici naviknu na pravilno, precizno i pregledno pisanje notnog teksta bilo ko je vrste, uvijek čitkog muzičkog „rukopisa”; ovo naročito kroz domaće zadatke, koji se po prirodi predmeta i već naglašenoj potrebi njegovog praktičnog savladavanja nameću kao nužni u velikom broju. Ipak, i usmeno vježbanje na času je sasvim neophodno, pri čemu valja nastojati i na brzini odgovora, jer samo brz odgovor odražava stvarno i pouzdano znanje, kada se radi o pitanjima ove vrste.

Treba napomenuti da je, s obzirom na određena predznanja učenika sa završenom osnovnom muzičkom školom, pojedine oblasti u programu (ritmika, metrika, intervali, lestvice, akordi), radi čvršće veze sa živom muzičkom praksom praktično primjenjivati, a ne odvojeno. Zbog toga je vrlo bitno da se sve razmatrane pojave prikazuju i kroz praktične primjere iz muzičke literature a naročito one poznatije što olakšava i dobro razumijevanje i trajno pamćenje određenih pojmova.

PROVJERA ZNANJA: Svaka oblast koja se obrađuje kroz nastavu podliježe provjeri znanja, koja će najobuhvatnija biti kroz pismenu provjeru znanja – test. Ukoliko učenik nastavnu godinu završi sa negativnom ocjenom iz predmeta upućuje se na popravni ispit.

Popravni ispit sastoji se iz dva dijela: Pismeni ispit – test iz teorije; Usmeni ispit – tri pitanja iz pređenog gradiva.

LITERATURA: TAJČEVIĆ Marko Osnovna teorija muzike; PETROVIĆ Tihomir Osnovi glazbene teorije.

VI.3. HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM

NAZIV PREDMETA: HARMONIJA SA HARMONIJSKOM ANALIZOM

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar solista

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar solista

RAZRED: II – IV

BROJ ČASOVA SEDIMČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (8-15 učenika)

Cilj nastave predmeta Harmonije sa harmonijskom analizom koja objedinjuje strogi i slobodni harmonijski stav je upoznavanje sa harmonijom koja usklađuje odnose tonova u vertikalnom vidu zasnovanog na određenim principima usaglašavanjem tonova u sazvučja akorada na međusobnoj povezanosti po određenoj logici slijeda i harmonijskog razvoja povezujući sve elemente (melodiju, ritam, tempo, metar, dinamiku isl.), da se učenici upute u tehniku harmonizacije, izradu višeglasnog stava i harmonijske analize primjera iz literature te da na taj način ovladaju osnovnim elementima kompozicionog rada.

Zadaci nastave su: upoznavanje učenika sa harmonijom kao stilskim i izražajnim elementom u muzici, da se kroz vježbe za sviranje i pjevanje harmonijskih zadataka povezuju slušne predstave sa harmonijskim mišljenjem koje pomaže da se sva pravila i uputstva provjeravaju kroz zvuk što omogućava razvoj harmonijskog sluha, razvijanje smisla i ljubavi prema predmetu, a samim tim i umjetničkoj muzici, da se učenici proučavanjem logike slijeda akorada i harmonijskog razvoja kroz izradu harmonijskih zadataka i harmonijske analize iz primjera umjetničke muzičke literature, osposobe za shvatanja sadržaja i oblika muzičkog djela, upoznavanje učenika sa sredstvima harmonijskog izražavanja i zakonitosti klasičnog harmonijskog jezika, razvijanje samostalnosti, upornosti i nepogrešivosti kod rješavanja određenih harmonijskih problema bilo da se radi o izradi harmonijskih zadataka, pjevanju ili harmonijskoj analizi primjera iz literature, da se kroz vježbe izrade i pjevanja harmonijskih zadataka povezuju slušne predstave sa harmonijskim mišljenjem, da se učenici osposobe da praktično koriste stečena znanja iz harmonije i harmonijske analize.

ISHODI UČENJA: Znanje i razumjevanje pređenog gradiva strogog i slobodnog harmonijskog stava (harmonijske analize), biti u stanju govorno, pisano i sviranjem na klaviru objašnjavati stečeno znanje iz harmonije i harmonijske analize, na osnovu ishoda znanja opredjeljenje za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim.

NAČIN IZVOĐENJA PREDMETA: U predmetu Harmonije je zastupljena kombinacija grupnog rada sa individualnim pristupom prema svakom učeniku grupe

PROGRAMSKI SADRŽAJI

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Opšti pojmovi	2
2. Četveroglasni horski stav	2
3. Glavni kvintakordi	13
4. Sekstakordi glavnih kvintakorada	13
5. Kvantsektakordi	13
6. Dominantni septakordi	13
7. Sporedni kvintakordi	14

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Opšti pojmovi: Uvod u predmet, Homofonija i polifonija, Strogi i slobodni harmonijski stav; Četveroglasni horski stav: Harmonijski slog-postavljanje kvintakorda u četveroglasni horski stav, Promjena harmonijskog sloga i položaja akorda, Melodijsko kretanje glasova, Harmonijske funkcije–tonalitet; Glavni kvintakordi: Strogo vezivanje glavnih kvintakorada, Poluslobodno vezivanje glavnih kvintakorada, Slobodno vezivanje glavnih kvintakorada, Oblik i vrste harmonijskog zadatka (rečenica, period, bas, sopran), Kadence i vrste kadenci, Izrada zadanih basova i soprana, Glavni kvintakordi–harmonijska analiza; Sekstakordi glavnih kvintakorada: Vezivanje kvintakorda sa srodnim sekstakordom i obrnuto, Vezivanje srodnih sekstakorada, Vezivanje kvintakorda sa nesrodnim sekstakordom i obrnuto, Vezivanje nesrodnih sekstakorada, Obrtajni sekstakord, Sekstakordi glavnih kvintakorada– zadani basovi i soprani (vježbe), Sekstakordi glavnih kvintakorada– harmonijska analiza; Kvantsektakordi: Vrste kvantsektakorada, Obrtajni kvantsektakord, Skretnični kvantsektakord, Prolazni kvantsektakord, Zadržični kvantsektakord–kadencirajući kvantsektakord, Kvantsektakordiz basovi i soprani (vježbe), Kvantsektakordi –harmonijska analiza; Dominantni septakord: Osnovni oblik dominantnog septakorda, Obrtaj dominantnog septakorda, Dominantni septakord –zadani basovi i soprani (vježbe), Dominantni septakord –harmonijska analiza; Sporedni kvintakordi: Kvintakord šestog (VI) stupnja, Kvintakord i sekstakord drugog (II) stupnja, Kvintakord i sekstakord trećeg (III) i sedmog (VII) stupnja, Sporedni kvintakordi –zadani basovi i soprani (vježbe), Sporedni kvintakordi–harmonijska analiza

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Dominantni nonakord	8
2. Ostali glavni septakordi	8
3. Sporedni septakordi	14
4. Vanakordski tonovi	16
5. Varijante dura i mola.	8
6. Sekvence	6
7. Dijatonske modulacije	10

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Dominantni nonakord: Dominantni nonakord u osnovnom obliku, Obrtaji dominantnog nonakorda, Dominantni nonakord–zadani basovi i soprani (vježbe), Dominantni nonakord harmonijska analiza; Ostali glavni septakordi: Septakord sedmog stupnja i njegovi obrtaji, Septakord drugog stupnja i njegovi obrtaji, Glavni septakordi –zadani basovi i soprani (vježbe), Glavni septakordi–harmonijska analiza; Sporedni septakordi: Septakord prvog stupnja i njegovi obrtaji, Septakord trećeg stupnja i njegovi obrtaji, Septakord četvrtog stupnja i njegovi obrtaji, Sporedni septakordi –zadani basovi i soprani (vježbe), Sporedni septakordi– harmonijska analiza; Vanakordski tonovi: Uloga vanakordskih tonova, Zadržice, Skretnice, Prolaznice, Anticipacija, Pedal, Vanakordski tonovi –zadani basovi i soprani (vježbe), Vanakordski tonovi– harmonijska analiza; Varijante dura i mola: Moldur (karakteristični akordi), Miksolidijski dur, Miksolidijski moldur, Melodijski mol, Prirodni mol, Varijante dura i mola–zadani basovi i soprani (vježbe), Varijante dura i mola–harmonijska analiza; Sekvence: Pojam i mehanizam sekvence (model sekvence,melodijska sekvenca), Harmonijska osnova sekvence, Uloga sekvence u muzičkom djelu, Harmonijske sekvence – izrada zadataka, Sekvence–harmonijska analiza; Dijatonske modulacije: Načini promjene tonaliteta (tonalni skok, tonalno istupanje, modulacija), Dijatonske modulacije; opšti pojmovi, akord predznačenja i modulirajući akord, Dijatonske modulacije prvog stepena srodstva, Dijatonske modulacije drugog stepena srodstva, Dijatonske modulacije prvog i drugog stepena srodstva–bas sopran (vježbe), Dijatonske modulacije prvog i drugog stepena srodstva –harmonijska analiza

PROGRAMSKI SADRŽAJI

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Dijatonske modulacije u udaljene tonalitete	10
2. Alteracije	4
3. Tonalno stabilne alteracije	10
4. Tonalno labilne alteracije	10
5. Hromatske modulacije	10
6. Enharmonijske modulacije	10
7. Harmonija novijeg doba	16

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Dijatonske modulacije u udaljene tonalitete: Modulacije u tonalitete trećeg stepena srodstva, Mutacija, Modulacije u tonalitete četvrtog, stepena srodstva, Dijatonske modulacije–bas sopran (vježbe), Dijatonske modulacije–harmonijska analiza, Harmonijska analiza–Barok (J.S.Bach korali); Alteracije: Opšti pojmovi, Uvođenje i rješenje alterovanih tonova, Alterovani akordi u užem i širem smislu; Tonalno stabilne alteracije: Dvojna dominantna, Napolitanski sekstakord*, Lidijski sekstakord*, Zadani bas–sopran (vježbe), Harmonijska analiza klasike; Tonalno labilne alteracije: Vantonalne dominante: Vantonalne subdominante*, Višestruke alteracije*, Elipse*, Prošireni tonalitet, Zadani basovi i soprani (vježbe), Harmonijska analiza klasike; Hromatske modulacije: Modulacije pomoću promjene strukture kvintakorda, Modulacije pomoću promjene strukture septakorda, Hromatske modulacije pomoću predznačenja zajedničkog akorda, Modulacije pomoću hromatske i prividne terčne srodnosti*, Modulacije

pomoću alterovanih akorada hromatskog tipa*, Zadani basovi i soprani (vježbe), Harmonijska analiza kompozitora sa područja bivše SFRJ; Enharmonijske modulacije: Način promjene enharmonije (zamjena predznačenje), Enharmonijske modulacije pomoću povećanog kvintakorda, Enharmonijske modulacije pomoću umanjenog septakorda, Enharmonijske modulacije pomoću dominantnog septakorda*, Enharmonijske modulacije pomoću tvrdo umanjenog septakorda*, Zadani basovi i soprani (vježbe), Harmonijska analiza romantizma; Harmonija novijeg doba: Sazvučja: bikord, polikord, kumulus*, Sekundni akord–klaster*, Kvartni akordi*, Tonalna osnova; atonalnost, dodekafonija, bitonalnost i politonalnost*.

Simbolom zvijezdice su obilježena mjesta informativnog ili skraćenog pristupa obrade tematske cjeline. Kod harmonijske analize primjere iz umjetničke muzičke literature koristiti što jednostavnije primjere.

UPUSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Realizacija programa harmonije sa Harmonijskom analizom je usmjerena ka upoznavanju učenika sa harmonijskim pravilima koja obuhvataju teoretsko upoznavanje akorada terčne nadgradnje, njihove oblike kao i funkcionalno određivanje u svim durskim i molskim tonalitetima, postavkama u višeglasni horski stav, njihovu logiku slijeda i definicija kod rješenja pojedinih akorada. Praktični dio obuhvata harmonizacije zadanih soprana, zadanih basova i harmonijsku analizu primjera iz literature. Nastojati da je realizacija programskog zahtjeva harmonije u korelaciji sa drugim stručno teoretskim predmetima koje obuhvata nastavni plan.

PROGRAM I NAČIN POPRAVNOG, PREDMETNOG I RAZREDNOG ISPITA: Popravni, predmetni i razredni ispiti iz predmeta Harmonije sa harmonijskom analizom se polažu pismeno. Obuhvataju gradivo predviđeno nastavnim programom za određeni razred. Sastoje se iz tri dijela: harmonizacija zadanog basa i soprana, test pravila i rješenje akorada strogo harmonijskog stava, harmonijska analiza primjera iz literature.

VI.4. KONTRAPUNKT

NAZIV PREDMETA: KONTRAPUNKT

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar solista

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar solista

RAZRED: II – III

BROJ ČASOVA SEDIMČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (8-12 učenika)

Cilj nastave predmeta Kontrapunkta je: da se učenici upoznaju sa tehničkim, stilskim i konstruktivnim elementima vokalnog (renesansnog), i instrumentalnog (baroknog) kontrapunkta, da se osposobe za analitičko i slušno opažanja i praćenje više istovremenih melodija, kao i za praktičnu izradu jednostavnih polifonih stavaka.

Zadaci nastave: analiziranje i slušanje karakterističnih vokalnih i instrumentalnih formi, odnosno pojedinih njihovih dijelova koji sadrže tehnike i postupke potrebne za ostvarivanje ciljeva ovog predmeta, izrada kraćih polifonih stavaka, u kojima se tretiraju različiti kontrapunktski postupci, ovladavanje kontrapunktskim tehnikama kroz izradu jednostavnih polifonih oblika, praktično izvođenje izrađenih zadataka i primjera iz literature, slušanje, prepoznavanje i analiziranje najznačajnijih vokalnih i instrumentalnih polifonih djela.

ISHODI UČENJA: Teorijski ishodi učenja: znanje i razumijevanje osnovnih intencija predmeta Kontrapunkt u mjeri potpunog razumijevanja predenog gradiva; Praktički ishodi učenja: vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine, samostalno vježbati, razumijevati i čitati primjere dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati predeno gradivo; Generički/opći ishodi učenja: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka

izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstva postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o muzici; Komunikacijske vještina: steći vještine ugodne komunikacije s muziĉkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŹAJI

II RAZRED

(2 ĉasa sedmiĉno – 70 ĉasova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ĆASOVA
1. Osnovi vokalnog kontrapunkta	8
2. Struktura kontrapunktske melodije	8
3. Dvoglasni kontrapunkt	12
4. Imitacija	10
5. Tretman teksta	8
6. Višeglasni kontrapunkt	24

SADRŹAJ TEMATSKIH CJELINA: Osnovi vokalnog kontrapunkta: Osnovni pojmovi predmeta kontrapunkt, Historijski razvoj kontrapunkta, Modusi, Intervali i vrste kretanja glasova; Struktura kontrapunktske melodije: Melodijske karakteristike, Osnovi principi melodijskog razvoja; Dvoglasni kontrapunkt: Opšte karakteristike vokalnog dvoglasja, Kontrapunktske vrste, Slobodni dvoglasni stav; Imitacija: Pojam i vrste imitacije, Analiza imitacionih primjera iz literature, Praktiĉna izrada kraćih imitacionih stavaka; Tretman teksta: Osnovni principi potpisivanja teksta, Analiza primjera iz literature, Praktiĉna izrada kraćih imitacionih stavaka sa tekstom; Višeglasni kontrapunkt: Karakteristike troglasnog kontrapunkta, Troglasni stav sa jednim floridusom, Troglasni stav sa dva floridusa, Slobodni troglasni stav, Imitacija u troglasju, Troglasni kanon

III RAZRED

(2 ĉasa sedmiĉno – 70 ĉasova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ĆASOVA
1. Osnovi vokalnog kontrapunkta	12
2. Dvoglasni kontrapunkt	22
3. Sekvence	13
4. Dvoglasna invencija	13
5. Troglasni kontrapunkt	10

SADRŹAJ TEMATSKIH CJELINA: Osnovi instrumentalnog kontrapunkta: Pojava i razvoj instrumentalnog kontrapunkta, Instrumenti i instrumentalne forme, Nastanak tonalne harmonije, Melodijske karakteristike, Ritmiĉka i metriĉka svojstva, Harmonijska sredstva barokne muzike; Dvoglasni kontrapunkt, Predstavljanje akorada u dvoglasju, Osnovi dvoglasnog kontrapunkta. Zabranjena kretanja, Vanakordski tonovi u dvoglasju, Dvostruki kontrapunkt, Imitacija, Kanon; Sekvence: Vrste, trajanje i uloga sekvenci: Sekundno-silazne sekvence, Sekundno-uzlazne sekvence, Tercno-silazne sekvence, Tercno-uzlazne sekvence, Kvartno-kvintne sekvence; Dvoglasna invencija: Oblik i tonalni plan invencije, Analiza invencija, Praktiĉna izrada dvoglasne invencije; Troglasni kontrapunkt, Ritmiĉke i metriĉke

karakteristike troglasja, Trostruki kontrapunkt, Praktična izrada troglasnog stava, Kanon u troglasju, Izrada troglasnog kanona.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Izučavanje Kontrapunkta podrazumijeva slušanje i analizu što više primjera iz muzičke literature, sa akcentom na probleme koji se obrađuju, uz komentar stila, forme, instrumenata i sl. Teorijski i analitički obrađene elemente kontrapunktskog rada treba postupno primjenjivati kroz što više zadataka koje učenici treba da odpjevuju, odnosno odsviraju. Težište praktičnog rada je na dvoglasnom i troglasnom kontrapunktu, na bazi kojih će se dalje savladavati složenije kontrapunktske tehnike i postupci. Analiza polifonih oblika se odnosi prvenstveno na Palestrinin vokalni i Bachov instrumentalni polifoni stil. Kroz pisanje, slušanje i analizu učenici se trebaju približiti stilskim karakteristikama renesansne, odnosno barokne polifonije. U tom smislu, potrebno je planirati dovoljno vremena za praktičan rad na času, vježbe, te za obradu novog gradiva. U predmetu Kontrapunkt je zastupljena kombinacija individualnog i grupnog rada. Realizacija programa kontrapunkta je usmjerena ka upoznavanju učenika sa najznačajnijim polifonim tehnikama: tehnikom cantus firmusa, slobodnog kontrapunktskog stava, imitacije, obrtajnog kontrapunkta i sekvenci, praktični dio obuhvata izradu kraćih polifonih stavaka, analizu djela iz literature, pisanje dvoglasne invencije, a za najtelentiranije učenike je predviđeno komponiranje moteta, odnosno fuge. Nastojati da realizacija programa bude u korelaciji sa drugim stručno-teorijskim predmetima. Popravni, predmetni i razredni ispit iz predmeta Kontrapunkt obuhvata gradivo predviđeno nastavnim programom za odgovarajući razred, a podijeljeno je na teorijski i praktični dio. Teorijski dio podrazumijeva pitanja kojim se provjerava znanje iz domena različitih kontrapunktskih pravila, dok se praktični dio odnosi na izradu kraćih kontrapunktskih stavova sa ili bez teksta, te izradu dvoglasne invencije u instrumentalnom kontrapunktu.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PREDMETNOG, RAZREDNOG I POPRAVNOG ISPITA: Ispiti predmeta Kontrapunkt obuhvata gradivo predviđeno nastavnim programom za odgovarajući razred, a podijeljeno je na teorijski i praktični dio. Teorijski dio podrazumijeva pitanja kojim se provjerava znanje iz domena različitih kontrapunktskih pravila, dok se praktični dio odnosi na izradu kraćih kontrapunktskih stavova sa ili bez teksta, te izradu dvoglasne invencije u instrumentalnom kontrapunktu.

VII. ITALIJANSKI JEZIK

Cilj nastave predmeta Italijanski jezik u muzičkoj školi (za solo pjevače) je osposobljavanje učenika da se samostalno i sa razumijevanjem mogu služiti muzičkom literaturom (tekstualni dio) rokom sadašnjeg i daljnijeg školovanja kao i eventualnog kasnijeg usavršavanja u struci. Zadaci nastave su: pravilan izgovor, intonacija, artikulacija i ritam rečenice, razumijevanje muzičke literature, ovladavanje jednostavnom konverzacijom, dopuna općeg obrazovanja, mogućnost samostalnog služenja rječnicima i priručnicima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

Kuća: stan, život u porodici, poslovi u kući, odmor u krugu porodice; Škola: početak školske godine, zajednički izleti i putovanja; Ulica: saobraćaj, prodavnice i sl.

Fonetika: Talijanska abeceda, izgovor glasova c, g, s i z; grupe chi, che, cia, cio, ciu, ghi, ghe, gia, gio, giu, schi, sche, sca, sco, scu, sci, sce, scia, scio, schiu; Izgovor otvorenih i zatvorenih vokala: izgovor udvostručenih konsonanata. Naglasak i njegovo pomjeranje po slogovima (parole piano, parole tronche, parole sdrucicole, bisdruciole-naglasak na petom

slogu do kraja u složenim riječima); Pisani naglasak jednosloženih riječi; Član: Određeni i neodređeni članovi u jednini i množini. Upotreba člana sa prisvojnim pridjevom i zamjenicama; Imenice: Rod imenica. Građena imenica ženskog roda množina. Čuvanje i promjena izgovora u množini. Imenice muškog roda na –a i ženskog roda na – o; Pridjevi: Pridjevi muškog i ženskog roda u jednini i množini i njihovo slaganje sa imenicama. Prisvojni pridjevi i pridjevi bello i quello. Brojni pridjevi do 20; Zamjenice: Nenaglašene lične zamjenice, lične zamjenice kao direktan i indirektan, upotreba zamjenica u učitivom obliku; Glagoli: Prezent glagola I, II i III konjugacije; prezent nekoliko osnovnih nepravilnih glagola (essere, avere, fare, stare, andare), prezent povratnih glagola. Passaro prossimo (perfekt); Prijedlozi: Prijedlozi di, a, da, su, in, con združeni sa određenim članovima.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

Tekstovi o praznicima, putovanjima i prevoznim sredstvima, godišnjim dobima, gradovima u Italiji.

Operativni zadaci: Osposobljavanje učenika: da mogu voditi jednostavniju konverzaciju, da se mogu samostalno usmeno i pismeno izražavati u lakšim i obrađenim temama, da mogu izvoditi različite gramatičke vježbe (substitucije, transformacije, pravilno upotrebljavanje glagolskih vremena i sl.), da uz upotrebu rječnika mogu shvatiti tekstove pjesama savremenih kompozitora, a u globalu tekstove starih majstora, da razumiju manje složena pitanja.

Član: Partitivni član i njegova upotreba; Zamjenice: Naglašene lične zamjenice. Zamjeničke čestice ci, vi, ne; Pridjevi: Mjesto opisnih pridjeva; komparacija, apsolutni superlativ; brojni pridjevi u četiri računarske radnje i u datumima; Glagoli: Futur, imperfekat, imperativ, pasivni oblici, particip prezenta, passato remoto (aorist); Prilozi: Načinski prilozi i njihova komparacija

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Program je namijenjen učenicima Solo pjevanja prvog i drugog razreda srednje muzičke škole. Važan preduslov realizacije ovog programa je maksimalno korištenje talijanskog jezika na časovim. Međutim, pri obradi složenijih gramatičkih cjelina mogu se davati objašnjenja na bosanskom jeziku. Gramatičko gradivo je potrebno obrađivati na primjerima i time postići da gramatika ne bude cilj, već sredstvo za usvajanje govornog jezika. Izbjegavati stereotipno organizovanje časova (isključivo čitanje i prevođenje) i insistirati da nastava bude što raznovrsnija po izboru metoda rada, nastavnih sadržaja i audio-vizuelnih sredstava. U toku nastave upućivati učenike na samostalan rad, radi osposobljavanja za dalje individualno produblivanje znanja. U svim razredima potrebno je stalno usavršavati sve elemente izgovora (ritam i melodiju rečenice, intonaciju i akcentaciju). Posebnu pažnju treba obratiti na pravilan izgovor italijanskih vokala nastavniku italijanskog jezika se preporučuje permanentna saradnja sa nastavnicima solo pjevanja, radi obrade solo-pjevačke literature.

Udžbenik za treći razred: Darinković, Maledineo, Dermitt: Parliamo italiano conosciamo l'Italia, Školska knjiga, Zagreb: Za četvrti razred koristiti izbor tekstova iz II knjige istih autora i istog naslova. Uz navedeni udžbenik sa aučenicima je potrebno obraditi talijanske nazive za tempa, dinamiku, artikulaciju, ukrase i pomoćne znakove i skraćenicе. Nastavniku se preporučuje knjiga Branka Rakijaša „Osnove glazbene kulture“, Školska knjiga, Zagreb.

VIII. NASTAVNI PROGRAMI ZA MUZIČARA OPĆEG SMJERA

VIII.1. SOLFEGGIO

NAZIV PREDMETA: SOLFEGGIO

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: I – II razred, 3 (tri), III – IV razred, 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupa (8-15 učenika)

Solfeggio je jedna od osnovnih oblasti muzičke edukacije pridodana grupi teorijskih muzičkih predmeta. Sa raznovrsnim postupcima koje nudi, najprirodnije ostvaruje vezu sa svim drugim predmetima. Korijen riječi *solfe-ggio* je romanski, a zapravo je sastavnica dva solmizacijska sloga.

Cilj nastave predmeta Solfeggia je odgoj / obrazovanje muzičkog / muzikalnog mišljenja. Cilj je jedinstven, iz čega proizilaze zadaci različitog usmjerenja.

Zadaci nastave predmeta Solfeggia mogu biti funkcionalno-praktične, kognitivne ili odgojne prirode, a ogledaju se općenito u više smjerova: auditivno-senzibilni / vizuelno (grafičko)-tehnički zadaci: rad na različitim muzičkim pojavama (razvijati sposobnosti i vještine, te znanja potrebna za slušanje, zapisivanje i reprodukciju muzičkog sadržaja), intelektualni/emocionalni zadaci: princip uobličavanja, organizacije i reprodukcije (razvijati osjećaj i razumijevanje za muzičke elemente i pojave), zadaci mentalne / psihološke, estetičke prirode: stvaralački postupci na više primjenjivih nivoa; intelektualnom, osjećajnom, čulnom, i dr. (razvijati muzikalnu, senzibilnu i kreativnu osobnost putem interpretacije).

Programski sadržaji predmeta Solfeggio je isti za muzičara općeg smjera i muzičara solistu, razlika je u broju časova sedmično po razredima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: znanje i razumijevanje osnovnih intencija predmeta solfe-ggio u mjeri potpunog razumijevanja pređenog gradiva; PRAKTIČKI ISHODI UČENJA: vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine, samostalno vježbati, razumijevati i čitati primjere dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeno gradivo; GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstva postignutim; Kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještina: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	70
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	10
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	25

MELODIJSKO PODRUČJE (70): Dijatonika, Durske i molske ljestvice, mutacija, Kanoni; TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (10): Dijatonski intervali i trozvuci, Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati;

METRO-RITAMSKO PODRUČJE (25): Podjela osnovne jedinice na dva, tri i četiri dijela (kombinacije), Predtakt, uzmah, Dvo, tro i četverodijelni takt u svim jedinicama mjere

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	70
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	10
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	25

MELODIJSKO PODRUČJE (70): Dijatonika, Durske i molske ljestvice, mutacije, Modalitet (2) u odnosu na istoimeni dur i mol, Kanoni, Jednostavniji dvoglasni primjeri. Solmizacioni slogovi ukazuju na karakteristiku svakog modusa, s ciljem da se oni prihvate kao način izvođenja, a ne kao teorijska konstrukcija. Stupanj skale u modusu po kojem se on razlikuje od dura ili mola predstavlja i njegovo najkarakterističnije mjesto. Stoga je ovdje solmizacija odnos različitih funkcionalnih relacija; **TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (10):** Dijatonski intervali, Dijatonski trozvuci i obrtaji, Dominantni septakord, Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; **METRO-RITAMSKO PODRUČJE (25):** Podjela osnovne jedinice na dva, tri i četiri dijela (složeniije kombinacije), Predtakt, uzmah, Dvo, tro i četverodijelni takt u svim jedinicama mjere, Duola, kvartola i velika triola.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	40
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	5
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	25

MELODIJSKO PODRUČJE (40): Dijatonika, Durske i molske ljestvice, Modalitet (2) u odnosu na istoimeni dur i mol, Složeniji dvoglasni i jednostavniji troglasni primjeri, Uvod u dijatonsku modulaciju, Alteracije: Jednostavniji kromatski pokreti (prolaznice i skretnice); **TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (5):** Dijatonski intervali preko oktave, Dijatonski trozvuci i obrtaji, Dominantni septakord i obrtaji. Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; **METRO-RITAMSKO PODRUČJE (25):** Podjela osnovne jedinice na šest dijelova i kombinacije, Složenije kombinacije obrađenih ritamskih struktura, kvintola, septola.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. MELODIJSKO PODRUČJE	40
2. TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE	5
3. METRO-RITAMSKO PODRUČJE	15

MELODIJSKO PODRUČJE (40): Dijatonika, Durske i molske ljestvice, Jednostavnije modulacije: Složeniji troglasni i jednostavniji četveroglasni primjeri, Alteracije: Složeniji kromatski pokreti (skok u i iz alterovanog tona); **TEORIJSKO I ANALITIČKO PODRUČJE (4):** Dijatonski intervali preko oktave, Dijatonski trozvuci i obrtaji, Dominantni septakord i obrtaji, Sporedni septakordi. Teorijski usvojene pojmove i pojave učenik treba analitički auditivno identificirati i otpjevati; **METRO-RITAMSKO PODRUČJE (16):** Podjela osnovne jedinice na osam dijelova i kombinacije, Složenije kombinacije obrađenih ritamskih struktura, Nesimetrične pojave

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Melodijsko područje zahtjeva rad na intonaciji koja se unaprjeđuje prije svih raznim postupcima upjevavanja. Ideja postupka upjevavanja polazi od činjenice i potrebe za auditivnom percepcijom i kognicijom prije bilo kakve grafike. Zvučna percepcija provodi se u trajno znanje putem faze “osvještavanja”, a osnovna i najbolja veza između ove dvije značajne faze ostvaruje se putem upjevavanja. Paralelno s upjevavanjem idu postupci razumijevanja i usvajanja notnog teksta putem različitih didaktičkih formacija. Usvojene pojmove i pojave iz oblasti melodike učenik treba biti u stanju auditivno identificirati i zapisati putem raznih oblika diktata, te s druge strane ponudeni notni tekst prima vista izvesti glasom s razumjevanjem osnovnih elemenata. Poželjni su i primjeri iz umjetničke literature. Najčešće se koriste kanoni od dvoglasnog do eventualno petoglasnog, te jednostavnije intervalske imitacije na sekundi, terci, ili kvinti. U slučaju kružnog ili zatvorenog kanona broj ponavljanja traje dok i zadnji nastupajući glas iznese temu u cjelini barem jedanput. U tom slučaju se završetak kanona planira na metrički teškom mjestu sa cjelovitim, po mogućnosti toničkim akordom. Postoje mnogi pozitivni aspekti kanonskog postupka, od onih općedogojnih kao što su kolektivni rad i zajednička odgovornost, navika slušanja drugog i komunikacija, socijalizacija, itd. do onih uskostručnih poput usvajanja čiste intonacije, tečnog ritma, odgoj polifonog ali i harmonijskog mišljenja, praćenja tempa, dinamike, odnos prema artikulaciji i dr. Solmizacija označava osnovno i najčešće sredstvo rada / postupak u oblasti melodike. Iako je solmizacija tek jedna od mogućnosti u solfeggiu, veza solmizacija – solfeggio je takva da će tretman solmizacije općenito odrediti sâm smisao solfeggia u pojedinačnom slučaju. Postupak solmizacije može biti ograničavajući faktor ukoliko senzibilitet prema solmizaciji nije odgojena do kraja, jer solmizacioni slog nije samo ime tona; on je tonalitetna, harmonijska i svaka druga funkcija koja se muzikalno osjeća. Metro-ritamska oblast podrazumijeva rad na ujednačenom ritamskom protoku i sezibilitetu za metriku. Postupci razumijevanja i usvajanja ritamskog teksta odvijaju se putem ritamskih slogova uz pulsaciju, taktiranje, i sl. i prolazi dvije faze: spontanu i osvještenu. Usvojene pojmove i pojave iz oblasti metro-ritma učenik treba biti u stanju auditivno identificirati i zapisati putem raznih oblika diktata, te s druge strane ponudeni notni tekst prima vista izvesti s razumjevanjem osnovnih elemenata.

PROVJERA ZNANJA: U nastavi Solfeggia treba biti kontinuirana za svaku oblast koja se obrađuje u toku jednog polugodišta. Pismena provjera znanja se vrši kroz analitičko slušanje, meloritamski ili ritamski diktat zasebno, a na kraju drugog polugodišta sveobuhvatno u skladu sa obrađenim gradivom. Pismeni dio: analitičko slušanje, ritamski diktat (2), meloritamski diktat; (2). Usmena provjera znanja podrazumijeva pojedinačno izvođenje ritamskih ili meloritamskih jednoglasnih ili dvoglasnih primjera koji su u skladu sa obrađenim gradivom. Usmeni dio: slušno prepoznavanje intervala i akorda, ritamski primjer a vista, meloritamski á vista primjer, dvoglasni primjeri.

Ukoliko učenik ne završi uspješno nastavnu godinu upućuje se na popravni ispit koji se sastoji iz: Pismena provjera: analitičko slušanje, ritamski diktat (2) gradivo I i II polugodišta, meloritamski diktat (2) gradivo I i II polugodišt. Pismena provjera znanja traje 60 minuta. Usmena provjera: ritamski prima vista primjer (2) gradivo I i II polugodišta, meloritamski á vista primjer (2) gradivo I i II polugodišta.

PREPORUČENA LITERATURA: POPOVIĆ Borivoje Solfeđo za srednje muzičke škole, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd 1981; POPOVIĆ Borivoje Jednoglasni, dvoglasni i troglasni solfeđo za srednje muzičke škole I, Udruženje muzičkih pedagoga SR Srbije, Beograd 1972; POPOVIĆ Borivoje Dvoglasni solfeđo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd 1980; GOLČIĆ Ivan Višeglasni Solfeggio za glazbene škole, HKD sv.Ćirila i Metodija (Sv. Jeronima), Zagreb 1999; GOLČIĆ Ivan 999 gazbenih tema iz glazbene literature za Solfeggio, HKD Sv. Jeronima, Zagreb 2001; GÜRTEL Dragan Priručnik za Solfeđo – Dijatonski dur i mol, Savez muzičkih društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, 1958; GÜRTEL Dragan Priručnik za Solfeđo – Alteracije, Savez muzički društava i organizacija Hrvatske, Zagreb, 1958; JAKOPANEC Alida Zbirka primjera za Solfeggio u srednjoj glazbenoj školi, HDGT, Zagreb 2009, knjiga XI; JAKOPANEC Alida Dvoglasni primjeri za Solfeggio, HDGT, Zagreb 2012, knjiga XVI; BERTALOTTI Angelo Ötvenhat Solfeggio, Sechsfundfünfzig Solfeggien, Fifty six solfeggi (56 dvoglasnih primjera u C ključevima), Editio Musica Budapest; MOZART W. A 30 kánon, Magyar szöveggel közreadja Kerényi György, Editio Musica Budapest; KANONS Eine Sammlung von 187 Kanons in zehn Kapiteln, Edition Peters- Leipzig/Dresden; PUTNIK Aleksandar Dvoglasni Solfeggio, Braća Jovanović, Pančevo 1968; JAKOPANEC Alida Ritamske vježbe, HDGT, Zagreb 2012, knjiga XVIII; JURCA Maks Ritmične vaje, DZS, Ljubljana 1995; CONCONE Giuseppe 50 Lezioni di Op. 9 per il medium della voce con accompagnamento di pianofore, RICORDI Milano E.R. 1567; CONCONE Giuseppe 50 Leçon de chant pour le medium de la voix Op. 9, Ausgabe für tiefe Stimme, C.F. PETERS- Frankfurt, London, New York 8525; LAZZARI Solfeggi cantati, RICORDI E.R. 2256; POZZOLI Solfeggi cantati con accompagnamento di pianoforte I corso, RICORDI E.R. 1089; POZZOLI Solfeggi cantati con accompagnamento di pianoforte II corso, RICORDI E.R. 1089; POZZOLI Solfeggi parlati e cantati II corso, RICORDI E.R. 1153; POZZOLI Solfeggi cantati a 2 voci facili e progressivi RICORDI e.r. 2428; RADIČEVA Dorina Jednoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987; VASILJEVIĆ M. Zorislava, DROBNI Ivana, KARAN Gordana, ČALIĆ Mirjana Solfeđo sa teorijom muzike za I razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1995; VASILJEVIĆ M. Dr Zorislava, DROBNI Ivana, KARAN Mr Gordana, ČALIĆ Mirjana Solfeđo za II razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1996.

VIII.2. MUZIČKA TEORIJA

NAZIV PREDMETA: MUZIČKA TEORIJA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 3 (tri)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupa (8-15 učenika)

Cilj nastave predmeta Muzička teorija je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta Solfeggio, Kontrapunkt, Harmonija, Muzički oblici, pripremu za aktivno uključivanje u istraživački rad na poljima teorijskih, historijskih i primijenjenih muzičkih disciplina, aktivno uključivanje u muzički život društvene zajednice, unapređivanje notnog pisma i razumijevanje notnog teksta, povezivanje savladanih pojedinačnih oblasti teorije muzike u jedinstvenu spoznajnu cjelinu, upotrebljivu za dalje muzičko školovanje, sagledavanje teorije muzike kao značajne olakšice za izvođačku praksu, usavršavanje na savladavanju elemenata za buduću analizu muzičkog djela.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke i muzičko-teorijske literatue, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost, upoznavanje sa značajnim elementima u muzici u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

Programski sadržaji predmeta Muzička teorija je isti za muzičara općeg smjera i muzičara solistu, razlika je u broju časova sedmično po razredima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: Usvajanje i proširenje znanja o notnom pismu i notnom tekstu, Primjenjivanje teorijskih postavki u praktičnoj nastavi solfeggia, harmonije, kontrapunkta, Razvijanje sposobnosti na povezivanju pojedinih oblasti teorije muzike, Razvijanje sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja, Razvijanje sposobnosti korelacije teorije muzike i ostalih predmeta; PRAKTIČNI ISHODI UČENJA: Vještine izražavanja: poznavanje i prepoznavanje vizuelnih karakteristika intervala, akorda, ljestvica, primijena stečenog znanja u muzičkoj literaturi i predmetima Kontrapunkt, Harmonija, Muzički oblici poznavanje i prepoznavanje muzičke literature; Vježbanje, čitanje, kreativne i rekreativne vještine, samostalno čitati, pisati i preoznavati intervale, ljestvice, akorde; Verbalne vještine, govorno ili pisano objašnjavati stečeno znanje iz Muzičke teorije; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno pokazati vlastite sposobnosti; GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: Učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa literaturom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. OSNOVNI MUZIČKI POJMOVI	20
2. RITAM I METRIKA	5
3. LJESTVICE/SKALE	20
4. INTERVALI	30
5. AKORDI	25
6. TONALITET	2
7. MUZIČKI IZRAZI I ELEMENTI MUZIKE	3

OSNOVNI MUZIČKI POJMOVI (20): Notni i tonski sistem, Note i pauze različitog trajanja, Linijski sistem i pomoćnice, Ključevi, Predznaci, Imenovanje tonova, Imenovanje, čitanje i pisanje tonova u različitim ključevima i u raznim oktavavama, Tonovi sa povisilicama i snizilicama, Klavijatura; RITAM I METRIKA (5): Osnovne i nepravilne ritmičke podele: Sabiranje i produžavanje ritmičkih vrijednosti, Grupisanje kraćih vrijednosti u okviru ritmičke jedinice i ritmičkih jedinica u taktove, Prosti, složeni i mješoviti taktovi, Normalni poredak naglasaka i njegovi poremećaji (sinkopa), Promjenljiva metrika, Poliritmija i polimetrija; LJESTVICE/SKALE (20): Vrste tetrakorda, Dijatonske durske i

molske lestvice, Kvintni krug, Modusi, Skale specifične građe– pentatonska, cjelostepena, kromatska ljestvica; INTERVALI (30): Stupanj, polustepen, cijeli i stepen ipo – dijatonski i kromatski, Veličine i vrste intervala, Ljestvični intervali, Enharmonski intervali, Obrtaji intervala, Melodijski i harmonski intervali, Konsonanca i disonanca; AKORDI (25): Pojam i vrste akorda, Njihovi oblici – osnovni i obrtaji (kvintakordi, septakordi, nonakord, Ljestvični akordi i njihova mnogostranost; TONALITET (2): Pojam i strukturalna osnova tonaliteta, Njegovo melodijsko i harmonsko ispoljavanje, Kadenca, Srodnost tonaliteta; MUZIČKI IZRAZI I ELEMENTI (3): Dinamika, Tempo, Artikulacija, Ornamentika, Pomoćni znaci i skraćeni, Razni izrazi.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Muzička teorija je u najvećoj mjeri praktičan predmet i prije svega kao takav ima svoj smisao i vrijednost, čineći osnovu za izučavanje drugih, složenijih muzičko-teorijskih disciplina, za solfeggio, kontrapunkt, harmoniju, muzičke oblike i praktično muziciranje. Zato nastava ovog predmeta treba da se bavi načelnim tumačenjima i sistematizacijom u čemu učenike treba prevashodno uputiti da daleko najveću pažnju posveti praktičnim vježbama, usmenim i pismenim (uvijek i sa osloncem na realan zvuk), kroz koje će se pouzdano ovladati prije svega intervalima, ljestvicama i akordima, ali takođe i svim elementima muzičke pismenosti, neophodnim za svakog školovanog muzičara. Temeljno i potpuno raščišćavanje pojmova već na ovom stupnju školovanja veoma je važno za dalji rad na mnogim predmetima, kako u daljem toku srednje muzičke škole, tako i na studijama. Isto tako treba insistirati da se učenici naviknu na pravilno, precizno i pregledno pisanje notnog teksta bilo ko je vrste, uvijek čitkog muzičkog „rukopisa”; ovo naročito kroz domaće zadatke, koji se po prirodi predmeta i već naglašenoj potrebi njegovog praktičnog savladavanja nameću kao nužni u velikom broju. Ipak, i usmeno vježbanje na času je sasvim neophodno, pri čemu valja nastojati i na brzini odgovora, jer samo brz odgovor odražava stvarno i pouzdano znanje, kada se radi o pitanjima ove vrste. Treba napomenuti da je, s obzirom na određena predznanja učenika sa završenom osnovnom muzičkom školom, pojedine oblasti u programu (ritmika, metrika, intervali, lestvice, akordi), radi čvršće veze sa živom muzičkom praksom praktično primjenjivati, a ne odvojeno. Zbog toga je vrlo bitno da se sve razmatrane pojave prikazuju i kroz praktične primjere iz muzičke literature a naročito one poznatije što olakšava i dobro razumijevanje i trajno pamćenje određenih pojmova.

PROVJERA ZNANJA: Svaka oblast koja se obrađuje kroz nastavu podliježe provjeri znanja, koja će najobuhvatnija biti kroz pismenu provjeru znanja – test. Ukoliko učenik nastavnu godinu završi sa negativnom ocjenom iz predmeta upućuje se na popravni ispit.

Popravni ispit sastoji se iz dva dijela: Pismeni ispit – test iz teorije, usmeni ispit – tri pitanja iz pređenog gradiva.

PREPORUČENA LITERATURA: TAJČEVIĆ Marko Osnovna teorija muzike; PETROVIĆ Tihomir Osnovi glazbene teorije.

VIII.3. HARMONIJA

NAZIV PREDMETA: HARMONIJA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar općeg smjera

RAZRED: II – IV

BROJ ČASOVA SEDIMČNO: II – III razred, 3 (tri), IV razred, 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (8-15 učenika)

Cilj nastave predmeta Harmonije je da se učenici upoznaju sa harmonijom kao stručno teoretskim predmetom koja usklađuje odnose tonova u vertikalnom vidu zasnovanog na određenim principima usaglašavanja tonova u sazvučja akorada na međusobnoj povezanosti

po određenoj logici slijeda i harmonijskog razvoja povezujući sve elemente (melodiju, ritam, tempo, metar, dinamiku isl.), da se učenici upute u tehniku harmonizacije, izradu višeglasnog stava, sviranja na klaviru šifrovanih modela i harmonijske analize, te da na taj način ovladaju osnovnim elementima kompozicionog rada.

Zadaci nastave su: upoznavanje učenika sa harmonijom kao stilskim i izražajnim elementom u muzici, da se kroz vježbe za sviranje i pjevanje harmonijskih zadataka povezuju slušne predstave sa harmonijskim mišljenjem koje pomaže da se sva pravila i upustva provjeravaju kroz zvuk što omogućava razvoj harmonijskog sluha, razvijanje smisla i ljubavi prema predmetu, a samim tim i umjetničkoj muzici, da se učenici proučavanjem logike slijeda akorada i harmonijskog razvoja kroz izradu harmonijskih zadataka i harmonijske analize iz primjera umjetničke muzičke literature, osposobe za shvatanja sadržaja i oblika muzičkog djela, upoznavanje učenika sa sredstvima harmonijskog izražavanja i zakonitosti klasičnog harmonijskog jezika, razvijanje samostalnosti, upornosti i nepogrešivosti kod rješavanja određenih harmonijskih problema bilo da se radi o sviranju, pjevanju ili izradi harmonijskih zadataka, da se kod učenika razvija sposobnost za procjenjivanje estetskih vrijednosti muzičkog djela, da se kroz vježbe izrade i pjevanja harmonijskih zadataka povezuju slušne predstave sa harmonijskim mišljenjem, da se učenici osposobe da praktično koriste stečena znanja iz harmonije.

ISHODI UČENJA: Znanje i razumjevanje pređenog gradiva strogog harmonijskog stava, Razumjevanje sviranja šifrovanih modela strogog harmonijskog stava, Biti u stanju govorno, pisano i sviranjem na klaviru objašnjavati stečeno znanje iz harmonije, Na osnovu ishoda znanja opredjeljenje za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati, Učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim.

NAČIN IZVOĐENJA PREDMETA: U predmetu Harmonije je zastupljena kombinacija grupnog rada sa individualnim pristupom prema svakom učeniku grupe.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

II RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Opšti pojmovi	4
2. Četveroglasni horski stav	6
3. Glavni kvintakordi	20
4. Sekstakordi glavnih kvintakorada	20
5. Kvantsekstakordi.	20
6. Dominantni septakordi	18
7. Sporedni kvintakordi	20

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Opšti pojmovi: Uvod u predmet, Homofonija i polifonija, Strogi islobodni harmonijski stav, Četveroglasni horski stav, Harmonijski slog – postavljanje kvintakorda u četveroglasni horski stav, Promjena harmonijskog sloga i položaja akorda, Melodijsko kretanje glasova, Harmonijske funkcije-tonalitet; Glavni kvintakordi: Strogo vezivanje glavnih kvintakorada, Poluslobodno vezivanje glavnih kvintakorada, Slobodno vezivanje glavnih kvintakorada, Oblik i vrste harmonijskog zadatka (rečenica, period, bas, sopran), Kadence i vrste kadenci, Izrada zadanih basova i soprana, Glavni kvintakordi-sviranje na klaviru šifrovanih modela i kadenci; Sekstakordi glavnih

kvintakorada: Vezivanje kvintakorda sa srodnim sekstakordom i obrnuto, Vezivanje srodnih sekstakorada, Vezivanje kvintakorda sa nesrodnim sekstakordom i obrnuto, Vezivanje nesrodnih sekstakorada, Obrtajni sekstakord, Sekstakordi glavnih kvintakorada-zadani basovi i soprani (vježbe), Sekstakordi glavnih kvintakorada-sviranje na klaviru šifrovanih modela; Kvartsekstakordi: Vrste kvartsekstakorada, Obrtajni kvartsekstakord, Skretnični kvartsekstakord, Prolazni kvartsekstakord, Zadržični kvartsekstakord-kadencirajući kvartsekstakord, Kvartsekstakordi-zadani basovi i soprani (vježbe), Kvartsekstakordi-sviranje na klaviru šifrovanih modela; Dominantni septakord: Osnovni oblik dominantnog septakorda, Obrtaj dominantnog septakorda, Dominantni septakord-zadani basovi i soprani (vježbe), Dominantni septakord-sviranje na klaviru šifrovanih modela; Sporedni kvintakordi: Kvintakord šestog (VI) stupnja, Kvintakord i sekstakord drugog (II) stupnja, Kvintakord i sekstakord trećeg (III) i sedmog (VII) stupnja, Sporedni kvintakordi-zadani basovi i soprani (vježbe), Sporedni kvintakordi-sviranje na klaviru šifrovanih modela.

III RAZRED

(3 časa sedmično – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Dominantni nonakord	12
2. Ostali glavni septakordai	12
2. Sporedni septakordi	20
3. Vanakordski tonovi	22
4. Varijante dura i mola	12
5. Sekvence	8
6. Dijatonske modulacije	22

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Dominantni nonakord: Dominantni nonakord u osnovnom obliku, Obrtaji dominantnog nonakorda, Dominantni nonakord - zadani basovi i soprani (vježbe), Dominantni nonakord - sviranje na klaviru šifrovanih modela; Ostali glavni septakordi: Septakord sedmog stupnja i njegovi obrtaji, Septakord drugog stupnja i njegovi obrtaji, Glavni septakordi-zadani basovi i soprani (vježbe), Glavni septakordi-sviranje na klaviru šifrovanih modela; Sporedni septakordi: Septakord prvog stupnja i njegovi obrtaji, Septakord trećeg stupnja i njegovi obrtaji, Septakord četvrtog stupnja i njegovi obrtaji, Sporedni septakordi - zadani basovi i soprani (vježbe), Sporedni septakord i- sviranje na klaviru šifrovanih modela; Vanakordski tonovi: Uloga vanakordskih tonova, Zadržice, Skretnice, Prolaznice, Anticipacija, Pedal, Vanakordski tonovi zadani basovi i soprani (vježbe), Vanakordski tonovi - harmonijska analiza; Varijante dura i mola: Moldur (karakteristični akordi), Miksolidijski dur, Miksolidijski moldur, Melodijski mol, Prirodni mol, Varijante dura i mola - zadani basovi i soprani (vježbe), Slobodna harmonizacija durskih i molskih ljestvica - sviranje na klaviru; Sekvence: Pojam i mehanizam sekvence (model sekvence, melodijska sekvenca), Harmonijska osnova sekvence, Uloga sekvence u muzičkom djelu, Harmonijske sekvence - izrada zadataka, Sekvence – sviranje na klaviru; Dijatonske modulacije: Načini promjene tonaliteta (tonalni skok, tonalno istupanje, modulacija), Dijatonske modulacije; opšti pojmovi, akord predznačenja i modulirajući akordi, Dijatonske modulacije prvog stepena srodstva, Dijatonske modulacije drugog stepena srodstva, Dijatonske modulacije prvog i drugog stepena srodstva - bas i soprani (vježbe), Dijatonske modulacije prvog i drugog stepena srodstva - zadani basovi, soprani, sviranje na klaviru; Dijatonika – harmonijska analiza

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Dijatonske modulacije u udaljene tonalitete	10
2. Alteracije	4
3. Tonalno stabilne alteracije	10
4. Tonalno labilne alteracije	10
5. Hromatske modulacije	10
6. Enharmonijske modulacije	10

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Dijatonske modulacije u udaljene tonalitete: Modulacije u tonalitete trećeg stepena srodstva, Mutacija, Modulacije u tonalitete četvrtog stepena srodstva, Izrada zadataka-sviranje modulacija, Dijatonske modulacije – harmonijska analiza; Alteracije: Opšti pojmovi, Uvođenje i rješenje alterovanih tonova, Alterovani akordi u užem i širem smislu; Tonalno stabilne alteracije: Dvojna dominantna, Napolitanski sekstakord, Lidijski sekstakord, Zadani bas - sopran (vježbe), Sviranje šifrovanih modela; Tonalno labilne alteracije: Vantonalne dominante: Vantonalne subdominante*, Višestruke alteracije*, Elipse*, Prošireni tonalitet, Zadani basovi i soprani (vježbe), Sviranje šifrovanih modela, Alteracije – harmonijska analiza; Hromatske modulacije: Modulacije pomoću promjene strukture kvintakorda: Modulacije pomoću promjene strukture septakorda, Hromatske modulacije pomoću predznačenja zajedničkog akorda, Modulacije pomoću hromatske i prividne tercne srodnosti*, Modulacije pomoću alterovanih akorada hromatskog tipa*, Zadani basovi i soprani (vježbe), Hromatske modulacije – harmonijska analiza; Enharmonijske modulacije: Način promjene enharmonije (zamjena – predznačenje), Enharmonijske modulacije pomoću povećanog kvintakorda, Enharmonijske modulacije pomoću umanjenog septakorda, Enharmonijske modulacije pomoću dominantnog septakorda*, Enharmonijske modulacije pomoću tvrdo umanjenog septakorda*, Zadani basovi i soprani (vježbe), Enharmonijske modulacije – harmonijska analiza.

Simbolom zvijezdice su obilježena mjesta informativnog ili skraćenog pristupa obrade tematske cjeline.

UPUSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Realizacija programa Harmonije je usmjerena ka upoznavanju učenika sa harmonijskim pravilima koja obuhvataju teoretsko upoznavanje akorada tercne nadgradnje, njihovih oblika kao i funkcionalno određivanje u svim durskim i molskim tonalitetima, postavkama u višeglasni horski stav, njihovu logiku slijeda i definicija kod rješenja pojedinih akorada, praktični dio obuhvata harmonizacije zadanih soprana, zadanih basova i sviranje na klaviru šifrovanih modela, nastojati da je realizacija programskog zahtjeva harmonije u korelaciji sa drugim stručno teoretskim predmetima koje obuhvata nastavni.

PROGRAM I NAČIN POPRAVNOG, PREDMETNOG I RAZREDNOG ISPITA: Popravni, predmetni i razredni ispiti iz predmeta Harmonije se polažu pismeno i praktično. Obuhvataju gradivo predviđeno nastavnim programom za određeni razred. Sastoje se iz tri dijela: harmonizacija zadanog basa i soprana, test pravila i rješenje akorada strogog harmonijskog stava, sviranje šifrovanih modela,

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA MATURSKOG ISPITA: Maturski radi iz predmeta Harmonije se radi u pismenoj formi na osnovu urneka izrade matorskih radova Srednje muzičke škole, a uzimajući u obzir specifične zadatke i ciljeve predmeta harmonije. Za teme

maturskih ispita mogu se koristiti harmonijske analize kompozicija strogog ili slobodnog stava iz umjetničke muzičke literature kao i stručno teoretske teme. Polaganje maturalkog ispita je usmena odbrana maturalkog rada gdje učenik putem prezentacije treba da izloži koncepciju svog rada gdje može da koristi različita elektronska pomagala kao što su: laptop, grafoskop, projektor itd.

VIII.4. KONTRAPUNKT

NAZIV PREDMETA: KONTRAPUNKT

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar općeg smjera

RAZRED: II – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: II razred, 3 (tri), III – IV razred, 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (8-12 učenika)

Cilj nastave predmeta Kontrapunkta je: da se učenici upoznaju sa tehničkim, stilskim i konstruktivnim elementima vokalnog (renesansnog), i instrumentalnog (baroknog) kontrapunkta, da se osposobe za analitičko i slušno opažanja i praćenje više istovremenih melodija, kao i za praktičnu izradu jednostavnih polifonih stavaka.

Zadaci nastave: analiziranje i slušanje karakterističnih vokalnih i instrumentalnih formi, odnosno pojedinih njihovih dijelova koji sadrže tehnike i postupke potrebne za ostvarivanje ciljeva ovog predmeta, izrada kraćih polifonih stavaka, u kojima se tretiraju različiti kontrapunktski postupci, ovladavanje kontrapunktskim tehnikama kroz izradu jednostavnih polifonih oblika, praktično izvođenje izrađenih zadataka i primjera iz literature, slušanje, prepoznavanje i analiziranje najznačajnijih vokalnih i instrumentalnih polifonih djela.

ISHODI UČENJA: Teorijski ishodi učenja: znanje i razumijevanje osnovnih intencija predmeta Kontrapunkt u mjeri potpunog razumijevanja pređenog gradiva; Praktički ishodi učenja: vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine, samostalno vježbati, razumijevati i čitati primjere dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeno gradivo; Generički/opći ishodi učenja: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstva postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o muzici; Komunikacijske vještina: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SARDŽAJI

II RAZRED

(3 časa sedmićno – 105 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Osnovi vokalnog kontrapunkta	10
2. Struktura kontrapunktske melodije	10
3. Dvoglasni kontrapunkt	30
4. Imitacija	15
5. Tretman teksta	10
6. Višeglasni kontrapunkt	30

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Osnovi vokalnog kontrapunkta (10): Osnovni pojmovi predmeta kontrapunkt, Historijski razvoj kontrapunkta, Modusi, Intervali i vrste kretanja glasova; Struktura kontrapunktske melodije (10): Melodijske karakteristike, Osnovi principi melodijskog razvoja; Dvoglasni kontrapunkt (30): Opšte karakteristike vokalnog dvoglasja, Kontrapunktske vrste, Slobodni dvoglasni stav; Imitacija (15): Pojam i vrste imitacije, Analiza imitacionih primjera iz literature, Praktična izrada kraćih imitacionih stavaka; Tretman teksta (10): Osnovni principi potpisivanja teksta: Analiza primjera iz literature, Praktična izrada kraćih imitacionih stavaka sa tekstom; Višeglasni kontrapunkt (30): Karakteristike troglasnog kontrapunkta, Troglasni stav sa jednim floridusom, Troglasni stav sa dva floridusa, Slobodni troglasni stav, Imitacija u troglasju, Troglasni kanon.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Osnovi vokalnog kontrapunkta	12
2. Dvoglasni kontrapunkt	22
3. Sekvence	13
4. Dvoglasna invencija	13
5. Troglasni kontrapunkt	10

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Osnovi instrumentalnog kontrapunkta (12): Pojava i razvoj instrumentalnog kontrapunkta, Instrumenti i instrumentalne forme, Nastanak tonalne harmonije, Melodijske karakteristike, Ritmička i metrička svojstva, Harmonijska sredstva barokne muzike; Dvoglasni kontrapunkt (22): Predstavljanje akorada u dvoglasju, Osnovi dvoglasnog kontrapunkta. Zabranjena kretanja, Vanakordski tonovi u dvoglasju, Dvostruki kontrapunkt, Imitacija, Kanon; Sekvence (13): Vrste, trajanje i uloga sekvenci: Sekundno-silazne sekvence, Sekundno-uzlazne sekvence, Tercno-silazne sekvence, Tercno-uzlazne sekvence, Kvartno-kvintne sekvence; Dvoglasna invencija (13): Oblik i tonalni plan invencije, Analiza invencija, Praktična izrada dvoglasne invencije; Troglasni kontrapunkt (10): Ritmičke i metričke karakteristike troglasja, Trostruki kontrapunkt, Praktična izrada troglasnog stava, Kanon u troglasju, Izrada troglasnog kanona.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKJE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Osnovi vokalnog kontrapunkta	20
2. Dvoglasni kontrapunkt	10
3. Sekvence	17
4. Dvoglasna invencija	8
5. Troglasni kontrapunkt	5

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Repetitorij vokalne polifonije renesanse (20): Modusi, Intervali i vrste kretanja, Melodija, Dvoglasje, Troglasje, Analiza vokalnih polifonih formi renesanse (10), Analiza dvoglasnog moteta, Analiza troglasnog moteta, Analiza mise, Analiza

madrigala; Repetitorij instrumentalne barokne polifonije (17): Osnovi instrumentalnog kontrapunkta, Dvoglasni kontrapunkt, Troglasni kontrapunkt; Analiza instrumentalnih polifonih baroknih formi (8): Analiza dvoglasne invencije, Analiza troglasne invencije; Fuga (5): Oblik i tonalni plan fuge, Analiza fuge

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Izučavanje Kontrapunkta podrazumijeva slušanje i analizu što više primjera iz muzičke literature, sa akcentom na probleme koji se obrađuju, uz komentar stila, forme, instrumenata i sl. Teorijski i analitički obrađene elemente kontrapunktskog rada treba postupno primjenjivati kroz što više zadataka koje učenici treba da odpevuju, odnosno odsviraju. Težište praktičnog rada je na dvoglasnom i troglasnom kontrapunktu, na bazi kojih će se dalje savladavati složenije kontrapunktske tehnike i postupci. Analiza polifonih oblika se odnosi prvenstveno na Palestrinin vokalni i Bachov instrumentalni polifoni stil. Kroz pisanje, slušanje i analizu učenici se trebaju približiti stilskim karakteristikama renesansne, odnosno barokne polifonije. U tom smislu, potrebno je planirati dovoljno vremena za praktičan rad na času, vježbe, te za obradu novog gradiva. U predmetu Kontrapunkt je zastupljena kombinacija individualnog i grupnog rada. Realizacija programa Kontrapunkta je usmjerena ka upoznavanju učenika sa najznačajnijim polifonim tehnikama: tehnikom cantus firmusa, slobodnog kontrapunktskog stava, imitacije, obrtajnog kontrapunkta i sekvenci. Praktični dio obuhvata izradu kraćih polifonih stavaka, analizu djela iz literature, pisanje dvoglasne invencije, a za najtalentiranije učenike je predviđeno komponiranje moteta, odnosno fuge. Nastojati da realizacija programa bude u korelaciji sa drugim stručno-teorijskim predmetima.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PREDMETNOG, RAZREDNOG I POPRAVNOG ISPITA: Ispiti predmeta Kontrapunkt obuhvata gradivo predviđeno nastavnim programom za odgovarajući razred, a podijeljeno je na teorijski i praktični dio. Teorijski dio podrazumijeva pitanja kojim se provjerava znanje iz domena različitih kontrapunktskih pravila, dok se praktični dio odnosi na izradu kraćih kontrapunktskih stavova sa ili bez teksta, te izradu dvoglasne invencije u instrumentalnom kontrapunktu.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA MATURSKOG ISPITA: Maturski rad iz predmeta Kontrapunkt se radi u pismenoj formi, a prema urneku stručno-teoretskog aktiva Srednje muzičke škole u Sarajevu. Podrazumijeva se da rad tretira neku od tematskih cjelina koje su predviđene nastavnim programom. Može biti usmjeren ka razmatranju i razradi pojedinih stručno-teorijskih kontrapunktskih tema, ili pak na analizu djela iz literature. Za najtalentiranije učenike je ostavljena mogućnost da maturiraju sa vlastitom kompozicijom. Maturski rad iz predmeta Kontrapunkt na kraju četverogodišnjeg školovanja može odabrati muzičar općeg

VIII.5. MUZIČKI OBLICI

NAZIV PREDMETA: MUZIČKI OBLICI

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJECI NA KOJIMA SE PREDMET IZVODI: svi odsjeci

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja – Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar solista- svi solistički odsjeci

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar solista – svi solistički odsjeci

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (8 - 15 učenika)

Cilj nastave predmeta Muzičkih oblika je upoznavanje učenika sa osnovnim tipovima muzičkih oblika i njihovim historijskim razvojem, osposobljavanje za samostalan rad na analizi muzičkog djela; te sticanje znanja, vještina i navika koji će im omogućiti nastavak

daljeg školovanja na Muzičkoj akademiji, aktivno uključivanje u istraživački rad na poljima muzičko – teorijskih predmeta i u oblasti primijenjenih umjetnosti, aktivno uključivanje u pedagoški rad i, općenito, muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave: pripremanje učenika za akademsko školovanje i aktivnu profesionalnu muzičku djelatnost, razvijanje ljubavi prema muzici i interesovanja za izučavanje muzičke literature, raščlanjivanje oblika na njegove sastavne dijelove, i razumijevanje funkcije pojedinih elemenata oblika unutar oblika, klasifikacija muzičkih oblika prema tipovima i vrstama oblika, analitičko slušanje muzičkog djela s ciljem potpunog razumijevanja njegove forme i sadržaja; što omogućava pravilnu interpretaciju djela, a muzičaru – kompozitoru daje smjernice za stvaranje samostalnih djela, upoznavanje muzičke i muzičko – teorijske literature, podsticanje učenika na slobodno izražavanje vlastitog mišljenja i prihvatanje drugačijeg mišljenja, kroz tumačenje nekog oblika ili odsjeka oblika na različite načine, razvijanje osjećaja odgovornosti za vlastiti doprinos radu grupe, kroz strategije kooperativnog učenja (rad u malim grupama / parovima i podjela uloga), razvijanje samostalnosti u analizi (domaći zadaci) i osposobljavanje za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost.

ISHODI UCENJA: Teorijski ishodi: znanje i razumijevanje svih tipova i vrsta oblika predviđenih Nastavnim planom i programom u mjeri potpunog razumijevanja pređenog gradiva. Najveći značaj za dalje školovanje učenika ima dobro poznavanje elemenata muzičkog oblika i jednostavnog oblika pjesme; koji predstavljaju temelj za analizu složenijih oblika, znanje i razumijevanje konteksta, kroz razumijevanje: funkcije elemenata oblika u izgradnji oblika, te funkcije pojedinih odsjeka unutar oblika, prepoznavanje i razgraničavanje vrijednosti od ne vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko – estetskim zahtjevima; Praktički ishodi: samostalna analiza elemenata oblika i svih tipova oblika predviđenih Nastavnim planom i programom, vještine prezentiranja stečenog znanja kroz predstavljanje / analizu pojedinih oblika u pismenoj i usmenoj formi, vještine javnog nastupanja: javno prezentiranje znanja putem vlastitih samostalnih analiza muzičkih oblika svih tipova i vrsta predviđenih Nastavnim planom i programom; Generički/opći ishodi: psihološki opredijeljen i motivisan za dalje usavršavanje u muzičkoj profesiji, usmjeren ka dostizanju najvišeg nivoa znanja iz muzičkih oblika i ostalih muzičko – teoretskih predmeta, osposobljen za samostalan praktičan rad na analizi muzičkih oblika (i podučavanju učenika na elementarnom nivou), osposobljen za kritičko mišljenje i samostalno izražavanje vlastitog mišljenja/ stava, vješt u komunikaciji sa okolinom (predstavljanje/analiza/prikaz muzičkog djela)

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED
(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Elementi muzičkog oblika	21
2. Oblik pjesme	22(10+12)
3. Polifoni oblici	20(8+12)
4. Polifoni oblici	7

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Elementi muzičkog oblika: Zadaci nastave muzičkih oblika, Rečenica: struktura, kadence i odnos motivske građe, Motiv. Rad s motivom, Figura i pasaž, Dvotakt. Trotakt, Period: struktura, harmonijske i sadržajne karakteristike, Kvadratične i nekvadratične, simetrične i nesimetrične strukture rečenice i perioda; Oblik pjesme: Jednostavni oblik pjesme (karakteristike oblika, harmonijski i sadržajni odnosi, tipovi i

primjena), Dvodijelna pjesma, Prijelazni oblik pjesme, Trodijelna pjesma, Uvod i coda, Složena trodijelna pjesma (karakteristike oblika, tipovi, harmonijski i sadržajni, odnosi dijelova, kombinacije s drugim oblicima, historijski pregled), Primjena oblika pjesme, Menuet, Skerco, Marš (koračnica), Ostali tipovi oblika pjesme; Polifoni oblici: Osobine polifone muzike. Polifone tehnike, Kanon, Invencija, Tokata, fantazija i preludij; tipovi preludija kod Bacha (informativno), Fuga, Definicija fuge; tema i odgovor u fugi, Tok fuge, Složeniji oblici fuge; Vokalni oblici: Vokalni oblici renesanse (motet, madrigal), Solo – pjesma.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE		BROJ ČASOVA
1. Tema sa varijacijama		12
2. Rondo.		11
3. Ciklički oblici	Svita	7
	Sonat	18
4. Sonatni rondo.		6
5. Građa sonatnog ciklusa		6

SADRŽAJ TEMATSKIH CJELINA: Tema sa varijacijama: Porijeklo varijacija: osobine teme, Ornamentalne varijacije, Karakterne varijacije, Kontrapunktske varijacije, Tok i završetak varijacija; Rondo: Historijski razvoj i vrste ronda, Couperinov rondo, Klasički rondo: Klasički rondo s jednom temom, Klasički rondo s dvije i/ili tri teme, Ostali tipovi ronda; Ciklički oblici: Svita: Historijski razvoj; raspored stavova i tipovi barokne svite, Oblik igara barokne svite – barokni dvodijelni oblik, Karakteristike baroknih igara, Novija svita; Sonata: Sonatni oblik i sonatni ciklus (osnovni pojmovi), Historijski razvoj cikličkog oblika sonate (barokna crkvena sonata, Scarlattijev sonatni oblik, Klasički sonatni oblik: Ekspozicija, Razvojni dio, Repriza, Uvod i coda; Sonatni rondo: Uticaj sonatnog oblika i ronda na sonatni rondo, Karakteristike tema: tematski, tonalitetni i sadržajni odnos; Građa sonatnog ciklusa: Raspored, oblik i načini povezivanja stavaka u sonatnom ciklusu, Primjena sonatnog ciklusa

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Realizacija programa na predmetu Muzički oblici odvija se uz slušanje i analizu djela muzičke literature. Homofoni oblici se obrađuju uz analizu djela kompozitora klasične epohe; dok se polifoni oblici obrađuju uz analizu djela J. S. Bacha, kao i majstora vokalne polifonije. Najveći značaj treba posvetiti analizi elemenata oblika i jednostavnog oblika pjesme; budući da oni predstavljaju temelj analize složenijih oblika. U analizi djela treba razvijati i individualni pristup djelu; odnosno, ukazivati na različite mogućnosti tumačenja pojedinih postupaka (posebno u radu s motivom). Budući da mnogi oblici sadrže odstupanja od uobičajene strukture (nekvadratične i nesimetrične strukture), poželjno je razgovarati sa učenicima o funkciji pojedinih odsjeka unutar oblika. Posebno treba istaći ulogu kontrasta, kao i ponavljanja (naročito reprize); te diskutovati o ostvarenju principa jedinstva u različitosti. S ciljem što uspješnijeg savladavanja programom predviđenog gradiva, potrebno je imati fleksibilnosti u realizaciji programa po pitanju broja časova predviđenih za obradu pojedinih tematskih cjelina. Prilikom obrade polifonih oblika, moguće je odmah nakon dvoglasne invencije preći na obradu fuge; a tek potom obraditi tokatu, fantaziju i preludij (koji obično i nisu polifoni oblici; ali se u baroku javljaju kao uvodni stavovi za fugu). U obradi gradiva četvrtog razreda posebnu pažnju treba posvetiti

analizi klasičnog sonatnog oblika, kao najkompleksnijeg oblika homofone muzike. U analizi primjera potrebno je prvo detaljno obraditi ekspoziciju, koja često sadrži tzv. grupu teme A ili B; a potom sonatni oblik u cjelini. Ocjenjivanje učenika vrši se kontinuirano tokom školske godine. U okviru svakog tromjesečja učenik dobija po jednu ocjenu iz kontrolnog rada; te najmanje jednu ocjenu iz usmenog odgovora u toku polugodišta (najmanje tri ocjene u toku polugodišta). Kontrolni rad u trećem razredu obuhvata: rečenicu / period, jednostavni oblik pjesme, složenu trodijelnu pjesmu i fugu. Kontrolni radovi u četvrtom razredu obuhvataju: analizu teme sa varijacijama, klasični rondo; ekspoziciju klasičnog sonatnog oblika i kompletan sonatni oblik.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA PREDMETNOG, RAZREDNOG I POPRAVNOG ISPITA: Program polaganja predmetnog i razrednog ispita obuhvata cjelokupno nastavno gradivo predviđeno za razred koji učenik pohađa, odnosno polaže. Budući da je značajan segment nastave muzičkih oblika analiza muzičkih oblika, potrebno je da učenik prije polaganja ispita uradi pismenu analizu najvažnijih oblika u okviru predviđenog programa. Ispiti sadrže pismeni i usmeni dio. Pismeni dio ispita za treći razred obuhvata analizu oblika složene trodijelne pjesme; ili jednostavnog oblika pjesme koji sadrži nekvadratične / nesimetrične strukture, te dodatke u vidu uvoda i code. Na usmenom dijelu ispita učenik izvlači jednu od ceduljica sa tri pitanja iz različitih oblasti gradiva. Pismeni dio ispita za četvrti razred obuhvata analizu klasičnog sonatnog oblika; dok na usmenom dijelu ispita učenik odgovara na tri pitanja iz različitih oblasti, predviđenih programom rada.

Program i način polaganja popravnog ispita isti je kao i za predmetni i razredni ispit. Učenik dobija ocjene i iz pismenog i iz usmenog dijela. Konačna ocjena se izvodi na osnovu srednje ocjene iz oba dijela ispita, kao i iz opšteg utiska ispitne komisije/ posebno ispitivača/o dostignutom nivou znanja. Ocjena iz pismenog dijela je eliminatorna: učenik mora dobiti prolaznu ocjenu – dovoljan (2) – da bi mogao pristupiti usmenom dijelu ispita (ili: za konačnu ocjenu dovoljan (2), učenik mora postići srednju ocjenu iz usmenog i pismenog dijela najmanje 2,0). Za učenike sa posebnim potrebama (cerebralna paraliza, slabovidni ili slijepi učenici itd.), način polaganja ispita se prilagođava mogućnostima izražavanja učenika. Npr. učenik koji ima problema sa grafomotorikom i piše veoma sporo, odgovarat će usmeno analizu zadanog djela.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA MATURSKOG ISPITA: Tema maturalnog ispita odabire se is cjelokupnog programa Muzičkih oblika za treći i četvrti razred; kao rezultat zajedničkog izbora učenika i nastavnika. Učenik piše maturalni rad uz konsultacije sa predmetnim nastavnikom. Maturalni ispit sadrži pismeni i usmeni dio. Pismeni dio ispita predstavlja ocjenjivanje domaćeg pismenog rada; dok usmeni dio ispita predstavlja odbranu rada pred ispitnom komisijom.

Maturalni rad iz predmeta Muzički oblici na kraju četverogodišnjeg školovanja može odabrati muzičar općeg smjera.

VIII.6. KLAVIR – MUZIČAR OPĆEG SMJERA

NAZIV PREDMETA: KLAVIR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: obavezni predmet sruke – Muzičar općeg smjer

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA: 2 (dva) časa

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Klavir je osposobljavanje učenika da ovladaju osnovnim vještinama sviranja na ovom instrumentu.

Zadaci nastave su: razvijanje sposobnosti analize i sinteze djela u korelaciji sa drugim muzičkim predmetima, razvijanje muzikalnosti i muzičke memorije kod učenika, razvijanje svestranog interesa i ljubavi za muziku, razvijanje sposobnosti brzog čitanja notnog teksta, upoznavanje raznih muzičkih stilova i oblika.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

KLAVIRSKÉ ŠKOLE: J. Kršić Početna klavirska škola; A. Nikolajev Škola sviranja na klaviru (izbor); R.Matz-L.Šaban Klavirska škola; M. L. Petrović Najmljađem pijanisti; F. Emonts Evropska klavirska škola. Druge početne škole; **SKALE:** Durske i molske skale u razmaku oktave kroz dvije oktave paralelno i protupomaku. Trozvuci troglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje); **ETIDE:** Tokom godine obraditi najmanje 6 etida. Izbor etida: C. Czerny Etide Op. 599; J.B. Duvernoy Etide Op. 176; L. Schytte (Šite): Etide i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** Tokom godine uraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu Bach (izbor) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **SONATINE:** Tokom godine obraditi 2 lakše sonatine. Izbor sonatina: M. Clementi, J. Vaňhal, L. van Beethoven, T. Haslinger, J. A. Andre, J. Schmitt i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU:** Tokom godine uraditi najmanje 2 kompozicije: W.A.Mozart Andante, Menuet; J. Haydn Menuet; S. Majkapar 12 listova iz albuma Op. 16; B. Bjelinski Djeci; B.Bartok Mikrokosmos I; A. Grečaninov Dječji album Op. 98; D. Kabalevski 24 lake kompozicije Op. 39, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

Učenici odsjeka MOS sa završenom Osnovnom muzičkom školom, kao i oni koji imaju neko predznanje, trebali bi nastaviti sa gradivom od stadija na kojem se nalaze.

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz dvije oktave paralelno i u protupomaku. Trozvuci troglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima, malo razlaganje i akordi; **ETIDE:** U toku godine obraditi najmanje 6 etida sa različitim zahtjevima: H. Lemoine Op. 37; C. Czerny Op. 849; H. Bertini Etide Op. 29 i Op. 32; S. Heller Etide Op.45 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **POLIFONE KOMPOZICIJE:** U toku godine obraditi 4 kraća polifona djela: J.S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu Bach (teže); J.S. Bach 12 malih preludija i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **SONATINE:** U toku godine obraditi 2 sonatine sljedećih autora: L.van Beethoven, J. Schmitt, Pleyel, M. Clementi, A. Diabelli, F. Kuhlau i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; **KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU:** U toku godine obraditi 2 komada: R. Schumann Album za mladež Op. 68 (lakši komadi); P. I. Tschajkovsky Album za mladež Op. 39 (lakši komadi); S. Majkapar 12 listova iz albuma Op.16; D. Kabalevski 24 dječje

kompozicije Op.39 i 30 dječijih kompozicija Op.27; M. Tajčević Deci; B. Bjelinski Djeci; B. Bartok Mikrokosmos II i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna polifona kompozicija, jedna etida i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz četiri oktave paralelno i u protupomaku. Terce, sekste i decime kroz 4 oktave. Trozvuci troglasno ili četvoroglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima u akordima, malo i veliko razlaganje; ETIDE: U toku godine obraditi najmanje 6 etida sa različitim tehničkim zahtjevima: C. Czerny Op. 849, Op. 299 I sv.; H. Berens Op. 61, Op. 89; H. Bertini: Op. 29, Op. 100 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: U toku godine obraditi najmanje 3 polifona djela: J.S. Bach 12 i 6 malih preludija (izbor), Dvoglasne invencije (lakše) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: U toku godine obraditi 2 teže sonatine. Izbor: M. Clementi Sonatine Op. 36; F. Kuhlau Sonatine;

Diabelli; W.A. Mozart Šest bečkih sonatina; L. van Beethoven: Sonata Op. 49; J. Haydn: Sonatine i Sonate i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: U toku godine obraditi najmanje 3 kompozicije: R. Schumann Album za mladež Op. 68; P. I. Tschaikovsky Album za mladež Op. 39; F. Chopin Polonaise Op. posth. g mol, B dur; F. Schubert 2 Scherza; D. Kabalevski 30 komada za djecu Op. 27; D. Šostakovič Gavota, Vergel, Igra; B. Bjelinski Ententini, U krčmi itd. i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz četiri oktave paralelno i u protupomaku. Terce, sekste i decime kroz 4 oktave. Trozvuci troglasno ili četvoroglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima u akordima, malo i veliko razlaganje; ETIDE: U toku godine obraditi 6 etida sa različitim tehničkim problemima. C. Czerny Op. 299 I, II, III i IV sv.; J. B. Cramer-H.von Bülow I, II sv. i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: U toku godine obraditi najmanje 2 polifona djela: J.S. Bach 6 malih preludija, Dvoglasne i troglasne invencije (lakše); SONATINE I SONATE: U toku godine uraditi 2 teže sonatine ili sonate: Diabelli Sonatina B dur; J. Haydn Sonatine, Sonate; W.A.Mozart Šest bečkih sonatina, Sonate; L. van Beethoven Sonata Op. 49, br. 1 i br. 2 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO IZBORU: U toku godine obraditi najmanje 2 kompozicije: R. Schumann Album za mladež Op. 68; Albumblätter op 124 (Spomenar); P. I. Tschaikovsky Album za mladež Op. 39; S. Heller Album for the Young Op. 138; E. Grieg Lyric Pieces Op. 12 (Lirski komadi); D.

Kabalevski Komadi; D. Šostakovič Gavota, Igra, Menuet i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Tokom četverogodišnjeg školovanja učenici treba da savladaju osnovne elemente klavirske tehnike, da ovladaju čitanjem notnog teksta, polifonijom i da upoznaju ciklične muzičke forme. Radom na tehničkim vježbama i etidama učenici se osposobljavaju za sticanje ritmičke preciznosti i rješavanja klavirsko-tehničkih problema u procesu savladavanja predviđenog gradiva. Radom na polifoniji razvija se kod učenika muzikalnost, dok se na sonatinama i sonatama primjenjuju sve muzičke discipline (tehnika, ritam, dinamika, agogika, muzikalnost i koncentracija). Sviranje sonatina i sonata predstavlja odraz učenikovog dometa, gdje dolaze do izražaja njegove sposobnosti, tehnički nivo, ritmička sigurnost, muzikalnost i koncentracija. Svirajući kompozicije različitih epoha, učenik se upoznaje sa raznim stilskim pravcima u muzici, kao i sa njihovim predstavnicima. U radu sa učenicima potrebno je posebno obratiti pažnju na opuštenost pijanističkog aparata, na razvijanje smisla za muzičku i zvučnu predstavu o djelu, na slušanje i vođenje polifonih dionica, kao i na samostalan rad i pravilno čitanje notnog teksta. Ovaj prijedlog programa su samo osnove, smjernice, s obzirom na obimnost klavirske literature i nastavnikove procjene načina i redoslijeda uzimanja programa, u skladu sa individualnim potrebama učenika.

VIII.7. OSNOVI DIRIGOVANJA

NAZIV PREDMETA: OSNOVI DIRIGOVANJA

MATIČNI ODSJEK: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (8-15 učenika)

Cilj nastave predmeta Osnovi dirigovanja je: razvijanje sluha, muzikalnosti, ritma i smisla za zajednički rad, razvijanje manualnih sposobnosti, praktičan rad, da osposobi učenika u izvođačkoj djelatnosti kao kao dirigenta hora i manjih instrumentalnih sastava, da razvije kriterije i sposobnosti odabiranja, vrednovanja, interpretacije i eventualnog stvaranja originalne horske literature.

Zadaci nastave su: da učenici savladaju osnove horskog i instrumentalnog dirigiranja, da praktično pokažu stečena znanja izvodeći djela sa školskim horom ili orkestrom, da se učenici upoznaju sa metodama rada u vokalnim, instrumentalnim i vokalno-instrumentalnim ansamblima, razvijanje estetskih osjećaja i spoznaja o muzičkim stilovima, razvijanje sposobnosti za dirigentsku interpretaciju horskih djela različitih stilskih pravaca, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, razvijanje osjećaja za zajedničko muziciranje, te osposobljavanje za saradnju sa horom, solistom, kao i sa instrumentalnim ansamblima pri izvođenju složenijih vokalno-instrumentalnih formi, razvijanje smisla za javni nastup, bez poteškoća javno prezentirati vlastite sposobnosti, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar, imati elementarnu kritičku svijest o muzici, da razvije kriterije i sposobnosti odabiranja, vrednovanja, interpretacije i eventualnog stvaranja

originalne horske literature, pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost, posjećivanje i praćenje proba filharmonije, operских i baletskih proba sa orkestrom, te proba drugih horova i orkestara (Muzička akademija, gostujući horovi i orkestri).

ISHODI UČENJA: bez poteškoća javno prezentirati vlastite sposobnosti, bez poteškoća da realizira javni nastup pod mentorstvom, bez poteškoća da realizira program sa manjim ansamblima, da bude sposoban produbljivati stečeni repertoar uz pomoć mentora, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, slušno prepoznati i razumijevati pređeni repertoar, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu, samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, da posjeduje vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom, psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim, psihološki biti opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati.

PROGRAMSKI SARDŽAJI

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Lik dirigenta: Razvoj dirigovanja kroz istoriju, Uloga dirigenta u ansamblu, Dirigentski stav (položaj tijela i ruku); Osnovni dirigentski pojmovi: Tempo, Dinamika, Horovi - vrste i specifičnost, Orkestri – vrste i specifičnosti, Vokalno – instrumentalni sastavi, Analiza partiture, Rad na probi, Javno izvođenje; Pripremna kretanja „uzmah“: Uloga i značaj pripremne kretnje „uzmaha“, Pripremna kretanja za početak na prvu dobu, Praktične vježbe; Taktiranje dvodjelnih mjera: Sheme za taktiranje dvodjelnih mjera, Taktiranje ritmičkih i meloritmičkih primjera, kao i lakših primjera iz literature navedenim mjerama, Praktične vježbe; Taktiranje trodjelnih mjera: Sheme za taktiranje trodjelnih mjera, Taktiranje ritmičkih i meloritmičkih primjera, kao i lakših primjera iz literature u navedenim mjerama, Praktične vježbe; Taktiranje četverodjelnih mjera: Sheme za taktiranje četverodjelnih mjera, Taktiranje ritmičkih i meloritmičkih primjera, kao i lakših primjera iz literature u navedenim mjerama, Praktične vježbe; Praktičan rad: Uvježbavanje i izvođenje lakših horskih kompozicija sa grupom učenika; Analitičko slušanje: Slušanje horskih kompozicija sa praćenjem partiture, Posjećivanje i praćenje generalnih proba filharmonije, operских, baletskih proba te proba drugih horova i orkestara (Muzička akademija, gostujući horovi i orkestri).

LITERATURA (orijentaciono): U nastavu osnovi dirigovanja po slobodnom izboru uvrstiti partiture: kompozicije domaćih i stranih autora, kompozicije iz perioda Renesanse, Baroka, Klasike, Romantizma, kompozicije savremenih autora, kompozicije domaćih autora, djela i obrade popularne svjetske kulturne baštine, djela i obrade popularne domaće i regionalne kulturne baštine, djela i obrade iz novijeg doba (mjuzikl, jazz, filmska muzika, evergreen, popularna muzika). Literatura za predmet osnovi dirigovanja treba da sadrži kompozicije iz svih muzičkih stilova, kako bi se učenici upoznali sa osnovnim karakteristikama stila koji se obrađuje. U odabiru literature, nalaze se narodne melodije u umjetničkoj obradi, dječije pjesme, lakši ženski horovi domaćih i stranih autora folklornog i umjetničkog sadržaja od dvoglasnih do četveroglasnih kompozicija "a capella", sa pratnjom klavira, drugih solističkih instrumenata, kamernih sastava ili školskih orkestara.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)
--

TEMATSKE CJELINE: Lijeva ruka u dirigovanju: Uloga lijeve ruke u dirigovanju, Nezavisnost lijeve i desne ruke, Dinamičko nijansiranje, Praktične vježbe; Korone: Finalne korone, Prelazne korone, Praktične vježbe; Davanje znakova: Finalne korone, Prelazne korone, Praktične vježbe; Dirigiranje na jedan: Značaj davanja znakova, Davanje znakova u toku kompozicije, Praktične vježbe; Promjena tempa: Prelaz od bržeg na sporiji tempo, Prelaz od sporijeg na brži tempo, Nepravilne mjere, Odnos tempa u toku kompozicije, aktiranje ritmičkih i meloritmičkih primjera, kao i lakših primjera iz literature u navedenim mjerama, Praktične vježbe; Saradnja soliste sa dirigentom: Solista u horu, Solista u orkestru, Taktiranje ritmičkih i meloritmičkih primjera, kao i lakših primjera iz literature u navedenim mjerama, Praktičan rad; Rad sa dječijim horom i orkestrom: Glasovi u dječijem horu, Upjevanja, Postupnost pri obradi kompozicije, Školski orkestri i rad sa školskim orkestrom, Izbor literature za dječije horove i orkestre, Praktičan rad.

LITERATURA (orijentaciono): U nastavu predmeta Osnovi dirigovanja uvrstiti po slobodnom izboru slijedeće partiture: kompozicije domaćih i stranih autora, kompozicije iz perioda Renesanse, Baroka, Klasike, Romantizma, kompozicije savremenih autora, kompozicije domaćih autora, djela i obrade popularne svjetske kulturne baštine, djela i obrade popularne domaće i regionalne kulturne baštine djela i obrade iz novijeg doba (mjuzikl, jazz, filmska muzika, evergreen, popularna muzika). Literatura za predmet Osnovi dirigovanja treba da sadrži kompozicije iz svih muzičkih stilova, kako bi se učenici upoznali sa osnovnim karakteristikama stila koji se obrađuje. U odabiru literature odnosno partitura, nalaze se melodije u umjetničkoj obradi, dječije pjesme, lakši ženski horovi domaćih i stranih autora folklornog i umjetničkog sadržaja od dvoglasnih do četveroglasnih kompozicija "a capella", sa pratnjom klavira, drugih solističkih instrumenata, kamernih sastava ili školskih orkestara. U skladu sa mogućnostima i sposobnostima učenika, poželjno je da se u nastavi i praktičnoj primjeni koriste partiture težeg i zahtjevnijeg programskog sadržaja.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Realizacijom programa iz nastavnog predmeta Osnovi dirigiranja učenici se osposobljavaju za samostalan rad u dječijim horovima i orkestrima, kao i u sličnim ansamblima pri kulturno-umjetničkim društvima. Radi toga, neophodno je omogućiti svim učenicima što više kontakata sa ansamblima (horom ili grupom instrumenata), kako bi kroz praktičan rad upoznali i usvojili osnovne elemente dirigovanja. Jedan od načina sticanja dirigentske prakse je i pomaganje nastavniku u korepetiranju sa školskim horom.

POLAGANJE ISPITA: Polaganje ispita vrši se u prisustvu tročlane komisije. Kandidat polaže cjelokupno gradivo koje se radilo u toku školske godine na časovima Osnovi dirigovanja. Ispitivač zadaje 3 (tri) kompozicije po slobodnom izboru ili kombinaciju teoretskih pitanja i praktičnog djela ili kombinaciju ritmičkih i meloritmičkih primjera. Kandidat u praktičnom djelu ispita polaže gradivo sam uz klavirsku izvedbu djela, ukoliko nije moguće obezbjediti sastav „mini hora“ ili ansambla.

PROGRAM I NAČIN POLAGANJA MATURSKOG ISPITA: Maturski radi iz predmeta Osnovi dirigovanja se radi u pismenoj formi po obrascu kriteriju koje je propisalo ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo, a uzimajući u obzir specifične zadatke i ciljeve predmeta Osnovi dirigovanja. Za teme matorskih ispita mogu se koristiti kompozicije lakšeg i težeg programskog sadržaja u dogovoru sa maturantima. Pismeni dio sadrži kompletnu dirigentsku analizu odabranog djela i osvrt na samog kompozitora čije se djelo obrađuje. Polaganje matorskog ispita je usmena odbrana matorskog rada gdje učenik putem prezentacije treba da izloži koncepciju svog rada gdje može da koristi različita elektronska

pomagala (laptop, muzička linija, grafoskop, projektor itd) i praktični dio izvedbe (dirigovanje) sa horom djela koje je odabrano u maturskom radu, u zavisnosti od sposobnosti i mogućnostima maturanta. Literatura je po slobodnom izboru nastavnika mentora u skladu sa gore navedenim nastavnim planom i programom koji se na časovima u toku školovanja obrađuje.

VIII.8. SVIRANJE HORSKIH PARTITURA

NAZIV PREDMETA: SVIRANJE HORSKIH PARTITURA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDIMČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (3-5 učenika)

Cilj nastave predmeta Sviranje horskih partitura je: osposobljavanje učenika za čitanje i sviranje horskih partitura, sticanje trenutnih informacija o karakteru i umjetničkim vrijednostima odsviranog djela, razvijanje sluha, muzikalnosti, ritma i smisla za zajednički rad, razvijanje memorije, razvijanje smisla za improvizaciju i harmonizaciju, primjena stečenih znanja iz nastavnog predmeta Harmonija u praksi, koleracija sa drugim nastavnim predmetima (klavir, kontrapunkt, muzički oblici), razvijanje manualnih/motoričkih sposobnosti, praktičan rad, da osposobi učenika u izvođačkoj djelatnosti kao korepetitora hora i manjih instrumentalnih sastava, da razvije kriterije i sposobnosti odabiranja, vrednovanja, interpretacije i eventualnog stvaranja originalne horske literature.

Zadaci nastave su: da učenici ovladavaju samostalnim čitanjem i sviranjem horskih partitura u dva, tri i četiri linijska sistema, da se učenici osposobe za sviranje partitura “á vista”, da se učenici osposobe za sviranje partitura u starim ključevima, da se učenici osposobe za transponovanje melodije, da se učenici upoznaju sa horskom literaturom domaćih i stranih kompozitora različitih stilova, razvijanje smisla za harmonsku improvizaciju i melodijsku harmonizaciju, razvijanje smisla za javni nastup u ulozi korepetitora, razvijanje memorije i načina pamćenja partiture kao priprema za javni nastup u ulozi dirigenta, razvijanje estetskih osjećaja i spoznaja o muzičkim stilovima, razvijanje sposobnosti za klavirsku interpretaciju horskih djela različitih stilskih pravaca, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, bez poteškoća javno prezentirati vlastite sposobnosti, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnete težine, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar, imati elementarnu kritičku svijest o muzici, pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost.

ISHODI UČENJA: Po završetku nastave/školovanja učenik treba: bez poteškoća da realizira program sa manjim ansamblima kao korepetitor, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnete težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu, samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, učenika se očekuje razumijevanje improvizacijskih obrazaca na početnom stadiju, psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim, psihološki biti opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: SVIRANJE PARTITURA KAO DISCIPLINA: Uloga sviranja partitura pri sticanju osnovnih informacija o djelu, Uloga teksta pri sviranju partitura, Objašnjenje partiture, Sviranje dvoglasnih horskih partitura u modernim ključevima, Sviranje 10 stranica dvoglasnih partitura u jednom linijskom sistemu, Sviranje 5 – 8 stranica dvoglasnih partitura u dva linijska sistema, Dinamičko nijansiranje i tempo u izvođenju; Sviranje troglasnih horskih partitura u modernim ključevima: Sviranje 5 - 8 stranica troglasnih partitura u dva linijska sistema, Sviranje 5–8 stranica troglasnih partitura u tri linijska sistema, Uvježbavanje karakterističnih ritmičkih i melodijskih dijelova u partituri, Dinamičko nijansiranje i tempo u izvođenju; Sviranje „á vista“: Sviranje 5 - 8 stranica lakših dvoglasnih i troglasnih partitura u dva i tri linijska sistema, Sviranje lakših horskih partitura u četiri linijska sistema u modernim ključevima, Sviranje 2–8 stranica lakših četveroglasnih partitura u četiri linijska sistema.

LITERATURA (orijentaciono): Neophodno je uvrstiti: kompozicije domaćih i stranih autora, kompozicije iz svih perioda (Renesanse, Baroka, Klasike, Romantizma), kompozicije savremenih autora, kompozicije domaćih autora, djela i obrade popularne svjetske kulturne baštine, djela i obrade popularne domaće i regionalne kulturne baštine, djela i obrade iz novijeg doba (jazz, mjuzikl, filmska muzika, evergreen, popularna muzika...); C. Monteverdi, G. P.P. Alestrina, J. S. Bach Korali, J. Galus Moteti, J. Arcadelt, O. di Laso, St. St. Mokranjac Rukoveti, T. Skalovski, Z. Kodalj, B. Papandopulo, I. Zajc, I. Lukačić, J. Gotovac, A. L. Webber, B. Britn; BOSANSKO-HERCEGOVAČKI AUTORI (orijentaciono): M. Prebanda, C. Rihtman, M. Pozajić, R. Arnautović, J. Magdić, V. Milošević, D. Đenader, A. Horozić, R. Tahiri. Druga djela domaće horske literature i tradicionalnog kulturnog nasljeđa također uključiti u program. Po slobodnom izboru nastavnika u program uvrstiti kompozicije iz novijeg doba (jazz, mjuzikl, filmska muzika, zabavna muzika, popularna muzika).

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Sviranje četveroglasnih horskih partitura u modernim ključevima: Sviranje 15- 20 stranica četveroglasnih horskih partitura u četiri linijska sistema, Dinamičko nijansiranje i tempo u izvođenju; Sviranje „á vista“: Sviranje 5 – 8 stranica četveroglasnih partitura „á vista“, Dinamičko nijansiranje i tempo u izvođenju; Sviranje partitura u starim ključevima: Čitanje pojedinačnih glasova u starim ključevima, Sviranje 3- 8 stranica troglasnih partitura u tri linijska sistema, Sviranje 3- 8 stranica četveroglasnih partitura u četiri linijska sistema, Dinamičko nijansiranje i tempo u izvođenju; Sviranje klavirske pratnje: Sviranje dvije originalne klavirske pratnje u horskim kompozicijama, Sviranje klavirske pratnje na osnovu melodijskih i harmonijskih elemenata u partituri (1–2 kompozicije za dječije horove), Sviranje lakših dvoglasnih i troglasnih partitura u modernim ključevima i transponovanje njihovih melodijskih linija, Sviranje dvoglasnih partitura u modernim ključevima i transponovanje njihovih melodijskih linija, Sviranje troglasnih partitura u modernim ključevima i transponovanje njihovih melodijskih linija.

LITERATURA (orijentaciono) Neophodno je uvrstiti: kompozicije domaćih i stranih autora,

kompozicije iz perioda renesanse, baroka, klasike, romantizma, kompozicije savremenih autora, kompozicije domaćih autora, djela i obrade popularne svjetske kulturne baštine, djela i obrade popularne domaće i regionalne kulturne baštine, djela i obrade iz novijeg doba (jazz, mjuzikl, filmska muzika, evergreen, popularna muzika); PRIMJERI (orijentaciono): C. Monteverdi, G. P. Palestrina, J. S. Bach Korali, J. Galus Moteti, J. Arcadelt, O. di Laso, St. Mokranjac Rukoveti, T. Skalovski, Z. Kodalj, B. Papandopulo, I. Zajc, I. Lukačić, J. Gotovac, A. L. Webber, B. Britn; BOSANSKO-HERCEGOVAČKI AUTORI (orijentaciono): M. Prebanda, C. Rihtman, M. Pozajić, R. Arnautović, J. Magdić, V. Milošević, D. Đenader, A. Horozić, R. Tahiri. Druga djela domaće horske literature i tradicionalnog kulturnog nasljeđa također uključiti u program. Po slobodnom izboru nastavnika u program uvrstiti kompozicije iz novijeg doba (jazz, mjuzikl, filmska muzika, zabavna muzika, popularna muzika).

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Realizacijom programa iz nastavnog predmeta Osnovi dirigiranja učenici se osposobljavaju za samostalan rad u dječijim horovima i orkestrima, kao i u sličnim ansamblima pri kulturno-umjetničkim društvima. Radi toga, neophodno je omogućiti svim učenicima što više kontakata sa ansamblima (horom ili grupom instrumenata), kako bi kroz praktičan rad upoznali i usvojili osnovne elemente dirigovanja. Jedan od načina sticanja dirigentske prakse je i pomaganje nastavniku u korepetiranju sa školskim horom.

POLAGANJE ISPITA: Polaganje ispita vrši se u prisustvu tročlane komisije. Kandidat polaže cjelokupno gradivo koje se radilo u toku školske godine na časovima Sviranje horskih partitura. Ispitivač zadaje 3 (tri) kompozicije po slobodnom izboru koje kandidat izvodi na klaviru.

VIII.9. VOKALNA TEHNIKA

NAZIV PREDMETA: VOKALNA TEHNIKA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I

BROJ ČASOVA SEDIMČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna nastava (5-8 učenika)

Cilj nastave predmeta Vokalna tehnika je osvještavanje pjevačkog instrumenta kod učenika kao izražajnog sredstva pjevačke umjetnosti. Stoga učenika treba pripremiti za samostano vježbanje i primjenu pjevačkih tehnika u ostalim segmentima praktičnog muzičkog obrazovanja.

Zadaci nastave su: upoznavanje teorijskih i praktičnih problema iz oblasti vokalne tehnike, osposobljavanje učenika za praktično učešće u horskim i vokalnim sastavima, razvijanje osjećaja učenika za polifoniju i harmoniju kao i poznavanje muzičke forme, razvijanje muzikalnosti i osjećaja za poetski tekst, upoznavanje domaće i strane horske i solističke literature.

ISHODI UČENJA: Teorijski ishodi učenja: usvajanje i proširenje znanja o vokalnoj tehnici, razvijanje sposobnosti na povezivanju pojedinih oblasti muzike; Praktični ishodi učenja: Vještine izražavanja: poznavanje i prepoznavanje solističke pjevačke i horske literature, primijena stečenog znanja u drugim oblastima muzike; Kreativne i rekreativne vještine: samostalno slušanje i izvođenje jednostavnijih vokalnih oblika; Generički/opći ishodi učenja: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti vježbanje zadatih vokalnih oblika; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Krička

svijest: imati elementarnu kritičku svijest o pjevačkoj literaturi; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa literaturom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 čas sedmično – 70 časova godišnje)

UVOD U VOKALNU TEHNIKU: tri osobine tona, boja, jačina, visina tona, zvučni prijemnik – uho, anatomija uha, anatomija glasovnog aparata; **DISANJE I VRSTE DISANJA:** pluća, dijafragma, klavikularno disanje, kostalno disanje, abdominalno disanje, kostoabdominalno disanje; **OSLONAC ILI APOGGIO GLASNICE:** građa i uloga; **ORGANI ZA REZONANCIJU; POLOŽAJ TIJELA U PJEVANJU:** ramena, prsna kost, glava; **POSTAVKA ILI IMPOSTACIJA GLASA:** pravilan udah, opušten grkljan, opušten jezik, olabavljena vilica; **REGISTRI U LJUDSKOM GLASU; SAMOGLASNICI; SUGLASNICI; OSNOVNE ELEMEN TE KLASIFIKACIJE GLASOVA:** boja glasa, tesitura; **PRAKTIČNI DIO:** upjevavanje, tehničke vježbe, pjesme po izboru nsatavnika.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Elementi Voklane tehnike treba da posluže kao osnova u budućem radu svim muzičarima koji će koristiti ljudski glas u reproduktivnoj ili stvaralačkoj umjetnosti.

PROVJERA ZNANJA: Svaka oblast koja se obrađuje kroz nastavu podliježe provjeri znanja, koja će najobuhvatnija biti kroz usmenu provjeru. Ukoliko učenik nastavnu godinu završi sa negativnom ocjenom iz predmeta upućuje se na popravni ispit. Popravni ispit sastoji se iz usmenog ispita. Usmeni ispit - više pitanja iz pređenog gradiva.

PREPORUČENA LITERATURA: Kalinski Lhotka Ivo 1975. Umjetnost pjevanja. ŠK Zagreb; Špiler Bruna Vokalna tehnika. Sarajevo; Topić Gordana 2003. Vokalna tehnika. ARKA PRESS. Sarajevo.

VIII.10. MUZIČKI FOLKLOR

NAZIV PREDMETA: MUZIČKI FOLKLOR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: obaveznim predmet struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: II

BROJ ČASOVA SEDIMČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

Cilj nastave predmeta Muzički folklor je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta iz oblasti etnomuzikologije, pripremu za aktivno uključivanje u istraživački rad na poljima fundamentalne i primijenjene etnomuzikologije, aktivno uključivanje u muzički i kulturni život društvene zajednice, povezivanje savladanih elemenata iz oblasti muzičkog folkloru u jedinstvenu spoznajnu cjelinu, upotrebljivu za dalje muzičko školovanje.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema tradicionalnoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje etnomuzikološke literature, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku djelatnost, upoznavanje sa značajnim elementima u tradicionalnoj muzici u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI: usvajanje i proširenje znanja o muzičkom folkloru Bosne i Hercegovine te muzikama svijeta i popularnoj muzici, razvijanje sposobnosti na povezivanju pojedinih oblasti muzike, razvijanje sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja tradicionalne muzike, razvijanje sposobnosti korelacije muzičkog folkloru i ostalih muzičkih predmeta; **PRAKTIČNI ISHODI:** Vještine izražavanja: poznavanje i prepoznavanje tradicionalne muzike, primijena stečenog znanja u drugim oblastima muzike; Kreativne i rekreativne vještine: samostalno slušanje i izvođenje jednostavnijih tradicionalnih oblika; Verbalne vještine: govorno ili pisano objašnjavati stečeno znanje iz Muzičkog folkloru; **GENERIČKI/OPĆI ISHODI:** Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu etnomuzikološku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o tradicionalnoj muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa literaturom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

UVOD U ETNOMUZIKOLOGIJU: Osnovi etnomuzikologije kao nauke o tradicionalnoj muzici, Definicija predmeta proučavanaj etnomuzikologije – mzičkog folkloru, Pojam prenošenja tradicionalnih muzičkih oblika; **RAZVRSTAVANJE MUZIČKE FOLKLORNE GRAĐE:** Podjela tradicionalne muzike BiH, Vokalna muzika, Instrumentalna muzika, Vokalno-instrumentalna muzika, Plesni oblici (kola i igre), Aktivno slušanje primjera; **VRSTE NARODNIH NAPJEVA:** Polifolni oblici, Jednoglasi oblici, Običajno-obredni napjevi, Religiozni napjevi, Gradska muička praksa i izvedbeni konteksti; **TRADICIONALNI INSTRUMENTI:** Idiofoni, Membranofoni, Aerofoni, Kordofoni, Graditelji instrumenata i instrumentalna praksa; **MUZIKE SVIJETA I POPULARNE MUZIKE:** Odnosi tradicionalne muzike i savremenih muzičkih izričaja

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Ponuđeni program vezan je za nastavau Muzičkog folkloru, te je na ovom stupnju obrazovanja učenicim potrebno što više približiti tradcionalnu muziku BiH i svijeta. Zbog toga je neophodno znanja učenika nadopuniti aktivnim slušanjem primjera tradicionalne muzike i na taj način im olakšati razumijevanje folklorne muzike u savrmenom društvu te razvijati kritičko mišljenje. Nadalje, upućivati učenike na vlastiti sakupljački rad te razvijanje svijesti o potrebi zaštite nematerijalnog kulturnog naslijeđa.

PROVJERA ZNANJA: Svaka oblast koja se obrađuje kroz nastavu podliježe provjeri znanja, koja će najobuhvatnija biti kroz pismenu provjeru znanja- test. Ukoliko učenik nastavnu godinu završi sa negativnom ocjenom iz predmeta upućuje se na popravni ispit. Popravni ispit iz Muzičkog folkloru sastoji se iz dva dijela: pismeni ispit – TEST, usmeni ispit - više pitanja pitanja iz pređenog gradiva.

PREPORUČENA LITERATURA: Tekstovi bosanskohercegovačkih autora o tradicionalnoj muzici objavljeni u Časopisu Muzika i Zbornicima radova simpozija Muzika u društvu. Odabrani tekstovi iz oblasti usmene književnosti.

VIII. 11. HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE
 NAZIV PREDMETA: HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE
 LITERATURE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: svi odsjeci

ODSJEK: svi odsjeci

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke za sve odsjeke

RAZRED: II – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

Cilj nastave predmeta Historija muzike sa poznavanjem muzičke literature je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta iz oblasti historije muzike, pripremu za aktivno uključivanje u istraživački rad na poljima muzikoloških disciplina, aktivno uključivanje u muzički i kulturni život društvene zajednice, povezivanje savladanih elemenata iz predmeta Historija muzike sa poznavanjem muzičke literature u jedinstvenu spoznajnu cjelinu, upotrebljivu za dalje muzičko školovanje.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema evropskoj umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke umjetničke literature, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku djelatnost, upoznavanje sa značajnim elementima u evropskoj umjetničkoj muzici u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: usvajanje i proširenje znanja o evropskoj umjetničkoj muzici, literaturi, kompleksnim historijskim muzičkim pojavama, razvijanje sposobnosti na povezivanju pojedinih oblasti muzike, razvijanje sposobnosti za istraživanje muzičkog sadržaja evropskog umjetničkog djela, razvijanje sposobnosti korelacije historije muzike sa poznavanjem muzičke literature i ostalih muzičkih stručnih predmeta;

PRAKTIČNI ISHODI UČENJA: Vještine izražavanja: poznavanje i prepoznavanje različitih stilova u evropskoj umjetničkoj muzici, primjena stečenog znanja u drugim oblastima muzike; Kreativne i rekreativne vještine, samostalno slušanje i izvođenje evropskih umjetničkih muzičkih djela; Verbalne vještine: govorno ili pisano objašnjavati stečeno znanje iz Historije muzike sa poznavanjem muzičke literature; GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzikološku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o evropskoj umjetničkoj muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa literaturom i društvenom okolinom

PROGRAMSKI SADRŽAJI

II RAZRED

(2 časa sedmićno – 70 časova godišnje)

HISTORIJA MUZIKE ANTIĆKOG SVIJETA: Antićka Grćka, Starogrćka tragedija, Platonova i Aristotelova teorija muzike, Osnovi starogrćke muzićeke teorije, Instrumentarij stare Grćke, Rimski kultura i umjetnost; SREDNJOVJEKOVNA MUZIKA: Pojava krćanske kulture u Evropi, Izvori ranokrćanske muzike, Gregorijanski koral, Razvoj višeglasja, Prvi oblici višeglasja, Razvoj notacije, Muzićeke teorija Srednjeg vijeka, Zvućni

primjeri polifonije 17. i 18. stoljeća, Svjetovna muzika u Evropi, Zvučni primjeri svjetovne muzičke prakse, Notrdamska škola 18. stoljeća; RENESANSA: Ars nova u Francuskoj i Italiji, Frankoflamanska škola, Predstavnicu nizozemske polifonije, Visoka renesansa, Predstavnicu visoke renesanse, Instrumentalna muzika u 16. stoljeću, Slušanje djela renesanse po izboru nastavnika; OPERA: Firentinska kamerata, Venecijanska opera, Opera u Rimu i Napulju, Opera u Francuskoj, Opera u Engleskoj; BAROK: Razvoj oratorija, Instrumentalna muzika u 17. stoljeću, Slušanje odabranih djela iz oblasti baroka; VISOKI BAROK: Fuga – historijski tok razvoja, G.F. Händel – oratoriji, opere, instrumentalna djela, J.S. Bach – kantate, pasije, djela za orgulje, čembalistička, kamerna i orkestralna djela, Slušanje djela predstavnika visokog baroka po izboru nastavnika

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

PRETKLASIKA I KLASIKA: Pretklasične škole – Berlin, Mannheim, Beč, Razvoj opere u 18. stoljeću, Gluckova reforma opere u 18. stoljeću, Muzičke ilustracije opere u 18. stoljeću po izboru nastavnika; BEČKA KLASIKA: Razvoj klasične sonate i simfonije, Josef Haydn – biografija, popis značajnih djela, Instrumentalna muzika 18. stoljeću, Uticaj prosvjetiteljstva na razvoj klasičnog stila, Slušanje odabranih djela iz opusa Josefa Haydna po izboru nastavnika, W.A. Mozart – biografija, opus simfonijskih i koncertantnih djela, opere, Slušanje fragmenata iz opusa W.A. Mozarta po izboru nastavnika, Ludwig van Beethoven – biografija, historijski značaj, stvaralački opus, Slušanje odabranih djela iz opusa Ludwiga van Beethovena po izboru nastavnika; ROMANTIZAM: Njemački rani romantizam, Predstavnicu – F. Schubert, R. Schumann, F. Mendelssohn, C. M. von Weber, Slušanje odabranih djela iz opusa ranih njemačkih romantičara po izboru nastavnika, Razvoj pijanizma i ranoromantičarskih formi, F. Chopin – biografija, opus, Slušanje odabranih djela iz opusa F. Chopina po izboru nastavnika, Opera u 19. stoljeću, Predstavnicu opere ranog romantizma – G. Rossini, V. Bellini, G. Donizetti, Programska muzika – historijski aspekti, Hector Berlioz – biografija, opus, Slušanje „Fantastične simfonije“ Hectora Berlioza, Franz Liszt – biografija, opus, Slušanje odabranih djela iz klavirskog opusa Franza Liszta po izboru nastavnika, Richard Wagner – reforma u operi 19. stoljeću, biografija, opus; VERIZAM: Opera u drugoj polovini 19. stoljeća, Predstavnicu, Slušanje odabranih djela iz opera druge polovine XIX vijeka po izboru nastavnika

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

NACIONALNE ŠKOLE U ROMANTIZMU: Ruska nacionalna škola, Ruska petorka – slušanje i upoznavanje djela iz opusa ruskih kompozitora, Petar Iljič Čajkovski – biografija, opus, Slušanje odabranih djela iz opusa P.I. Čajkovskog po izboru nastavnika, Češka nacionalna škola, Predstavnicu češke nacionalne škole – B. Smetana, A. Dvořák, Slušanje odabranih djela iz opusa čeških kompozitora po izboru nastavnika, Norveška nacionalna škola, Eduard Grieg – biografija, opus, stil, Slušanje odabranih djela iz opusa Eduarda Griega po izboru nastavnika, Finska nacionalna škola, J. Sibelius – biografija, opus, stil, Slušanje odabranih djela iz opusa J. Sibeliusa po izboru nastavnika, Španska nacionalna škola, I. Albeniz, M. de Falla, E. Granados, Slušanje odabranih djela iz opusa španskih kompozitora po izboru nastavnika; PRIJELAZNI KOMPOZITORI IZ 19. U 20. STOLJEĆE: Johanness Brahms–biografija, opus, stil, Anton Bruckner–biografija, opus, stil, Gustav Mahler–biografija, opus, stil, Richard Strauss–biografija, opus, stil, Hugo Wolf–biografija, opus, stil,

Max Reger–biografija, opus, stil, Slušanje odabranih djela iz opusa prijelaznih kompozitora iz 19. i 20. stoljeća po izboru nastavnika; IMPRESIONIZAM: Claude Debussy–biografija, opus, stil, Maurice Ravel–biografija, opus, stil, Poveznice sa impresionizmom u umjetnosti uopće, Slušanje odabranih djela iz opusa impresionista po izboru nastavnika; MODERNA: Bella Bartok–biografija, opus, stil, Sergej Prokofjev– biografija, opus, stil, Igor Stravinski–biografija, opus, stil, Sergej Rahmanjinov–biografija, opus, stil, Paul Hindemith–biografija, opus, stil, Gustav Holst–biografija, opus, stil; EKSPRESIONIZAM: Historijska uslovljenost, Predstavnicu u slikarstvu, književnosti i drugim umjetnostima, II Bečka škola, Predstavnicu–Arnold Schönberg, Alban Berg, Anton Webern; UMJETNIČKA MUZIKA U BIH: Razvojne faze, Predstavnicu, Izbor iz djela kompozitora iz BiH (M. Pozajić, M. Prebanda, A. Smajlović), Savremeni kompozitori iz BiH (S. Bukvić, A. Sijarić, I. Karača, D. Rešidbegović), Posjeta koncertu sa djelima kompozitora iz BiH; AMERIČKA KULTURA I RAZVOJ JAZZA: Po slobodnom izboru nastavnika.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Ponuđeni program vezan je za nastavu Historije muzike sa poznavanjem muzičke literature, te je na ovom stupnju obrazovanja učenicima potrebno što više približiti evropsku umjetničku muziku i stilove. Zbog toga je neophodno znanja učenika nadopuniti aktivnim slušanjem primjera evropske umjetničke muzike i stilova i na taj način im olakšati razumijevanje evropske umjetničke muzike i stilova u savremenom društvu te razvijati kritičko mišljenje. Nadalje, upućivati učenike na vlastiti umjetnički rad, te razvijanje svijesti o potrebi umjetničkih aktivnosti unutar društvene zajednice.

PROVJERA ZNANJA: Svaka oblast koja se obrađuje kroz nastavu podliježe provjeri znanja, koja će najobuhvatnija biti kroz pismenu provjeru znanja - test. Ukoliko učenik nastavnu godinu završi sa negativnom ocjenom iz predmeta upućuje se na popravni ispit. Popravni ispit sastoji se od usmenog ispita.

PREPORUČENA LITERATURA: Andreis Josip Povijest glazbe I, II, III, Zagreb 1980; Abraham Gerald Oksfordska istorija muzike I, II, III, 1979; Pejović Roksanda Istorija muzike, Beograd 1969; Kučukalić Zija Ličnosti i djela Bosanskohercegovačkih kompozitora, Sarajevo 1963; Čavlović Ivan Historija muzike Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2013.

VIII.12 . POZNAVANJE MUZIČKIH INSTRUMENATA

NAZIV PREDMETA: POZNAVANJE MUZIČKIH INSTRUMENATA

MATIČNI ODSJEK: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Svi odsjeci

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke za sve odsjeke

RAZRED: I – II

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

Cilj nastave predmeta Poznavanje muzičkih instrumenata je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta Orkestracija, Kompozicija, Dirigovanje itd., pripremu za aktivno uključivanje u istraživački rad na poljima teorijskih, historijskih i primijenjenih muzičkih disciplina, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine kroz: pisanje novih djela za solo instrumente, kamerne sastave, orkestre, mješovite ansamble, tradicionalne orkestre, pop, rock, jazz bendove i sl, pisanje aranžmana za solo instrumente, kamerne sastave, orkestre, mješovite ansamble, tradicionalne orkestre, pop, rock, jazz bendove i sl., orkestriranje muzičke literature za solo instrumente, kamerne sastave, orkestre, mješovite ansamble, tradicionalne orkestre, pop, rock, jazz bendove i sl.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici,

razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke i muzičko-teorijske literature, razvijanje sposobnosti za samostalnu istraživačku i pedagošku djelatnost, razvijanje smisla za javni nastup, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: Poznavanje historijata i građe muzičkih instrumenata, Poznavanje tehničkih i zvučnih karakteristika muzičkih instrumenata, prije svega načina zapisa i opsega svakog instrumenta, Poznavanje solističke, kamerne i orkestarske primjene muzičkih instrumenata, Poznavanje muzičke literature, Prepoznavanje vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima, Sticanje osnovnog znanja o muzičkim stilovima u teorijskom smislu, imati osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu, razumijevanje improvizacijskih obrazaca na početnom stadiju; **PRAKTIČNI ISHODI UČENJA:** Vještine umjetničkog izražavanja: poznavanje i prepoznavanje zvučnih i vizuelnih karakteristika instrumenta, poznavanje i prepoznavanje muzičke literature za pojedine instrumente; Repertoarske vještine: sposobnost upotrebe stečenog znanja uz pomoć nastavnika, sposobnost transponovanja i raspisivanja partiture, razvijanje sposobnosti za ocjenjivanje kvaliteta sviranja solista, kamernih i orkestarskih ansambala; Kreativne i rekreativne vještine: samostalno pisati i čitati partiture dosegnute težine, samostalno transponovati, samostalno pisati jednostavne orkestracije, razvijanje interesovanja za slušanje klasične muzike, posjete probama i koncertima, te sviranje pojedinih instrumenata, slušanje i prepoznavanje pojedinih instrumenata, grupa instrumenata i instrumentalnih ansambala; Verbalne vještine: govorno ili pisano objašnjava stečeno znanje iz Poznavanja muzičkih instrumenata; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentira vlastite sposobnosti; **GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA:** Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SARDŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmićno – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Osnovni pojmovi iz akustike	4
2. Vrste muzičkih instrumenata	2
3. Gudaćki instrumenti	12
4. Trzaćki instrumenti	6
5. Udarni žićani instrumenti	2
6. Pisanje orkestracija za gudaćki orkestar	3
7. Pisanje orkestracija za ansambl gitara	3
8. Pisanje orkestracija za kamerne sastave	3

TEMATSKE CJELINE: Osnovni pojmovi iz akustike: Ćinioci i definicija zvuka, Artikulisani i neartikulisani zvukovi, Ton, osobine tona, Izvori, prenosnici i prijemnici zvuka, Alikvotni

tonovi/ harmonici, Infrazvuci i ultrazvuci; Vrste muzičkih instrumenata, Klasifikacija instrumenata prema vrsti elastičnog tijela, materijalu izrade, načinu nastanka zvuka, vrsti jezička, određenosti ili neodređenosti tonske visine, Opšti principi za dobijanje tona kod pojedinih vrsta instrumenata; Žičani gudački instrumenti: Violina, Viola, Violončelo, Kontrabas; Žičani tržački instrumenti, Gitara, Harfa, Čembalo; Žičani udarni instrumenti: Klavir; Pisanje orkestracija za gudački orkestar–praktični rad (primjena stečenog znanja); Pisanje orkestracija za ansambl gitara–praktičan rad (primjena stečenog znanja); Pisanje orkestracija za kamerne sastave–praktičan rad (primjena stečenog znanja).

II RAZRED

(1 časa sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE	BROJ ČASOVA
1. Drveni duvački instrumenti	10
2. Limeni duvački instrument	8
3. Instrumenti sa metalnim i kombinovanim jezičcima/duvački instrumenti sa mijehom	4
4. Udaraljke sa određenom visinom zvuka	4
5. Udaraljke sa neodređenom visinom zvuka..	4
6. Elektronski instrumenti	3
7. Instrumentalni ansambli	2

TEMATSKE CJELINE: Drveni duvački instrumenti; Flauta i porodica flauta, Oboa i Engleski rog, Porodica klarineta, Fagot i kontrafagot, Porodica saxofona; Limeni duvački instrumenti, Horna, Truba, Trombon, Tuba; Instrumenti sa metalnim i kombinovanim jezičcima/ duvački instrumenti sa mijehom: Harmonika, Orgulje; Udaraljke sa određenom tonskom visinom, Timpani, Zvona, zvončići, čelesta, gong, ksilofon, vibrafon, marimba; Udaraljke sa neodređenom tonskom visinom, Veliki bubanj, mali bubanj, tamburin, tom-tom, konge, bongosi, Činele, triangl, tam-tam, Kastanjete, marakas, klaves, guiro, cajoon; Elektrofonni ili elektronski instrumenti: Električni klaviri i sintisajzeri, Električne gitare i akustične-električne gitare, Električni gudački instrumenti; Instrumentalni ansambli: Vrste instrumentalnih ansambala, Gudački ansambli, Simfonijski orkestar, Ansambli narodne muzike, Ansambli zabavne muzike, Dječiji ansambli.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Postavljeni ciljevi i zadaci nastave predmeta Poznavanje muzičkih instrumenata treba ostvariti prvenstveno u osnovnim crtama ne opterećujući učenike nagomilavanjem detalja koji će se proučavati u toku daljeg školovanja. Kroz nastavu potrebno je: obraditi transpozicije i uvježbati transponovanje za transponujuće instrumente, obraditi raspored instrumenata u orkestru, obraditi raspored instrumenata u partituri, obraditi tipične skraćenice imena instrumenata koje se susreću u literaturi, koristiti audio-video primjere iz literature, posjećivati koncerte i probe orkestara i kamernih ansambala.

PROGRAM I NAČIN ISPITIVANJA ZNANJA: Provjera znanja može se vršiti putem: pismenog testa, audio testa i/ ili usmenog odgovora. Uobičajeno je nakon obrađene grupe instrumenata izvršiti provjeru znanja. Na kraju školske godine, godišnji test koji obrađuje sve instrumente (opseg, ključevi zapisa, način zapisa, transpozicije) potvrdit će učenicima da su savladali osnovna znanja o svim klasičnim muzičkim instrumentima. Popravni ispit sastoji se iz pismenog i usmenog dijela, a sadrži gradivo koje je obrađivano u toku školske godine.

Ukoliko učenik dobije nedovoljnu ocjenu na pismenom ispitu, ne može pristupiti usmenom ispitu. Razredni ispit sastoji se iz pismenog i usmenog dijela, a sadrži gradivo koje je obrađivano u toku školske godine. Ukoliko učenik dobije nedovoljnu ocjenu na pismenom ispitu, ne može pristupiti usmenom ispitu.

VIII.13. DRUGI INSTRUMENT

VIII.13.1. SOLO PJEVANJE

NAZIV PREDMETA: SOLO PJEVANJE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za solo pjevanje

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Nastava Predmeta Solo pjevanje kao drugi predmet na Odsjeku za muzičara općeg smjera se odvija prema nastavnom programu glavnog predmeta Solo pjevanje. Nastavni program glavnog predmeta Solo pjevanje za drugi predmet na Odsjeku za muzičara općeg smjera potrebno je reducirati prema zastupljenom broju časova po razredima. Za ispitno gradivo nastavnik po slobodnom izboru bira dvije kompozicije.

VIII.13.2. UDARALJKE

NAZIV PREDMETA: UDARALJKE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za udaraljke

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Udaraljke je da učeniku obezbijedi plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave su: pripremanje učenika za akademsko školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema umjetničkoj muzici, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline, upornosti i drugih pozitivnih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje muzičke literature za udaraljke, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI UČENJA: Poznavanje historijata i građe udaračkih instrumenata, poznavanje tehničkih i zvučnih karakteristika udaračkih instrumenata, prije svega načina zapisa i opsega svakog instrumenta, poznavanje solističke, kamerne i orkestarske primjene udaračkih instrumenata, poznavanje muzičke literature za udaraljke;

PRAKTIČNI ISHODI UČENJA: Vještine umjetničkog izražavanja: poznavanje i prepoznavanje zvučnih i vizuelnih karakteristika udaračkih instrumenata, poznavanje i prepoznavanje muzičke literature za pojedine udaračke instrumente; Repertoarske vještine: sposobnost upotrebe stečenog znanja uz pomoć nastavnika, Vježbanje, probe, čitanje, kreativne i rekreativne vještine: razvijanje interesovanja za slušanje klasične muzike, posjete probama i koncertima, te sviranje pojedinih instrumenata; GENERIČKI/OPĆI ISHODI UČENJA: Zadovoljstvo: učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Kritička svijest: imati elementarnu kritičku svijest o muzici; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SARDŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik svira tehničke vježbe na sva četiri timpana, od dvije do trinaest osminki u nizu i na preskok uz postizanje što veće brzine i lakoće u izvođenju. Tehničke vježbe se takođe trebaju svirati u raznim dinamikama. Radi se na pravilnom držanju palica za timpane, te na pravilnom držanju tijela i kretanju za instrumentom. Učenik treba da postigne jednaku kontrolu nad lijevom i desnom palicom. **LITERATURA:** Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken (Teil 2).

DOBOŠ: Učenik treba da savlada pravilno držanje palica i da postigne jednaku kontrolu nad obje palice. Radi se na pravilnom stavu za instrumentom i na postavci osnovnog udara. Takođe učenici treba da savladaju jednostruki predudar. **LITERATURA:** Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Učenik treba da savlada pravilno držanje dvije palice, te pravilno držanje tijela i kretanje za instrumentom. Radi se na osnovnom udaru i razvijanju dinamika. Učenik svira durske i molske skale kvintnog kruga do E-dura/cis-mola. Pri tome se zahtijeva sviranje: skale uzlazno i silazno kroz sve oktave instrumenta, razloženog toničnog kvintakorda, sviranje terci, seksti i oktava. **LITERATURA:** George Hamilton Instruction Course for Xylophone; Moris Goldenberg Škola za marimbu i ksilofon.

Ispitni program: jedna etida iz zbirke etida za doboš Ajiro/Okada 100 Pieces for Snare Drum i jedna etida iz zbirke Instruction Course for Xylophone-George Hamilton. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik svira tehničke vježbe na sva četiri timpana, od dvije do trinaest osminki u nizu i na preskok uz postizanje što veće brzine i lakoće u izvođenju. Tehničke vježbe se takođe trebaju svirati u raznim dinamikama. Učenik treba da savlada jednostruke i dvostruke predudare, te osnove štimanja timpana na osnovu zadatog tona „a“. Učenici treba da poboljšavaju tehniku sviranja „single-stroke“ tremola na timpanima, pri čemu se misli na ubrzavanje tempa i ujednačenost jačine udara lijeve i desne ruke. **LITERATURA:** Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken (Teil 2)

DOBOŠ: Učenik treba da savlada jednostruke predudare, te neke jednostavnije rudimente za doboš u umjerenom tempu (paradiddle, double paradiddle, flam u kombinaciji sa paradiddle-om itd.). Radi se na razvijanju tehnike sviranja *double-stroke* tremola. Radi se na sviranju tremola u raznim dinamikama, kao i na *crescendima* i *decrescendima*. **LITERATURA:** Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum; E. Freytag The Rudimental Cookbook i sva druga odgovarajuća literatura.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Učenik počinje raditi na razvijanju tehnike sviranja sa dvije palice u jednoj ruci, pri čemu treba da savladaju pravilan hvat i sviraju tehničke vježbe sa četiri palice. Učenik svira sve durske i molske skale kvintnog kruga od E-dura/cis-mola nadalje. Pri tome se zahtijeva sviranje: skale uzlazno i silazno kroz sve oktave instrumenta, razloženog toničnog kvintakorda, sviranje terci, seksti i oktava. **LITERATURA:** George Hamilton Instruction

Course for Xylophone; Moris Goldenberg Škola za marimbu i ksilofon; Davor Maraus First Time.

Ispitni program: jedna etida iz zbirke etida za doboš Ajiro/Okada: 100 Pieces for Snare Drum i komad za solo marimbu First Time, Davor Maraus. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik svira tehničke vježbe na sva četiri timpana, od dvije do trinaest osminki u nizu i na preskok uz postizanje što veće brzine i lakoće u izvođenju. Tehničke vježbe se takođe trebaju svirati u raznim dinamikama. Učenik treba da savlada jednostruke, dvostruke i trostruke predudare, te osnove štimanja timpana na osnovu zadatog tona „a“, kao i preštimavanje tokom sviranja određenih etida za timpane. Učenik treba da potpuno savlada tehniku sviranja „single stroke“ tremola na timpanima, te nagle prelaze u razne dinamike prilikom sviranja tremola. **LITERATURA:** Eckehardt Keune Pauken (Teil 2); Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane.

DOBOŠ: Učenik treba da savlada sviranje dvostrukih i trostrukih predudara, kao i sviranje komplikovanijih rudimenata za doboš (the five stroke roll, the drag, the flam accent, flamacue itd.), te akcenata. Nastavlja se raditi na razvijanju tehnike sviranja tremola, pri čemu se uvode još dvije vrste tremola, triple-stroke roll i press roll (Radi se na sviranju tremola u raznim dinamikama, kao i na crescendima i decrescendima). **LITERATURA:** Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum (etide koje sadrže više komplikovanijih rudimenata); NARD Drum Solos; E. Freytag The Rudimental Cookbook.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Usavršava se tehnika sviranja sa četiri palice (Bartonov hvat) kroz sviranje tehničkih vježbi na marimbi i vibrafonu, te sviranje lakših etida i komada za tri ili četiri palice. Na vibrafonu se radi na upotrebi pedala, odnosno na prekidanju trajanja tona pomoću pedala, zaustavljanju pritiskom prsta na pločicu ili zaustavljanju pritiskom palice na pločicu. Učenik svira sve durske i molske skale kvartnog kruga do As-dura/f-mola. Pri tome se zahtijeva sviranje: skale uzlazno i silazno kroz sve oktave instrumenta, razloženog toničnog kvintakorda, sviranje terci, seksti i oktava. **LITERATURA:** George Hamilton Instruction Course for Xylophone; Moris Goldenberg Škola za marimbu i ksilofon; Eckehardt Keune Schlaginstrumente (Glockenspiel, Xylophon, Vibraphon, Marimbaphon); Ruud Wiener Five Pieces for Anais. Ispitni program: jedna etida iz zbirke etida za doboš Ajiro/Okada: 100 Pieces for Snare Drum i jedan komad iz zbirke Five Pieces for Anais, Ruud Wiener. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TIMPANI: Učenik treba da potpuno savlada jednostruke, dvostruke predudare i trostruke predudare, te osnove štimanja timpana na osnovu zadatog tona „a“, kao i preštimavanje tokom sviranja određenih etida, komada i orkestarskih dionica za timpane. Učenik treba da potpuno savlada tehniku sviranja „single stroke“ tremola na timpanima, te nagle prelaze u razne dinamike prilikom sviranja tremola. Tehničke vježbe na četiri timpana učenici bi trebali svirati u jako brzom tempu, sa jako dobrom kontrolom i u raznim dinamikama, kao i naglim dinamičkim kontrastima. **LITERATURA:** Dobri Paliev Sistematični kurs za timpane; Eckehardt Keune Pauken (Teil 2), Richard Hochrainer Etuden fur Timpani, Heft 1 i ostala odgovarajuća literatura.

DOBOŠ: Učenik treba da bez problema svira tri vrste tremola (double, triple, press), jednostruke, dvostruke i trostruke predudare i rudimente odgovarajuće težine iz The Percussive Arts Society International Drum Rudiments. Takođe se radi i na tehnici sviranja akcenata i njihovoj primjeni u određenom muzičkom djelu. **LITERATURA:** Ajiro/Okada 100 Etudes for Snare Drum; NARD Drum Solos; Edward Freytag The Rudimental Cookbook i druga odgovarajuća literatura.

MARIMBA, KSILOFON, VIBRAFON I OSTALE KLAVIJATURNE UDARALJKE: Učenik treba da ovlada tehnikom sviranja sa četiri palice do te mjere da može svirati lakše etide i komade za marimbu, vibrafon ili ksilofon. Učenik svira durske i molske skale kvintnog i kvartnog kruga od As-dura/f-mola nadalje, sa svim ranije navedenim elementima. **LITERATURA:** Ruud Wiener Five Pieces for Anais; Ruud Wiener Six Solos for Vibraphone; Mitchell Peters Sea Refractions; Omar Claire Musser Etude No. 3 i ostala odgovarajuća literatura.

Ispitni program: jednu etidu iz zbirke etida za doboš Ajiro/Okada: 100 Pieces for Snare Drum i Etude No. 3, Omar Claire Musser. Ispitni program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Ovo su osnovne smjernice za realizaciju nastave predmeta udaraljke-drugi instrument za četiri godine školovanja. Učenik treba da upozna građu i historijat udaračkih instrumenata, te da savlada osnovne tehnike sviranja, prvenstveno na marimbi, dobošu i timpanima. Učenik treba da se upozna sa osnovnom muzičkom literaturom za udaračke instrumente, kao i sa načinom notacije za određene udaračke instrumente. Ukoliko učenik pokazuje izniman talenat za sviranje udaračkih instrumenata, poželjno je s njim raditi teži program od gore navedenog, te mu tako omogućiti i nastavak muzičkog školovanja usmjerenog na udaračke instrumente.

VIII.13.3. VIOLINA

NAZIV PREDMETA: VIOLINA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Violina je da učeniku obezbijedi plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti nastavak daljeg školovanja, aktivno uključivanje u život muzičke sredine.

Zadaci nastave su: razvoj individualnosti i individualnih kvaliteta učenika, usavršavanje memorije i muzičkog sluha, ovladavanje osnovnim tehnikama sviranja, u skladu sa individualnim, anatomskim, psihofizičkim i umjetničkim potencijalima učenika, razvijanje i njegovanje kulture izvođačkih pokreta “od predstave ka njenoj realizaciji”, “od doživljaja zvuka prema pokretima”, postizanje razumijevanja značenja i važnosti univerzalnih muzičkih izražajnih sredstava (intonacije, tempa, ritma, metra, dinamike, agogike, artikulacije, akcentuacije i instrumentacije) i izgradnja sposobnosti njihove adekvatne stilske upotrebe u procesu izvođenja muzičkog djela, postizanje vještine tečnog čitanja i pisanja nota u i razumijevanje značenja najučestalijih (numeričkih, grafičkih i verbalnih) oznaka tempa, karaktera, metra, dinamike, agogike, akcenata i artikulacije u notnom tekstu.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: Vještine umjetničkog izražavanja: u stanju realizirati javni nastup pod mentorstvom; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar, uz pomoć mentora; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne sposobnosti: samostalno vježbanje, razumijevanje i čitanje partiture dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano

objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvodačke sposobnosti; Sposobnost primjene svih stečenih znanja i vještina: biti u stanju primijeniti sva stečena znanja i vještine u svrhu postizanja boljeg kvaliteta izvođenja; Stvaranje potencijalne muzičke publike: stečeno znanje na instrumentu i predmetu skupno muziciranje primijeniti pri posjeti kulturnih događaja (koncerti) te na taj način dobiti edukovanu muzičku publiku koja je u stanju da prepozna kvalitetu izvedbe, a automatski i njeguje kulturni život zajednice; TEORIJSKI ISHODI: Znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala: znati početni repertoar instrumenta, njegovu umjetničku i tehničku problematiku, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od ne vrijednosti u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima; Znanje i razumijevanje konteksta: razumijevati glavne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvodačkom smislu, steći osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: Psihološko razumijevanje: opredjeljenost za profesiju koju namjerava usavršavati; Prostorno-vremensko rasuđivanje: razvoj muzikalnosti poboljšava prostorno-vremensko rasuđivanje; Povećanje kognitivne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika: vježbanje instrumenta povećava kognitivnu inteligenciju (tzv. „akademski“ IQ), emocionalnu inteligenciju (opću sposobnost empatije i izražavanja osjećaja), jača motivaciju za svaku korisnu voljnu aktivnost i radne navike; Samostalnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Samopouzdanje i samopoštovanje: naučne studije pokazuju da vježbanje i sviranje instrumenta dovode do porasta zdravog samopouzdanja i samopoštovanja, kako u naučnim, tako i u praktičnim i neakademske područjima; Zadovoljstvo: učenik treba biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Kritička svijest: učenik treba imati elementarnu kritičku svijest o muzici, umjetnosti i kulturi; Komunikacijske i lingvističke vještine: učenik treba steći vještine ugodne komunikacije s muzičkim djelom i s društvenom okolinom, razviti fonološku svjesnost, sposobnost pamćenja i učenja zvučnih uzoraka, prepoznavati i izgovarati/reproducirati razne glasove, biti sposoban odvojiti zvuk i glas od šumova i buke, što se sve razvija višegodišnjim sviranjem; Povećanje kreativnosti: razvija se opća sposobnost za kreativnost, naročito kod muzičara koji improviziraju, povećava se sposobnost divergentnog mišljenja, sposobnost pronalaženja uvijek novih i neočekivanih načina za kombinovanje svih informacija, znanja i vještina, u svrhu rješavanja svih problema.

PROGRAMSKI SADRŽAJI
ZA UČENIKE SA ZAVRŠENOM OSNOVNOM MUZIČKOM ŠKOLOM – SMJER
VIOLINA

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na korekturi: Ukoliko se ukaže potreba, nastavnik je obavezan da radi sa učenikom na korekturi, i to prije prelaska na program I razreda. Korektura po svojoj sistematičnosti treba obuhvatiti sljedeće elemente: postavljanje (držanje) gudala i violine, osnovne komponente vođenja gudala: pravac, podjelu (brzinu i težinu gudala, promjenu gudala), mjesto kontakta i ugao nagnutosti, osnovne poteze i artikulaciju gudala: detaché, legato i stakato (prvo na praznim žicama, pa u kombinaciji s lijevom rukom), vertikalni i horizontalni pokret prstiju lijeve ruke, artikulaciju prstiju lijeve ruke i osnove trilera, kvartni hvat u svim pozicijama i promjene pozicija, tehničku manipulaciju vremenom (postavljanje prstiju unaprijed i istovremeno, zadržavanje prstiju na žici i iznad mjesta na kojem sviraju u određenoj poziciji). tehnička manipulacija vremenom obuhvaća sve ono što

se može unaprijed pripremiti, radi lakšeg i boljeg sviranja, vježbe za razvoj vibrata, elementarnu dvojni tehniku: terce, sekste i oktave, sa predvježbama u razloženom slogu. Za rad na korekturi koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčik Op. 2, I sveska, vježba broj 5, Op.m7, I sveska (po izboru), Op. 8, broj 1 i 2; Rad na tehnicu desne ruke: Obraditi poteze detaché, legato, staccato, dinamičke oznake crescendo i decrescendo, dugi tonovi (son filé). Za rad na tehnicu desne ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčik Op. 2, I sveska, br. 5 (i sl.); Rad na tehnicu lijeve ruke: Artikulacija prstiju lijeve ruke, triler, kvartni hvat, pozicije, promjene pozicija, vibrato. Za rad na tehnicu lijeve ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčik Op. 7, I sveska, Op.1, I sveska, Op.m8, Op. 9; H. Grossman: Kinestetičke vježbe i sl.; Rad na skalama: Skale treba svirati prvo kroz dvije oktave u jednoj poziciji, kad se savladaju promjene pozicija kroz tri oktave i kroz jednu oktavu na jednoj žici, uz primjenu savladanih poteza gudala (detaché, legato, staccato, martelé, spiccato i kombinacije poteza), sa razloženim trozvucima (durski i molski kvintakordi, sekstakordi i kvartsekstakordi) i četverozvucima (umanjeni i dominantni, kao i ostale vrste septakorada), skalom u razloženim tercama, hromatskom skalom, skalom u tercama, sekstama i oktavama, uz prethodnu pripremu u razloženom slogu. Za rad na skalama koristiti sljedeći notni materijal: M. Ivanović Sistematska studija skala; A. Grigorijan Skale i arpeggia; C.Flesch Sistem skala, O. Ševčik op. 1, III i IV sveska. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje jednu dursku i jednu molsku skalnu; Rad na etidama: U radu na etidama potrebno je, osim primjene tehnike desne i lijeve ruke, posebnu pažnju posvetiti njihovom muzikalnom izvođenju (muzički motivi, rečenice i dinamika). Najmanje 4 etide naučiti napamet. U radu koristiti sljedeće etide: R. Kreutzer, F. Fiorillo; J. F. Mazas op. 36; J. Dont op. 37 i 38 i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 4 etide, uz primjenu tehničke manipulacije vremenom, te primjenu savladanih i savladavanje raznih tehničkih i muzičkih zahtjeva i poteza gudala (detache, legato, staccato, kultura tona); Rad na komadu, sonati i koncertu: U radu na komadu, sonati i koncertu primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke. Naročitu pažnju obratiti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet); KOMADI: J. H. Fiocco Allegro; Ch.W. Gluck Melodija; Corelli Allegro, G dur; F. Händel Largo; J. J. Raff Kavatina; D. Šostakovič Romansa; Monti Czardas; M. Ivanović Festival melodija;; N. Rimski-Korsakov Pjesma indijskog gosta; L. van Beethoven Kontradansa i Menuet; J. Haydn Menuet u D duru; J. Ph. Rameau Gavota sa varijacijama; A. Vivaldi Intermezzo i drugi; Od predklasike do moderne; Jugoslovenski repertoar; SONATE: G. F. Händel, J. Haydn, Corelli, F. M. Veracini, G. PH. Telemann Sonatine i druge; KONCERTI: Vivaldi Koncerti za violinu i orkestar; J. S. Bach Koncert u a molu; T. Albinoni Koncert u A duru; P. Nardini Koncert u a molu; Ch. Beriot Koncert u a molu; J. B. Accolay Koncert u a molu; R. Kreutzer Koncert br. 13 u D duru; P. Rode Koncert br. 7 u a molu; G. B. Viotti Koncert br 25 u a molu i drugi.

Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta.

Ispitni program: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva i I ili II i III stav koncerta. Ispitni program se izvodi napamet.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na tehničari desne ruke: Obraditi poteze detaché, legato, staccato, spiccato i kombinacije navedenih poteza, navezani staccato, punktirani i sinkopirani ritam, dinamičke oznake crescendo i decrescendo, dugi tonovi (son filé). Za rad na tehničari desne ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčík Op. 2, I sveska, br. 5 (i sl.); Rad na tehničari lijeve ruke: Artikulacija prstiju lijeve ruke, triler, kvartni hvat, pozicije, promjene pozicija, vibrato, dvojna tehnika: terce, sekste i oktave (razdvojeno i skupa). Za rad na tehničari lijeve ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčík Op. 7, I sveska, Op. 1, I sveska, Op. 8, Op. 9; H. Schradieck Op.1, I sveska; H. Grossman: Kinestetičke vježbe i sl.; Rad na skalama: Za rad na skalama koristiti sljedeći notni materijal: M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeggia; Flesch Sistem skala; O. Ševčík Op. 1, III i IV sveska. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Rad na etidama: U radu na etidama potrebno je, osim primjene tehnike desne i lijeve ruke, posebnu pažnju posvetiti njihovom muzikalnom izvođenju (muzički motivi, rečenice i dinamika). U radu koristiti sljedeće etide: R. Kreutzer, F. Fiorillo; J. F. Mazas Op. 36; J. Dont Op. 37 i 38 i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 4 etide, uz primjenu tehničke manipulacije vremenom, te primjenu savladanih i savladavanje raznih tehničkih i muzičkih zahtjeva i poteza gudala (detache, legato, staccato, spiccato, triler, kultura tona); Rad na komadu, sonati i koncertu: U radu na komadu, sonati i koncertu primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke. Naročitu pažnju obratiti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet), KOMADI: J.H. Fiocco Allegro; Ch.W. Gluck Melodija; Corelli Allegro; G.F. Händel Largo; J. J. Raff Kavatina, D. Šostakovič Romansa; Monti Czardas; M. Ivanović Festival melodija; Od predklasike do moderne, Jugoslovenski repertoar; N. Rimski-Korsakov Pjesma indijskog gosta; L. van Beethoven Kontradansa i Menuet; J. Haydn Menuet u D duru; J. Ph. Rameau Gavota sa varijacijama; Vivaldi Intermezzo i drugi; SONATE: G. F. Händel, J. Haydn, A. Corelli, F. M. Veracini, G. PH. Telemann Sonatine i druge; KONCERTI: Vivaldi Koncerti za violinu i orkestar; J. S. Bach Koncert u a molu; T. Albinoni Koncert u A duru; P. Nardini Koncert u a molu; Ch. Beriot Koncert u a molu; J. B. Accolay Koncert u a molu; R. Kreutzer Koncert br. 13 u D duru; P. Rode Koncert br. 7 u a molu; G. B. Viotti Koncert br 25 u a molu i drugi. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta. Poželjno je da učenik savlada dva komada, te sonatu i koncert u cjelosti.

Ispitni program: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva i I ili II i III stav koncerta. Ispitni program se izvodi napamet.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na tehničari desne ruke: Nastaviti rad na usavršavanju detaché poteza gudala (akcentirani, portato, brzi detaché), staccata, staccata pod lukom (navezanog staccata), martelé, spiccata i njihovih kombinacija. Dalje raditi na izvlačenju dugih tonova

(son filé) značajnih za razvoj kulture tona. Primjena svih dinamičkih oznaka i njihovih kombinacija. Za rad na tehničar desne ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčík Op. 2, I i III sveska i drugi, po izboru; Rad na tehničar lijeve ruke: Razvoj artikulacije prstiju lijeve ruke i usavršavanje trilera (mordent, grupetto itd.), kvartni hvat u svim pozicijama, prelazi u udaljenije pozicije, razvoj brzine lijeve ruke, savladavanje raznih vrsta vibrata, dvojna tehnika: terce, sekste, oktave (razdvojeno i skupa). Za rad na tehničar lijeve ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčík Op. 7, I i II sveska, Op. 1, I i II sveska, Op. 8, Op. 9; H. Schradieck Op. 1, I sveska; H. Grossman, Grigorijan i sl.; Rad na skalama: Skale kroz tri oktave i kroz jednu oktavu na jednoj žici, uz primjenu savladanih poteza gudala (detaché, legato, staccato, martelé, spiccato i kombinacije poteza, punktirani ritam, razne ritmičke varijante), sa razloženim trozvucima (durski i molski kvintakordi, sekstakordi i kvartsekstakordi) i četverozvucima (umanjeni i dominantni, kao i ostale vrste septakorada), skalom u razloženim tercama, hromatskom skalom, skalom u tercama, sekstama i oktavama, uz prethodnu pripremu u razloženom slogu. Za rad na skalama koristiti sljedeći notni materijal: M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeggia; Flesch Sistem skala (izbor); O. Ševčík Op. 1, III i IV sveska. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Rad na etidama: U radu na etidama i dalje primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke. Posebnu pažnju obratiti na preciznost ritma i intonacije, podjelu gudala, dinamiku i muzikalno izvođenje. Najmanje 4 etide naučiti napamet. U radu koristiti sljedeće etide: R. Kreutzer, F. Fiorillo, J. Dont Op. 37 i 38, Ch. Dancla, B. Campagnolli i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 5 etida, uz primjenu tehničke manipulacije vremenom, te primjenu savladanih i savladavanje raznih tehničkih i muzičkih zahtjeva i poteza gudala (detache, legato, staccato, spiccato, martelé, triler, dvoglas, kultura tona); Rad na komadu, sonati i koncertu: U radu na komadu, sonati i koncertu primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke. Naročitu pažnju obratiti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet); KOMADI: F. M. Veraccini Largo; W. A. Mozart Menuet; G. Faure Uspavanka; K. Manojlović Igra udovica; M. Ivanović Festival melodija; Od predklasike do moderne, Jugoslovenski repertoar; B. Kunc Draga priča; R. Schumann Sanjarenje; P. I. Čajkovski Barkarola, Jesenja pjesma, Pjesma bez riječi; Wieniavski Poljska pjesma; J. Haydn Capriccio; Daken Kukavica; Dvorak Humoreska; F. Mendelssohn-Kreisler Pjesma bez riječi; J. H. Fiocco Allegro; M. Th. Paradis Sicilienne; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon i drugi; SONATE: G. F. Händel, A. Corelli, F. M. Veraccini, J. Haydn i druge; KONCERTI: J. S. Bach Koncert u a molu; Vivaldi Godišnja doba i drugi koncerti; J. Haydn Koncert u G duru; P. Rode Koncert br. 8; R. Kreutzer Koncerti br. 14 u E duru, 18 u e molu i 19 u d molu; Ch. Beriot Koncerti br. 1,7 i 9; F. Benda Koncert u D duru; Ph. Stamitz Koncert u B duru; G. B. Viotti Koncert Op. 23 u G duru; Kabalevski Koncert u C duru i drugi.

Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta. Poželjno je da učenik savlada dva komada, te sonatu i koncert u cjelosti.

Ispitni program: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, od dvoglasa: oktave, dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva i I ili II i III stav koncerta. Ispitni program se izvodi napamet.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na tehničari desne ruke: Nastaviti rad na usavršavanju detaché poteza gudala (akcentirani, portato, brzi detaché), staccata, staccata pod lukom (navezanog staccata), martelé, spiccata i njihovih kombinacija. Dalje raditi na izvlačenju dugih tonova (son filé) značajnih za razvoj kulture tona. Primjena svih dinamičkih oznaka i njihovih kombinacija. Za rad na tehničari desne ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčík Op. 2, I i III sveska i drugi, po izboru; Rad na tehničari lijeve ruke: Razvoj artikulacije prstiju lijeve ruke i usavršavanje trilera (mordent, grupetto itd.), kvartni hvat u svim pozicijama, prelazi u udaljenije pozicije, razvoj brzine lijeve ruke, savladavanje raznih vrsta vibrata, dvojna tehnika: terce, sekste, oktave, kvinte i kvarte (razdvojeno i skupa). Za rad na tehničari lijeve ruke koristiti sljedeći notni materijal: O. Ševčík Op. 7, I i II sveska, Op. 1, I i II sveska, Op. 8, Op. 9; H. Schradieck Op. 1, I sveska, H. Grossman, A. Grigorijan i sl.; Rad na skalama: Skale kroz tri oktave i kroz jednu oktavu na jednoj žici, uz primjenu savladanih poteza gudala (detaché, legato, staccato, martelé, spiccato i kombinacije poteza, punktirani ritam, razne ritmičke varijante), sa razloženim trozvucima (durski i molski kvintakordi, sekstakordi i kvartsekstakordi) i četverozvucima (umanjeni i dominantni, kao i ostale vrste septakorada), skalom u razloženim tercama, hromatskom skalom, skalom u tercama, sekstama i oktavama, uz prethodnu pripremu u razloženom slogu. Za rad na skalama koristiti sljedeći notni materijal: M. Ivanović Sistematska studija skala; Grigorijan Skale i arpeggia; Flesch Sistem skala (izbor), O. Ševčík Op. 1, III i IV sveska. Tokom nastavne godine učenik bi trebao savladati najmanje dvije durske i dvije molske skale; Rad na etidama: U radu na etidama i dalje primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke. Posebnu pažnju obratiti na preciznost ritma i intonacije, podjelu gudala, dinamiku i muzikalno izvođenje. Najmanje 4 etide naučiti napamet. U radu koristiti sljedeće etide: R. Kreutzer, F. Fiorillo, J. Dont Op. 37 i 38, Ch. Dancla, B. Campagnolli i druge etide sličnih muzičkih i tehničkih zahtjeva. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje 5 etida, uz primjenu tehničke manipulacije vremenom, te primjenu savladanih i savladavanje raznih tehničkih i muzičkih zahtjeva i poteza gudala (detache, legato, staccato, spiccato, martelé, triler, dvoglas, kultura tona); Rad na komadu, sonati i koncertu: U radu na komadu, sonati i koncertu primjenjivati savladanu tehniku desne i lijeve ruke. Naročitu pažnju obratiti na intonaciju, ritam, tehničku manipulaciju vremenom, podjelu gudala, dinamiku, nijansiranje, fraziranje, tembrovnu raznolikost, artikulaciju, agogiku, stilsku interpretaciju i muzičku memoriju (savladavanje notnog teksta komada i koncerta napamet); KOMADI: F. M. Veraccini Largo; W. A. Mozart Menuet; G. Faure Uspavanka; K. Manojlović Igra udovica; M. Ivanović Festival melodija; Od predklasičke do moderne, Jugoslovenski repertoar; B. Kunc Draga priča; R. Schumann Sanjarenje; P. I. Čajkovski Barkarola, Jesenja pjesma, Pjesma bez riječi; Wieniavski Poljska pjesma; J. Haydn Capriccio; Daken Kukavica; Dvorak Humoreska; F. Mendelssohn-Kreisler Pjesma bez riječi; J. H. Fiocco Allegro; M. Th. Paradis Sicilienne; F. Kreisler Sicilienne i Rigaudon i drugi; SONATE: G. F. Händel, Corelli, F. M. Veraccini, J. Haydn i druge; KONCERTI: J. S. Bach Koncert u a molu; Vivaldi Godišnja doba i drugi koncerti; J. Haydn Koncert u G duru; P. Rode Koncert br. 8; R. Kreutzer Koncerti br. 14 u E duru, 18 u e molu i 19 u d molu; Ch. Beriot Koncerti br. 1, 7 i 9; F. Benda Koncert u D duru; Ph. Stamitz Koncert u B duru; G. B. Viotti Koncert Op. 23 u G duru; Kabalevski Koncert u C duru i drugi. Tokom nastavne godine učenik je obavezan da savlada najmanje jedan komad, dva stava sonate ili cijelu sonatinu i I ili II i III stav koncerta. Poželjno je da učenik savlada dva komada, te sonatu i koncert u cjelosti.

Ispitni program: jedna skala sa primjenom savladanih poteza gudala, trozvucima i četverozvucima, od dvoglasa: oktave, dvije etide različitih kompozitora, te različitih muzičkih i tehničkih zahtjeva i I ili II i III stav koncerta. Ispitni program se izvodi napamet.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastavni program Violine – drugog instrumenta, predstavlja nadgradnju programa ostalih predmeta u SMSŠ. Cilj ovog programa je da mladog muzičara osposobi za aktivno uključivanje u muzički život zajednice i društva, kao i za nastavak obrazovanja na muzičkoj akademiji. Korektura je poželjna na početku svakog razreda, jer su učenici srednjoškolskog uzrasta u razvoju, fizički još rastu, pa se dogodi da u toku raspusta, kada ne rade s profesorom, dođe do raznih promjena u držanju violine i gudala, tehničkih poteškoća koje ranije nisu postojale. Da bismo pomogli učeniku, radimo na korekciji i prilagodabama kad god je to potrebno, naročito ako postoje propusti od ranije. Profesor, u toku rada sa učenikom, i sam treba kreirati vježbe za rješavanje određenih poteškoća, u skladu s individualnim potrebama učenika. Za razliku od rada sa djecom u osnovnoj muzičkoj školi, učenici srednje muzičke škole su, uglavnom, već sposobni za intelektualni, analitički, sistematični i istraživački rad. Moguće je učenicima objasniti svaki segment rada do u detalje, od zakonitosti zvuka, podjele, gudala i interpretacije, pa sve do anatomije, kako i zašto nešto radimo, sa kakvom namjerom, ciljem i mogućim rezultatima. Iako je, još uvijek, moguće sa učenicima srednje škole raditi po principu oponašanja, treba postepeno sve više uvoditi pristup koji više odgovara učenicima ovog uzrasta. Kada pred njih postavljamo intelektualne, muzičke, umjetničke, emocionalne, fizičke i tehničke izazove na pravi način, u učenicima se budi želja da se razvijaju što više. Pri tome treba u učenicima razvijati ljubav koliko prema krajnjem cilju, toliko i prema samom procesu kroz koji se prolazi do tog cilja, tako da učenik osjeća zadovoljstvo u savladavanju i najmanje prepreke, u postizanju i najmanjeg rasta i razvoja, što ga motivira za daljnji rad na sebi. Motivaciju za razvoj i rad na sebi učenik dobiva najviše od profesora koji se razvija i radi na sebi. Profesor koji s ljubavlju drži nastavu, kojem pedagoški rad nije samo posao, nego i životni poziv, koji s entuzijazmom i upornošću vježba i doprinosi muzičkom, umjetničkom i kulturnom životu zajednice i društva, koji svojom etičnošću, pravednošću, savjesnošću, iskrenošću i lijepim ponašanjem postaje pravi uzor, učeniku postaje jedan zdravi autoritet u uzrastu kada mu to najviše i treba. Ovakav profesor, uz stalnu saradnju sa roditeljima učenika, postaje velika potpora zdravom razvoju učenika, kako u toku obrazovanja, tako i gradeći temelje za zdrav i samostalan razvoj u budućem životu učenika. Svaki učenik je obavezan da, na kraju nastavne godine, javno, pred svim učenicima i profesorima gudačkog odsjeka, odsvira program koji je naveden u sadržaju ove tematske cjeline. Nakon završenog sviranja svih učenika, potrebno je javno istaći sve dobre i loše osobine muziciranja svakog učenika, u cilju izgradnje učenikovog samopoštovanja, samopouzdanja i motivacije za rad, kao i što bržeg otklanjanja eventualnih nedostataka. Istovremeno, nastojati da se kod učenika formira objektivnost u ocjeni muzičko-tehničkih dostignuća, kako svojih, tako i drugih učenika. Ovako koncipirani ispiti se mogu organizovati i u toku nastavne godine, u vidu kontrolnih ispita, npr. I kontrolni ispit u novembru (skala, etida, komad) i II kontrolni ispit u martu (etida i sonata) ili na drugi prikladan način, po dogovoru profesora gudačkog odsjeka.

**PROGRAMSKI SADRŽAJI
ZA UČENIKE BEZ ZAVRŠENE OSNOVNE MUZIČKE ŠKOLE**

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na razvijanju sluha i postavljanje gudala i violine: Na razvijanju sluha treba raditi u toku dva mjeseca po 15 minuta na svakom času (dok se ne pokažu rezultati), a kasnije po potrebi smanjiti ovo vrijeme. Najuspješnijim se pokazalo kada pedagog radi na razvijanju sluha pjevajući uz upotrebu instrumenta. U radu na pripremanju učenika za postavljane gudala i violine, potrebno je nastojati da učenik fizički oslobađa mišiće ruku, vrata i grudí. Preporučuju se sljedeće vježbe: vježba za osnovne pokrete desne ruke (polukružni pokreti desnom rukom u ramenom zglobu, savijanje i opružanje ruke u lakatnom zglobu, pokreti ručnog zgloba desne ruke), vježbe za osnovne pokrete lijeve ruke (postavljanje lijeve ruke na vrat violine i raspoređivanje prstiju na žici), klaćenje ruke u ramenu, laktu i šaci. Postavljanje gudala može se za početak objasniti na olovci, jer je ona lakša i pogodnija za ruku početnika. Postoje dvije tačke dodira violine i tijela: A– stalna tačka (ramena kost i brada), B–promjenljiva tačka (šaka ruke i to na jednoj strani vrata violine jagodica palca, a na drugoj korijen kažiprsta); Potezi gudala: Treba početi na A žici i to sredinom gudala, a kasnije zahvatiti sve veći dio cijelog gudala. Učenje cijelog gudala treba razložiti na poteze: gornjom polovinom, donjom polovinom. Poslije savladavanja ovih elemenata na A žici treba preći na D žicu, a kasnije na dvije spoljne žice: G i E. Postavljanje prstiju u početku je bezzvučno (bez primjene gudala) sa redosljedom prstiju: polustepen između drugog i trećeg prsta. Kasnije se prelazi na zvučno postavljanje prstiju i to prvo pizzicato načinom, a tek kasnije priključujemo sviranje gudaalom. Tokom cijelog vježbanja insistirati da učenik ne pridržava violinu lijevom rukom, već da je drži bradom i ramenom. Slobodna lijeva ruka je osnovna pretpostavka za dalji razvoj tehnike (pokretljivost prstiju) lijeve ruke. Upotreba notnog teksta započinje kada je učenik u stanju da proizvodi na violini čiste i jasne tonove. Treba zahtijevati da učenik pogledom prati notni tekst. Čim učenik počne dobijati više kratkih vježbi za zadaću preporučuje se učenje jedne vježbe napamet.

LITERATURA: ŠKOLE ZA VIOLINU: L. Miranov, K. Rodionov, D. Marković I sv, Beran-Čermek, M. Lanji, L. Deneš, N. Baklanova; **KOMADI:** Rodionov Zlatne stepenice I sv; N. Baklanova Prvi časovi; M. Garlicki Hrestomatija I sv; D. Marković Mali komadi I sv i drugi. U toku nastavne godine preporučljivo je da učenik savlada 4-5 durskih i molskih skala kroz jednu oktavu sa trozvucima, 1 skalu kroz 2 oktave sa trozvucima, 10-12 etida (vježbi), 6-8 komada.

Ispitni program: jedna skala sa trozvukom, jedna vježba (etida,) i dva komada. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na prstnoj tehnici – artikulacija: Prvenstveno treba razvijati pravilan vertikalni (radi jasne artikulacije) i horizontalni (radi mogućnosti popravljanja intonacije) pokret prstiju, kvartni hvat (okvir šake) i tehničku manipulaciju vremenom (istovremeno i postavljanje prstiju lijeve ruke unaprijed na žicu). Nakon što učenik utvrdi raspored prstiju u kom je polustepen između drugog i trećeg prsta, u vježbanje se uvode vježbe i tonaliteti u kojima su polustepeni između prvog i drugog prsta, zatim trećeg i četvrtog i zatim svi cijeli stepeni gdje je prvi prst snižen do pražića. Skale treba obrađivati do

četiri predznaka. Osobitu pažnju treba posvetiti slušanju, odnosno korekturi intonacije. Može se primjenjivati Ševčik Op. 7, I sv, odnosno izabrati ili kreirati neke vježbe sa sličnim materijalom; Razvoj tehnike desne ruke: U daljem razvoju tehnike desne ruke potrebno je pažljivo nadzirati oslobođenost svih zglobova ruke, da ne bi vremenom došlo do ukočenosti. Usavršavati i oslobađati poteze iz prve godine (cijelo gudalo, donju i gornju polovinu), dodati legato po četiri note, zatim poteze u 3/4 taktu i legato po 3 i 6 nota, staccato i detaché, sviranje šesnaestinki na četvrtini gudala i tehnikom prelaza sa žice na žicu u legatu i detaché-u. Za rad na tehnicu desne ruke koristiti: O. Ševčik Op. 2, I sv.; Rad na skalama: Durske i molske skale kroz dvije octave u jednoj poziciji, sa trozvucima i uz upotrebu do sada savladanih poteza gudala; Rad na etidama: K. Rodionov Početna škola za violinu (nastavak); M. Garlicki I sv; Fortunatov, Garlicki, Rodionov I sv; F. Wohlfart Etide Op. 45; H. Sitt Etide Op. 32, I sv; D. Marković Škola za violinu, II sv; M. Lanji–L. Lemeš Škola za violinu, II sv. i druge; Rad na komadima: Ž. Grbić Zlatne stepenice, I i II sv; M. Garlicki Hrestomatija, I sv; D. Marković Komadi za violinu i klavir, II sv i drugi; Rad na koncertinu: S. Mach Laki koncertino; F. Kuchler Kočertino u G duru; P. Nikolić Končertino u G duru; O. Rieding Končertino u h molu, I stav i druga končertina sličnih tehničkih i muzičkih zahtjeva. U toku nastavne godine preporučljivo je da učenik savlada 6-8 durskih i molskih skala kroz 2 oktave sa trozvucima, 6-8 etida, 6-8 komada, jedan koncertino. Ispitni program: jedna skala sa trozvukom, jedna etida, dva komada i I stav koncertina. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na tehnicu lijeve ruke: Dalji razvoj tehnike, upotreba šesnaestinki (detaché i legato) i u kombinaciji sa naučenim ritmovima, rad na artikulaciji – postizanje brzine i tačnosti intonacije. Upoznavanje i rad na III poziciji i povezivanje sa I pozicijom. U tom smislu vježbati prelaze preko prazne žice, sa prsta na prst i sa jednog na drugi prst. Preći osnovne pojmove i istovremeno postavljanje prstiju (silazni redosljed u skali). Upoznati učenika sa drugom pozicijom. Za rad na tehnicu lijeve ruke koristiti: O. Ševčik Op. 1, Op. 6, V, VI i VII sv, Op.7, I sv i sl.; Rad na tehnicu desne ruke: Utvrditi ranije pređene poteze detaché i legato i upoznati se sa potezima staccato i martelato na svim dijelovima gudala (martelato prvenstveno na gornjoj polovini). Vježbati kombinacije detaché – staccato i staccato pod lukom po 2, 3, 4 i 6 nota, a legato po 8, 12, 16 nota na jedan potez gudala. Za rad na tehnicu desne ruke koristiti: O. Ševčik Op. 2, I sv.; Rad na skalama: Sve durske i nekoliko molskih u jednoj poziciji (I, II ili III pozicija) i sa promjenom pozicija, sa trozvucima i uz upotrebu do sada savladanih poteza gudala; Rad na etidama: O. Ševčik Op. 2, I i II sv, Op. 6, V, VI i VII sv; L. Miranov Škola za violinu, II i III sv; K. Fortunatov II sv; M. Garlicki Izabrane etide, I sv; F. Wohlfart Etide Op. 45; H. Sitt Etide Op. 32, II sv; D. Marković Škola za violinu, II sv i druge; Rad na komadima: M. Garlicki Mali komadi za violinu i klavir; L. Miranov Pjesme i plesovi starih majstora; J. Utkin–K. Fortunatov Zlatne stepenice, II sv; Moffat Stari majstori za mlade svirače; D. Marković Mali komadi za violinu i klavir, II i III sv. i drugi. Rad na koncertinu: F. Kuchler Končertino u G duru, D duru i h molu; P. Nikolić Končertino br. 1; O. Rieding Končertino u G duru i h molu; L. Portnoff Končertino u e molu; J. Mokri Končertino u G duru; Huber Končertino u G duru i druga končertina sličnih tehničkih i muzičkih zahtjeva. U toku nastavne godine preporučljivo je da učenik savlada 8-10 skala sa upotrebom I, II i III pozicije, 8-10 etida, 6- 8 komada, I ili II i III stav koncertina.

Ispitni program: jedna skala kroz dvije oktave sa trozvucima i potezima gudala, jedna etida, jedan komad i I ili II i III stav končertina. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Rad na tehnici lijeve ruke: Uz usavršavanje ranije savladane tehnike lijeve ruke, rad na tehnici lijeve ruke proširiti obrađivanjem istovremenog postavljanja prstiju na dvije žice. Rad na svim pozicijama od I-V i spajanje pozicija, odnosno izgrađivanje mekanih prelaza. Samo ukoliko je učenik intonativno siguran, početi rad na vibratu. Za rad na tehnici lijeve ruke koristiti: O. Ševčík Op. 1, Op. 6, V, Vi i VII sv, Op.7, I i II sv, Op.8; H. Šradik Škola violinske tehnike; Rad na tehnici desne ruke: Utvrđivanje pređenih poteza gudala. Kombinacija svih do sada savladanih poteza gudala, punktirani ritam, staccato pod lukom, tehnika spajanja žica, sviranje akorada. Za rad na tehnici desne ruke koristiti: O. Ševčík Op.2, I sv.; Rad na skali: Sve durske i molske do raspona V pozicije, sa trozvucima i uz primjenu do sada savladanih poteza gudala (raditi metroritmičke varijante); Rad na etidama: K. Rodionov – F. Fortunatov Etide u II I III poziciji; M. Garlicki Izabrane etide, II sv; H. Sitt Etide, II i III sv; D. Marković Škola za violinu, III sv; H. E. Kayser Etide, II sv. i druge; Rad na komadima: N. Baklanova Sonatina u D duru; M. Grlicki – K. Rodionov Hrestomatija, II sv; P. Nikolić Varijacije u A duru i drugi; Rad na koncertu: Janšinov Končertino; L. Portnoff Končertino u d molu; F. Kűchler Končertino Op. 12 i Op. 15; D. Bermel Đački koncert; F. Zajc Končertino u G duru; Huber Končertino u F duru; P. Orsag Končertino u a molu; H. Sitt Končertino br. 32, Op. 180 i drugi. U toku nastavne godine preporučljivo je da učenik savlada 6-8 skala sa promjenama pozicija, 6-8 etida, 4-6 komada i 1 končertino ili koncert I ili II i III stav.

Ispitni program: jedna skala kroz dvije oktave sa trozvucima i potezima gudala, jedna etida, jedan komad i I ili II i III stav končertina. Ispitni program se izvodi napamet.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastavni program Violine – drugog instrumenta, predstavlja nadgradnju programa ostalih predmeta u SMŠ. Cilj ovog programa je da mladog muzičara osposobi za aktivno uključivanje u muzički život zajednice i društva, kao i za nastavak obrazovanja na muzičkoj akademiji. Korektura je poželjna na početku svakog razreda, jer su učenici srednjoškolskog uzrasta u razvoju, fizički još rastu, pa se dogodi da u toku raspusta, kada ne rade s profesorom, dođe do raznih promjena u držanju violine i gudala, tehničkih poteškoća koje ranije nisu postojale. Da bismo pomogli učeniku, radimo na koreciji i prilagodabama kad god je to potrebno, naročito ako postoje propusti od ranije. Profesor, u toku rada sa učenikom, i sam treba kreirati vježbe za rješavanje određenih poteškoća, u skladu s individualnim potrebama učenika. Za razliku od rada sa djecom u osnovnoj muzičkoj školi, učenici srednje muzičke škole su, uglavnom, već sposobni za intelektualni, analitički, sistematični i istraživački rad. Moguće je učenicima objasniti svaki segment rada do u detalje, od zakonitosti zvuka, podjele, gudala i interpretacije, pa sve do anatomije, kako i zašto nešto radimo, sa kakvom namjerom, ciljem i mogućim rezultatima. Iako je, još uvijek, moguće sa učenicima srednje škole raditi po principu oponašanja, treba postepeno sve više uvoditi pristup koji više odgovara učenicima ovog uzrasta. Kada pred njih postavljamo intelektualne, muzičke, umjetničke, emocionalne, fizičke i tehničke izazove na pravi način, u učenicima se budi želja da se razvijaju što više. Pri tome treba u učenicima razvijati ljubav koliko prema krajnjem cilju, toliko i prema samom procesu kroz koji se prolazi do tog cilja, tako da učenik osjeća zadovoljstvo u savladavanju i najmanje prepreke, u postizanju i najmanjeg rasta i razvoja, što ga motivira za daljnji rad na sebi. Motivaciju za razvoj i rad na sebi učenik dobiva najviše od profesora koji se razvija i radi na sebi. Profesor koji s ljubavlju drži

nastavu, kojem pedagoški rad nije samo posao, nego i životni poziv, koji s entuzijazmom i upornošću vježba i doprinosi muzičkom, umjetničkom i kulturnom životu zajednice i društva, koji svojom etičnošću, pravednošću, savjesnošću, iskrenošću i lijepim ponašanjem postaje pravi uzor, učeniku postaje jedan zdravi autoritet u uzrastu kada mu to najviše i treba. Ovakav profesor, uz stalnu saradnju sa roditeljima učenika, postaje velika potpora zdravom razvoju učenika, kako u toku obrazovanja, tako i gradeći temelje za zdrav i samostalan razvoj u budućem životu učenika.

Ako je učenik, u toku nastavne godine, javno nastupao s jednim ili više muzičkih djela, nije obavezan da ta djela ponovo izvede na praktičnom radu – ispitu. Svaki učenik je obavezan da, na kraju nastavne godine, javno, pred svim učenicima i profesorima gudačkog odsjeka, odsvira program koji je naveden u sadržaju ove tematske cjeline. Nakon završenog sviranja svih učenika, potrebno je javno istaći sve dobre i loše osobine muziciranja svakog učenika, u cilju izgradnje učenikovog samopoštovanja, samopouzdanja i motivacije za rad, kao i što bržeg otklanjanja eventualnih nedostataka. Istovremeno, nastojati da se kod učenika formira objektivnost u ocjeni muzičko-tehničkih dostignuća, kako svojih, tako i drugih učenika.

Ovako koncipirani ispiti se mogu organizovati i u toku nastavne godine, u vidu kontrolnih ispita, npr. I kontrolni ispit u novembru (skala, etida, komad) i II kontrolni ispit u martu (etida i sonata) ili na drugi prikladan način, po dogovoru profesora gudačkog odsjeka.

VIII.13.4. VIOLA

NAZIV PREDMETA: VIOLA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA UČENIKE BEZ ZAVRŠENE OSNOVNE MUZIČKE ŠKOLE

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

KOREKCIJA RUKU: Skale: Grigorijan, Flesch; Škole: Ševčik, Schradick, Bruni i sl.; Etide: Wolfahrt, Bruni, Palaschko, Kreutzer i sl.; Sonate: Haendl, Marcello, Eccles; Koncerti: Vivaldi, Telemann i sl.; Komadi po izboru.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

KOREKCIJA RUKU: Skale: Grigorijan, Flesch; Škole: Ševčik, Schradick, Bruni i sl.; Etide: Wolfahrt, Bruni, Palaschko, Kreutzer i sl.; Sonate: Haendl, Marcello, Eccles; Koncerti: Vivaldi, Telemann i sl.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

KOREKCIJA RUKU: Skale: Flesch; Škole: Ševčik, Schradick, Bruni i sl.; Etide: Wolfahrt , Bruni, Palaschko, Kreutzer i sl.; Sonate: Haendl, Marcello, Eccles; Koncerti: Vivaldi, Telemann i sl.; Komadi po izboru.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

KOREKCIJA RUKU: Skale: Grigorijan, Flesch; Škole: Ševčik, Schradick, Bruni i sl.; Etide: Wolfahrt, Bruni, Palaschko, Kreutzer i sl.; Sonate: Haendl, Marcello, Eccles; Koncerti: Vivaldi, Telemann i sl.; Komadi po izboru.

U koliko učenik koji pohađa predmet violu kao drugi predmet struke, bude pokazao afinitet i sa uspjehom savladavao postavljene zadatke, predložiće mu se da pređe na solistički odsjek za violu

VIII.13.5. VIOLONČELO

NAZIV PREDMETA: VIOLONČELO

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za gudačke instrumente

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument stuke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: Individualna

Cilj nastave predmeta Violončelo je da doprinese opštem muzičkom razvoju učenika kako bi mogli obavljati složene zadatke u muzičkom obrazovanju i odgoju, kulturno – umjetničkim aktivnostima i samostalnoj djelatnosti muzičara.

Zadaci nastave su: razvijanje interesa i ljubavi prema instrumentu i usmjeravanje kroz umjetničke vrijednosti ka solističkom i skupnom muziciranju, uticanje na razvoj estetske i lične kulture učenika, djelovanje na formiranje muzičkog ukusa i sposobnosti za vrednovanje pravih muzičkih vrijednosti, istrajan rad na razvoju muzičke memorije, osjećaja za ritam i opšte muzikalnosti učenika, podsticanje na sposobnost analiziranja muzičkog djela, upoznavanje sa vrijednostim djela domaćih i stranih autora, razvoj individualnih kvaliteta učenika.

ISHODI UČENJA: PRAKTIČKI ISHODI: Vještine umjetničkog izražavanja: u stanju realizirati javni nastup pod mentorstvom, u stanju realizirati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar, uz pomoć mentora; Vještine sviranja u ansamblu: sposoban odsvirati osnovni školski repertoar sa znatnim uplivom vještine zajedničkog muziciranja; Vježbanje, probe, čitanje, kreativne sposobnosti: samostalno vježbanje, razumijevanje i čitanje partiture dosegnute težine, slušno prepoznavati i razumijevati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća; Vještine javnog nastupanja: bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti; Sposobnost primjene svih stečenih znanja i vještina: stečeno znanje na instrumentu i predmetu skupno muziciranje primijeniti pri posjeti kulturnih događaja (koncerti) te na taj način dobiti edukovanu muzičku publiku koja je u stanju da prepozna kvalitetu izvedbe a automatski i njeguje kulturni život zajednice; **TEORIJSKI ISHODI:** Znanje i razumijevanje repertoara i muzičkog materijala: znati početni repertoar instrumenta, njegovu umjetničku i

tehničku problematiku, znati prepoznati i razgraničiti vrijedno od bezvrijednog u muzici u osnovnim stilsko-estetskim zahtjevima; Znanje i razumijevanje konteksta: razumijevati glavne aspekte muzičke historije, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći osnovna znanja o potrebi muzičke umjetnosti u društvenom kontekstu; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: Psihološko razumijevanje: opredjeljenost za profesiju koju bi mogao usavršavati na višem stadiju (muzička akademija); Prostorno - vremensko rasuđivanje: razvoj muzikalnosti pomaže u rješavanju svih višestrukih, slojevitih problema koji se javljaju u matematici, radu na kompjuteru, nekoj drugoj umjetnosti i generalno se poboljšava prostorno - vremensko rasuđivanje, povećanje kognitivne i emocionalne inteligencije, jačanje motivacije, volje i radnih navika: vježbanje instrumenta povećava kognitivnu inteligenciju, emocionalnu inteligenciju te jača motivaciju za svaku korisnu voljnu aktivnost i radne navike; Samostalnost: samostalno vršiti praktičnu muzičku djelatnost na elementarnom nivou; Samopouzdanje i samopoštovanje: naučne studije pokazuju da vježbanje i sviranje instrumenta dovode do porasta zdravog samopouzdanja i samopoštovanja, kako u naučnim, tako i u praktičnim i neakademske područjima; Zadovoljstvo: Učenik treba biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o muzici, umjetnosti i kulturi; Komunikacijske i lingvistićke vješćine: Fonološka svjesnost, sposobnost pamćenja i ućenja zvućnih uzoraka, prepoznavanje i izgovaranje/reprodukcija raznih glasova, sposobnost odvajanja zvuka i glasa od šumova i buke; Jaćanje motornog korteksa: jaća dio moždane kore gdje su nervni impulsi koji pokreću voljnu mišićnu aktivnost, poboljšava se vladanje pokretima mišića i cijelog tijela, poboljšanje kratkoroćne i dugoroćne memorije, koncentracije i nošenja sa stresom: rad na razvoju svih vidova memorije, pažnje kao i scenske samokontrole; Povećanje kreativnosti: razvija se opća sposobnost za kreativnost pri pojavi sposobnosti ka improvizaciji, povećava se sposobnost kombinovanje svih informacija, znanja i vješćina, u svrhu rješavanja svih problema.

PROGRAMSKI SARDŽAJI ZA UĆENIKE BEZ ZAVRŠENE OSNOVNE MUZIĆKE ŠKOLE

I RAZRED

(1 ćas sedmićno – 35 ćasova godišnje)

Postavka i tehnićki zahtjevi: Upoznavanje instrumentom, graćom, strukturom, karakteristikama, pravilno sjedenje, postavljanje za instrument bez gudala. Nijeme vježbe za desnu ruku, vježbe sa olovkom (pravilna postavka prstiju), upoznavanje sa tehnikom desne ruke, sviranje praznih ųica, postavljanje lijeve ruke, rad na I, a zatim i IV poziciji, stalni rad na opuštenosti za instrumentom, upoznavanje sa potezima gudalom: *legaoi i dćtachće*. Sve tehnićke elemente savladavati kroz odgovarajuće etide; SKALE: Skale svirati kroz 1 oktavu sa upotrebom praznih ųica, po 1, 2, 4 i 8 nota na gudalo, uz durski i molski kvintakord; PROGRAM: Skale: najmanje 4 durske; Etide: 4 (S. Lee, Davidoff, Baklanova, Sapoųnjikov, Grigorian, Matz i sl.); Komadi: najmanje 4 (po slobodnom izboru).

Program ispita: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida i dva komada po slobodnom izboru. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(1 ćas sedmićno – 35 ćasova godišnje)

Postavka i tehnićki zahtjevi: Dalji rad na postavci i korekciji eventualnih grešaka. Pravilno sjedenje, pravilno drųanje gudala. Rad na tehnicima desne i lijeve ruke, fleksibilnost, opuštenost,

ton, artikulacija; Postavljanje II i III pozicije; Stalni rad na opuštenosti za instrumentom; Upoznavanje sa potezima gudalom: spiccato. Sve tehničke elemente savladavati kroz odgovarajuće etide; SKALE: Skale svirati kroz 2 oktave sa upotrebom praznih žica, po 1, 2, 4 i 8 nota na gudalo, uz durski i molski kvintakord. Upoznavanje sa molskim skalama (melodijski mol); PROGRAM: Skale: najmanje 6; Etide: 4 (S. Lee, Davidoff, Baklanova, Sapožnjikov, Grigorian, Matz, Popper, Berto i sl.); Komadi: najmanje 4 (po slobodnom izboru); Jedna velika forma (končertino, sonatina, varijacije), po slobodnom izboru.

Program ispita: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida i dva komada po slobodnom izboru ili 1 stav končertina, sonatine ili varijacija. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

Postavka i tehnički zahtjevi: Dalji rad na postavci i korekciji eventualnih grešaka. Pravilno sjedenje, pravilno držanje gudala. Rad na tehnici desne i lijeve ruke, fleksibilnost, opuštenost, ton, artikulacija; Postavljanje V i VI pozicije; Stalni rad na opuštenosti za instrumentom; Utvrđivanje znanja poteza gudalom: legato, détaché spiccato; Upoznavanje sa dvohvatima i dvoglasjem. Sve tehničke elemente savladavati kroz odgovarajuće etide; SKALE: Skale svirati kroz 2 oktave bez upotrebe praznih žica, po 1, 2, 4 i 8 nota na gudalo, uz durski i molski kvintakord. Rad na molskim skalama (melodijski mol). Uvođenje septakorda – dominantni i umanjeni; PROGRAM: Skale: najmanje 6; Etide: 6 (S. Lee, Davidoff, Baklanova, Sapožnjikov, Grigorian, Matz, Popper, Berto i sl.); Komadi: najmanje 4 (Po slobodnom izboru); Jedna velika forma (končertino, sonatina, varijacije), po slobodnom izboru.

Program ispita: jedna skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida i I ili II i III stav končertina, sonatine ili izbor varijacija. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

Postavka i tehnički zahtjevi: Dalji rad na postavci i korekciji eventualnih grešaka. Pravilno sjedenje, pravilno držanje gudala. Rad na tehnici desne i lijeve ruke, fleksibilnost, opuštenost, ton, artikulacija; Postavljanje VII i VIII pozicije. Upoznavanje sa palčanikom i pravilna tehnika izvođenja istog; Stalni rad na opuštenosti za instrumentom; Upoznavanje sa potezima gudalom: sautillé, staccato; Rad na usavršavanju tehnike izvođenja dvohvata. Sve tehničke elemente savladavati kroz odgovarajuće etide; SKALE: Skale svirati kroz 3 oktave bez upotrebe praznih žica, po 2, 4, 8 i 16 nota na gudalo, uz durski i molski kvintakord i dominantni i umanjeni septakord. Kvintakorde svirati po 3, a septakorde po 4 note na gudalo; PROGRAM: Skale: najmanje 6; Etide: 8 (S. Lee, Davidoff, Grigorian, Matz, Baklanova, Sapožnjikov, Popper, Berto, Dotzauer, Grotzmaier i sl.); Komadi: najmanje 4 (Po slobodnom izboru); Jedna velika forma (končertino, sonatina, varijacije), po slobodnom izboru.

Program ispita: skala (sa svim prethodno navedenim elementima), jedna etida, jedan komad i I ili II i III stav končertina, sonatine ili izbor varijacija. Ispitni program se izvodi napamet.

LITERATURA: R. Matz 48 stavaka za predavanje, Sonatina C dur, Za mlade ruke – stavci za predavanje uz pratnju klavira, 3 sonatine, Lirske skice, Suita u C duru; Hrestomatija I svezak; Baklamov Melodijske vježbe; A. Vivaldi Koncert C dur; B. Romberg Sonata B dur; Suzuki I, II, III, IV knjiga; Hrestomatija Pjesmice za III. i IV razred; B. Marcello Sonate; Seitz

Koncert D dur; Goltermann Koncert G dur; Brevall Koncert G dur; B. Marcello Sonate; A. Vivaldi Sonate i druga djela iste ili slične težine.

PROGRAMSKI SADRŽAJI ZA UČENIKE BEZ ZAVRŠENE OSNOVNE MUZIČKE ŠKOLE

Učenici sa završenom osnovnom muzičkom školom (smjer VIOLONČELO) u I i II razredu srednje muzičke škole obrađuju tehničke zadatke i gradivo po planu za I razred solističkog odsjeka, a u III i IV razredu obrađuju zadatke i gradivo po planu za II razred solističkog odsjeka. Za više detalja pogledati prethodno navedenim programima za gudački odsjek, glavni predmet–VIOLONČELO.

VIII.13.6. GITARA

NAZIV PREDMETA: GITARA

MATIČNI ODSJEK: Odsjek za gitaru

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave iz predmeta Gitara je upoznavanje učenika sa umjetničkom literaturom različitih stilskih epoha, te sticanje znanja i vještina izvođenja do stepena koji će mu omogućiti: nastavak školovanja u srednjoj muzičkoj školi, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave gitare su: razvijanje ljubavi za instrument i interesovanja za upoznavanje vrijednih djela umjetničke literature, razvijanje muzičke memorije, razvijanje korelacije lijeve i desne ruke, te vještina tehnički preciznog i muzički izražajnog sviranja, formiranje muzičkog ukusa i sposobnosti estetskog doživljaja umjetničkog djela, upoznavanje sa formom i sadržajem djela različitih stilskih epoha, u korelaciji sa muzičko – teoretskim predmetima (muzički oblici, harmonija, kontrapunkt, historija muzike, te solfeggio i muzička teorija) s ciljem razumijevanja i adekvatne interpretacije literature koju svira.

Učenici koji se prvi put susreću sa nastavom gitare sviraju po planu i programu, a učenici koji imaju završenu osnovnu muzičku školu nastavljaju sa školovanjem u skladu sa svojim mogućnostima.

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Držanje instrumenta, postavka lijeve i desne ruke; Načini trzanja žica: sa naslonom (apoyando) i bez naslona (tirando); Arpeggio; Mali barre; Dijelovi instrumenta, obilježavanje prstiju lijeve i desne ruke; Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstomete desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u prvoj poziciji za postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Upoznavanje hvataljke do petog polja; i tonova na prvoj žici do dvanaestog polja; Durske i molske skale kroz jednu i dvije oktave: C dur, a mol, G dur, E mol, D dur, A dur; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije XVI i XVII vijeka – homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine; LITERATURA: S. Prek Škola broj 1; Šegula – Peručić Škola broj 1; J. Sageras Lekcije za gitaru br.1; E.Djuga Škola broj 1, Škola broj 2; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd), jedna kompozicija iz 16. / 17. stoljeća, jedna sonatina (J. Küffner) i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEHNIKA: Hromatske ljestvice; Staccato, legato, tenuto; Glavne pozicije na gitari; Dvooktavne skale u IV i V poziciji, kadence; Rad na velikom barre-u; TEMATSKE CJELINE: Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstometa desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u glavnim pozicijama u cilju postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Durske i molske skale kroz dvije oktave; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije XVI i XVII vijeka – homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine; LITERATURA: S. Prek Škola broj 2-3; Šegula – Peručić Škola broj 2; J. Sagreras Lekcije za gitaru br.2-4; E.Djuga Škola broj 1–4; J. Jovičić Škola 1-4; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru, Zbirka sonata / sonatina za gitaru, V. Andree: Odabrane kompozicije za gitaru.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća, jedna sonatina i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEHNIKA; Hromatske ljestvice; Staccato, legato, tenuto; Glavne pozicije na gitari; Dvooktavne skale u VII i IX poziciji, kadence; Rad na velikom barre-u; Rasgueado tehnika; Ukrasi i flažoleti; TEMATSKE CJELINE: Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstometa desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u glavnim pozicijama u cilju postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Durske i molske skale kroz dvije oktave; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije XVI i XVII vijeka – homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine; LITERATURA: S. Prek Škola broj 4-6; Šegula – Peručić Škola broj 2 – 4; J. Sagreras Lekcije za gitaru br. 2-4; E.Djuga Škola broj 3 – 4; J. Jovičić Škola 3; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru, Zbirka sonata / sonatina za gitaru, Odabrane kompozicije za gitaru; F. Carulli Sonate po izboru; A. Diabelli Sonata u C duru; M. Giuliani Tri sonate Op. 96; M. Giuliani Sonatine Op. 71, br. 1 i 2; F. Molino Tri sonate, Op. 6; F. Molino Fantazija br. 1; S. Molitor Sonata Op.7; N. Paganini Sonata u C duru; G. A.Brescianello Sonate; F. Tarrega izbor komada; A. Lauro Valceri; H.V.Lobos izbor kompozicija; J.S. Bach izbor iz svita; L. Milan Pavane; A. Mudara, L. de Narvaez, J. Dowland - izbor; F. Sor: Varijacije – izbor

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd.), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća, jedna sonatina i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEHNIKA: Hromatske ljestvice; Staccato, legato, tenuto; Glavne pozicije na gitari; Dvooktavne ljestvice, kadence; Rad na velikom barre-u; Rasgueado tehnika; Ukrasi i flažoleti (prirodni i vještački); Tremolo (tehnika izvođenja); TEMATSKE CJELINE; Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstometa desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u glavnim pozicijama u cilju postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Durske i molske skale kroz dvije ili tri oktave;

Jednostavne etide i komadi; Kompozicije XVI i XVII vijeka–homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine/sonata; LITERATURA: S. Prek Škola broj 4-6; Šegula – Peručić Škola broj 4-6; J. Sagreras Lekcije za gitaru br. 4-6; E.Djuga Škola broj 4-6; J. Jovičić Škola 3-5; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru, Zbirka Sonata / Sonatina za gitaru, Odabrane kompozicije za gitaru; F. Carulli Sonate po izboru; A. Diabelli Sonata u C duru; M. Giuliani Tri sonate Op. 96; M. Giuliani Sonatine Op. 71, br. 1 i 2; F. Molino Tri sonate, Op. 6; F. Molino Fantazija br. 1; S. Molitor Sonata Op. 7; N. Paganini Sonata u C duru; G. A. Brescianello Sonate; F. Tarrega izbor komada; A. Lauro Valceri; H.V.Lobos izbor kompozicija; G. Sanz Suita Espanola; J. Dowland, H. Purcell izbor komada; J.S. Bach izbor iz svita; L. Milan Pavane; F. Sor Varijacije – izbor.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća, jedna sonatina i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

PROGRAMSKI SARDŽAJI ZA UČENIKE SA ZAVRŠENOM OSNOVNOM MUZIČKOM ŠKOLOM – SMJER GITARA

Cilj nastave predmeta Gitara je upoznavanje učenika sa umjetničkom literaturom različitih stilskih epoha; te sticanje znanja i vještina izvođenja do stepena koji će mu omogućiti: nastavak školovanja u srednjoj muzičkoj školi, aktivno uključivanje u muzički život društvene sredine.

Zadaci nastave su: razvijanje ljubavi za instrument i interesovanja za upoznavanje vrijednih djela umjetničke literature, razvijanje muzičke memorije, razvijanje korelacije lijeve i desne ruke, te vještina tehnički preciznog i muzički izražajnog sviranja, formiranje muzičkog ukusa i sposobnosti estetskog doživljaja umjetničkog djela, upoznavanje sa formom i sadržajem djela različitih stilskih epoha, u korelaciji sa muzičko – teoretskim predmetima (muzički oblici, harmonija, kontrapunkt, historija muzike, te solfeggio i muzička teorija) s ciljem razumijevanja i adekvatne interpretacije literature koju svira.

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEHNIKA: Držanje instrumenta, postavka lijeve i desne ruke; Načini trzanja žica: sa naslonom (apoyando) i bez naslona (tirando); Arpeggio; Mali barre; TEMATSKE CJELINE: Dijelovi instrumenta, obilježavanje prstiju lijeve i desne ruke; Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstometu desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u prvoj poziciji za postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Upoznavanje hvataljke do petog polja; i tonova na prvoj žici do dvanaestog polja; Durske i molske skalekroz jednu i dvije oktave: C dur, a mol, G dur, E mol, D dur, A dur; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije XVI i XVII vijeka – homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine; LITERATURA: S. Prek Škola broj 1; Šegula – Peručić Škola broj 1; J. Sagreras Lekcije za gitaru br.1; E.Djuga Škola broj 1, Škola broj 2; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća, jedna sonatina (J. Küffner) i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEHNIKA: Hromatske ljestvice; Staccato, legato, tenuto; Glavne pozicije na gitari; Dvooktavne skaleu IV i V poziciji, kadence; Rad na velikom barre-u; **TEMATSKE CJELINE;** Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstomete desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u glavnim pozicijama u cilju postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Durske i molske skalekroz dvije oktave; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije 16. i 17. stoljeća – homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine; **LITERATURA:** S. Prek Škola broj 2-3; Šegula–Peručić Škola broj 2; J. Sagreras Lekcije za gitaru br.2-4; E .Djuga Škola broj 1–4; J. Jovičić Škola 1-4; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru; Zbirka sonata / sonatina za gitaru; V. Andree Odabrane kompozicije za gitaru.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd.), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća, jedna sonatina i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEHNIKA: Hromatske ljestvice; Staccato, legato, tenuto; Glavne pozicije na gitari; Dvooktavne skaleu VII i IX poziciji, kadence; Rad na velikom barre-u; Rasgueado tehnika; Ukrasi i flažolet; **TEMATSKE CJELINE;** Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstomete desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u glavnim pozicijama u cilju postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Durske i molske skalekroz dvije oktave; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije 16. i 17. stoljeća–homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine; **LITERATURA:** S. Prek Škola broj 4-6; Šegula – Peručić Škola broj 2-4; J. Sagreras Lekcije za gitaru br. 2-4; E.Djuga Škola broj 3–4; J. Jovičić Škola 3; V. Andree Zbirka kompozicija za gitaru; Zbirka sonata / sonatina za gitaru; V. Andree Odabrane kompozicije za gitaru; F. Carulli Sonate po izboru; A. Diabelli Sonata u C duru; M. Giuliani Tri sonate Op.96; M. Giuliani Sonatine Op. 71, br. 1 i 2; F. Molino Tri sonate, Op. 6, Fantazija br. 1; S. Molitor Sonata Op. 7; N. Paganini Sonata u C duru; G. A.Brescianello Sonate; F. Tarrega izbor komada; A. Lauro Valceri; H.V.Lobos izbor kompozicija; J.S. Bach izbor iz svita; L. Milan Pavane; A. Mudara, L. de Narvaez, J. Dowland - izbor; F. Sor Varijacije – izbor.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća, jedna sonatina i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEHNIKA: Hromatske ljestvice; Staccato, legato, tenuto; Glavne pozicije na gitari; Dvooktavne ljestvice, kadence; Rad na velikom barre-u; Rasgueado tehnika; Ukrasi i flažoleti (prirodni i vještački); Tremolo (tehnika izvođenja); **TEMATSKE CJELINE:** Sviranje apoyando i tirando u raznim kombinacijama prstomete desne ruke s ciljem postizanja ujednačene brzine izvođenja; Vježbe u glavnim pozicijama u cilju postizanje samostalnosti prstiju lijeve ruke, na jednoj i dvije žice; Durske i molske skalekroz dvije ili tri oktave; Jednostavne etide i komadi; Kompozicije 16. i 17. stoljeća – homofonija, polifonija; Jednostavne sonatine/sonata; **LITERATURA:** S. Prek Škola broj 4-6; Šegula – Peručić Škola broj 4-6; J. Sagreras Lekcije za gitaru br. 4-6; E.Djuga Škola broj 4-6; J. Jovičić Škola 3-5; V.

Andree Zbirka kompozicija za gitaru, Zbirka Sonata / Sonatina za gitaru, Odabrane kompozicije za gitaru; F. Carulli Sonate po izboru, A. Diabelli Sonata u C duru; M. Giuliani Tri sonate Op. 96, Sonatine Op. 71, br. 1 i 2; F. Molino Tri sonate, Op. 6, Fantazija br. 1; S. Molitor Sonata Op. 7, N. Paganini Sonata u C duru; G. A. Brescianello Sonate; F. Tarrega izbor komada; A. Lauro Valceri; H.V. Lobos izbor kompozicija; G. Sanz Suita Espanola; J. Dowland, H. Purcell izbor komada; J.S. Bach izbor iz svita; L. Milan Pavane; F. Sor Varijacije – izbor.

Ispitni program: jedna etida (F. Sor , M. Giuliani , M. Carcassi itd), jedna kompozicija iz 16/17. stoljeća stoljeća, jedna sonatina i jedan komad. Ispitni program se izvodi napamet.

VIII.13.7. DUVAČKI/PUHAČKI INSTRUMENTI

NAZIV PREDMETA: FLAUTA, OBOA, KLARINET FAGOT, SAKSOFON, TROMBON

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Muzičar općeg smjer

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Flauta, Oboa, Klarinet, Fagot, Saksofon, Trombon je: upoznavanje sa instrumentom, razvoj tehnike disanja, razvoj postavljanja funkcionalne i fleksibilne ambažure, razvoj kultivisanja tona, razvoj tehnike prstiju, opšti muzički razvoj učenika.

Zadaci nastave su: rad na upoznavanju instrumenta, rukovanje instrumentom, načinom održavanja i historijskim razvojem instrumenta, upoznavanje muzičke literature drugog instrumenta primjerene učenikovim izvođačkim mogućnostima, rad na razvoju tehnike disanja, rad na postavljanju funkcionalne i fleksibilne ambažure, rad na kultivisanju tona, intonacija, dinamika, kontrola, razvoj, nijansiranje, rad na razvijanju kontrolisane tehnike prstiju, rad na ovladavanju osnovnih odlika stilskih epoha kojima učenik može da prilagodi sopstvenu individualnost.

ISHODI UČENJA: upoznati instrument, razviti tehniku disanja, steći funkcionalnu i fleksibilnu ambažuru, kultivisati ton, intonaciju, dinamiku, nijansiranje, samostalno vježbati, razumijevati i čitati partiture dosegnute težine, sposoban odsvirati osnovni školski repertoar, steći osnovna znanja o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, steći elementarnu kritičku svijest o muzici.

Učenik koji nije završio osnovnu muzičku školu, u prvom razredu srednje škole savladava programske sadržaje predviđene programom za prvi i drugi razred osnovne muzičke škole za odgovarajući instrument, u drugom razredu program za treći i četvrti razred, u trećem, program za peti razred i u četvrtom, program za šesti razred osnovne muzičke škole. Učenik koji je završio osnovnu muzičku školu odogovrajući instrument, u prvom i drugom razredu srednje škole savladava programske sadržaje tog instrumenta za prvi razred, a u trećem i četvrtom razredu programske sadržaje za drugi razred instrumentalnog odsjeka. Učenici koji su izučavali odgovarajući instrument u osnovnoj muzičkoj školi u trajanju kraćem od 6 godina, stručna komisija za svakog učenika utvrđuje programske sadržaje tog instrumenta za sve razrede srednje škole.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Učenici se opredjeljuju za instrument koji su izučavali u osnovnoj muzičkoj školi. Ostali učenici se opredjeljuju za jedan od instrumenata koji se izučavaju u srednjoj muzičkoj školi. Program po razredima je dat orijentaciono, zbog mogućih razlika savladanog nivoa tog instrumenta, pa je neophodno da stručna komisija za svakog učenika utvrdi obavezni program za svaki razred posebno.

VIII.13.7.1. TRUBA

NAZIV PREDMETA: TRUBA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar solist

ODSJEK: Muzičar općeg smjer

STATUS PREDMETA: izborni predmet struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ SATI: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Truba je: upoznavanje sa instrumentom, razvoj tehnike disanja, razvoj postavljanja funkcionalne i fleksibilne ambažure, razvoj kultivisanja tona, razvoj tehnike prstiju, opšti muzički razvoj učenika.

Zadaci nastave su: rad na upoznavanju instrumenta, rukovanje instrumentom, načinom održavanja i historijskim razvojem instrumenta, upoznavanje muzičke literature drugog instrumenta primjerene učenikovim, izvođačkim mogućnostima, rad na razvoju tehnike disanja, rad na postavljanju funkcionalne i fleksibilne ambažure, rad na kultivisanju tona, intonacija, dinamika, kontrola, razvoj, nijansiranje, rad na razvijanju kontrolisane tehnike prstiju, rad na ovladavanju osnovnih odlika stilskih epoha kojima učenik može da prilagodi, sopstvenu individualnost.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I – IV RAZRED
I – III razred (1 čas sedmično – 35 časova godišnje) po razredima
IV razred (1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale sa razloženim trozvucima, prema mogućnostima učenika, Tonični trozvuci i dominantni septakordi napamet; ETIDE: Alojz Strnad Etide za trubu; Arban Etide I-II dio; D. Marković Škola za trubu I dio; Arban III-IV dio; Gatti II dio; Clodomir II dio; Komprasch II dio; W. Wurm I dio; Metoda Schlosberg; KOMPOZICIJE: Clodomir Vingt etudes, Ecole du Concert et de la Trompette; M. Špiler Preludium; G. Balay Preludij i Balada; Ostale kompozicije domaćih i stranih autora (prema mogućnostima učenika); KOMPOZICIJE ZA IZVOĐENJE: Gerhard Sowa; P. Baldassari Koncert za trubu i klavir; G. Ballay Andante et Allegro; Reger Romanse.

Učenik koji nije završio osnovnu muzičku školu, u prvom razredu srednje škole savladava programske sadržaje predviđene programom za prvi i drugi razred osnovne muzičke škole za instrument truba, u drugom razredu program za treći i četvrti razred, u trećem, program za peti razred i u četvrtom, program za šesti razred osnovne muzičke škole. Učenik koji je završio osnovnu muzičku školu – instrument truba, u prvom i drugom razredu srednje škole savladava programske sadržaje tog instrumenta za prvi razred, a u trećem i četvrtom razredu programske sadržaje za drugi razred instrumentalnog odsjeka. Učenici koji su izučavali instrument Truba u osnovnoj muzičkoj školi u trajanju kraćem od 6 godina, stručna komisija za svakog učenika utvrđuje programske sadržaje tog instrumenta za sve razrede srednje škole.

VIII.13.7.2. HORNA

NAZIV PREDMETA: HORNA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za duvačke/puhačke instrumente

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Horna je osposobljavanje učenika za bavljenje muzikom na nivou srednjoškolskog znanja i sviranje horne kao drugog instrumenta, doprinos opštem muzičkom razvoju učenika kako bi mogli obavljati složene zadatke u muzičkom obrazovanju i odgoju.

Zadaci nastave su: razvijanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti kod učenika, razvijanje pozitivnog odnosa prema školi i podsticanje učenikovog interesovanja za učenje i kontinuirano obrazovanje, poštovanje individualnih razlika među učenicima u pogledu načina učenja i brzine napredovanja, postavljanje optimalne i stabilne osnove za uspješan i nelimitiran razvoj potencijalnog reproduktivnog umjetnika, postavka pravilnog stava i položaja tijela, ovladavanje osnovama funkcionalno-optimalne i zdravstveno bezbjedne tehnike disanja, veoma polako, pedantno i temeljno ovladavanje svakim pojedinim elementom osnova tehnike puhanja, ovladavanje bazičnim elementima optimalne koordinacije intelektualnog, emocionalnog, fiziološkog i fizičkog aspekta sviranja na horni, razvijanje ljubavi prema muzici i instrumentu horni, postavljanje osnova za optimalnu koordinaciju intelektualnog, emocionalnog, fiziološkog i fizičkog aspekta sviranja horne, ovladavanje osnovama tehnike sviranja horne, formiranje optimalne ambažure, ovladavanje muzičkom interpretacijom.

Ukoliko učenik nije pohađao osnovnu muzičku školu u prvom razredu srednje škole savladava programske sadržaje odgovarajućeg instrumenta za I i II razred, u drugom razredu za III i IV razred, u trećem razredu za V, a u četvrtom razredu za VI razred osnovne muzičke škole.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Postavljanje tehnike disanja; Formiranje ambažure i atake; Impostacija usnika; Impostacija instrumenta; Postavljanje tonova; **LITERATURA:** Szilagy-Kokenyessy Škola za hornu, I dio (vježbe u predviđenom opsegu) i druga odgovarajuća literatura; W. A. Mozart Abeceda (C dur) i druge kompozicije po izboru nastavnika i mogućnosti učenika.

Obavezni minimum programa: četiri durske ljestvice, dvadeset vježbi, jedan komad uz pratnju klavirom.

Javni nastupi: obavezan jedan nastup tokom školske godine.

Ispitni program: jedna durska, dvije etide i jedan kratki komad uz pratnju klavira. Ispitni program se izvodi napamet.

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Postupno širenje tonskog opsega; Kontrola tona u cijelim notama, polovinama i četvrtinama; Tehnika kontrole tona u krešendu i dekresendu; Ovladavanje elementarnim artikulacijama (tenuto, legato i markato); **SKALE:** A-dur, a-mol i B-dur u zavisnosti od mogućnosti učenika, u cijelim notama, polovinkama, četvrtinkama i osminkama i raznim ritmičkim kombinacijama; **LITERATURA:** Szilagy-Kokenyessy Škola za hornu, I dio (vježbe u predviđenom opsegu) i druga odgovarajuća literatura; L. Thevet Kompletna metoda za hornu, I sveska i druge kompozicije po izboru nastavnika i mogućnosti učenika.

Obavezni minimum programa: osam durskih ljestvica, dve molske lestvice, dva komada sa klavirom.

Javni nastupi: obavezna dva javna nastupa tokom školske godine.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska lestvica, jedna etida i jedan komad sa klavirom.

Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Dalje širenje opsega bez pritiskanja usnika na usne; Proširenje sposobnosti sviranja intervala; Kontrola tona do nivoa osmina; Vještina kontrole tona u raznim dinamikama od *p* do *f*; Vještina kontrole krešenda i dekrešenda bez narušavanja kvaliteta tona i intonacije; Stabilizacija kontrole elemenarnih artikulacija; Kontrola kvaliteta tona u stakatu; Rad na razvoju tehnike prstiju; **SKALE:** C dur, G dur, B dur, c mol, g mol, h mol i ostale u zavisnosti od mogućnosti učenika, u cijelim notama, polovinkama, četvrtinkama i osminama, u raznim ritmičkim kombinacijama i artikulacijama (legato, stakato) kontrola tona u dinamici *p - f* i obrnuto; **LITERATURA:** D. Girtl Škola za hornu, I sveska (vježbe u predviđenom opsegu); Szilagyi-Kokenyessy Škola za hornu, I i II dio (vježbe u predviđenom opsegu) i druga odgovarajuća literatura; M. Alphonse I sveska; L. Thevet Kompletna metoda za hornu, I i II sveska; L. van Beethoven Ekoseze; W. A. Mozart Proljeće; P. I. Tschaikovsky Stara francuska pjesma i druge kompozicije po izboru nastavnika i mogućnosti učenika. Obavezni minimum program: durske i molske skaledo 4 predznaka, dva komada uz klavirsku pratnju.

Javni nastupi: obavezna dva javna nastupa tokom školske godine.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska lestvica, jedna etida i jedan komad uz pratnju klavira. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

OPERATIVNI ZADACI: Sistematska nadgradnja osnova kroz njihovu primenu u tehnički složenijim zahtjevima: Širenje opsega; Dalje usavršavanje sviranja intervala; Kontrola tona u šesnaestinama; Kontrola tona od *pp* i *ff*; Legato intervala do oktave; Rad na ostalim artikulacijama; Rad na napretku tehnike prstiju; **SKALE:** F dur, As dur, D dur, H dur, d mol, e mol, fis mol, cis mol i ostale u zavisnosti od mogućnosti učenika, u celim notama, polovinama, četvrtinama, osminama, u raznim ritmičkim kombinacijama i artikulacijama (legato, stakato); **LITERATURA:** Szilagyi-Kokenyessy Škola za hornu, I i II sveska (izbor); L. Thevet Kompletna metoda za hornu, I i II sveska; M. Alfons, I sveska i druga odgovarajuća literatura; D. Girtl sveska I i II; M. Vlajin Bagatela II; J. Kriger Menuet; L. van Beethoven Romansa; J. S. Bach Koral; J. D. Škroup Koncert, i druga odgovarajuća literatura prema izboru nastavnika i mogućnostima učenika.

Obavezni minimum programa: sve durske i molske lestvice, dva komada uz klavirsku pratnju.

Javni nastupi: obavezna dva javna nastupa tokom školske godine.

Ispitni program: jedna durska i jedna molska lestvica, dvije etide (jedna u brzom tempu, druga u sporom) i tri komada uz klavirsku pratnju. Ispitni program se izvodi napamet.

VIII.13.8. HARMONIKA

NAZIV PREDMETA: HARMONIKA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za udaraljke

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: drugi instrument struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedan)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

Cilj nastave predmeta Harmonika je da doprinese opštem muzičkom razvoju učenika kako bi mogao obavljati složene zadatke u muzičkom obrazovanju i odgoju, kuturno- umjetničkim aktivnostima i samostalnoj djelatnosti muzičara.

Zadaci nastave su: da učenici upoznaju muzičku literaturu ovog instrumenta primjerenu njihovim izvođačkim sposobnostima, da učenici nastave sa usavršavanjem tehnike sviranja stečene u osnovnoj muzičkoj školi ili da tek upoznaju i savladaju tehniku sviranja instrumenta u toj mjeri koja će im omogućiti da se njime koriste u svakodnevnom radu, da učenici upoznaju instrument, kako njegov sastav tako i historijski razvoj, da upoznaju načine rukovanja instrumentom, kao i način njegovog održavanja.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Upoznavanje učenika sa instrumentom njegovim svojstvima kroz pjesmu i svirku; Postavka harmonike, postavka desne i lijeve ruke i prstiju, upoznavanje pokreta, vježbe za opuštanje; Mijeh i rad sa mijehom; Opismenjavanje u violinskom i bas ključu; Upoznavanje notnih vrijednosti i pauza; Vrste takta: 4/4, 2/4, 3/4; Pojam predtakta; Postavka legata, tenuta, portata i stakata isključivo prstom; Upoznavanje diskanta (g-c3); Obraditi osnovne basove: C,G,D i F, pomoćne (tercne): E, H i A, akordske dur basove: C-dur, G-dur i F-dur po mogućnosti sa upotrebom sva četiri prsta; Upotreba registara; Jednostavnija melodijska kretanja u diskantu i basu (naizmjenično) treba da posluže kao priprema za polifoniju i povezivanje terci sa zajedničkim tonom; Tehničko napredovanje lijeve ruke uz postepeno uvođenje akordskog- basa; Obrada novih vrsta takta 3/8, 6/8, 2/2 i 3/2; Notne vrijednosti: šesnaestina, osmina s tačkom, triola i njihove kombinacije sa četvrtinom i osminom; SKALE: Durske skale: C dur skala i G Dur skala kroz jednu oktavuparalelno, razloženi trozvuk sa obrtajima (malo razlaganje), a-mol skala kroz jednu oktavu paralelno, razloženi istvoremeni trozvuk sa obrtajima (malo razlaganje); LITERATURA: Zbirke kompozicija za harmoniku koje se koriste u osnovnoj muzičkoj školi: V.V. Terzić I, I; A. Fakin I, II; Lj. Micić I, II; M. Baračkova I, II; L. Međeri I, II; Z. Rakić I, II; L. Castiglione I, II.

Ispitni program: I polugodište: skala, etida i komad; II polugodište: skala, etida, polifono djelo i komad. Program popravnog ispita: Učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine. Ispitni program se izvodi napamet

II RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Uvođenje troglasnih akorada u diskantu; Proširenje dinamičkih oznaka: pp, mp, mf i f, te uvođenje dinamike kontrasta; Preciznija primjena

savladanih vrsta udara: legata, tenuta, portata i stakata; Upotreba akorada uz primjenu mijeha i zaustavljanje tona mijehom; Primjena registara: šesnaestostopni (16') tzv. Duboki registar i njegove kombinacije sa osmostopnim (8'); Usavršavanje dvohvata sa složenim prstoredom Rad na repetitiji tona desnom i lijevom rukom; Upoznavanje sa ukrasima: predudar, praltriler, mordent, grupeto, triler; Složenije kombinacije solo basa sa akordskim (dur-mol), postavka dominantnog septakorda (D7) u basu; Postavka sinkopa; Primjena šireg dinamičkog nijansiranja, isticanje melodije; Postavka oktava udiskantu (melodijski i harmonijski mol); Upoznavanje isviranje jednostavnih cikličnih oblika (sonatina, svita); Obraditi najmanje dvije barokne kompozicije; SKALE: Durske skale i njihove molske paralele do 2 predznaka kroz dvije oktave paralelno, razloženi i istovremeni trozvuk sa obrtajima (malo razlaganje); LITERATURA: Zbirke kompozicija za harmoniku koje se koriste u osnovnoj muzičkoj školi: V.V. Terzić II, III; A. Fakin II, III; Lj. Micić II, III; M. Baračkova II, III; L. Međeri II, III; Z. Rakić II, III; L. Castiglione II, III.

Ispitni program: I polugodište: skala, etida, polifono djelo, komad; II polugodište: skala, polifono djelo, stav ciklične kompozicije i komad.

Program popravnog ispita: Učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine. Ispitni program se izvodi napamet.

III RAZRED

(1 čas sedmično – 35 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Sistemski rad na analizi oblika kompozicija iz predviđenog plana i programa (oblik pjesme, teme sa varijacijama, ciklični oblici: sonatina, svita, obrada barokonog stila i oblika); Dalje tehničko razvijanje lijeve i desne ruke; Upotreba svih raspoloživih registara bez pauze uz fiksni prstomet i uključivanje registara istovremeno sa pritiskom tona; Upoznavanje sa svimsolo i akordskim basovima (adekvatno ljestvicama) izuzev umanjenog septakorda, skokovi u basu sa orijentacijom; Daljni rad na savladavanju i usavršavanju tehničkih elemenata (tehnika skokova i ukrasa u basu, sve vrste ukrasa udiskantu, repeticija tona u diskantu i basu, dvohvati, akordi u diskantu, usavršavanje pokreta mijehom – Bellow Shake); Punktirani ritam; Hromatika; Obraditi složeni takt: 5/8, 7/8; U toku godine obavezno savladati šest tehničkih etida (od kojih najmanje tri etide s razvijanjem melodije u basu), četiri komada (originalna ili transkribovana), dvije dvoglasne i jedna troglasnu polifonu kompoziciju, jedna ciklična kompozicija; SKALE: Durske skale i njihove molske paralele do 3 predznaka kroz dvije oktave, paralelno i suprotno kretanje, prošireni razloženi i istovremeni trozvuk sa obrtajima (veliko i malo razlaganje), oktave simultano i lomljeno; LITERATURA: Zbirke kompozicija za harmoniku koje se koriste u osnovnoj muzičkoj školi: V.V. Terzić IV, V; A. Fakin IV, V; Lj. Micić IV, V; M. Baračkova IV, V; L. Međeri IV, V; Z. Rakić IV, V; L. Castiglione IV, V.

Ispitni program: I polugodište: skala, etida, polifono djelo, stav ciklične kompozicije i komad; II polugodište: skala, etida, polifono djelo, ciklična kompozicija u cjelosti i komad.

Program popravnog ispita: Učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine. Ispitni program se izvodi napamet.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Upućivanje učenika usamostalnost u pogledu primjene prstoreda i drugih elemenata, kao i osposobljavanje učenika da sam sagleda teškoće i način da ih se riješi, Upoznavanje sa kamernom muzikom i učešće u kamernom muziciranju: duo, trio,

kvartet; Sistemski rad na savladavanju i usavršavanju tehničkih elemenata (tehnika skokova i ukrasa u basu, sve vrste ukrasa u diskantu, repeticija tona u diskantu i basu, dvohvati, akordi u diskantu, usavršavanje pokreta mijehom: Bellow Shake, vibrato mijehom); Učenik treba da svjesno primjenjuje artikulaciju, mijeh, dinamiku i registre; Upoznavanje sa umanjnim septakordom (U7) u basu; Upućivanje učenika usamostalnost u pogledu primjene prstoreda i drugih elemenata, kao i osposobljavanje učenika da samsagleda teškoće i način da ih se riješi; U toku školske godine učenik treba da savlada odgovarajuće vježbe navedenih ili sličnih škola, prema utvrđenim zahtjevima i to: najmanje šest etida (od kojih najmanje tri etide s razvijanjem melodije u basu i po mogućnosti dva koncertne etide), četiri komada (originalna ili transkribovana), dvije polifone kompozicije sa većim tehničkim zahtjevima i jedna ciklična kompozicija; SKALE: Durske skale i njihove molske paralele do 5 predznaka kroz dvije oktave, paralelno i suprotno kretanje, oktave simultano i lomljeno, prošireni razloženi i istovremeni trozvuk sa obrtajima (veliko razlaganje), dominantni septakord – veliko razlaganje, umanjni septakord - veliko razlaganje; LITERATURA: Zbirke kompozicija za harmoniku koje se koriste u osnovnoj muzičkoj školi: V.V. Terzić V, VI; A. Fakin V, VI; Lj. Micić V, VI; M. Baračkova V, VI; L. Međeri V, VI; Z. Rakić V, VI; L. Castiglione V, VI.

Ispitni program: I polugodište: 2 skale (1 durska i 1 molska skala), etida, polifono djelo, stav ciklične kompozicije i komad; II polugodište: 2 skale (1 durska i 1 molska skala), etida, polifono djelo, ciklična kompozicija u cjelosti i komad.

Program popravnog ispita: Učenik svira program predviđen za ispit na kraju školske godine. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko je učenik pohađao osnovnu muzičku školu odgovarajući odsjek (bez obzira na godine školovanja u osnovnoj muzičkoj školi), treba procijeniti njegove muzičke i tehničke sposobnosti i nastaviti rad u skladu sa njegovim prethodno stečenim znanjem.

VIII.14. AUDIO-VIDEO TEHNIKA

NAZIV PREDMETA: AUDIO-VIDEO TEHNIKA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Muzičar općeg smjera

ODSJEK: Muzičar općeg smjera

STATUS PREDMETA: obavezni predmet struke – Muzičar općeg smjera

RAZRED: III

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 1 (jedna)

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

Cilj nastave predmeta Audio-video tehnika je da učeniku obezbijede plansko-programske, kadrovske, prostorne, materijalne i sl. uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak školovanja i lakšeg savladavanja predmeta iz oblasti Audiovizuelne tehnike, pripremu za aktivno uključivanje u saradnju sa elektronskim medijima i produkcijama, aktivno uključivanje u medijski i kulturni život društvene zajednice, povezivanje savladanih elemenata iz oblasti audiovizuelne tehnike u jedinstvenu spoznajnu cjelinu, upotrebljivu za dalje muzičko školovanje.

Zadaci nastave su: upoznavanje teorijskih i praktičnih problema iz oblasti audiovizuelne tehnike, osposobljavanje učenika za praktično učešće u produkcijskim i medijskim poslovima, razvijanje osjećaja učenika za savremene tehnološke trendove u muzičkoj produkciji, razvijanje interesa za profesionalno orijentiranje ka medijima i muzičkoj produkciji, upoznavanje domaće i strane muzičke produkcije i vizuelne tehnologije.

ISHODI UČENJA: TEORIJSKI ISHODI: usvajanje i proširenje znanja o audio-video tehnici, razvijanje sposobnosti na povezivanju pojedinih oblasti muzičke tehnologije; PRAKTIČNI ISHODI: Vještine izražavanja: poznavanje i prepoznavanje potrebnih tehnologija u muzičkoj profesiji, primijena stečenog znanja u drugim oblastima muzike; Kreativne i rekreativne

vještine: samostalno snimanje ili produciranje muzičkih ideja; **GENERIČKI/OPĆI ISHODI:** Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati; Neovisnost: samostalno vršiti snimanje i analiziranje muzičkih audiovizuelnih snimaka; Zadovoljstvo: Učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvu postignutim; Krićka svijest: imati elementarnu krićku svijest o kvalitetnoj muziĉkoj audiovizuelnoj produkciji; Komunikacijske vještine: steći vještine ugodne komunikacije sa literaturom i društvenom okolinom.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(1 ĉas sedmiĉno – 35 ĉasova godišnje)

UVOD U AKUSTIKU: Slušni proces; Ćujno podruĉje; Historijat akustike; **SNIMANJE ZVUKA I OZVUĀENJA:** Osnovni pojmovi o produkciji zvuka; Savremeni naĉini snimanja CD-a; Studio i reŹija; Ozvuĉenje dvorana; **NAĀIN SNIMANJA ZVUKA:** Praktiĉna nastava u odabranim studijskoreŹijskim prostorima; **HRONOLOGIJA RAZVOJA AUDIO TEHNIKE:** Magnetofon; Gramofon; Kasetofon; High Fidelity; Mikrofoni, zvuĉnici, slušalice; **MEDIJI:** Radio; TV; Internet; **FILM:** Filmska muzika; Mjuzikl; Filmska produkcija; **PROGRAMI ZA SNIMANJE MUZIKE:** Sibelius; Elektronska muzika; Praktiĉni ĉasovi; **UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA:** Elementi audio - video tehnike treba da posluŹe kao osnova u budućem radu svim muziĉarima koji ĉe koristiti tehnologiju u svom budućem profesionalnom radu. Ovim predmetom treba uĉenicima osloboditi kreativni prostor za samorealizaciju, obzirom na tematsku fleksibinost cilja predmeta. Kroz male samostalne projekte uĉenike treba osposobljavati za maksimalnu kreativnu medijsku i produkcijsku angaŹiranost.

PROVJERA ZNANJA: Svaka oblast koja se obraĉuje kroz nastavu podlijeŹe provjeri znanja, koja ĉe najobuhvatnija biti kroz usmenu provjeru. Ukoliko uĉenik nastavnu godinu završi sa negativnom ocjenom iz predmeta upućuje se na popravni ispit. Popravni ispit sastoji se iz usmenog ispita. Usmeni ispit - više pitanja iz preĉenog gradiva.

PREPORUĀENA LITERATURA: I. Karaĉa Uvod u muziĉku tehnologiju, Muziĉka akademija, 2013, Struĉno teoretski radovi iz navedenih oblasti; Literatura po izboru nastavnika.

IX. FAKULTATIVNA NASTAVA

IX.1. OSNOVI KOMPOZICIJE

NAZIV PREDMETA: OSNOVI KOMPOZICIJE

STATUS PREDMETA: fakultativni

ODSJECI NA KOJIMA SE PREDMET IZVODI: svi odsjeci

NAĀIN IZVOĀENJA NASTAVE: kolektivna

RAZRED: IV

BROJ ĀASOVA SEDMIĀNO: 2 (dva)

Cilj nastave Osnovi kompozicije je upoznavanje sa osnovama muziĉkog stvaralaĉkog procesa i osposobljavanje uĉenika za njegovu primjenu u muziĉkoj praksi, kao i za nastavak studija na muziĉkoj akademiji, na odsjeku za kompoziciju.

Zadaci nastave su: razvijanje ljubavi prema muzici i smisla za komponiranje, upoznavanje uĉenika sa osnovnim principima komponiranja, vizuelno i auditivno analiziranje kraćih muziĉkih formi, njegovanje uĉeniĉke kreativnosti i stvaralaĉkog rada, upoznati i usvojiti zakonitosti instrumenata za koje se komponuje.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: ELEMENTI MUZIČKIH OBLIKA (MOTIV): Značaj motiva u strukturi muzičkog djela, Vrste motiva, Rad na motivu i izrada motiva; MUZIČKA REČENICA: Uloga i značaj rečenice u kompoziciji, Mala rečenica, Velika rečenica, Izrada malih i velikih rečenica; MUZIČKI PERIOD: Uloga i značaj perioda u kompoziciji, Mali period, Veliki period, Analiza primjera iz muzičke literature, Kadenca. Funkcija i vrste kadenci u periodu, Vježbe i izrada perioda; OBLIK PJESME (DVODIJELNA I TRODIJELNA PJESMA): Mala dvodijelna pjesma. Velika dvodijelna pjesma, Mala trodijelna pjesma. Velika trodijelna pjesma, Analiza primjera dvodijelne i trodijelne pjesme iz muzičke literature (slušanjem i izvođenjem), Izrada dvodijelnih i trodijelnih pjesama, malih i velikih; OSNOVI POLIFONE KOMPOZICIONE TEHNIKE: Kanon: Vrste kanona, vizuelna i auditivna analiza kanona. Izrada kanona; Preludij: Pojava preludija i njegov razvoj. Vrste preludija. Analiza preludija, uz slušanje primjera iz muzičke literature. Izrada preludija; Invencija: Sastav i struktura invencije, Vrste invencije, Analiza invencije, uz slušanje primjera iz muzičke literature, Izrada invencija; KOMPOZICIJE ZA SOLO INSTRUMENT: Mala forma–minijatura, Analiza malih formi uz ilustracije iz muzičke literature, Izrada malih formi za orgulje, harmoniku, gitaru i druge solo muzičke instrumente; KOMPOZICIJE ZA SOLO INSTRUMENT I KLAVIR: Mala forma – minijatura, Analiza primjera malih formi iz muzičke literature uz zvučne ilustracije, Izrada malih formi za pojedine solo instrumente uz pratnju klavira.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Preduslov za uspješno savladavanje osnova kompozicije jeste adekvatno poznavanje različitih muzičkih disciplina (muzičke teorije, harmonije, kontrapunkta i muzičkih oblika). Svestrana analiza odgovarajućih primjera iz muzičke literature, treba biti popraćena izvođenjem ili slušanjem, uz predočavanje šematske slike nastanka i razvijanja muzičke materije. Ovaj postupak treba stalno primjenjivati i tako učenike pripremati za samostalan rad. Iako je programom predviđen rad na izradi malih formi, ukoliko pojedini učenici posjeduju sposobnosti i izraze želju za većom muzičkom formom, nastavnik ih u tome treba da podrži. Bitno je, da se ne sputava učenička kreativnost i samoinicijativa. Poželjno bi bilo da se svi završeni zadaci odsviraju, kako bi rezultati rada bili i zvučno provjereni.

IX.2. ETNOMUZIKOLOGIJA

NAZIV PREDMETA: ETNOMUZIKOLOGIJA

STATUS PREDMETA: fakultativni

ODSJECI NA KOJIMA SE PREDMET IZVODI: svi odsjeci

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

RAZRED: IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastave Etnomuzikologije je buđenje i podsticanje interesa kod učenika za narodno muzičko stvaralaštvo, kao i osposobljavanje učenika za melografski rad.

Zadaci nastave su: upoznavanje učenika sa izvornom narodnom muzikom, upoznavanje osnovnih elemenata i svojstava narodne muzike u Bosni i Hercegovini, razvijanje svijesti o značenju u potrebi zaštite kulturnog nasljeđa iz prošlosti Bosne i Hercegovine, savladavanje osnova melografije, upoznavanje ralika između izvorne i novokomponovane pjesme u duhu narodnog melosa.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: UVOD U FOLKLOR: Čovjek i muzika, Muzika i društvo – uloga muzike u kulturnom i nacionalnom identitetu naroda, Elementi narodne muzike u umjetničkom muzičkom stvaralaštvu; MUZIČKI FOLKLOR I NAUKA KOJA GA PRUČAVA: Definicija muzičkog folklora, Pojam, kako živi, kako se usvaja i prenosi muzički folklor, Razvrstavanje muzičko-folklorne građe (određivanje stilova, vokalna muzika, instrumenti, vokalno-instrumentalni oblici, orkestarske igre); VOKALNA NARODNA MUZIKA: Podjela narodnih pjesama (pet osnovnih vrsta: obredne i običajne pjesme, funkcionalne uz rad, vjerske i religiozne, porodične, lirsko-ljubavne; podjela prema kalendaru), Savremeni oblici narodnih pjesama, Izvorne i novokomponovane narodne pjesme, Jednoglase (monofonija) i višeglasje (heterofonija, polifonija, homofonija), starija i novija seoska muzička tradicija; NARODNI INSTRUMENTI: Osnovno razvrstavanje narodnih instrumenata i najznačajniji predstavnici svih grupa, Idiofoni narodni instrumenti, Membranofoni narodni instrumenti, Kordofoni narodni instrumenti, Aerofoni narodni instrumenti; NARODNA MUZIKA U BOSNI I HERCEGOVINI: Uloga i značaj narodne muzike u Bosni i Hercegovini, Nastanak i razvoj narodne muzike u Bosni i Hercegovini, Vrste narodnih pjesama i igara u Bosni i Hercegovini, Muzički narodni instrumenti u Bosni i Hercegovini; MELOGRAFIJA: Značaj melografskog rada, Osnove melografije (linijski sistem, ključevi, tonski sistem, izbor notnih vrijednosti, ritam, melodija, ljestvice), Slušanje različitih oblika narodne muzike i analitičko uočavanje najbitnijih muzičko-stilskih oblika, Zapisivanje jednostavnih (jednoglasi) muzičkih primjera narodnih pjesama iz Bosne i Hercegovine.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAM: Izučavanjem nastavnog programa predmeta Etnomuzikologija, učenici treba da se osposobe da zapisuju jednostavnije primjere melodije i ritmova naših naroda, bilo sa instrumenta ili pjevanjem. Veći dio programa obuhvata melografski rad, pa tome treba posvetiti posebnu pažnju. Odgovarajući dio programa potrebno je zvučno ilustrovati sa snimaka i kad je to moguće u živoj izvedbi, te na taj način povezati teoriju i nauku sa praksom. Pored zvučnih ilustracija potrebno je koristiti i dijapozitive i slike muzičkih narodnih instrumenata, te objasniti porijeklo, građu i funkciju svakog od njih. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti odnosu novokomponovane i izvorne narodne muzike, kao i odnosu između kiča i autentičnih umjetničkih vrijednosti. Izbor najreprezentativnijih primjera iz muzičke baštine naših naroda potrebno je povezati sa običajima, načinom života, nošnjama i sl. Upućivati učenike da skupljaju narodno muzičko blago svoga kraja (pjesme, igre, instrumente) da ih bilježe i tako stvaraju vlastite melografske zbirke.

IX.3. OSNOVI MUZIČKE INFORMATIKE

NAZIV PREDMETA: OSNOVI MUZIČKE INFORMATIKE

STATUS PREDMETA: fakultativni

ODSJECI NA KOJIMA SE PREDMET IZVODI: svi odsjeci

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: kolektivna

RAZRED: IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastave Osnovi muzičke informatike je da se učenici pripreme i osposobe da samostalno i kreativno primjenjuju računar u nastavi muzike koristeći standardne, muzičke programe

(softvere) i aplikativne softvere (korisničke softvere) za kreiranje multimedijalnih prezentacija i digitalno - edukativnih programa.

Zadaci nastave su: da shvate mjesto, ulogu i značaj informatike u nastavi muzike, da učenici upoznaju muzičke programe koje mogu primjenjivati u nastavi muzike, da se učenici podstiču na stvaralački pristup i osposobljavanje za zapisivanje notnih zapisa pomoću programa za muzičku notaciju, sticanje znanja i sposobnosti vezanih za unos i programiranje muzike u računar kao i osnovne tehnike vezane za ovakav način rada, da se učenici osposobe za primjenu muzičkih programa, hipermedijalnih programa za kreiranje prezentacija.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

TEMATSKE CJELINE: Hipermedijalne korisničke aplikacije, Softver za kreiranje hipermedijalnih prezentacija, Hipermedijalne aplikacije za muzičko obrazovanje, Aplikacije za različite vrste medija, MIDI, (Musical Instrument Digital Interface), Softveri za muzičku notaciju (Sibelius, Finale, MuseScore, Denemo, Impro-Visor i dr.).

ISHODI UČENJA: Usvojiti mogućnosti računarske obrade notnog teksta; Usvojiti pravila notnog pravopisa.

Ispitni program: učenik treba samostalno izraditi: minimalno dvije partiture: jednu vokalnu i jednu instrumentalnu te je prezentirati uz izvedbu, izraditi jednu multimedijalnu prezentaciju te je prezentirati.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Izučavanjem nastavnog programa Osnovi muzičke informatike, učenici treba da se osposobe za praktičnu primjenu znanja stečenih u prethodnom školovanju, kao i da brzo razviju sopstveni način razmišljanja i kreiranja te da se koriste navedenim procesima. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti: osnovnim tehnikama i postupcima unosa nota u računar, samostalno kreirati notni zapis u programu za muzičku notaciju, uspoređivati razna izdanja notnog teksta, aktivni grupni rad na nastavi uz upotrebu različitih izvora informacija, samostalno kreirati multimedijalne prezentacije u hipermedijalnim korisničkim aplikacijama.

X. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA I SARADNIKA

NAZIV PREDMETA	POTREBNA STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA
SOLO PJEVANJE (glavni i drugi instrument)	<ul style="list-style-type: none"> Muzička akademija – Akademski muzičar – solo pjevanje – profesor VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer solo pjevanje najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer solo pjevanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
KLAVIR (glavni, uporedni i drugi instrument)	<ul style="list-style-type: none"> Muzička akademija – Akademski muzičar – pijanist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke, harfu i srodne instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer klavir najmanje u četverogodišnjem trajanju 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke, harfu i srodne instrumente – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer klavir, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).

<p>UDARALJKE (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – profesor udaraljki – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke harfu i srodne instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer udaraljke najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke harfu i srodne instrumente – Magistar muzičkih umjetnost, smjer udaraljke, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>HARFA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – profesor harfe – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke harfu i srodne instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer harfa najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke harfu i srodne instrumente – Magistar muzičkih umjetnost, smjer harfa, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>VIOLINA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – violinist – profesor VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer violina najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer violina, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>VIOLA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – violist – profesor VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer viola najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer violina, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>VIOLONČELO</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – violončelist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer violončelo najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer violončelo, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>KONTRABAS (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – kontrabasist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer kontrabas najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer kontrabas, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>GITARA (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – profesor gitare – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer gitara najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente i gitaru – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer gitara, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).

<p>FLAUTA (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – flautist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer flauta najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Magistar muzičkih umjetnost, smjer flauta, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>OBOA (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – oboist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer oboa najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Magistar muzičkih umjetnost, smjer oboa, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>KLARINET I SAKSOFON (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – klarinetist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer klarinet najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku –Magistar muzičkih umjetnosti, smjer klarinet, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>FAGOT (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – fagotist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer fagot najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku Magistar muzičkih umjetnosti, smjer fagot, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>TRUBA (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – trubač – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer truba najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS(po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer truba, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>TROMBON (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – trombonist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer trombon najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS(po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer trombon, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>HORNA (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – hornist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer horna najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS(po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer horna, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu.)

<p>HARMONIKA (glavni i drugi instrument)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – profesor harmonike – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer harmonika najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za duvačke instrumente i harmoniku – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer harmonika, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>SOLFEGGIO I MUZIČKA TEORIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Profesor teoretskih muzičkih predmeta – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju–Bakalaureat/Bachelor muzičke teorije i pedagogije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju – Magistar muzičke teorije i pedagogije, smjer solfeggio 300 – ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>HARMONIJA I HARMONIJSKA ANALIZA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Profesor teoretskih muzičkih predmeta – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju–Bakalaureat/Bachelor muzičke teorije i pedagogije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju – Magistar muzičke teorije i pedagogije, 300 – ECTS (po Bolonjskom procesu). • Akademski muzičar – kompozitor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Bakalaureat/Bachelor–kompozicija, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Magistar muzičkih umjetnosti – kompozicija, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>KONTRANPUNKT</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Profesor teoretskih muzičkih predmeta – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju–Bakalaureat/Bachelor muzičke teorije i pedagogije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju – Magistar muzičke teorije i pedagogije, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Akademski muzičar – kompozitor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Bakalaureat/Bachelor–kompozicija, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Magistar muzičkih umjetnosti – kompozicija, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>MUZIČKI OBLICI</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Profesor teoretskih muzičkih predmeta – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju–Bakalaureat/Bachelor muzičke teorije i pedagogije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju – Magistar muzičke teorije i pedagogije, 300 – ECTS (po Bolonjskom procesu). • Akademski muzičar – kompozitor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Bakalaureat/Bachelor–kompozicija, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS po Bolonjskom procesu).

	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Magistar muzičkih umjetnosti – kompozicija, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>HOR/ORKESTAR</p> <p>ORKESTAR HARMONIKA</p> <p>ORKESTAR GITARA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Akademski muzičar – dirigent profesor smjer orkestarsko dirigovanje i smjer horsko dirigovanje ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer orkestarsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu), • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer orkestrasko dirigovanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Nastavu gudačkog i duvačkog orkestra može izvoditi profesor sa stručnim profilom i spremom za izvođenje nastave glavnog predmeta gudačkih instrumenata, odnosno duvačkih instrumenata. • Nastavu orkestra harmonika i orkestra gitara mogu izvoditi profesori sa stručnim profilom i spremom za izvođenje nastave glavnog predmeta harmonika, odnosno gitara.
KOREPETICIJA	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – pijanist – profesor–VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke, harfu i srodne instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer klavir najmanje u četverogodišnjem trajanju 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke, harfu i srodne instrumente – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer klavir, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Akademski muzičar – dirigent profesor smjer orkestarsko dirigovanje i smjer horsko dirigovanje ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer orkestarsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu), • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer orkestrasko dirigovanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>OSNOVI DIRIGOVANJA</p> <p>SVIRANJE HORSKIH I ORKESTARSKIH PARTITURA</p> <p>ČITANJE ORKESTARSKIH PARTITURA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Akademski muzičar – dirigent profesor smjer orkestarsko dirigovanje i smjer horsko dirigovanje ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer orkestarsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu), • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer orkestrasko dirigovanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).

	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, 300 ECTS (po Bolonjski proces).
KAMERNA MUZIKA	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavu iz predmeta Kamernu muziku izvode profesori sa stručnim profilom i spremom za izvođenje nastave odgovarajućeg glavnog solističkog instrumenta.
ČITANJE ORKESTARSKIH PARTITURA ZA HARMONIKU I GITARU	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavu predmeta Čitanje orkestarskih dionica za harmoniku odnosno gitaru izvode profesori sa stručnim profilom i spremom za izvođenje nastave glavnog predmeta harmonika, odnosno gitara.
HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE I MUZIČKI FOLKLOR	<ul style="list-style-type: none"> • Diplomirani muzikolog – profesor • Diplomirani etnomuzikolog – VII stepen (po starom sistemu), ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju, - Bakalaureat/Bachelor muzikologije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjski proces). • Bakalaureat/Bachelor etnomuzikologije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju – Magistar muzikologije, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju – 300 Magistar etnomuzikologije, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
POZNAVANJE INSTRUMENATA	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavu predmeta Poznavanje instrumenata izvode profesori sa stručnim profilom i spremom za kompoziciju, dirigovanje i Profesor teoretsko pedagoškog odsjeka odnosno Odsjeka za muzičku teoriju i pedagogiju. najmanje u četverogodišnjem trajanju ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima .
OSNOVI VOKALNE TEHNIKE	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – solo pjevanje – profesor VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer solo pjevanje najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za gudačke instrumente – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer solo pjevanje, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). <p>Izuzetno</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nastavu vokalne tehnike mogu izvoditi i nastavnici sa završenim bilo kojim odsjekom na visokoškolskoj ustanovi muzičkog usmjerenja sa VII i stepenom stručne sprema ako su prethodno završili solo pjevanje kao glavni predmet u srednjoj muzičkoj školi – samo nastavnici koji su već zasnovali stalni radni odnos u trajanju najmanje deset godina.
AUDIO-VIDEO TEHNIKA	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavu audio-video tehnike mogu izvoditi profesori muzike sa završenim bilo kojim odsjekom muzičke akademije, pod uslovom da se uspješno bave elektroakustičkim uređajima.
ITALIJANSKI JEZIK	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavu iz predmeta Italijanski jezik mogu izvoditi profesori Italijanskog jezika i profesori romanskih jezika ako su Italijanski jezik učili najmanje četiri semestra na fakultetu.
OSNOVI KOMPOZICIJE - FAKULTATIVNA NASTAVA	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Akademski muzičar – dirigent profesor smjer orkestarsko dirigovanje i smjer horsko dirigovanje ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer orkestarsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za dirigovanje – Orkestarsko dirigovanje i Horsko dirigovanje Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetno Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer horsko dirigovanje, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu).

<p>ETNOMUZIKOLOGIJA - FAKULTATIVNA NASTAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diplomirani muzikolog – profesor • Dimplomirani etnomuzikolog – VII stepen (po starom sistemu), ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju, <ul style="list-style-type: none"> - Bakalaureat/Bachelor muzikologije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonji) - Bakalaureat/Bachelor etnomuzikologije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju – Magistar muzikologije, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju – 300 Magistar etnomuzikologije, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
<p>OSNOVI MUZIČKE INFORMATIKE - FAKULTATIVNA NASTAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija, Profesor teoretskih muzičkih predmeta – VII stepen (po starom sistemu) koji poznaju muzičke programe ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Bakalaureat/Bachelor–kompozicija, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonji), koji poznaju muzičke programe. • Muzička akademija, Odsjek za kompoziciju – Magistar muzičkih umjetnosti – kompozicija, 300 ECTS (po Bolonji). koji poznaju osnovi informatike muzičke programe. • Nastavu osnovi muzičke informatike mogu izvoditi profesori muzike sa završenim bilo kojim odsjekom muzičke akademije, pod uslovom da poznaju osnove informatike i muzičke programe.

PROFIL ALTERNATIVA

Nastavu u srednjoj muzičkoj školi može izvoditi nastavnik koji je završio muzičku akademiju sa odgovarajućim odsjekom.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM
SREDNJA UMJETNIČKA BALETSKA ŠKOLA

I. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA SREDNJU UMJETNIČKU BALETNU ŠKOLU

I.1. ODSJEK ZA KLASIČNI BALET					
Redni broj	Nastavni predmeti -grupe predmeta	RAZRED I BROJ ČASOVA SEDMIČNO PPREDMETIMA			
		I RAZRED	II RAZRED	III RAZRED	IV RAZRED
A	Stručno - teorijski predmeti sa praktičnom nastavom				
1.	GLAVNI PREDMET – KLASIČNI BALET	12	12	12	12
2.	KARAKTERNE IGRE I FOLKLOR	2	2	2	2
3.	KLASIČNA PODRŠKA		2	2	2
4.	REPERTOAR	2	2	2	2
5.	HISTORIJA IGRE	–	–	2	1
6.	HISTORIJSKE IGRE	–	–	–	2
7.	GLUMA	–	–	–	2
8.	KLAVIR	2	2	2	–
9.	HISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE	–	2	2	2
UKUPAN BROJ ČASOVA A		18	22	24	25
B	Općeobrazovni predmeti				
1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	3	3	3	3
2.	STRANI JEZIK	2	2	2	2
3.	LIKOVNA KULTURA	2	–	–	–
Društvena grupa predmeta					
1.	HISTORIJA/POVIJEST	2	2	–	–
2.	SOCIOLOGIJA	–	–	2	–
3.	ESTETIKA	–	–	–	2
4.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE / DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA	–	–	2	–
Prirodna grupa predmeta					
1.	BIOLOGIJA	2	–	–	–
UKUPAN BROJ ČASOVA B		11	7	9	7
C	IZBORNA NASTAVA				
1.	KULTURA RELIGIJE VJERONAUKA	1	1	1	1
D	ODJELJENSKA ZAJEDNICA	1	1	1	1
UKUPAN BROJ ČASOVA (C+D)		2	2	2	2
UKUPAN SEDMIČNI BROJ ČASOVA (A+B+ C+ D)		31	31	35	34
UKUPAN BROJ PREDMETA PO RAZREDIMA		11	11	13	13
BROJ RADNH SEMICA		35	35	35	30

I.2. DRUGE ODGOJNO OBRAZOVNE AKTIVNOSTI ZA SVE ODSJEKE								
NAZIV NASTAVE/AKTIVNOSTI	BROJ ČASOVA SEDMIČNO I GODIŠNJE U RAZREDIMA PO PREDMETIMA							
	I RAZRED		II RAZRED		III RAZRED		IV RAZRED	
	sed.	god.	sed.	god.	sed.	god.	sed.	god.
1. FAKULTATIVNA NASTAVA - SAVREMENI BALET	–	–	–	–	2	70	2	60
2. DODATNA NASTAVA DO	2	70	2	70	2	70	2	60
3. SLOBODNE AKTIVNOSTI UČENIKA I KULTURNA I JAVNA DJELATNOST	2	70	2	70	2	70	2	60

I.3. OBRAZLOŽENJE NASTAVNOG PLANA

Baletski igrač-igračica obrazuju se po općeobrazovnim i stručnim programima, iz oblasti baletske i muzičke umjetnosti u trajanju od 4 godine. Odnos općeobrazovnog dijela programa i dijela programa za obrazovanje iz baletne i muzičke umjetnosti utvrđen je ovim Nastavnim planom i programom. Nastavnim planom srednje baletske škole nije obuhvaćen predmet Tjelesni i zdravstveni odgoj, jer su tjelesne aktivnosti sastavni dio profesionalnog obrazovanja ovih učenika. Nastava klasičnog baleta, karakternih igara i folklora, klasične podrške, repertoara, glume i historijskih igara izvodi se u grupama od 2 do 7 učenika. U izvođenju nastave ovih predmeta angažira se i korepetitor (klavirista), a na časovima klasične podrške (ako u odjeljenju nema učenika muškaraca) i baletni igrač u svojstvu saradnika u nastavi. Nastava klavira izvodi se individualno, a historija igre, historija baleta, historija muzike sa poznavanjem muzičke literature i općeobrazovna nastava izvode se na nivou odjeljenja. Škola je dužna da u toku obrazovanja sistematski prati razvoj učenika, njihve sklonosti i sposobnosti i vrednuje rezultate njihovog rada. U tom smislu škola je obavezna da tokom školske godine organizira raznovrsne oblike provjere učeničkih sposobnosti i napredovanja (smotre, interni i javni nastupi, predstave, takmičenja i sl.). U ovim oblicima obavezno je učešće svih učenika najmanje jednom godišnje.

II. NASTAVNI PROGRAMI ZA SREDNJU UMJETNIČKU BALETNU ŠKOLU

II.1. CILJ I ZADACI

Cilj nastave baleta je da učeniku obezbjedi plansko-programske, kadrovske i prostorne uslove za sticanje znanja koje će omogućiti: nastavak daljeg školovanja, pripremu za aktivno uključivanje u profesionalni život i rad u baletnom ansamblu, aktivno uključivanje u muzički život profesionalne sredine.

Zadaci nastave baleta su: pripremanje učenika za dalje školovanje, pripremanje učenika za aktivnu profesionalnu djelatnost, razvijanje smisla i ljubavi prema baletnoj umjetnosti, razvijanje samostalnosti, inicijative, discipline upornosti i drugih karakternih osobina kod učenika, upoznavanje baletne literature, razvijanje sposobnosti za samostalnu djelatnost, upoznavanje sa značajnim stilovima i pravcima u korelaciji sa ostalim muzičkim predmetima (Historija muzike)

II.2. ISHODI UČENJA PO ZAVRŠETKU ŠKOLOVANJA

PRAKTIČKI ISHODI: Vještine umjetničkog izražavanja: realizirati javni nastup pod mentorstvo, realizirati program u manjim ansamblima; Repertoarske vještine: sposoban produbljivati stečeni repertoar uz pomoć mentora, sposoban izvedbeno – stilski odrediti vlastiti repertoar; Vještine rada u ansamblu: sposoban izvesti osnovni školski repertoara sa

uplivom vještine zajedničkog plesa, vježbanje, probe, kreativne i rekreativne vještine, samostalno vježbati, razumijevati program dosegnute težine; Kreirati samostalni program: slušno i vizuelno prepoznavati pređeni repertoar; Verbalne vještine: biti u stanju govorno ili pisano objašnjavati vlastiti repertoar i upotrebljavati stečeno znanje bez većih poteškoća, vještine javnog nastupanja, bez poteškoća javno prezentirati vlastite izvođačke sposobnosti; TEORIJSKI ISHODI: znanje i razumijevanje repertoara, znati početni repertoar baleta, razumijevati koncept baletnog djela, znati prepoznati i razgraničiti vrijednost od nevrijednosti u muzici u osnovnim stilsko – estetskim zahtjevima, znanje i razumijevanje konteksta, steći osnovno znanje o muzičkim stilovima u izvođačkom smislu, imati osnovna znanja o potrebi baletne umjetnosti u društvenom kontekstu; GENERIČKI/OPĆI ISHODI: Psihološko razumijevanje: opredjeljen za muzičku profesiju koju namjerava usavršavati, neovisnost, samostalno vršiti praktičnu baletnu djelatnost na elementarnom nivou, zadovoljstvo, učenik treba psihološki biti usmjeren ka izvrsnosti dostignutog znanja i zadovoljstvo postignutim, kritička svijest, imati elementarnu kritičku svijest o muzici i baletu, komunikacijske vještine, steći vještine ugodne komunikacije sa muzičkim i baletnim djelom i društvenom okolinom.

II.3. PRIPREMNA NASTAVA (HOSPITACIJA)

NAZIV PREDMETA: KLASIČNI BALET

ODSJEK: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: obavezna hospitacija

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE; grupna (2-7 učenika)

RAZRED OBUČAVANJA: jedna godina-učenici 9 razreda osnovne škole

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 10 (deset)

Cilj nastave: svestrano upoznavanje učenika sa umjetnošću igre, buđenje, razvijanje i podsticanje interesa, pozitivnih stavova, navika i potreba za baletskom umjetnošću, kao i osposobljavanje učenika za stvaralačko izvođenje osnovne tehnike klasične igre.

Zadaci nastave: stručnim pedagoškim vođenjem razvijati kod učenika njihovu prirodnu nadarenost i ljubav prema igri, usmjeravajući ih na profesionalnu opredeljenost, odgojno-obrazovnim procesom pripremiti učenike za daljnje školovanje u Srednju muzičku školu na odsjek za klasični balet, razvijati kompletnu ličnost učenika, smisao za društveni život i rad, vježbati ga u istrajnosti i srpljenju, podizati samopouzdanje u njegove sposobnosti i talenat, upornim vježbanjem sticati estetsku kulturu pokreta, koja, kad je u saglasnosti sa duhovnom komponentom, utiče na kreativnost, širinu izražavanja kako pokretom tako i razmišljanjem i emocijama, pored razvijanja plesnosti, muzikalnosti, ritma i sluha oživljavati i latentne sposobnosti svakog pojedinaca.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

PRIPREMNI RAZRED (HOSPITACIJA)

(10 časova sedmično – 350 časovagodišnje)

U pripremnom razredu igra treba postati izražajnije i treba se baviti raznovrsnosti u izvođenju osnovnih i vezujućih pokreta: raditi na razraditi osnovnih pokreta u vježbama, važan je kvalitet izvođenja pokreta pa tako vježbe kraj štapa trebaju sadržavati sve epolment položaje, na sredini sale vježbe treba da se češće izvode u epolment položajima radi postizanja plesnosti, najvažniji dio časa su vježbe na prstima, adagio i skokovi, započinje se sa temeljnim pripremama za tureve u velikim pozama, ubrzava se tempo časa.

VJEŽBE KRAJ ŠTAPA: Double rond de jambe en l air en dehors et en dedans na cijelom stopalu i na poluprstima; Flic-flac en tournant en dehors et en dedans sa za završavanjem naprijed i nazad; Battement developpe: tombe en face i u poze, sa balance; Grand temps

releve en dehors et en dedans na cijelom stopalu i na poluprstima; Grand battement jete: na poluprstima, balancoir (naprijed i nazad); Poluokret iz poze u pozu en dehors et en dedans; Pirouette en dehors et en dedans iz V pozicije sa otvaranjem noge naprijed, nazad i u stranu na 45°; Pirouette en dehors et en dedans s temps releve; Pirouette tire-bouchon en dehors et en dedans iz V pozicije; VJEŽBE NA SREDINI SALE: Battement fondu en tournant en dehors et en dedans za ¼ kruga; Battement frappe en tournant en dehors et en dedans za 1/8, i ¼ kruga na pod i na 45°; Battement battu sur le cou-de-pied naprijed i nazad; Flic-flac en tournant en dehors iz V pozicije; Rond de jambe en l air en dehors et en dedans: double na cijelom stopalu, double na poluprstima, double sa završetkom u demi-plie; Battement developpe: sa tombe en face i u poze sa završavanjem prstiju na pod, ballotte; Demi rond de jambe developpe en dehors et en dedans en face na poluprstima; Temps lie par terre s pirouette en dehors et en dedans; Pirouette en dehors et en dedanse iz V i IV pozicije (2 okreta); Tour chaine (4–8); ALLEGRO: Entrechat-quatre sa pomjeranjem naprijed i nazad; Royal sa pomjeranjem; Pas assemble en tournant ¼ kruga; Pettit pas jete battu; Sissonne ferme u sve pravce i poze na 90°; Pas ballotte s a prstom na pod i 45°; Pas emboite en tournant s pomjeranjem po dijagonali (4–6); EGZERSIS NA PRSTIMA: Petit pas jete en tournant za ½ kruga sa pomjeranjem u stranu; Pas de bourree suivi u svim pravcima; Pas couru u svim pravcima; Pas glissade en tournant po dijagonali (6–8); Tour chaines po dijagonali (4–8); Pirouette iz V pozicije en dehors et en dedans

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Pripremni razred uporedo sa razvijanjem izdržljivosti snage, stabilnosti vaspitava slobodno vladanje tijelom, pokrete glavom i posebno ruke koje moraju biti ne samo plastične i izražajne, već i aktivno uključene u izvođenju pokreta i skokova. Da bi se to postiglo u časove pripremnog razreda uvode se kombinacije sa različitim složenijim povezivanjem pokreta i vezujućih pokreta, kao što su: pas de bourree, coupe, passe, flic-flac. Da bi igra postojala izraženija treba se boriti za raznovrsnost u izvođenju osnovnih vezujućih pokreta. Čas (dvočas svaki dan) se sastoji od egzersisa (vježbi) kraj štapa ,vježbi na sredini sale, allegra i egzersisa na prstima.

III. NASTAVNI PROGRAMI PO PREDMETIMA

III.1. KLASIČNI BALET

NAZIV PREDMETA: KLASIČNI BALET

ODSJEK: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 12 (dvanaest)

Cilj nastave predmeta Klasičnog baleta je: da kroz četverogodišnje školovanje pripremi visokokvalificiranog plesača klasičnog baleta, sjedinjujući profesionalnu tehniku izvođenja sa isto tako visokom umjetničkom izvedbom, bazirajući se na savladanim predmetima u osnovnoj baletskoj školi (Plesni i muzički predmeti koji se uče u srednjoj školi pripremaju visoko kvalificiranog plesača klasičnog baleta, sjedinjujući profesionalnu tehniku izvođenja s isto tako visokom umjetničkom izvedbom, bazirajući se na savladanim predmetima u osnovnoj školi.); Usvajanje plesne tehnike klasičnog baleta, formiranje profesionalnih navika, daljnje razvijanje koordinacije pokreta, izražajnosti i umjetničke individualnosti budućih baletnih umjetnika (plesaća).

Zadaci nastave su: tokom I i II razreda srednje škole usvajaju se i spajaju teži tehnički koraci uz daljnji razvitak muzikalnosti i plesne izražajnosti te umjetničke individualnosti, tokom III i IV razreda srednje škole utvrđuje se i zaokružuje savladani program, virtuoзни tehnički elementi uz daljnje razvijanje individualnosti učenika, početak učenja pirouettes sa različitim i kompliciranih preparationa na mjestu, sa kretanjem i po dijagonali, usvajanje tehnike

pirouettes na vrhovima prstiju (špic), usvajanje tehnike toursa u velikim pozama i na polu prstima, uvođenje težih i složenijih oblika adagia paralelno sa usvajanjem novih koraka, a posebno izborom muzičke pratnje i promjenama tempa unutar kombinacija, artikulacija časa se više bazira na vježbama na sredini i ubrzavanjem tempa.

Ishodi učenja: Tokom četiri godine školovanja učenik bi se trebao osposobiti za: aktivno učešće za rad u profesionalnom baletnom ansamblu, nastavak školovanja za baletnog plesača klasičnog baleta, baletnog pedagoga za klasični balet.

Ukupno baletno školovanje ne bazira se isključivo na usvajanju tehnike klasičnog baleta, već na formiranju budućih umjetnika osposobljenih za tehničke i umjetničke aktivnosti za baletni ansambl svakog profesionalnog pozorišta.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno. Ocjena se formira na osnovu učenikovog poznavanja teorijskog i praktičnog znanja (izvođenja pokreta). Na kraju svake školske godine učenik je obavezan izaći na godišnji ispit iz predmeta Klasični balet koji se sastoji od: vježbi kod štapa, vježbi na sredini sale, malih i velikih skokova, okreta, vježbi na špicu (djevojke).

Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na isti način kao i godišnji ispit.

Za završni maturalni ispit učenik je dužan pokazati savladanu plesачku kulturu i sve svoje profesionalne mogućnosti, a uključuje predmete: Klasični balet, Klasičnu podršku ili Karakterne i folklorne igre.

Obavezna praksa učenika u pozorištu dopunjava rad na klasičnom baletu u razredu. Nastavnik je dužan pratiti kako učenici provode praksu, te s njima u razredu usavršavati pokrete potrebne za izvođenje scenskog materijala koji im je povjeren.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(12 časova sedmično – 420 časova godišnje)

EGZERSIS KOD ŠTAPA: 1. Double rond de jambe en l'air en dehors et en dedans na cijelom stopalu, na poluprstima i s završetkom u demi-plie; 2. Flic-flac en tournant en dehors et en dedans iz poze u pozu na 45°; 3. Battements developpes: a) tombes en face i u pozama, završava prstima na podu i na 90°, b) s balancee; 4. Grand temps releve en dehors et en dedans na cijelom stopalu i na poluprstima; 5. Grands battements jetes: a) na poluprstima, b) balancoir (naprijed i natrag), c) passe na 90°, d) developpes ("meki battements) na poluprstima; 6. Poluokret en dehors et en dedans iz poze u pozu kroz passe na 45° i 90° na poluprstima i sa plie-releve; 7. Okret fouette en dehors et en dedans na 1/8, 1/4 i 1/2 kruga, s nogom podignutom naprijed ili natrag na 90°: a) na cijelom stopalu, b) na poluprstima, c) s plie-releve, završava na poluprstima, d) s poluprstima, završava u demi-plie; 8. Pola tour en dehors et en dedans s plie-releve, s nogom istegnutom naprijed i natrag na 45° i 90°; 9. Pirouette en dehors et en dedans, počevši s otvorenom nogom naprijed, u stranu i natrag na 45°; 10. Pirouette en dehors et en dedans s temps releve; 11. Flic s pirouette en dehors et en dedans počevši s otvorenom nogom u II poziciji na 45°; 12. Pirouette tire –bouchon en dehors et en dedans počevši iz V pozicije i iz poze u pozu na 90°; 13. Tour fouette na 45° en dehors et en dedans; **EGZERSIS NA SREDINI SALE:** 1. Battements fondus en tournant en dehors et en dedans za 1/4 kruga; 2. Battements frappes en tournant en dehors et en dedans za 1/8 i 1/4 kruga prstima i na podu na 30°; 3. Battements double frappes en tournant en dehors et en dedans za 1/8 i 1/4 kruga, prstima na podu i na 30°; 4. Battements battus sur le cou-de-pied naprijed i natrag en face i u epaulement; 5. Flic-flac en tournant en dehors et en dedans sa završetkom u V i IV poziciji; 6. Rond de jambe en l'air en dehors et en dedans: double, na cijelom stopalu, na poluprstima i s završetkom u demi-plie en tournant na cijelom

stopalu na 90° na cijelom stopalu (1-2); 7. Battements developpes: a) tombes en face i u pozama, završava prstima na podu (pique) i na 90°, b) ballottes; 8. Demi-rond i rond de jambe developpes en dehors et en dedans en face i iz poze u pozu na poluprstima, na demi-plie i s plie-releve; 9. Tour lent en dehors et en dedans u velikim pozama: a) na demi-plie, b) iz poze u pozu (bez rada i s radom korpusa); 10. Grand temps releve en face en dehors et en dedans; 11. Grands battements jetes na poluprstima; 12. Grands port de bras preparation za tours u velikim pozama; 13. Grand fouette en face s coupe–korakom, završava u attitude effacee, I i II arabesque; 14. Battements divises en quarts; 15. Temps lie par terre s pirouette en dehors et en dedans; 16. Okreti en dehors et en dedans iz poze u pozu kroz passe na 45° i 90° s plie – releve; 17. Pirouettes en dehors et en dedans sa II, IV i V pozicijom (2 okreta); 18. Pirouettes en dehors et en dedans s temps releve (1–2 okreta); 19. Pirouettes en dehors et en dedans s temps saute po V poziciji i s pas echappe po II i IV poziciji (1-2 okreta); 20. Pirouettes en dehors s nogom u položaju sur le cou-de-pied i u pozi attitude na 45° naprijed jedan po jedan za redom (2-4), ne postavljajući nogu u V poziciju; 21. Pirouettes sur le cou-de-pied et pirouette tire-bouchon en dehors et en dedans s grand-plie po I i V poziciji; 22. Pirouette tire-bouchon en dehors et en dedans sa V i IV pozicije (1–2 okreta); 23. Tours fouettes na 45°; 24. Tour en dehors et en dedans u svim velikim pozama sa IV i II pozicije; 25. Pirouettes en dehors s deggage po dijagonali (4–8); 26. Pirouettes en dedans s coupe–korakom po dijagonali (pirouettes-pique 4–8); 27. Tours chaines po dijagonali; ALLEGRO: 1. Entrachat-quatre sa pomjeranjem et en dedans; 2. Royale sa pomjeranjem; 3. Pas assemble en tournant za 1/4 okreta; 4. Pas brise naprijed i natrag; 5. Pettit pas jete battu; 6. Pas jete ferme u svim pravcima i pozama; 7. Pas ballotte (prstima na pod); 8. Pas failli naprijed i natrag; 9. Sissonne fondu; 10. Grande sissonne ouverte u svim pravcima i pozama (s kretanjem); 11. Sissonne ouverte par developpe en tournant en dehors et en dedans, otvarajući nogu u stranu na 45°; 12. Grande sissonne tombe u svim pravcima i pozama; 13. Pas ballonne battu u stranu, bez kretanja i s kretanjem; 14. Rond de jambe en l’air en dehors et en dedans; 15. Grand pas assemble u stranu i naprijed u položaju epaulement iz V pozicije, coupe–koraka, pas glissade, sissonne tombe, developpe–tombe naprijed; 16. Grand pas jete naprijed u pozama attitude croisee, III i I arabesques, iz V pozicije coupe–korakom, pas glissade; 17. Grand pas de chat; 18. Grand temps lie naprijed i natrag; 19. Temps leve u pozi na 90°; 20. Pas cabriole na 45° naprijed i natrag sa coupe–koraka, pas glissade sissonne tombe; 21. Temps glisses (klizajuće kretanje naprijed i natrag na demi-plie), u pozama I, II i III arabesque; 22. Sissonne simple en tournant en dehors et en dedans; 23. Pas emboites en tournant s kretanjem u stranu i po dijagonali (4–6); 24. Tour en l’air s 2 okreta (muški polaznici); EGZERSIS NA PRSTIMA: 1. Petits pas jetes en tournant za 1/2 okreta s kretanjem u stranu; 2. Pas de bourree suivi u svim pravcima i po krugu; 3. Pas couru u raznim pravcima; 4. Sissonne ouverte na 45° en tournant en dehors et en dedans za 1/4 i 1/2 okreta; 5. Grande sissonne ouverte u svim pravcima i pozama s kretanjem; 6. Pas tombe iz poze u pozu na 90°; 7. Rond de jambe en l’air en dehors et en dedans; 8. Okreti fouette en dehors et en dedans za 1/8 i 1/4 kruga iz poze u pozu s nogom podignutom na 45° i 90°; 9. Grands battements jetes u svim pravcima i pozama; 10. Releves na jednu nogu u svim pozama na 45° i 90° s kretanjem naprijed (2–4); 11. Soutenu en tournant en dehors et en dedans za 1/2 i cijeli okret, počevši od poze na 45° s demi–plie; 12. Pas glissade en tournant s kretanjem u stranu i po dijagonali (ne manje od 8); 13. Pirouettes en dehors et en dedans iz V pozicije s završetkom u pozi na podu; 14. Pirouettes en dehors et en dedans iz V i IV pozicije s pas tombe (12 okreta); 15. Pirouettes en dehors iz V pozicije jedan po jedan za redom (ne manje od 8); 16. Tours fouettes na 45° (ne manje od 4); 17. Pirouettes en dehors s deggage po dijagonali (4–8); 18. Pirouettes en dedans s coupe–korakom po dijagonali (pirouettes piques, 4–8); 19. Tours chaines (4–8); 20. Skokovi na vrhovima prstiju: pas emboites sur le cou-de-pied na mjestu i s kretanjem.

II RAZRED

(12 časova sedmično – 420 časova godišnje)
--

Obavezno utvrđivanje pređenog gradiva iz I razreda srednje škole; Usvajanje toursa u velikim pozama sa raznih, ali zadanih preparaciona; Daljnji rad na kombinacijama pirouettes i toursa na mjestu, sa kretanjem i po dijagonali na poluprstima i na vrhovima prstiju (špica); Savladana tehnika izvođenja velikih skokova iz prethodnog razreda daje mogućnost razvijanja i usvajanja novih zahtjeva u allegru; Odabir muzičke literature i izmjenjivanje ritma u adagiu, te ostalim dijelovima časa razvijaju kod učenika umjetničku interpretacijskutačku.

EGZERSIS KOD ŠTAPA: 1. Rond de jambe en l'air en dehors et en dedans: a) saute, b) na 90° en face i s završetkom u pozi; 2. Battements s brzim demi-rond en dehors et en dedans i en dedans et en dehors; 3. Port de bras (s radom korpusa) u pozama na 90°; 4. Flic-flac en tournant en dehors et en dedans, iz poze u pozu na 90°; 5. Grands battements jete s okretom fouettes en dehors et en dedans za 1/4 i 1/2 kruga (priprema za grand fouette en tournant); 6. Pirouettes en dehors et en dedans s temps releve i počevši s otvorenom nogom u II poziciji na 45° (2 okreta); 7. Pirouettes en dehors et en dedans s završetkom u poze na 45° i 90° (1-2 okreta); 8. Pirouettes tire-bouchon en dehors et en dedans s završetkom u velike poze (1-2 okreta); 9. Tours fouettes na 90° iz poze u pozu; EGZERSIS NA SREDINI SALE: 1. Petits battements sur le cou-de-pied en tournant en dehors et en dedans na cijelom stopalu i na poluprstima; 2. Rond de jambe en l'air en dehors et en dedans: a) en tournants s releve na poluprstima i na poluprste, b) na 90° na poluprstima (1-2) i s završetkom u poze; 3. Flic-flac en tournant en dehors et en dedans iz poze u pozu na 45°; 4. Naklon i podizanje tijela u I arabesque; 5. Port de bras (s radom korpusa) u pozama na 90°; 6. Grand temps releve en tournant en dehors et en dedans za 1/4, 1/2 i cijeli okret; 7. Grands battements jete: a) passe na 90°, b) developpes ("meki" battements) na poluprstima; 8. Grand fouette en effacee naprijed i natrag; 9. Grand fouette en tournant en dedans u III arabesque; 10. Grand temps lie s pirouette tire-bouchon en dehors et en dedans s demi-plier i grand plie; 11. Pirouettes en dehors et en dedans s V, II i IV pozicije i s temps releve sa završetkom u poze na 45° i 90° stepeni i s prstima na pod u demi-plier (2 okreta); 14. Pirouettes en dehors et en dedans, počevši iz poze na 45° i 90° stepeni i završavajući u IV i V poziciju (1–2 okreta); 15. Pirouettes en dehors et en dedans iz V, II i IV pozicije, završavajući na koljeno (muški polaznici); 16. Pirouettes en dehors et en dedans (2 okreta) i tire-bouchon (2 okreta) s grand plie iz I i V pozicije; 17. Tours en dehors et en dedans u svim velikim pozama iz IV i II pozicije; 18. Tours en dehors et en dedans u svim velikim pozama s tombe, coupe-korakom i s temps saute, pas echappe iz II i IV pozicije (1–2 okreta); 19. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama s plie-releve za 1/2 okreta za redom (2–4); 20. Grands pirouettes a la seconde en dehors za redom (8- muški polaznici) – individualno; 21. Preparation za tour en dehors et en dedans u velikim pozama s grand plie i produženjem u tour lent; ALLEGRO: 1. Pas jete fondu; 2. Pas brise desus-desous; 3. Pas ballotte na 45° i 90°; 4. Sissonne ferme batue (muški polaznici); 5. Sissonne ouverte batue (muški polaznici); 6. Double ronds de jambe en l'air saute en dehors; 7. Pas soubresaut; 8. Pas echappe s entrechat-six sa II pozicijom; 9. Entrechat-six; 10. Grand pas assemble en tournant s kretanjem u stranu s coupe-korakom i s kretanjem po dijagonali naprijed i natrag s coupe-korakom, pas chasse; 11. Sissonne simple en tournant en dehors et en dedans (2 okreta, muški polaznici individualno), 12. Sissonne ouverte en tournant za 1/2 okreta en dehors et en dedans u svim pozama na 45°; 13. Sissonne ouverte par developpe en tournant en dehors et en dedans u svim pozama na 45°; 14. Sissonne tombe en tournant en dehors et en dedans en face i u pozama; 15. Temps lie saute en tournant en dehors et en dedans; 16. Grand pas jete naprijed

u svim pozama i svim pravcima; 17. Pas jete passe na 45° i 90° naprijed i natrag s coupe-korakom, pas couru, sissonne tombe; 18. Grand jete pas de chat; 19. Pas de ciseaux na 45°; 20. Pas cabriole na 45° naprijed i natrag s coupe-korakom, pas glissade; 21. Grand fouette en face iz poze u pozu; 22. Petits pas jetes en tournant za 1/2 okreta s kretanjem u stranu i po dijagonali; 23. Grand pas jete en tournant za 1/2 okreta s croise na croise s tombe–coupe natrag; 24. Tour en l'air s prijenosom noge natrag pod koljeno sa završetkom u IV poziciju en face et efface (muški polaznici); EGZERSIS NA PRSTIMA: 1. Pas de bourree suivi u svim pravcima i po krugu; 2. Double rond de jambe en l'air en dehors et en dedans; 3. Releves na jednu nogu u svim pozama na 45° i 90°; 4. Grand fouette en effacee s coupe-korakom, završava u pozi attitude effacee I i II arabesque; 5. Grand fouette en effacee naprijed i natrag; 6. Renverse en croisee en dehors; 7. Pirouettes en dehors et en dedans iz IV i V pozicije (2 okreta); 8. Pirouettes en dehors iz V pozicije s kretanjem naprijed po dijagonali; 9. Pirouettes en dehors s nogom u položaju sur le cou-de-pied i u pozi attitude na 45° naprijed po jedan za redom ne postavljajući nogu u V poziciju (4-8); 10. Tours fouettes (4-8); 11. Tour en dedans u velikim pozama a la seconde, attitude, arabesque, s coupe-korakom, pas tombe; 12. Tours chaines (8-16); 13. Pas emboites en tournant, s kretanjem u stranu i po dijagonali; 14. Skokovi na vrhovima prstiju: temps leve sur le cou-de-pied naprijed i natrag en facei u pozama attitude croisee et efface na 45° s kretanjem fouette en face iz poze u pozu.

III RAZRED

(12 časova sedmično – 420 časova godišnje)

Tehničko uporište bazira se na različitim i zadanim vidovima okreta na vrhovima prstiju i sa kretanjem po krugu; Usvajanje velikih skokova daje mogućnost njihovog uvođenja u sve plesne kombinacije, posebno u adagiu i radu na vrhovima prstiju (špica); Istovremeno se razvija umjetnička osobnost učenika; EGZERSIS KOD ŠTAPA: 1. Grands battements jetes avec demi-rond et rond de jambe en dehors et en dedans; 2. Pirouettes en dehors et en dedans, počevši iz velike poze (1-2 okreta); EGZERSIS NA SREDINI SALE: 1. Port de bras (s radom korpusa) u pozama na 90°; 2. Tours lents en dehors et en dedans u svim pozama na poluprstima; 3. Flic-flac en tournant iz poze u pozu na 90°; 4. Grand fouette en tournant en dehors et en dedans; 5. Renverse en croisee en dehors et en dedans; 6. Pirouettes en dehors et en dedans iz V, II i IV pozicije (23– okreta za učenice; 3–5 okreta za muške polaznike); 7. Pirouettes en dehors et en dedans s pas echappe po II i IV poziciji s temps saute po V poziciji (2–3); 8. Pirouettes en dehors et en dedans, iz poze u pozu na 45° i 90° (1–2 okreta); 9. Tour en dehors et en dedans u velikim pozama s petit et grand temps releve; 10. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama s plie–releve (po jedan okret za redom 2–4), počinjući iz raznih preparaciona (2 okreta); 11. Prijelaz iz tours en dehors et en dedans u velikim pozama na pirouettes en dehors et en dedans; 11. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama s grand-plie; 12. Grandes pirouettes a la seconde en dehors (8–16), muški polaznici, individualno; 13. Grandes pirouettes en dehors et en dedans a la second sa petit temps saute “poskoči” (muški polaznici); ALLEGRO: 1. Pas brise naprijed i nazad en tournant za 1/4 okreta s kretanjem po krugu; 2. Petits pas jetes battus en tournant za 1/2 kruga s kretanjem u stranu; 3. Sissonne fermee battus u svim pravcima i pozama; 4. Sissonne ouverte battue u svim pravcima i pozama; 5. Grand pas assemble battu en tournant; 6. Grand sissonne renverse en dehors et en dedans; 7. Grand sissonne ouverte en tournant en dehors et en dedans s kretanjem u svim pozama; 8. Grand sissonne ouverte par developpe en tournant en dehors et en dedans s završetkom u svim pozama; 9. Grand sissonne tombee en tournant en dehors et en dedans en face i u pozama; 10. Grand temps lie saute en tournant et en dedans; 11. Rond de jambe en l'air saute na 90° en dehors et en dedans; 12. Pas jete passe s

izbacivanjem noge u stranu i završetkom u poze croisee et effacee naprijed i croisee natrag; 13. Grand pas jete u pozu arabesque s kretanjem po krugu s pas glissade, pas couru; 14. Grand pas jete renverse en dehors et en dedans; 15. Pas jete ballotte (pas zephir); 16. Pas de ciseaux; 17. Pas jete entrelace na effacee et croisee po dijagonalni; 18. Grand pas de basque; 19. Pas cabriole fermee u svim pravcima i pozama; 20. Grand pas cabriole naprijed i natrag u svim pozama s coupe-korakom, pas glissade i sissonne tombe; 21. Grand fouette saute en effacee; 22. Grand fouette cabriole u pozi I i II arabesque effacee, u III i IV arabesque s kretanjem po dijagonalni; 23. Saut de basque u stranu i po dijagonalni s coupe-korakom, pas chasse; 24. Grand pas jete en tournant s croise na croise s tombe-coupe natrag; 25. Pas jete par terre et pas jete en l'air en tournant u I arabesque po dijagonalni; 26. Tours sissonne tombe na efface et croise po dijagonalni za redom; 27. Pas de chat en tournant; DODATNI SKOKOVI ZA MUŠKE POLAZNIKE: 1. Pas echappe s entrachat-six iz V i II pozicije; 2. Grand pas assemble entrachat-six de vole; 3. Grand sissonne soubresaut; 4. Pas cabriole za redom s kretanjem po dijagonalni u pozi i I arabesque (4-8); 5. Sissonne tombe en tournant s kretanjem naprijed 2 okreta (fakultativno); 6. Grand pas jete en tournant za redom po dijagonalni; 7. Tours en l'air s završetkom u IV poziciju en face et en effacee (2 okreta) s završetkom na jedno koljeno (2 okreta), individualno; EGZERSIS NA PRSTIMA: 1. Pas de bourree suivi u svim pravcima i po krugu; 2. Grand rond de jambe en l'air en dehors et en dedans; 3. Grande sissonne ouverte u I i IV arabesque i drugim pozama na 90° sa klizećim odskokom naprijed; 4. Renverse en croise en dehors et en dedans; 5. Grand fouette en tournant en dehors et en dedans iz poze u pozu na 90°; 6. Pirouettes en dehors et en dedans sa raznim preparationima; 7. Tours fouettes na 45°; 8. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama iz IV pozicije, coupe– korakomi sa pas tombe; 9. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama s plie-releve za redom; 10. Pas glissade en tournant po krugu; 11. Pirouettes en dedans s coupe–korakom po krugu (pirouettes-piques); 12. Pirouettes en dehors s deggage par developpe u pozu efface, croisee et ecarte naprijed na 90° s kretanjem po dijagonalni; Tours chaines po krugu (individualno); SKOKOVI NA PRSTIMA: 1. Temps leve sur le cou-de-pie i u pozama attitude croisee et efface s kretanjem i en tournant; 2. Pas de chat; 3. Pas ballonne saute na mjestu, s kretanjem i en tournant.

IV RAZRED

(12 časova sedmično – 360 časova godišnje)

Utvrđivanje i usavršavanje prijednog gradiva daje mogućnost razvijanja stilske i tehničke osobnosti izvođenja u plesnim kombinacijama: adagia, allegra i rada na vrhovima prstiju.; Ovladavanje stilskim specifičnostima dajemogućost izvođenja varijacija iz profesionalnog baletnog repertoara na muziku osebnog i različitog karaktera; U radu sa posebno nadarenim učenicima usavršiti tehnički najsloženije pokrete; EGZERSIS NA SREDINI SALE: 1. Renverse en ecarte en dedans; 2. Grandes pirouettes en dehors a la seconde na podskok-petits temps sautes (muški polaznici); 3. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama po 2 okreta za redom; 4. Tours chaines po krugu; ALLEGRO: 1. Grand pas assemble entrachat-six-de vole; 2. Grande sissonne soubresaut; 3. Double rond de jambe en l'air saute en dehors et en dedans na 90°; 4. Pas jete entrelace po krugu (individualno); 5. Grand fouette saute en tournant en dehors et en dedans, 6. Saut de basque po krugu, 7. Grand temps leve de vole a la seconde en tournant en dedans s coupe - korakom, pas chasse; 8. Grand pas jete en tournant na effacee et croise sa tombe-coupe naprijed i natrag; 9. Pas jete par terre et pas jete en l'air en tournant u I arabesque po krugu; MUŠKI POLAZNICI: 1. Grande sissonne ouverte battus u svim pozama; 2. Double pas cabriole; 3. Pas cabriole za redom po dijagonalni u pozama I i III arabesque i s okretom za ¼ kruga; 4. Grand pas assemble en tournant (2 okreta, individualno); 5. Grand fouette cabriole et battu; 6. Grande

sissonne ouverte par developpe en tournant, en dehors et en dedans s završetkom u svim pozama (2 okreta); 7. Saut de basque s zadržavanjem u velikoj pozi; 8. Saut de basque (2 okreta, individualno); 9. Grands pas jete en tournant po krugu (individualno); 10. Sissonne tombee en tournant en dehors s kretanjem naprijed (2 okreta); 11. Tours en l'air s završetkom na jedno koljeno (2 okreta), 12. Tours en l'air za redom (2 plus 2 okreta, individualno); 13. Revoltade s završetkom u I i III arabesque (individualno); EGZERSIS NA PRSTIMA: 1. Grand fouette en tournant en dehors et en dedans iz poze u pozu na 90°; 2. Tours en dehors et en dedans u velikim pozama i sa raznim preparationima (2 okreta); 3. Različite kombinacije pirouettes et tours en dehors et en dedans po dijagonali i po krugu; 4. Tours fouettes na 45° (16-32, individualno); 5. Skokovi na prstima; 6. Pas coupe sur le cou-de-pie za redom sa kretanjem; 7. Rond de jambe en l'air saute s kretanjem po dijagonali.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Klasičan balet je predmet koji čini osnovnu disciplinu kroz cjelokupno školovanje baletskog igrača i baletne igračice. Program je zasnovan na programu sovjetske škole po metodi istaknutog baletskog pedagoga Agripine Vaganove. Osnovna načela ove metode zasnivaju se na razvijanju plastičnosti cijelog tijela; jednakoj angažovanosti i koordinaciji rada nogu, ruku, korpusa i glave; osmišljenosti pokreta i usavršavanju baletske tehnike do virtuoznosti. Svakodnevno vježbanje i dobra organizacija časa je neobično važna za buduće baletane i balerine. To je preduslov svake dobre igre i mogućnost da učenik, uz učenje baletske tehnike, stekne i potrebnu izdržljivost, snagu i fizičku kondiciju. Čas je sastavljen iz teorijskog i praktičnog dijela koji se međusobno dopunjavaju i prožimaju. Zadatak nastavnika je da tako organizuje rad na času kako bi omogućio harmoničan fizički razvoj učenicima, sticanje baletske tehnike, usavršavanje umjetničkog izraza i muzikalnosti. U procesu rada, nastavnik je dužan da posveti jednaku pažnju svim dijelovima časa- egzersisu kod štapa, egzersisu na sredini sale, adagio, allegro i radu na prstima. Posebno značajno mjesto zauzima rad na razvoju individualnosti, kao i igranje u ansamblu, pas de deux-u , pas de trios-u, pas de quatre itd. Nastavnicima se preporučuje frontalan rad, grupni i individualni sa željom da se postignu što bolji rezultati u okviru svakodnevnog rada na usvajanju baletskih koraka, pokreta i baletske tehnike. Nastavnik na času treba da koristi demonstraciju, film,dvd. Također je neophodna saradnja sa aktivnim baletskim igračima, koji mogu bolje i preciznije da demonstriraju učeniku pojedine tehničke zadatke, dijelove igre, odnosno, prenesu odgovarajuće koreografije. Nastavnik je dužan da na času koristi i baletske kostime kako bi sa učenikom što bolje savladao programske zahtjeve i naučio ga osobbenostima određenog kostima i njegove prilagođenosti zahtjevima koreografije. Potrebno je koristiti i rekvizite kao što su: lepeza, šal, marama, def itd. U I i II razredu učenici stiču nove pojmove, razvijaju tehniku igranja, a posebna pažnja usmjerena je na velike skokove i okrete. U ovim razredima započinje rad in a usložavanju i usavršavanju baletske tehnike-okreta malih i velikih i drugih vidova vrteški kao i rad na koracima po dijagonali i po krugu-manježi. U III i IV razredu se dalje razvija baletska tehnika, složeni vidovi baletskih koraka, skokova i okreta. Posebna pažnja posvećena je preciznosti baletske tehnike i radu na umjetničkom izrazu. Njeguje se individualnost kod učenika i uz učenje koreografskih zahtjva vježba se igranje u grupi, udvoje, utroje itd. Klavirska pratnja na času je gotova muzička forma ili improvizacija. Improvizacija može biti sastavljena slobodno ili na temu neke kompozicije. Muzika je na izvjestan način potčinjena zadatom koraku, odnosno šemi kombinacije i odgovara karakteru koraka, pomaže njihovom izvođenju i doprinosi harmoniji igranja. Melodija, raznovrsnost muzičke forme i njena harmoničnost sa baletskim korakom doprinosi razvoju učenikove muzikalnosti. U allegro i koracima na prstima treba koristiti notni material, ranije pripremljen, koji je u skladu sa baletskim korakom i kombinacijom. Ako je u baletskoj predstavi koreograf potčinjen muzici, dajući kroz pokret njenu sadržinu i formu, nastavnik na baletskom času daje prednost baletskom koraku, a usaglašava muziku. U svakodnevnom radu na času klasičnog baleta

korepetitor stvaralački učestvuje u procesu časa, pomažući baletskom pedagogu, da što uspješnije ostvari program, a također, pomaže u razvoju učenikove muzikalnosti i tancovalnosti.

III.2. KARAKTERNE I FOLKLORNE IGRE

NAZIV PREDMETA: KARAKTERNE I FOLKLORNE IGRE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

RAZRED: I – IV

BROJ SATI: 2 časa (dva)

Karakterne i folklorne igre zauzimaju istaknuto mjesto u plesnom odgoju mladog plesača, pred kojeg se postavljaju sve veći tehnički i izvođački zadaci. Pravilnim usvajanjem nastavnog plana i programa karakternih i folklornih igara velika i značajna grana plesne umjetnosti sa osvrtom na plesne izraze, nije više nepoznanica školovanom mladom plesaču, te će ih s razumijevanjem i lakoćom interpretirati na pozornici.

Cilj nastave predmeta Karakterne i folklorne igre je: osposobiti učenika za scensko izvođenje karakternih i folklornih plesova, učenika upoznati s bitnim karakteristikama, osebujnošću i specifičnostima karakternih plesova, kod učenika razvijati sposobnost brzog prilagođavanja i razlikovanja različitih karaktera nacionalnih plesova, da učenika dovede do uočavanja i plesnog oblikovanja osnovnog karaktera određenog nacionalnog plesa.

Zadaci nastave su: Nastava karakternih i folklornih igara obuhvaća sljedeće sadržaje: posebnu plesnu tehniku pojedinih plesova, tehničku spremnost za izvođenje pojedinih plesova, osnovne plesne elemente nacionalnih plesova sistematizirane prema vrstama, oblikovanje osnovnih plesnih elemenata u plesne cjeline sa karakterističnim plesnim figurama u prostornom kretanju, upoznavanje učenika sa karakterom pojedinih nacionalnih plesova. Dobro razrađena i usvojena tehnička strana plesova omogućava pravilno scensko izvođenje, kao i individualnu interpretaciju, osnovnu tehniku držanja, stavova i pozicija tipičnih za karakterne igre.

Ishodi učenja: Tokom četiri godine školovanja učenik bi se trebao osposobiti za: aktivno učešće za rad u profesionalnom baletnom ansamblu, nastavak školovanja za baletnog plesača karakternih i folklornih igara, baletnog pedagoga za karakterne igre.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno. Ocjena se formira na osnovu učenikovog teorijskog i praktičnog znanja (izvođenje pokreta). Na kraju školske godine učenik izlazi na godišnji ispit iz predmeta Karakterne i folklorne igre koji se sastoji od: vježbi kraj štapa i na sredini sale, koreografija sa folklornim i karakternim koracima i pokretima.

Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na isti način kao i godišnji ispit.

Predmet Karakterne i folklorne igre može biti jedan od izbornih predmeta koje je učenik dužan pokazati na završnom maturskom ispitu.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

Daljnje upoznavanje sa tehnikom izvođenja karakternih plesova omogućava proširivanje broja i težine osnovnih koraka, te vježbi kod štapa i na sredini; Proširuje se krug plesnih elemenata baziranih na već usvojenoj tehničkoj spremnosti i bogatstvu koordinacije pokreta; Razvijajući snagu i izdržljivost učenika, omogućuje se izvođenje većih i zahtjevnijih plesnih

kombinacija; KORACI UZ ŠTAP: 1. Demi i grand plie po otvorenim i zatvorenim pozicijama; 2. Battement tendu sa zaokretom bedra radne noge; 3. Flic-flac; 4. Pas tortille (jednostavni i klizeći); 5. Rond de pied s okretom potporne noge; 6. Priprema za “kačalku” i “kačalka”; 7. Verjovačka (Passe sa skokom); 8. Spuštanje na rist; 9. Battement fondu (radi se na 45°, cijelom stopalu Ina releve); 10. Okreti: a) mirni okret po V otvorenoj poziciji u demi plie, soutenu en tournant, b) okret na jednoj nozi en dehors i en dedans, a druga noga je na passe; 11. Battement developpe s dvostrukim udarom pete potporne noge; 12. Grand battement jete s tombe-coupe; 13. Cabriol s istegnutim nogama (počinje se učiti licem štapu); PLESOVI NA SREDINI: RUSKI SCENSKI PLES (BRZI): Pokreti rukama i sa maramicama, Pokloni, “Udarački” korak: a) udarački korak s poskokom na jednoj nozi, i odmah slijedi dvostruki udar pete i cijelog stopala druge noge na mjestu, sa kretanjem naprijed i sa okretom, b) udarački korak samo udaramo tri puta stopalima (desnim, lijevim desnim), c) udarački korak (peta, prsti, cijelo stopalo), mali korak naprijed s petom, gdje se prelazi na prste i odmah slijedi udarac cijelim stopalom druge noge; Harmonika (istodobni okreti oba stopala iz I slobodne pozicije u I zatvorenu poziciju i obratno s kretanjem u stranu); Verjovačka (neprestani prijenosi opuštenih nogu od naprijed prema natrag po slobodnim pozicijama s micanjem na cijelim stopalima: a) s poskocima, b) bez poskoka, c) s udarima (s jednim udarcem, i s dva udarca); Golubec: a) za redom, b) na poluprstima; “Prisjatke” (muški korak); POLJSKI NARODNI PLES KRAKOWIAK: Pozicije nogu, Pozicije ruku, “Pretopi”: a) preskok na cijelo stopalo, zatim slijedi udar cijelog stopala lijeve noge u I zatvorenu poziciju, b) preskok na cijelo stopalo i slijede dva udarca stopala po i zatvorenoj poziciji: “Ključ”: a) jednostruki, b) dvostruki; “Kžesanje” (flic-flac; prsti-peta), izbacivanje noge naprijed s udarom pete i zatim slijedi vraćanje noge s udarom poluprstima po podu; Golubec (podbijanje istegnute noge otvorene u stranu u paralelnom položaju): a) po podu s kretanjem u stranu, b) na 35° na malom skoku, na mjestu, i s kretanjem u stranu, i s okretom; Pas de basque (preskok s noge na nogu po V slobodnoj poziciji s dva prestupanja); Saskoci u I i II zatvorenu poziciju na poluprstima i u demi plie; MAĐARSKI SCENSKI PLES: Osnovni korak; Korak s udarom; Balance: a) na efface, b) na croisee; Udarci dlanovima; Golubec (podbijanje): a) golubec s kretanjem u stranu, b) golubec en tournant; Saut de basque; Verjovačkas kretanjem prema natrag; Završavanje “Ključ”: a) jednostruko, b) dvostruko; ŠPANJOLSKI SCENSKI PLES: Pozicije nogu; Pozicije ruku; Port de bras; Pas ballance; Koraci: a) dugački koraci u demi plie s kretanjem naprijed, b) Pas de basque, ali po zatvorenim pozicijama; Udaranje sa stopalima po zatvorenoj poziciji; Pas glissade; Saskoci: a) u I zatvorenu poziciju na cijelo stopalo s istegnutim koljenima, b) u I i IV zatvorenu poziciju na cijelo stopalo u demi plie, c) u I i IV zatvorenu poziciju i V slobodnu poziciju na poluprstima u demi plie; Kružni pregibi tijela, stojeći na jednoj ispruženoj nozi, a druga noga je na pique naprijed ili natrag; BOSNA I HERCEGOVINA: Hodavke: a) A što kuneš kuno bona, b) Oj, djevojko džidžo moja, c) Zapjevala bulbul ptica; Kolanja: a) Na Vratniku pod orah, b) Prošetale tri djevojke, sve tri Sarajke; Kola: a) Bosansko kolo, b) Hrasničko kolo, c) Sarajevska zavrzlam.

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

Vježbe uz štap i na sredini pospješuju i produbljuju tehničku izvedbu kod učenika; Naučeni plesni elementi se sumiraju, povezuju i klasificiraju prema karakteru i stilu određenog plesa; Učenici savladavaju plesanje u paru, gdje je bitan odnos partnera u plesu, te njihova međusobna komunikacija i koordinacija pokretu; KORACI UZ ŠTAP: 1. Battement tendu jete balancoire s klizanjem potporne noge u demi plie; 2. Battement tendu sa povlačenjem poluprsta po podu; 3. “Osmica” kružno klizanje prstom po podu naprijed i natrag,

uključujući i koordinaciju ruku; 4. Pas tortille okreti stopala sa skokom na potpornoj nozi; 5. Demi plie na potpornoj nozi, s postepenim okretom koljena radne noge iz zatvorenog položaja kroz passe u otvoreni položaj. Istodobno radimo i naklon tijela s pokretima ruke; 6. Verjovačka klizanje radne noge po potpornoj (do passe) i istodobno skok na potpornoj nozi; 7. Vježbe za bokove u skoku; 8. Grand battement jete: a) sa “padanjem” na radnu nogu i dva udarca poluprstima i cijelim stopalom potporne noge za redom, naprijed, u stranu i natrag, b) sa demi rond i “padanjem” na radnu nogu i dva udarca poluprstima i cijelim stopalom potporne noge, c) “škare” naizmjenični zamasi naprijed; 9. Battement developpe sa skokom na potpornoj nozi, naprijed, u stranu i natrag; 10. Pirouette dva okreta na jednoj nozi, a druga noga je na “zatvorenom passe”: a) na ispruženoj potpornoj nozi en dehors i en dedans, b) u demi plie en dedans; 11. Revoltaide u skoku prijenos noge kroz drugu podignutu nogu na 45° (učenici stoje licem štapu); 12. Golubec udaranje noge otvorene u stranu na 45° u zatvorenom položaju (to je mali skok i radi se licem štapu); PLESOVI NA SREDINI: POLJSKI SCENSKI PLES MAZURKA: 1. Pozicije ruku u paru; 2. Priprema za okretanje u paru: a) s pozom gdje je rist naprijed, b) s pozom na cijelo stopalo naprijed; 3. Dos a dos okreti u paru “lice-leđa” s različitim koracima; 4. Spuštanje na koljeno (muški korak): a) s korakom, b) s pas tombe, c) i sa skokom na dvije noge; 5. Vođenje djevojke za ruku u različitim smjerovima, naprijed, natrag i oko partnera; 6. Okreti djevojke za jednu ruku; 7. Okretanje u paru zatvoreni okreti; 8. Golubec udaranje noge otvorene u stranu na 45° u zatvorenom položaju (mali skok); MAĐARSKI SCENSKI PLES: 1. Položaji i pozicije ruku u paru; 2. Battement developpe naprijed u demi plie s korakom i oštrim izbacivanjem stražnje noge; 3. Priprema za okretanje u paru: a) poza s izbacivanjem prednje noge naprijed, koja je na cijelom stopalu, b) poza s ispruženom nogom natrag (ispruženim ristom); 4. Dos a dos (okreti u paru) s koracima na releve i pristavljanje nogu u zatvorenu poziciju; 5. Spuštanje na koljeno: a) s velikim zamahom ispružene noge naprijed uključujući i skok, b) sa saskokom na dvije noge; 6. Okret djevojke oko partnera za jednu ruku, en dedans; 7. Okret u paru, zatvoreni okret (en dedans); 8. Golubec udaranje noge otvorene u stranu na 45° (noga je u zatvorenom položaju) s drugom nogom mali skok; ŠPANJOLSKI SCENSKI PLES: 1. Korak široki koraci prema natrag u demi plie; 2. Pas glissade na demi plie - korak u stranu s klizećim dolaskom druge noge u V otvorenu poziciju naprijed na cijelo stopalo u demi plie; 3. Pas balance široki korak naprijed sa zamahom noge, i slijede dva prestupanja po III slobodnoj poziciji u demi plie: a) s dizanjem na poluprste na jednoj nozi, b) sa skokom na jednoj nozi; 4. Pas de basque: a) korak naprijed u demi plie i dolaskom druge noge ispruženim stopalom naprijed; radimo korak na tu nogu koja je naprijed na poluprste, a druga noga dolazi u V slobodnu poziciju natrag, također na poluprste, b) korak naprijed u demi plie i dolaskom druge noge ispruženim stopalom naprijed, i slijede dva koraka isto u kretanju prema naprijed; 5. Sissonne ouverte skok sa dvije noge na jednu; u doskoku jedna noga ide u demiplie, a druga noga se otvori u stranu na 45°, pozicije su otvorene; 6. Dos a dospoze među partnerima “lice-leđa” s različitim koracima; 7. Spuštanja na koljeno mekano i oštro: a) s korakom, b) sa skokom (s jedne ili dvije noge); 8. Kružni pokreti tijela učenici su na koljenima; RUSKI NARODNI PLES: 1. “Drobni” korak (akcentirani korak): lagano klizanje naprijed na cijelo stopalo jedne noge u demi plie. Druga noga se skraćenim stopalom diže do lista potporne noge. Poslije dolazi do akcentiranih koraka (tri) s cijelim stopalima, a dalji korak radimo s drugom nogom; 2. Akcentirani korak “peta-prsti” korak radimo naprijed, natrag i oko sebe. Lagani akcentirani korak lijevom nogom koja udara cijelim stopalom po podu. Desna noga se odljepljuje od poda i dolazi do lijeve noge. Na prvu 1/16 desna noga udara petom po V zatvorenoj poziciji, a na drugu 1/16 udara poluprstima po istoj poziciji, i tu se težina tijela prenosi na desnu nogu, a lijeva noga se lagano diže od poda i opet slijedi korak na lijevu nogu. Radi seu demi plie; 3. “Harmonika”: početni položaj je u normalnoj poziciji. Istodobno se prsti na desnom stopalu zatvaraju, a peta ide u stranu, dok se peta

lijeve noge također zatvara prema unutra. Slijedi okretanje desne noge na peti prema van, a poluprsti lijeve noge također se okreću na van. Koljena su malo smekšana; 4. "Zmija": početni položaj je u I zatvorenoj poziciji, i cijelo vrijeme ostaje ta pozicija. Noge se na petama okreću na desno i ide prelazak preko pete; 5. Kretanje naprijed i natrag s izlaskom noge na efface: početni položaj noge je u III poziciji croisee, ruke na struku: lagano klizanje s poskokom naprijed u tačku 2. Lijeva noga je u plie, a desna noga kroz mali developpe ide na 45° naprijed. Korak na desnu nogu, a lijeva noga laganim udarcem cijelog stopala dolazi do III pozicije natrag. Kasnije se korak radi u obrnutom smjeru. Može se raditi i na croisee; 6. Verjovačka(uzastopne promjene nogu): a) otvorena demi plie i malo klizanje naprijed lijevom nogom, a desna noga se diže ispruženim stopalom do sredine lijevog lista i prelazi natrag i spušta se laganim udarcem cijelog stopala u III poziciju natrag, b) sa prijelazom jedne noge na drugu početak je isti kao i s otvorenom Verjovačkom; jedino dolazi do dva naizmjenična udara cijelim stopalima s lijevom i desnom nogom u III poziciji, c) po zatvorenim pozicijama - početni položaj je u I zatvorenoj poziciji desna noga se izbacuje naprijed na 15° i istodobno se lijeva noga pomakne malo prema naprijed. Slijedi saginjanje desne noge u koljenu o ona dolazi sa svojim stopalom do lijeve strane potporne pete; 7. "Kačalka"(ljuljanje): početni položaj noge je u I zatvorenoj poziciji. Desnu nogu bacamo naprijed, a lijeva noga je u demi plie. Desna noga kao da gura lijevu nogu koja se u koljenu sagiba prema natrag, i opet lijeva noga koja je bila straga gurne i izbaci desnu nogu, i korak se ponavlja; 8. "Mjačik" (klatno): sve je isto kao prethodni korak, samo što lijeva noga ne gura desnu nogu, nego se ona izbaci naprijed na 15° i od naprijed gura i izbacuje desnu nogu prema natrag; 9. Udarci dlanovima po nogama: a)muški korak početni položaj u poluotvorenoj I poziciji, a ruke su u II poziciji i stoji se en face. Zatim slijedi korak u stranu desnom nogom, a lijeva noga se visoko baca naprijed u visoki attitudes, i tijelo se okreće prema tački 8. Desna ruka se energično spušta iz II pozicije prema dolje i udarivši zglob lijeve noge ide na vrh, i korak se dalje radi drugom nogom, b) tri koraka i udar rukom sve isto kao pod a), samo prije udara radimo tri naizmjenična koraka. Koraci se mogu raditi prema naprijed i prema natrag, c)udar po zglobu noge natrag radi se korak naprijed na desnu nogu u tačku 3, na cijelo stopalo ili poluprste. Lijeva noga se diže na attitudes natrag. Ruke su u III poziciji, desna noga ostaje, a lijeva ruka udara po zglobu lijeve noge. Slijedi korak lijeve noge naprijed, a tijelo je već krenulo u tačku 5, desna noga se diže u attitudes, tijelo se okrene u tačku 7 i opet udar po desnoj nozi koja je na attitude.d) tri koraka naprijed s udarom ruke tri koraka prema naprijed (naizmjenično), i udar rukom po zglobu noge koja je na attitude natrag; 10. "Prisjatke" (poskoci u demi i grand plie): a) lagani poskok u grand plie, slijedi lagani poskok na lijevu nogu u demi plie, a desna noga se ispruža u stranu na petu, b) lagani poskok u grand plie, poskok na poluprste, koljena se približavaju, a pete su okrenute prema van; treći poskok je na peti po širokoj II poziciji; BOSNA I HERCEGOVINA: Istočna Bosna (Podrinje): Četvorak kolo; Fočansko kolo; Poigrajmo sitno kolo; Žepačko kolo.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

Usavršava se tehnika u prijašnjim plesnim vježbama uz štap i kombinacijama i plesovima zastupljenim na sredini dvorane. Taj prošireni krug plesnih elemenata, baziran na čvrstoj tehničkoj podlozi, daje mogućnost za profesionalno – scensku interpretaciju plesnih cjelina; POLJSKI SCENSKI PLES –MAZURKA: 1. Osnovni korak mazurke pas galla s korakom i okretima na dvije noge u V otvorenoj poziciji; 2. Osnovni korak mazurke pas galla natrag; 3. Okretanje u paru na van (en dehors); 4. Spuštanje na koljeno s izbacivanjem ispružene noge naprijed, s istodobnim klizanjem potporne noge (muški korak); 5. "Obertas" u paru s prijenosom djevojke kroz ispruženu nogu; MAĐARSKI SCENSKI PLES: 1. Battement

developpe naprijed: a) iz skoka sa skupljenim nogama, b) iz skoka s dva udara unutrašnjim stranama stopala, c) iz "golubca" s podbijanjem noge otvorene u stranu na 45° u skoku; 2. Veliki "golubec" (podbijanje noge otvorene u stranu u zatvorenom položaju na 90°, a s drugom nogom u skoku); 3. Prijenosi djevojaka: a) podizanjem za struk, b) za prekrižene ruke; 4. Pirouette okreti djevojke za prekrižene ruke: a) s korakom, b) za prekrižene ruke; 5. Prijenos noge preko ispružene druge noge na 90° u skoku (muški korak); TALIJANSKI SCENSKI PLES TARANTELLA: 1. Pozicije i položaji ruku u paru; 2. Mala izbacivanja radne noge od zgloba potporne noge naprijed s istodobnim poskokom potporne noge u demi plie: u otvorenim pozicijama: na mjestu s kretanjem naprijed i s okretom; 3. Pas de chat mali skok s odbacivanjem nogu od koljena natrag; 4. Mala prolazna izbacivanja naprijed natrag u otvorenim pozicijama i suprotnim klizanjima potporne noge u demi plie; 5. Dos a dos s različitim koracima; 6. Okreti na unutra (en dedans) s kretanjem po ravnoj liniji i po krugu: a) na dvije noge u V otvorenoj poziciji na poluprstima u demi plie (soutenu en tournant), b) s korakom na jednu nogu, a druga noga je s ispruženim stopalom iz zgloba u otvorenom položaju, 7. Okreti u paru prema unutra i prema van (en dedans i en dehors) s različitim koracima, 8. Skok djevojke sa skupljenim nogama na nogu partnera; ŠPANJOLSKI SCENSKI PLES: 1. Naklon i pregibanje tijela na koljenu ili nogom ispruženom natrag; 2. Neprestana prestupanja s poluokretom u IV zatvorenoj poziciji na poluprste u demi plie; 3. Poskoci na poluprste u demi plie s neprestanom promjenom noge po IV zatvorenoj poziciji; 4. Skok naprijed s izbacivanjem nogu do koljena natrag (pas de chat); 5. Pas de basque: a) kružno gibanje noge ispred tijela s kretanjem prema naprijed, b) s korakom i kružnim klizanjem druge noge ispred tijela, kretanje je prema natrag; 6. Kružno kretanje noge na 45° i 90° od naprijed prema natrag i obrnuto s istodobnim nagibom tijela i okretom s tri prestupanja prema van ili prema unutra (renverse en dedans): a) u demi plie, b) s dizanjem na poluprste jedne noge, c) sa skokom na jednoj nozi; CIGANSKI SCENSKI PLES: 1. Pozicije i položaji nogu; 2. Pozicije i položaji ruku; 3. Pokreti prstima ruku: a) zamasi, b) meki trzaji iz zgloba ruke; 4. Pokreti rukama: a) kružni prijelazi ruku od ramena u različite položaje, mirne i oštre, b) zamasi od ramena; 5. Pokreti ramena: a) na gore i na dolje, b) naprijed, natrag mekani pokreti; 6. Koraci: a) mekani klizeći koraci s kretanjem prema naprijed i natrag, b) tri klizeća koraka naprijed i slijedi klizanje ili poskok na jednoj nozi i istodobno podizanje druge noge od koljena natrag u zatvorenom položaju, c) korak natrag u demi plie s istodobnim izbacivanjem druge ispružene noge naprijed na 45° u slobodnom položaju, i dva koraka natrag na niske poluprste, na mjestu ili s kretanjem natrag, d) korak naprijed na poluprste u slobodnom položaju i s okretom noge u zatvoreni položaj, te istodobnim odvođenjem druge sagnute noge u stranu u zatvoreni položaj, e) korak u stranu po II potpuno zatvorenoj poziciji na poluprste, sa slijedećim prijelazom nogu i prekriženi položaj po V otvorenoj poziciji; 7. Neprestana prestupanja na visokim poluprstima po V zatvorenoj (ravnoj) poziciji na mjestu i s okretom, 8. Spuštanje na koljeno: a) na jedno, b) na dva, c) na jedno iz skoka sa sklopljenim nogama (muški korak); 9. Nagibi tijela: a) natrag s ispadom naprijed, b) kružni, stojeći na jednom koljenu; 10. Mali udarci poluprstima po podu s akcentom prema sebi: a) u ravnom položaju naprijed na poluprstima i na poskocima, b) u otvorenom položaju naprijed, u stranu, na poluprstima i na poskocima, c) u otvorenom položaju naprijed i s gibanjem noge u zatvoreni položaj natrag, i s istodobnim poskokom na drugoj nozi i poluokretom tijela; 11. Poskoci s udarcima unutrašnjih strana stopala s pauzom u II zatvorenoj (ravnoj) poziciji na visokim poluprstima; 12. Skokovi: a) veliki - sa skupljenim nogama u ravnom položaju (muški korak), b) mali s izbacivanjem sagnutih nogu u stranu u ravnom položaju s malim okretom bedra; BOSNA I HERCEGOVINA: Bosanska Posavina i Istočna Bosna: Hajd u kolo; Sjeverna Bosna: Djevojačko kolo; Šestica; Karavlaško kolo.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)
--

Posebna pažnja posvećuje se plesnim cjelinama, a od učenika se zahtjeva tehnička i stilska zrelost, te posebno osobna intepretacija. Inzistira se na komunikaciji s partnerom, radu u ansamblu i savladavanju prostora pozornice. Time je učenik u potpunosti spreman savladati sve zadane originalne koreografije karakternih plesova iz repertoara klasičnog baleta i opera profesionalnih pozorišnih kuća; SCENSKI PLESOVI: 1. Poljski, 2. Mađarski, 3. Talijanski, 4. Španjolski, 5. Ciganski, 6. Istočni; KARAKTERNI - NARODNI PLESOVI: 1. Ruski narodni, 2. Poljski narodni, 3. Mađarski narodni, 4. Španjolski narodni; BOSNA I HERCEGOVINA: Zapadna Bosna: Nijemo glamočko kolo; SCENSKI NARODNI PLESOVI DOMAĆIH AUTORA: J. Gotovac Ero sa onoga svijeta; S. Hristić: Ohridska legenda; Kao i svi narodni (folklorni) plesovi aktualnih predstava baletnog ansambla.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Glavni zadatak nastavnika je da nauči učenike kako da rade na izgrađivanju igračkog lika, karaktera, stila i da ih u toku učenja osposobi da samostalno djeluju. Zato, kod učenika treba probuditi interesovanje za ovaj vid igre, radoznalost i istraživački duh i stvaralačke mogućnosti. Izučavanje karakternih i folklornih igara ima poseban zadatak da usavrši pokrete ruku, bilo da ruke postaju plastičnije (što se vidi u ciganskoj i istočnim igrama), bilo da se u ruku uzima: lepeza, kastanjete, def, veo ili šal. Sistemskim planskim učenjem igara raznih naroda kao i igara našeg naroda koje su prilagođene potrebama scene ne samo što se proširuje videokrug saznavanja učenika i njegovih mogućnosti već se kod njega razvija i ljubav za sve vrste karakternih i folklornih igara. Učenika osposobljava za raznovrsne zadatke koje će pred njega postavljati koreograf realizirajući bilo koji balet iz klasičnog repertoara. Kroz upoznavanje igara naših naroda, kod učenika treba razvijati interesovanje i ljubav za ovaj dio narodnog stvaralaštva. Također učenicima treba objasniti značaj i ulogu igre u životu čovjeka, kao vijernog pratioca u svim značajnim zbivanjima, u tuzi, radosti. Prilikom praktičnog savladavanja pojedinih igara, potrebno je učenike upoznati sa njihovim nastankom, podnebljem iz kojeg potiču, njihovim obilježjima, kao i sa narodnim nošnjama i običajima tog kraja. U svakom razredu je potrebno obraditi po četiri igre.

III.3. KLASIČNA PODRŠKA (PAS DE DEUX)

NAZIV PREDMETA: KLASIČNA PODRŠKA (PAS DE DEUX)

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

RAZRED: II-IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Klasična podrška (Pas de deux) u baletnom obrazovanju je posebna disciplina plesanja u paru. Tokom učenja ovog predmeta učenik mora savladati tehniku podrške i usvojiti navike scenskih odnosa među partnerima. Predmet se javlja u nastavnom programu II, III i IV razreda srednje škole, jer od učenika zahtjeva visoko tehničko znanje, tj. vladanje svim elementima klasičnog baleta osnovne i srednje baletne škole, kao i odgovarajuću tjelesnu snagu učenika od 16 do 18 godina starosti.

Program rada bazira se na sljedećem pokazatelju: fizičke i profesionalne mogućnosti učenika (muških polaznika), stepen spremnosti učenika s obzirom na savladanu tehniku rada na vrhovima prstiju (špica), kod postepenog otežavanja i usvajanja školskih plesno –muzičkih, kombinacija posebno nadareni učenici prelaze na izvođenje plesnih dueta, iz predstava klasičnog nasljeđa, kod učenja dueta iz klasičnog repertoara učenike je obavezno upoznati sa određenom povijesnom epohom, stilom, muzikom i koreografskim pismom velikih

koreografa, odabir muzičke pratnje osobito je važan, jer su od početka učenja svi koraci vezani za muzičke predloške određenih baleta, s obzirom na sve navedeno dopuštene su izmjene u redosljed učenja koraka iz programa (dizanje partnerice, skokovi, rad partnerice na prstima) gdje je posebno važan umjetnički i zalački nivo pedagoga.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno. Ocjena se formira na osnovu učenikovog teorijskog i praktičnog znanja (izvođenja pokreta). Na kraju školske godine učenik na godišnjem ispitu treba pokazati nekoliko kombinacija (etida) „podizanja“ i okreta, uz partnerovu/icinu pomoć iz predmeta Klasična podrška a u sklopu ispita Klasični balet.

Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na isti način kao i godišnji ispit.

Predmet Klasična podrška može biti jedan od izbornih predmeta koje je učenik dužan pokazati na završnom maturskom ispitu.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

PARTNERSKA PODRŠKA: OBJEMA RUKAMA NA STRUK: Releve iz pozicije na obje ili jednu nogu, Develop na 45 i 90 stepeni u sve velike poze klasičnog baleta, Developpe, developpe-pase, grand rond de jambe (promjena poze na istoj otpornoj nozi), Veliki port de bras razni oblici, Pokreti koji povezuju i pomažu sa završavanjem u male i velike poze klasičnog baleta (temps lie na 90°), Nepotpuni okreti (1/2 i 1/4 okreta), Tour lent jedan do dva okreta, Okreti andeor i andedan iz V i IV pozicije na kraju godine dva okreta, Podrška učenice u padajućim pozama sa prelaskom u druge poze; **OBJEMA RUKAMA NA OBJE RUKU (ZA ŠAKU I ZAPEŠĆE):** U svim statičnim položajima malih i velikih poza, Osnovni okret za 360° (učenik stoji iza učenice i ne mijenja svoj položaj kroz tri pozicije), Tour lent (odvajanje) u pozu Attitude sa pridržavanjem učenika za šaku i rame učenik drži učenicu za šaku ili zapešće obje ruke; **PODRŠKA JEDNOM RUKOM ZA ŠAKU ILI ZAPEŠĆE:** Sve velike poze klasičnog baleta u statičnom položaju; **VAZDUŠNA PODRŠKA:** Podrška učenice sa obje ruke na struk, Mali skokovi klasičnog baleta.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

PODRŠKE SA OBJE RUKU ZA STRUK: Svi oblici grand fouettee en tournan en dehors et en dedans sa prelazima i bez prelaza sa prsta u demi plié, Tour lent – obvotka 2 ili vise okreta za vrijeme kojih učenica jednom ili više puta mijenja pozu, a zatim prelazi na okrete en dehors ili en dedans; **ZA OBJE RUKU (ŠAKA I ZAPEŠĆE):** Tours iz raznih položaja i poza fors učenica dobija od učenika ili ga sama uzima gurajući se od njegove ruke a učenik zatim prenosi ruke na struk, A la seconde, Attitude nazad iz poze croise partner stoji iza attitude nazad iz poze efface partner stoji ispred, Padajući I arabesque pridržavajući struk i podlakticu, šake ili podlaktice; **JEDNOM RUKOM:** Za šake u svim klasičnim pozama, obvotkama kao i podizanju partnerice sa poda bez i sa mijenjanjem pozicija, Obvotke sa partnerom koji stoji iza ili ispred partnerice; **OKRETI DRŽEĆI SE ZA PARTNEROV PRST:** Sa poze croise I poze attitude; **VAZDUŠNE PODRŠKE:** Podizanje učenice do visine ispruženih ruku učenika, držeći partnericu za struk objema rukama u svim skokovima klasičnog baleta, Kasnije pokušavati skokove držeći obje partneričine ruke i u ostalim kombinacijama, Podizanje u pozu I arabesque (struk i butina) pa prelazeći na držanje sa

okretom i završetak u lastavici (oslonac na butinu partnera), Grand jete en tournant držeći ruke na struku, Assemble en tournant držeći obje ruke, Jete entrelace, Skokovi koji završavaju u pozi ribke, Cabriole fouette; SKOKOVI DO VISINE GRUDI I RAMENA UČENIKA TE NJIHOVO FIKSIRANJE: Sjedenje na ramenu, Stomakom na rame, Port de bras na ramenu, Dijelovi adagio iz pas de deux-a ili pas de trois-a.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

VELIKI SKOKOVI I PODIZANJA UČENICE SA FIKSIRANJEM POZE NA RAMENU UČENIKA: Bacanje sa okretom u vazduhu iz poze ribka sa podešavanjem poze lastavica na ramenu, Vazdušni okret iz V pozicije sa završavanjem učenice na rame držeći je rukama za struk, Grand jete sa podrškom za obje ruke i fiksiranjem poze leta na rame učenika (skok iza njegovih leđa); SA FIKSIRANJEM POZE NA OBJE GOREPODIGNUTE RUKE UČENIKA: Sa pothvatom pod krsta, I i IV arabesques (sa demi plié), III arabesques (trčanje ili pas sissinn tombe), Grand jete na I arabesque sa podrškom objema rukama na struk a zatim prevođenjem jedne ruke pod butinu, Grand jete u pozu attitude efface sa podrškom objema rukama za struk a zatim prevođenjem jedne ruke pod butinu, Grand fouette sauté sa završavanjem u pozi IV arabesque, Saut de baskue sa završavanjem u položaju sjedeći, Poza lastavica sa zaletom i sa pas sissone tombe, Sa potporom na krsta i pod koljeno savijene naprijed.

DVA ADAGIA ILI DIJELOVI ADAGIA IZ POZNATIH KLASIČNIH PAS DE DEUX-a MOGUĆE JE USKLADITI PREDMET KLASIČNA PODRŠKA SA PREDMETOM REPERTOAR NA PRIMJER: P. I. Tschaikovsky Labudovo jezero, Uspavana ljepotica, Ščelkunščik; Adam A. Giselle, Korsar (Gusar); Glazunov A. Rajmonda; L. Minkus Don Kihot, Bajadera; P. Hertel Uzaludna predostrožnost; L. Delibes Copelia es; Asafiev Plamen Pariza; C. Pugni Esmeralda.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Program ovog predmeta sadrži teoriju i praksu. Učenicima je, prije svega neophodno objasniti potrebu duetne igre i njeno značajno mjesto u baletskim predstavama. Kod učenika razvijati osjećaj za zajedničku igru, naročito uz tempo igranj, uz učenje odgovarajuće tehnike. Naročito pažnju posvetiti stilu igranja, posebnim formama i karakteristikama vezanih za muziku i koreografiju. Sastavljena od parterne i vazdušne podrške, klasična podrška zahtjeva od učenika veliko angažovanje, fizičku pripremljenost i posebne osobine kao što su- fizička spremnost, snaga, koncentracija, spretnost, a prije svega smjelost, odvažnost i sigurnost. Ove osobine pedagog kod učenika razvija postupno, iz časa u čas. Nastavnik organizuje rad na času tako, da se nastavne jedinice i kombinacije vježbaju u što većem broju; kombinacije treba da budu kratke i razumljive sa uvijek novim različitim pristupom. Ne pokazivati ih više od dva puta, kako i se sačuvala učenikova pažnja. Učenika treba postaviti u nove uslove (nekad i neudobne), da bi se kod njega razvijao osjećaj snalažljivosti i sigurnosti. Časove klasične podrške počinjati dvije nedjelje nakon početka nastavne godine, kada su učenici, putem klasičnog baleta, ušli u potrebnu formu za ovaj predmet. U radu na vazdušnoj podrsci nastavnik mora posebnu pažnju da posveti učeniku- muškarcu, koji ima veliku odgovornost i veliko fizičko opterećenje držeći balerinu u vazduhu.

III.4. REPERTOAR

NAZIV PREDMETA: REPERTOAR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: glavni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7učenika)

RAZRED: I – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastave predmeta Repertoar je primjena, proširivanje i produbljivanje stručno-teoretskog i igračkog znanja i upoznavanje učenika sa baletnim repertoarom.

Zadaci nastave su: osposobiti učenika za neposredno uključivanje u rad baletnog ansambla, upoznati učenika sa varijacijama, pas de deux i grupnim igrama iz klasičnog svjetskog i domaćeg repertoara, savladavanje repertoarske koreografije, oblikovanje uloga kroz konkretne zahtjeve dramatizacije i - mise en scène, povezivanje dijelova u okviru jednog čina, kao i obrada jednočinah baleta.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno. Ocjena se formira na osnovu učenikovog teorijskog i praktičnog znanja (izvođenja varijacija ili grupnih numera). Na kraju školske godine učenik na godišnjem ispitu treba pokazati jednu do dvije varijacije ili duete, grupne igre koje su uskladu sa učenikovim uzrastom. Ispit se održava u sklopu ispita klasičnog baleta. Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na isti način kao i godišnji ispit.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

VARIJACIJE, DUETI, TROJKE I GRUPNE IGRE IZ BALETNOG REPERTOARA: L.Minkus Don Kihot – varijacija Amora iz II čina, Bajadera - četvorka iz II čina; P.I.Tschaikovsky Uspavana ljepotica – varijacija vile nježnosti iz I čina, Varijacija Plave ptice iz pas de deux-a iz III čina, Varijacije iz prologa I čin, Ščelkunčik–pas de trois iz III čina; Chopin La Silfide–Preludij–varijacija; Adam Giselle – grupna igra–Priateljice – grupna igra–Seljački ples I čin.

II RAZRED

(2 čas sedmično – 70 časova godišnje)

DVIJE DO TRI VARIJACIJE ILI DIJELOVE VARIJACIJA I CODE IZ BALETNOG REPERTOARA (PO IZBORU NASTAVNIKA): P. Hertel Uzaludna predostrožnost–varijacije iz pas de deux-a; P. I. Tchaikovsky Labudovo jezero –varijacije iz pas de trois-a I čin: Pas de trois iz II čina, Pas de quatre iz II čina, Uspavana ljepotica – igra dragog kamenja III čin; A. Adam Giselle: Valcer grupna igra iz I čina i ansambl igra iz II čina, Vilise – obje varijacije iz II čina, Varijacije iz pas de deux-a I čin; L. Minkus: Bajadera–pas de trois iz III čina, Ansambl scena iz III čina; L. Delibes Copelia–varijacije iz pas de deux-a III čin; N. Tchrepnin Paviljon Armide–varijacije.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)
--

SLOŽENE ANSAMBL NUMERE, VARIJACIJE, DUETI IZ BALETNOG REPERTOARA POZORIŠNIH KUĆA: P. I. Tschaikovsky: Labudovo jezero – pas de trois I čin, Uspavana ljepotica – varijacija Vile Jorgovan, Varijacija Aurore I,II čin, Varijacija Princa, Ščelkunščik – varijacije; A. Adam Giselle–pas de deux I čin, Mirta, Korsar–pas de deux; L. Delibes Copeliapas de deux; L.Minkus: Don Kihot–Kitri I,II,III čin, Varijacija Drijada, Varijacija Bazil, Paquita–pas de deux i varijacije; A. Glazunov: Rajmonda - varijacije Rajmonde, Varijacije prijateljica - muške varijacije; F. Chopin La Silfide–varijacije muška, mazurka i vals; P. Hertel Uzaludna predostrožnost–varijacije; B. Asafiev Plamen Pariza–varijacije.

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)
--

A. Glazunov Rajmonda – pas de deux; A. Adam Giselle – varijacija Giselle iz I čina, Pas de deux iz II čina, Gusar – pas de deux; P. I. Tschaikovsky Labudovo jezero – Pas de deux iz II čina, Pas de deux iz III čina, Uspavana ljepotica –Pas de deux iz III čina; F. Chopin La Silfide – sedmi valcer–duet; P.Hertel Uzaludna predostrožnost–pas de deux; F.Ober Klasični pas de deux; L.Minkus Don Kihot–pas de deix, Bajadera–pas de deux, Paquita–pas de deux; B. Asafijev Plamen Pariza – pas de deux; Pugni Konjić Grbonjić–Okean i Biseri, pas de trois, Esmeralda–pas de deux, Dijana i Akteon–pas de deux; R. Drigo Talisman–pas de deux.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Programskim sadržajem predmeta Repertoar učenici se upoznaju sa koreografskim dostignućima klasičnog i savremenog repertoara i stečena znanja proširuju, produbljuju i primjenjuju u stvarnim uslovima rada. U nastavi se primjenjuje i grupni i individualni rad. Osnovni cilj nastave ovog predmeta je precizno usvajanje koreografije i oblikovanja tijela u konkretnom baletu. Posebnu pažnju treba posvetiti razvoju individualnosti učenika, kao i igranju u ansamblu, pas de deux-u , pas de trios-u, pas de quatr-u i dr. U realizaciji ovih zadataka značajna je saradnja sa koreografima i aktivnim baletnim igračima. U nastavi se obavezno koriste baletski rekviziti kao što su lepeza, šal, marama, def i sl. Iz predloženog baletnog repertoara u I i II razredu nastavnik, vodeći računa o mogućnostima učenika, bira po dvije varijacije za svakog učenika kao i grupne numere. U III i IV razredu povećava se broj varijacija koje učenici trebaju savladati na 3-4 i jedan pas de deux, po izboru nastavnika (uskladiti sa predmetom klasična podrška) . Također radit grupne numere ili čitave činove, pri čemu će se povezivati solo varijacije i grupne numere. U solo varijacijama, pas de deux-u i codama velikih baletskih predstava potrebno je voditi računa o razvoju individualnosti rada učenika, kao i o preciznoj baletskoj tehnici. Navedeni baletski repertoar je dio programa kulturne i javne djelatnosti, koji svaki učenik mora da izvede najmanje jednom u toku školske godine. Na časovima repertoara učenici se pripremaju i za učešće na takmičenjima.

III.5. HISTORIJA IGRE

NAZIV PREDMETA: HISTORIJA IGRE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: obavezni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: III razred 2 (dva), IV razred 1 (jedan)

Cilj nastave predmeta Historija igre je upoznavanje učenika sa porijeklom i razvojem igre do savremenog perioda kao i ulogom igre u životu čovjeka.

Zadaci nastave: upoznati učenike sa porijeklom igre, procesom razvoja, proučavanjem prošlosti lakše pratiti razvoj savremenih zbivanja u scenskoj igri, upoznati glavne ličnosti u razvoju ove umjetnosti, djela, specifičnosti i međusobne uticaje.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine jednom mjesečno ocjenjuje se učenikov usmeni odgovor ,pa se od toga na kraju formira zaključna ocjena. Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na način da se predmet usmeno polaže pred komisijom, a prema propisima donešenim od strane Ministarstva obrazovanja.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

IGRA U PRAISTORIJSKOM PERIODU: porijeklo igre, vrste igre, položaj igre, veza rada i igre; STARI VIJEK: Formiranje klasnog društva i uloga igre: Egipat, Indija, Jevreji, Feničani, Persijanci, Grci, Vizantija, Stari Rim, Feudalno društvo, Uticaj narodne igre na stvaranje scenske igre, Igre plemstva i dvora, Prve baletne igre, Prve baletne predstave na Francuskom dvoru, Prvi profesionalci u baletu, Stvaranje tehnike 1661 godine, Stvaranje Akademije, Odvajanje baleta od dvora; 16–17. STOLJEĆE: Prvi pedagozi, igrači i koreografi, Razvoj tehnike igre, Prve značajne igračice - Kamargo, Sale, Gardel, Vestris, Reforme u baletu, Nover.

IV RAZRED

(1 čas sedmično – 30 časova godišnje)

Balet u Rusiji (J.B. Lande, C. Didelot, M. Petipa, E. Cecchetti), Balet u 20 stoljeću (S. Djagiljev i baletna trupa «Ruski balet», M. Fokin), Balet u Francuskoj (S. Lifar, R. Petit, M. Bejart), Balet u Engleskoj (M. Rambert, N. de Valois, F. Ashton), Balet u SAD (G. Balanchine, J. Robbins), Novi smjerovi u plesnoj umjetnosti (I. Duncan, M. Graham, E.J. Dalcroze, R. von Laban).

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Historija igre je sastavni dio igračkog obrazovanja. U okviru ovog predmeta učenici treba da upoznaju dosadašnji razvoj i dostignuća u igri, od njenog postanka vezanog za sam početak razvoja čovjeka, pa sve do savremenih dostignuća. Proučavajući razna stremljenja tokom milenija- uslovljenost razvoja igre razvojem društva, uče da shvate ulogu igrevječnog čovjekovog pratioca u svim njegovim zbivanjima, u tuzi i u radosti. Da proučavaju elementarni dio igre , kao najizrazitiji način izražavanja najdubljih i najskrivenijih osjećanja. Sagledavajući porijeklo igre, stvaranje, razvoj i oplemenjivanje igračke tehnike, uče na koji su način pokreti obogaćeni izrazom i unutrašnjim sadržajem. Kroz studije djela velikih umjetnika kroz istoriju, učenici će obogaćeni stečenim znanjima, graditi svoj stil za buduća ostvarenja. U okviru ovog predmeta učenici treba da sagledaju razne mogućnosti prenošenja zbivanja i osjećaja na pokret, a kroz pokret na gledaoce. Osposobit će se da mogu da se informišu opširnije o pojedinim periodima i stilovima u razvoju igre. Nastavnik treba da podstiče učenike na dalji istraživački rad u ovoj oblasti, koja je specijalno kod nas i u našem igračkom razvoju još uvijek u početnoj fazi.

III.6. HISTORIJSKE IGRE

NAZIV PREDMETA: HISTORIJSKE IGRE

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: obavezni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

RAZRED: IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastava predmeta Historijske igre je osposobljavanje učenika za autentičan izraz igre određenog vremenskog perioda. Historijske igre zajedno s karakternim i folklornim kao i ostalim, plesnim predmetima, daju zaokruženu cjelinu u odgoju mladog plesača. Učenici savladavaju historijske plesove 16, 17, 18. i 19 stoljeća. Poznavanje i vrednovanje kulturne baštine čovječanstva, te razvojnog puta umjetnosti, a posebno muzičko-plesne umjetnosti daje budućem mladom baletnom umjetniku sigurnu osnovu za pristup i shvaćanje umjetničkih djela baletne umjetnosti i umjetnosti uopšte, kao i stvaralački impuls u samostalnom osmišljavanju umjetničkih djela.

Zadatak nastave je usmjeren da: učenika osposobi za scensko izvođenje historijskih plesova, učenika upozna sa stilskim karakteristikama, učenika dovede do samostalnog uočavanja stilskih kvaliteta i stilske interpretacije plesova pojedinih historijskih razdoblja.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno, pa se od toga na kraju formira zaključna ocjena. Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na način da se predmet polaže pred komisijom. Učenik je dužan pokazati tri plesne numere koje su se radile tokom školske godine.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

1. Posebna plesna tehnika; 2. Osnovne plesne elemente sistematizirane po vrstama; 3. Oblikovanje osnovnih plesnih elemenata u plesne cjeline s karakterističnim plesnim figurama i prostornim kretanjem; 4. Izučavanje određenih plesnih primjera na temelju izvornih zapisa; 5. Upoznavanje s originalnim plesovima iz tradicionalnog opernog i baletnog repertoara; PLESOVI OD 16. do 19 stoljeća: 16 stoljee: Reverance i pokloni, Branl, Farandola, Pavana, Bourre, Volta; Igra sa jastucima iz baleta Romeo i Julija – S. Prokofiev, koreografija L. Lagarovski; 17. stoljeće: Reverance i pokloni, Allemande (kraj 16. i početak 17. stoljeća): Menuet, Courant, Romaneska; Romaneska iz baleta Rajmonda - A. Glazunov; 18. stoljeće: Reverance i poklon, Menuet brzi, Francuska gigue, Rigaudon, Poloneza, Sarabanda; Sarabanda iz opere Pikova Dama – P. I. Tschaikovsky, 19. stoljeće: Reverance i poklon, Poloneza, Balska mazurka, Valcer (rastvorena kombinacija), Allemande (valcer u troje - dvije dame i kavalir), Gavotte; Klasični menuet iz opera Don Giovanni – W. A. Mozart, koreografija M. Petipa

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Kako predmet historijske igre obuhvata izučavanje igara u historijskom periodu između XVI-XIX vijeka, učenici se moraju prvenstveno pripremiti tako što će se upoznati sa atmosferom vremena svakog od perioda u kome se predviđena igra pojavljuje. Preporučuje se upoznavanje sa kostimom datog vremena, i muzikom, ne samo predviđenih igara, već i sa ostalim kompozicijama stvorenim u datom historijskom periodu. Konceptija časa bi morala biti takva da jedan njegov dio bude obavezno posvećen teoriji (u okviru nje treba obraditi materiju, koja će pomoći učenicima da što lakše priđu izučavanju pojedinih igara), a drugi, praktičnom radu, tj. izučavanju koraka i koreografije. Kada su koraci dobro savladani, treba formirati razne kombinacije predviđenih

koraka koji će pomoći boljem savladavanju koreografije. Naročitu pažnju treba obratiti na odnos kavaljera prema dami i obrnuto, jer kako je rečeno krajnji cilj ovog predmeta je pripremiti učenika da na sceni odigra zadatu igru i da gledaocu što bolje dočara vremenski period i atmosferu u kojoj se koreografija odvija.

III.7. GLUMA

NAZIV PREDMETA: GLUMA

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: obavezni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

RAZRED: IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastave predmeta Gluma je upućivanje učenika u scensku analizu muzičkog djela i da se sintezom svih stečenih znanja i igracke tehnike osposobi za kreaciju scenskog lika.

Zadaci nastave su: savladavanje osnovnih elemenata glume, razvijanje baletnog mišljenja, razvijanje plastične izražajnosti, osposobljavanje učenika za savladavanje elemenata stila, žanra i epohe.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno, pa se od toga na kraju godine formira zaključna ocjena. Popravni ispit i razredni ispit se održavaju na način da se predmet polaže pred komisijom. Učenik je dužan pokazati nekoliko vježbi koje su se radile tokom školske godine.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

UPOZNAVANJE OSNOVNIH CILJEVA PREDMETA: Balet i ostale umjetnosti; Balet kao scenska umjetnost; Važnost dramskog elementa u baletu; SAVLADAVANJE OSNOVNIH ELEMENATA GLUME: Vježbe koncentracije, zapažanja i razvijanja mašte; Radnja, zadatak razvoj, ponavljanje, gradacija, kulminacija, razrješenje; Ritam radnje; Odnosi, sukobi; ANALIZA MUZIČKOG DJELA; Tempo, dinamika, ritmička struktura, fraza; Pojam muzičke teme i njena sposobnost razvoja (ponavljanje teme, razvoj teme, gradacija, kulminacija, razrješenje); SAVLADAVANJE ELEMENATA PLASTIČNOG IZRAZA: Opravdanje grupnih i individualnih tema; Gest, korak, trčanje; Improvizacija na zadanu temu; PANTOMIMA: Osnovni elementi pantomime u baletu; Vježbe; Baletske etide na muzičkom materijalu i siže igrackih numera ili scena iz pojedinih baleta; Ovladavanje stilskim osobinama muzičko-scenskog materijala; Rad na masovnim baletnim scenama; Baletni scenski lik (razgovor i upoznavanje njihovog karaktera).

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Nastava glume odvija se u okviru predavanja, teorijskih objašnjenja i uputstava, praktične demonstracije, diskusija, vježbi, muzičke etide koje smišljaju i postavljaju sami učenici, muzičke etide koju postavlja nastavnik, grupne vježbe, kao i kroz postavku većih scenskih cjelina u kojima kroz određene zadatke učestvuju svi učenici.

III.8. KLAVIR

NAZIV PREDMETA: KLAVIR

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klavir

ODSJEK: Odsjek za klasični balet

STATUS PREDMETA: obavezni predmet zanimanja

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: individualna

RAZRED: I – III

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastave predmeta Klavira je osposobljavanje učenika baleta da se snalaze u notnom tekstu i ovladaju klavirskom tehnikom u mjeri koja im je potrebna za praktičnu primjenu.

Zadaci nastave su: razvijanje svestranog interesa i ljubavi za muziku, razvijanje i pravilno izražavanje metrike teksta u različitim vrstama takta, da se sviranjem klavirske literature učenici upoznaju sa vrijednim baletskim kompozicijama i njihovim autorima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

I RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz četiri oktave paralelno i u protupomaku. Trozvuci troglasno ili četvoroglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima u akordima i malo razlaganje; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 6 etida: Izbor: C. Czerny Etide Op. 849; J.B. Duvernoy Etide Op. 176; H. Lemoine Etide Op. 37; H. Bertini Etide Op. 100 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: U toku godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu (izbor); J.S. Bach: 12 malih preludija (izbor) i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: U toku godine obraditi 2 lakše sonatine: Izbor: Pleyel; L.van Beethoven; M. Clementi Op. 36; Diabelli; F. Kuhlau i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: R. Schumman Album za mladež Op. 68; P. I. Tschaikovsky Album za mladež Op. 39; L.van Beethoven Njemački plesovi; E. Grieg Lyric pieces op 12 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

II RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale u razmaku oktave kroz četiri oktave paralelno i u protupomaku. Terce, sekste i decime kroz 4 oktave. Trozvuci troglasno ili četvoroglasno sa obrtajima, simultano i razloženo (malo razlaganje). Dominantni i umanjeni septakord sa obrtajima u akordima i malo razlaganje; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 4 etide: H. Lemoine Etide Op. 37; C. Czerny Etide Op. 849; H. Bertini Etide Op. 100 i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: Tokom godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach Knjižica za Anu Magdalenu Bach(izbor), 12 malih preludija i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće

težine; SONATINE: Tokom godine obraditi 2 sonatine: L.van Beethoven, A. Diabelli, J. L. Dusík, F. Kuhlau, J. Haydn i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine, KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: R. Schumman Album za mladež Op. 68; P. I. Tschaikovsky Album za mladež Op. 39; D. Kabalevsky Laki komadi, i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnjem.

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

SKALE: Durske i molske skale kroz 4 oktave paralelno i u protupomaku. Skale u razmaku terce i decime kroz 2 oktave paralelno. Trozvuci u akordima simultano i malo razlaganje sa obrtajima. Dominantni i umanjeni septakord u akordima i malo razlaganje; ETIDE: Tokom godine obraditi najmanje 6 etida: H. Lemoine Etide Op. 37; C. Czerny Etide Op. 849, Op. 299 I sv., i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; POLIFONE KOMPOZICIJE: Tokom godine obraditi najmanje 2 polifone kompozicije: J. S. Bach 12 i 6 malih preludija i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; SONATINE: Tokom godine obraditi najmanje 2 sonatine: M. Clementi; F. Kuhlau; W.A. Mozart 6 bečkih sonatina; L.van Beethoven Sonata Op. 49 br. 1 i 2; J. Haydn i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine; KOMPOZICIJE PO SLOBODNOM IZBORU: Tokom godine obraditi najmanje 2 kompozicije: P. I. Tschaikovsky Valceri; R. Schumman Album za mladež Op. 68; D. Šostakovič Gavotte i Menuet i kompozicije istih i/ili drugih kompozitora odgovarajuće težine.

Ispitni program: jedna skala, jedna etida, jedna polifona kompozicija i jedna sonatina. Ispitni program se izvodi napamet.

Ukoliko učenik ne položi godišnji ispit, dužan je da pristupi popravnom ispitu. Na popravnom ispitu se izvodi isti program kao i na godišnje

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: U toku trogodišnjeg školovanja učenik treba da savlada osnovne klavirske tehnike, osnove polifonije, cikičnu formu, kao i komade različitih stilova. Treba insistirati na kompozicijama plesnog karaktera koje razvijaju osjećaj ritma i muzikalnost.

Program za predmet historija muzike sa poznavanjem muzičke literature nalazi se u nastavnim programima stručno teoretskih predmeta.

III.9. FAKULTATIVNA NASTAVA

IV.9.1. SAVREMENI BALET

NAZIV PREDMETA: SAVREMENI BALET

MATIČNI ODSJEK PREDMETA: Odsjek za klasični balet

NAČIN IZVOĐENJA NASTAVE: grupna (2-7 učenika)

STATUS PREDMETA: fakultativni

RAZRED: III – IV

BROJ ČASOVA SEDMIČNO: 2 (dva)

Cilj nastave predmeta Savremeni balet je da kroz dvogodišnje školovanje upozna učenika teoretski i praktično sa pravcima savremenog baleta i njegovom tehnikom

Zadaci nastave: da se kod učenika razvije smisao za interpretaciju pokreta zasnovanih na savremenoj ozbiljnoj i džez muzici, da se kod učenika razvije kreativnost slušanja muzike i

njene primjene u igri, da se kod učenika razvija sposobnost shvatanja i izvođenja raznih elemenata savremenog baleta većih i manjih varijacija, da se obuhvate teme savremenog života i rada, vježbe na podu koje postepeno pripremaju tijelo za rad na sredini sale, (ove vježbe su sastavljene od rastezanja mišića, kontrole centa tijela, jačanja trbušnih i leđnih mišića), vježbe na sredini sale sa dodatnim elementima baleta (paralelne pozicije, rad stopala, rad glave, ramena i ruku), vježbe preko poda; pravac kretanja naprijed, nazadustranu, po dijagonali i krugu, sa trčanjem, okretima, malim i velikim skokovima.

ISHODI UČENJA: Tokom dvije godine učenja učenik bi se trebao osposobiti zapoznavanje osnove i temelja savremenog baleta i nastavak školovanja za plesača savremenog baleta ili za nastavak školovanja za pedagoga savremenog baleta.

PROVJERA ZNANJA: Tokom školske godine učenik se ocjenjuje jednom mjesečno. Ocjena se formira na osnovu učenikovog teorijskog i praktičnog znanja. Na kraju školske godine učenik izlazi na godišnji ispit iz predmeta Savremeni balet koji se sastoji od: vježbi kraj štapa, vježbi na sredini sale.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

III RAZRED

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

Vježbe relaksacije; Vježbe disanja; Rastezanje sa federisanjem torza u sjedećem položaju; Developpe u sjedećem stavu; Kontrakcije; Priprema za ples u sjedećem stavu; Rotacija torza u sjedećem stavu sa spuštanjem na pod i istežanjem noge; Istežanje butina sa rotacijom torza; Dijagonalne kontrakcije sa rondom; **VJEŽBE KOD ŠTAPA:** Sideweys stretch, backword stretch, forward stretch; Forward and back leg swings with bounces; Sideways swings with suspension etension and turn; Circular swings with bounces suspension exstension and overdrop; Body movement with half-fall; Swings with circular succession; **VJEŽBE NA SREDINI SALE:** Plies sa spuštanjem na koljena; Rad stopala i rotacija torza; Battement tendu u paralelnim pozicijama; Zatvoreni attitude; Vježbe ramena i glave; Džez grand battment; Padovi (u svim pravcima); Otvoreni i zatvoreni okreti; Skokovi u mjestu u otvorenim i paralelnim pozicijama; Džez pokret-isolations (shoulder, ribcage, hip, knee); Knee semicircle Reaching for life; Torso stretch; Skok Lindy; **VJEŽBE PREKO PODA:** Hod (raznevrste hoda); Slide and gallop variations; Tranzitions; Triplets qirh turns; Pokteri sa trčanjem i okretima; Veliki skokovi sa ispruženim i savijenim nogama

IV RAZRED

(2 časa sedmično – 60 časova godišnje)

VJEŽBE NA PODU: Kontrakcije sa rukama iznad glave; Uzastopni pokreti disanja; Knee stretch; Izbacivanje tijela na suprotnu stranu; Tegljenje na podu u osam fraza; Tegljenje bedara; Torzo twist- tri varijante; Stomach and back stretch; Dijagonale sa prelazima; Rad naprijed, nazad u stranu; Okreti na koljenima; **VJEŽBE NA SREDINI SALE:** Sideways succession with drop and gravitational pull; Up and forward, down and back; Vertical torso and head swings; Swings with circle patterns; Single arm and side overdrop and rebound; Eights; Horisontal torso swings, Centar drop, rebound amd circular succession; Ranverse na poluprstima; Džez kontrakcije; Changements de pieds; Skok u okretu; The dipper; The swirl; Takin off and coming down; Takin off plus three; Step and arise; Step and jump; The Lindy steps out; Chaine oslobođen klasične forme; Grand jete a la seconde; Grand pas de basque;

Pas de flech; Ranverse u skoku; Entrelacee; Grand jete en tournant. Ovi klasični koraci su oslobođeni stroge klasične forme.

UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROGRAMA: Program je zasnovan na osnovama klasičnog baleta, znači da se ima u vidu da su učenici učili više godina klasičan balet do momenta kad počinju sa učenjem savremenog baleta kao fakultativnog predmeta. Realizacija programa savremenog baleta treba da dopuni znanja klasičnog igrača i da ga uvede u novu formu igre, muzike i ritma. Uz već postojeću tehniku klasičnog baleta, neophodno je steći i savremenu igračku tehniku koja se dosta razlikuje od one predhodne. Novatori baleta su zauzeli jedan filozofski pristup igri, i po njima kičma koja je drvo života zauzima centralno mjesto. Pravilnim zagrijavanjem kičmenog stuba, uz pravilno disanje, omogućava se i pravilno pripremanje ekstremiteta za rad. Tako dolazi do veće fleksibilnosti tijela koje je neograničeno u pokretu.

IV. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA ZA SREDNJE BALETSKO OBRAZOVANJE

NAZIV PREDMETA	POTREBNA STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA
KLASIČNI BALET KARAKTERNE I FOLKLORNE IGRE KLASIČNA PODRŠKA REPERTOAR GLUMA HISTORIJSKE IGRE	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavnici sa najmanje VII stepenom stručne spreme koji su završili visokoškolsku ustanovu plesne umjetnosti, profesori ili nastavnici baleta, odnosno istaknuti baletski umjetnici sa najmanje 10 godina scenskog iskustva. • Nastavu iz predmeta mogu izvoditi i nastavnici sa najmanje VII stepenom stručne spreme koji su stekli srednje baletsko obrazovanje i bilo koju visokoškolsku ustanovu nastavničkog smjera samo nastavnici koji su već zasnovali stalni radni odnos.
HISTORIJA IGRE	<ul style="list-style-type: none"> • Diplomirani muzikolog i etnomuzikolog – VII stepen (po starom sistemu), ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju, Bakalaureat/Bachelor muzikologije, najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za muzikologiju i etnomuzikologiju – Magistar muzikologije, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu).
KOREPETICIJA	<ul style="list-style-type: none"> • Muzička akademija – Akademski muzičar – pijanist – profesor – VII stepen (po starom sistemu) ili druge visokoškolske umjetničke muzičke institucije sa odgovarajućim odsjecima. • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke, harfu i srodne instrumente – Bakalaureat/Bachelor muzičkih umjetnosti, smjer klavir najmanje u četverogodišnjem trajanju 240 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija, Odsjek za klavir, udaraljke, harfu i srodne instrumente – Magistar muzičkih umjetnosti, smjer klavir, 300 ECTS (po Bolonjskom procesu). • Muzička akademija Akademski muzičar – dirigent – profesor VII stepen (po starom sistemu), Teoretsko-pedagoški odsjek, VII stepen – samo nastavnici koji su već zasnovali stalni radni odnos u trajanju najmanje deset godina.

PROFIL ALTERNATIVA

Nastavu u srednjoj baletskoj školi iz predmeta Historija igre i Korepticija može izvoditi nastavnik koji je završio muzičku akademiju ili drugu visokoškolsku umjetničko muzičku instituciju sa odgovarajućim odsjekom.